

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม
ของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์
AN ACADEMIC LEADERSHIP DEVELOPMENT MODEL BASED ON
BUDDHADHAMMA OF THE BUDDHIST SCHOOL
ADMINISTRATORS IN NAKHON SAWAN PROVINCE

นายอัศนีย์ สุกใจ

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม
ของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

นายอัศนีย์ สุกิจใจ

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร์ดุขฎิณิบทิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

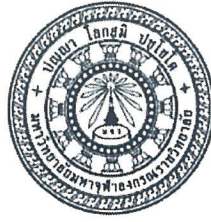
**An Academic Leadership Development Model Based on
Buddhadhamma of the Buddhist School Administrators
in Nakhon Sawan Province**

Mr. Asanee Sukijjai

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์
เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ
ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

(พระมหาสมบุนนธ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

(รศ.ดร.ธานี เกสทอง)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง)

กรรมการ

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม)

กรรมการ

(ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายอัศนีย์ สุกใจใจ)

- ชื่อคุณูปนิพนธ์** : รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์
- ผู้วิจัย** : อัครนิษฐ์ สุกใจใจ
- ปริญญา** : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา)
- คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์**
- : รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภัทราคม
 - กศ.บ. (เคมี), กศ.ม. (การแนะแนว), ค.ด. (จิตวิทยาการศึกษา)
 - : ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข
 - พ.ม., กศ.บ. (การศึกษาศาสตร์), ค.ม. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต),
 - น.บ. (นิติศาสตรบัณฑิต), กศ.ด. (การบริหารการศึกษา)
- วันที่สำเร็จการศึกษา** : มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ๒) สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ และ ๓) ประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ **ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น ๓ ขั้นตอน คือ ๑) ศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม โดยวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร แล้วสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ รูป/คน ๒) ศึกษาการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม โดยร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ แล้วจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus group Discussion) จำนวน ๑๑ รูป/คน เพื่อพิจารณาร่างรูปแบบตามความเหมาะสม ถูกต้อง ๓) ประเมินรูปแบบและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๓๐ คน ตามความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์อุปนัยและพรรณนาความ**

ผลการวิจัย พบว่า

๑. สภาพทั่วไปของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ๗ ด้าน คือ ๑) ด้านบริหารจัดการหลักสูตร ๒) ด้านการจัดการเรียนรู้ ๓) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ๔) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ๕) ด้านการวัดประเมินผล ๖) ด้านการนิเทศการศึกษา ๗) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และ **หลักทศสุปปนิพนธ์ ได้แก่ จักขุมหา วิรุโธ นิสสยสัมปันโน**

๒. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ บูรณาการโดยนำหลัก**พุทฺธิย**ปาปนิกรรม อันเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมในการ นำมาสร้าง**ภาวะผู้นำ**ของผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองให้มี**คุณลักษณะ**ส่วนบุคคลของผู้บริหารโรงเรียน ที่ทำงานด้วยความรู้ความสามารถ ความชำนาญการ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความตั้งใจจริง มีองค์ประกอบสำคัญ คือ จักขุมา เป็นผู้บริหารมีปัญญามองการณ์ไกล มีภูมิความรู้ทางการศึกษา มีการพัฒนาคน เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ส่วนการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการศึกษา กับสภาวะแวดล้อมทางสังคม ผู้บริหารต้องสามารถวิเคราะห์ปัญหาและแนวโน้มทางการศึกษาของไทยได้อย่างชัดเจน ความเป็นผู้นำในด้านการปฏิรูปการศึกษา เป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นผู้ดำเนินการบริหาร วิธูโร ต้องเป็นผู้บริหารมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีภูมิความรู้ทางการบริหาร มีความรู้ในหลักการบริหารเทคนิคทางการบริหาร และการวางแผนกลยุทธ์ ตลอดจนสามารถนำหลักวิชามาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การบริหารจัดการ การศึกษาสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด และนิสสยสัมปันโน ต้องเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์ มีทักษะด้านคตินิยม ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านเทคนิควิธี มีความสามารถในการบริหารทรัพยากรบุคคล เงิน วัสดุครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่ ตลอดจนมีความสามารถในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งในสถานศึกษา และในชุมชนมาพัฒนาการบริหารงานในด้านต่างๆ ภายในสถาบันการศึกษาให้ประสบความสำเร็จสู่ ความเป็นเลิศ

๓. การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๗ องค์ประกอบ ซึ่งมีความถูกต้องของ รูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งผลของการประเมินรูปแบบ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

Dissertation Title : Academic Leadership Development Model to Buddhaddhamma of the Buddhist school Administrator in Nakhon Sawan Province
Researcher : Asanee Sukijjai
Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Educational Administration)
Dissertation Supervisory Committee
: Assoc. Prof. Dr. Pratueng Phumiphatrakom B.A. (Chemistry), M.A. (Guidance), Ph.D. (Educational Psychology)
: Asst. Prof. Dr. Wirat Jongyoosuk B.Ed., M.Ed. B.in Law., Ph.D. (Educational Administration)
Date of Graduation :/...../.....

ABSTRACT

The Objectives of this study were to 1) Study the status of academic leadership development model to Buddhaddhamma of the Buddhist school Administrator in Nakhon Sawan Province, 2) To Make a Model of academic leadership development model to Buddhaddhamma of the Buddhist school Administrator in Nakhon Sawan Province and 3) To evaluate of academic leadership development model to Buddhaddhamma of the Buddhist school Administrator in Nakhon Sawan Province. **Using qualitative research methods to collect data from major contributors. The research procedures consisted of 3 steps as follow:** 1) Analyze the research conceptual framework on the basis of principles, concepts, and theories of school effectiveness. Analyze of feasibility and development of the model of school administrative effectiveness. 2) Verify and creation of the model of school administrative effectiveness appropriately. 3) Evaluate improve and present the model of school administrative effectiveness. The samples consisted of the Buddhist school Administrator in Nakhon Sawan Province.

The Methodology was a qualitative research. The qualitative research collected data from 18 key informants, purposefully selected collecting data by face-to-face in-depth interviewing with the Semi-structured or guided interviews. Data were analyzed by descriptive interpretation. Data were also collected by focus group discussion with 11 participants. Data were also analyzed by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. In general condition of academic leadership development model to *Buddhaddhamma* of the Buddhist school Administrator in Nakhon Sawan Province, consisted of 7 components which were; 1) The curriculum administration, 2) Learning Management, 3) The Development of instructional media, 4) the Development Learning

Resources, 5) Educational Measurement and Evaluation, 6) educational supervision, 7) The Development of an Internal Quality Assurance, and *Tuthiyapaphanikha Sutta* consisted of 3 components: *Chakkhumā* (Vision), *Vidhūro* (Expertise), and *Nissayasampanno* (Human Relationship).

2. The development model of academic leadership development model to Buddhaddhamma of the Buddhist school Administrator in Nakhon Sawan Province. To build the leadership for executives, three types of dharmic principle must be applied to develop their self-confidence and self-esteem. First is “*Tuthiyapaphanikha Sutta*”. They should be knowledgeable, professional, creative and determined. Moreover, the important qualifications consist of *Chakkhumā* (Expertise, broad view). To relate between an education and a social environment, executives ought to analyze a problem and a trend in educational system, lead an organization, plan a strategy and be a leader. *Vidhūro* means being professional. This is to say, good executives take the lead. They have personality, courage, clear vision with ambition to succeed. They also encourage the team to perform to their optimum all the time and drive organizational success. They know that they will not have a happy and motivated team unless they themselves exhibit a positive attitude. *Nissayasampanno* applies ideology, interpersonal relations, technical skill, human resource, fund, material, facilities into administrative management of the charity school.

3. The evaluation of the feasibility of the academic leadership development model to Buddhaddhamma of the Buddhist school Administrator in Nakhon Sawan Province the model which includes 7 important components which was found appropriate, According to the expert inspection, it was found that the improved model was accurate and suitable to real practice, and accordance with the research conceptual frameworks. Evaluation of the model showed that it was considering the high level in all aspects.

กิตติกรรมประกาศ

ดุชนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย รศ.ดร. ประเทือง ภูมิภักทราคม และ ผศ.ดร. วิรัช จงอยู่สุข ที่กรุณาเสียเวลาอันมีค่าช่วยตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธีวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยมาตั้งแต่แรกจนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์อย่างสมบูรณ์ยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร. รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ และขอบคุณบุคลากรเจ้าหน้าที่ของบัณฑิตวิทยาลัย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนทุกท่าน

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาเสียเวลาให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียน รองผู้บริหารโรงเรียน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้ง ๙ โรงเรียน ได้แก่ ประกอบด้วย โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า, โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์, โรงเรียนวัดหนองมะขาม, โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ, โรงเรียนบ้านเขานางต๋วม, โรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชนูทิศ), โรงเรียนวังบ่อวิทยา, โรงเรียนบ้านคลองลาน, โรงเรียนบ้านทุ่งตัน ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินรูปแบบทั้ง ๓๐ คน ทุกท่านที่ได้ ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่การทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาพุทธบริหารการศึกษาทุกท่านทั้งที่ใด กล่าวและมีได้กล่าวถึง ที่ได้เมตตาให้คำแนะนำในสรรพวิชาด้านงานวิจัยในสาขาดังกล่าว ขอขอบคุณอาจารย์ผู้สอนผู้บรรยายในห้องเรียนทุกท่าน ที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ สั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ ความสามารถ ด้วยการแนะนำ ส่งเสริมให้ศิษย์มีความพยายามอดทนศึกษาได้ตลอดตามหลักสูตรจนได้รับทักษะและประสบการณ์ทุกรายวิชา รวมถึงให้ความเมตตาอนุเคราะห์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการศึกษาและการวิจัยอย่างต่อเนื่อง

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตทุกท่าน ที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ ช่วยเหลือ สนับสนุนการเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มต้น ท่ามกลาง และสิ้นสุดการศึกษา ด้วยอานิสงส์ผลบุญนี้ ขอให้งานวิจัยเรื่องนี้จะนำไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขความเจริญ แก่พระสงฆ์และคฤหัสถ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ห่วงใยและเป็นที่กำลังใจเสมอมา ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนและจัดทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ

นายอัศนี สุกิจใจ

วันที่ ๑๙ เดือนมีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญภาพ	(ณ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ญ)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ที่มาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย	๘
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ	๙
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ	๑๘
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิชาการ	๓๘
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา	๘๘
๒.๕ แนวคิดตามหลักพุทธธรรม	๑๐๔
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนวิถีพุทธ	๑๑๗
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๖๖
๒.๘ กรอบแนวคิดของงานวิจัย	๑๘๔
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย	๑๘๕
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๘๕
๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)	๑๘๘
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๙๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๙๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๙๕

บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๑๙๖
๔.๑ ขั้นตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลัก พุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ	๑๙๖
๔.๒ ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลัก พุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์	๒๘๗
๔.๓ ขั้นตอนที่ ๓ ประเมินรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลัก พุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์	๓๐๙
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๓๒๒
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๓๒๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๓๒๖
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๓๓๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๓๔๔
๕.๓.๑ เติบโตขยาย	๓๔๔
๕.๓.๒ เติบโตปฏิบัติการ	๓๔๕
๕.๓.๓ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	๓๔๖
บรรณานุกรม	๓๔๗
ภาคผนวก	๓๖๐
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๓๖๑
ภาคผนวก ข แบบประเมิน	๓๖๕
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๓๗๕
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์สนทนากลุ่ม	๓๘๗
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อประเมินรูปแบบ	๔๑๒
ภาคผนวก ฉ ภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย	๔๔๕
ประวัติผู้วิจัย	๔๖๔

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑	อัตลักษณ์ ๒๙ ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ
๒.๒	รายละเอียดตัวชี้วัดด้านปัจจัยที่นำเข้า (Input)
๒.๓	รายละเอียดตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process)
๒.๔	รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output)
๒.๕	รายละเอียดด้านผลกระทบ (Outcomes/Impact)
๔.๑	ข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบรูปแบบ
๔.๒	การแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๒.๑	แสดงขั้นตอนการสร้างรูปแบบสร้างความสัมพันธ์	๑๕
๒.๒	การศึกษาปรากฏการณ์โดยวิธีการสร้างโมเดล	๑๖
๒.๓	๒๙ ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ	๑๒๒
๒.๔	สรุปแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)	๑๒๘
๒.๕	การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ	๑๓๗
๒.๖	แสดงที่ตั้งและเขตบริการโรงเรียนอนุบาลตากฟ้า	๑๕๑
๒.๗	แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย	๑๘๔
๓.๑	ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	๑๘๗
๔.๑	การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์	๓๐๒
๔.๒	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๓๒๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙ ซึ่งมีจำนวน ๔๕ เล่ม ในการวิจัยได้ใช้ชื่อย่อดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย)
ที.มหา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ (ภาษาไทย)
ม.อุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ (ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทิกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.ปญจก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.สทตก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.อฏฐก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.เอกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกกาทสกนิบาต (ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภ.วิ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก วิภังค์ (ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ เป็นหลักการอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที.สี. (ไทย) ๙/๑๙๘/๑๖๑. หมายความว่า ระบุถึงสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎกเล่มที่ ๙ ข้อที่ ๑๙๘ หน้า ๑๖๑ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะปัจจุบัน โลกอยู่ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงและแข่งขันกันอย่างสูง ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรง สถานศึกษาหรือโรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งที่ได้รับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับสูง เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่และมีบทบาทในการทำหน้าที่อบรมถ่ายทอดวิชาการแก่เยาวชน โรงเรียนจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะการณบริหารแบบผู้นำมืออาชีพ เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาในโรงเรียน จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นมากมาย และสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ด้วยการพุดนำปฏิบัติ นำ และจัดระบบนำไปสู่การพัฒนาตนเอง คิดได้เอง ตัดสินใจได้เองของผู้ร่วมงาน ผู้บริหารโรงเรียนในปัจจุบันนี้จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาวิชาชีพอยู่ตลอดเวลา และหากโรงเรียนมีผู้บริหารที่ดี มีประสิทธิผลมีความเชื่อมั่นความสัมพันธ์กับโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ในหมวด ๕ แผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนาและเอกชน จัดและให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้เท่าเทียม และสอดคล้องกับแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ^๑

ผู้นำ เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อความอยู่รอด สวัสดิภาพ และสันติสุขของสังคมและประเทศชาติทั้งหมด นอกจากนี้ผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรและการพัฒนาในทุกระดับทั้งในระดับโลก ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น ในระดับองค์กรมีการยอมรับกันว่าความสำเร็จขององค์กร ไม่ว่าจะเรียกว่า “การบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล”^๒ สำนักงาน

^๑ราชกิจจานุเบกษา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๖๐), เล่ม ๑๒๔/ตอนที่ ๔๗ ก/หน้า ๒๓/๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐.

^๒กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา, (นครปฐม: สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, ๒๕๕๐), หน้า ๒.

เลขาธิการสภาการศึกษา^๓ ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยและจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพการศึกษา: ระเบียบวาระแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๕) มีเป้าหมายภายในปี ๒๕๕๕ ดังนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการทดสอบระดับชาติคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ ๕๕ ผู้จบการศึกษาอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษาเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้และมีงานทำในเวลา ๑ ปี หลังจากจบการศึกษามากกว่าร้อยละ ๙๐ สถานศึกษาทุกระดับ/ประเภท ได้มาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) มากกว่า ร้อยละ ๕๐ และ อันดับความสามารถด้านการศึกษาของไทยในระดับนานาชาติ โดยสถาบันการจัดการระหว่างประเทศ (IMD) ของไทยไม่เกินอันดับที่ ๔๐ ใน ๖๐ ประเทศ

ในการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้นนั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำทางการศึกษา ความสำคัญของผู้นำในองค์กรทางการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษานั้น อีระ รุญเจริญ^๔ ได้กล่าวว่า การบริหารกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวกับสาธารณะในยุคโลกาภิวัตน์ มีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ ในด้านการจัดการศึกษาของประเทศชาติก็เช่นกันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยผู้บริหารจึงจะทำให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ ผู้บริหารการศึกษาต้องเป็นผู้นำทางวิชาการอย่างแท้จริงการศึกษาจึงจะเจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับ วีรยุทธ์ ชატะกาญจน์^๕ ได้กล่าวถึงสถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จมักจะมีผู้บริหารที่มีความสามารถในการนำบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาคือผู้อำนวยความสะดวก (Fascinator) เป็นผู้นำ (Leader) เป็นผู้สนับสนุน (Supporter) และเป็นผู้inovation (Innovation) เข้ามาสู่สถานศึกษาและเป็นผู้ผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้า โดยเฉพาะในส่วนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในที่สุด และสถาบันพัฒนาความก้าวหน้า^๖ กล่าวว่า การขับเคลื่อนงานการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปรอบที่ ๒ ให้ไปสู่ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมนั้นผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งนี้เพราะเป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการและเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตอาสาที่มีความพร้อมที่จะนำการศึกษาสู่การเปลี่ยนแปลงได้มากที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา^๗ ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาไว้ว่าผ่านการพัฒนาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) กำหนดมีสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาวะ

^๓สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา: ระเบียบวาระแห่งชาติ (๒๕๕๑ - ๒๕๕๕), (กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๑), คำนำ.

^๔อีระ รุญเจริญ, การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง, ๒๕๕๖), หน้า ๑.

^๕วีรยุทธ์ ชატะกาญจน์, เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๕๙.

^๖สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, ยุทธศาสตร์การพัฒนาวชิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่, (กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘๗.

^๗สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, “หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา”, วารสารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, ปีที่ ๓๐ (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓), ๓๐ - ๓๒.

ผู้นำทางวิชาการประกอบด้วยความเป็นผู้นำทางวิชาการและสามารถส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีภาวะผู้นำทางวิชาการ การจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีผู้บริหารและครูที่มีความรู้ความสามารถสูงในการร่วมกันจัดการศึกษา โดยการจัดอบรมผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูผู้สอน เพื่อให้ได้ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการปฏิรูปการศึกษา และมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในด้านต่างๆ เช่น ด้านวิสัยทัศน์ ด้านภาวะผู้นำ ด้านวิชาการ และด้านบุคลิกภาพ ผู้บริหารที่จะประสบผลสำเร็จคือผู้บริหารที่สามารถนำเอาความรู้ความสามารถของ ผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในระยะเวลา และทรัพยากรที่จำกัด ซึ่งจะเป็นผลดีโดยส่วนรวมหากคุณลักษณะของผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของครูผู้สอน ก็จะทำให้ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานช่วยให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษาได้ตามเป้าหมาย^๕

การศึกษาของกุลบุตรกุลธิดาในอดีตมีรากฐานมาจากพุทธธรรมเข้ามาช่วยอบรมสั่งสอน แม้ในปัจจุบันจะมีการศึกษาภาคบังคับแต่ก็ยังไม่ได้นำเอาหลักพุทธธรรมมาใช้เป็นพื้นฐานทางการศึกษาทำให้พุทธธรรมเองมีความเหินห่างจากชีวิตคนไทยมากขึ้น คุณค่าองค์ความรู้ในระบบไตรสิกขาที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียน กระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้ใช้ระบบพุทธธรรมมาใช้ในการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้คุณสมบัติของการเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขที่แท้จริงอันเป็นพื้นฐานให้การดำรงชีวิตที่ดีมีความสุขโดยผ่านการดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธ^๖

ในจังหวัดนครสวรรค์ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ได้นำระบบคุณธรรมจริยธรรมสู่โรงเรียนในสังกัดโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ พร้อมดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนทั้งหมดได้นำหลักธรรมของศาสนาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๖ จนถึงปัจจุบัน เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข สภาพของการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธโดยเน้นการดำเนินงาน ๕ ด้าน คือการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้ ด้านกิจกรรมเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ด้านพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร และด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน^๗ พุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาหลักเป็นระบบการศึกษา ๓ ประการเรียกว่า ไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และ อธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้นๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นการฝึกหัด อบรมเพื่อพัฒนากายความประพฤติ จิตใจ และปัญญา ไตรสิกขา นี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัยอีกมีความ

^๕ พระครูโสภาสนนทกิตต์ (ศักดิ์ โสภาโส), “การวิเคราะห์ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนวิถีพุทธระดับประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒-๓.

^๖ กระทรวงศึกษาธิการ, *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาวัดธรรมการศึกษาระบบไตรสิกขาธิการ, ๒๕๔๘), หน้า ๙-๑๑.

^๗ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์, *การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธวิถีธรรมของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ ปีการศึกษา ๒๕๕๕*, (นครสวรรค์: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๕๕), หน้า ๔-๕.

ง่ายยากตั้งแต่เรื่องเบื้องต้น ทั้งของเด็กและผู้ใหญ่จนถึงเรื่องที่ละเอียดซับซ้อน ที่อยากจะหาองค์ความรู้
อื่นใดมาเทียบได้นอกจากนี้สภาพของโรงเรียนวิถิพุทธยังมีปัญหาเกี่ยวกับทางปฏิบัติอยู่มากและที่เห็น
ได้ชัดปัญหาในการบริหารงานวิชาการ กล่าวได้ว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเป็นการบริหาร
จัดการกิจกรรมทุกชนิด ทุกประเภทที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการบริหาร
โรงเรียน เปรียบเหมือนเส้นเลือดใหญ่ไปหล่อเลี้ยงหัวใจ^{๑๑} ก็ยังพบว่ามีปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการ
บริหารงานวิชาการ เช่น ด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่า หลักสูตรสถานศึกษาบางโรงเรียน
มีโครงสร้างเวลาเรียนที่อาจไม่เอื้อต่อการส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงไม่สามารถค้นพบ
ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน รวมถึงขาดการส่งเสริมพัฒนาที่สอดคล้องกับความแตกต่าง
ระหว่างบุคคลของผู้เรียน^{๑๒} การขาดครู ซึ่งมีทั้งขาดจำนวน ขาดครูผู้สอนที่ตรงวุฒิการศึกษา และขาด
ครูผู้สอนที่ตรงสาขาวิชา จำนวนครูไม่เพียงพอกับความต้องการของโรงเรียนซึ่งอาจจะส่งผลทั้ง
คุณภาพการจัดการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียน^{๑๓} ทำให้ส่งผลถึงควมมีประสิทธิภาพน้อย การเรียน
การสอนของครูในการใช้หลักสูตรขาด ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล ซึ่งส่งผล
โดยตรงถึงคุณภาพด้านการเรียนของนักเรียนโดยผลการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำอันเป็นปัญหา
ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนวิถิพุทธบางโรงเรียนยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งอาจส่งผลมา
จากภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ^{๑๔} ได้กล่าวว่าคุณภาพการศึกษา
ของไทยมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศที่อยู่ในระดับเดียวกัน ปัจจัยที่ทำให้
คุณภาพการศึกษาของไทยต่ำมาจากความด้อยคุณภาพของครู หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน
อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การขาดระบบการประกันคุณภาพ และ
มาตรฐานการศึกษา การขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง ผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์ไม่มีภาวะ
ผู้นำทางวิชาการ ครูไม่มีศักยภาพเพียงพอในการจัดการเรียนการสอนและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนต่ำซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับจะต้องดำเนินการปรับปรุงและพัฒนา
ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก็เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารวิชาการ และเป็นเครื่องชี้
ความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหาร จึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา
ครู และผู้เกี่ยวข้องจะต้องรับรู้เรื่องราวและมีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารวิชาการในโรงเรียน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาถึง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม
ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อให้ได้แนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการที่เป็นไป
ตามบริบทของการศึกษา อันส่งผลให้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

^{๑๑} สำนักการศึกษา, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักการศึกษา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖.

^{๑๒} สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖, รายงานการติดตามและประเมินผลการจัด
การศึกษามัธยมศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๖, (สมุทรปราการ: แสงงามการพิมพ์, ๒๕๕๗), หน้า ๕๓.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔.

^{๑๔} ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ, “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, รายงานการวิจัย, (สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา:
กระทรวงศึกษาธิการสำนักงานปลัดกระทรวง, ๒๕๔๘).

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑.๒.๒ เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑.๒.๓ เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การสร้างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ควรเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ รูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ เป็นประโยชน์หรือไม่ อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยพิจารณาจากสภาพทั่วไป ศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิดและทฤษฎี และหลักพุทธธรรม ในการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาสภาพการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

๑) การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม โดยใช้หลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม^{๑๕} ได้แก่

(๑) จักขุ (Conceptual Skill)

(๒) วิธูโร (Technical Skill)

(๓) นิสสยสัมปันโน (Human Relation Skill)

^{๑๕} อด.ดิก. (ไทย) ๒๐/๒๐/๑๖๓-๑๖๔.

๒) การศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยอาศัยกรอบแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ การบริหารงานวิชาการประกอบด้วย ๑๒ ด้าน^{๑๖} แต่เนื่องจากเลือกให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธได้เห็นความสำคัญและความจำเป็นจึงได้คัดเลือกมา ๗ ด้าน คือ

- (๑) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร
- (๒) ด้านการจัดการเรียนรู้
- (๓) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้
- (๔) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- (๕) ด้านการวัดประเมินผล
- (๖) ด้านการนิเทศการศึกษา
- (๗) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ที่รับผิดชอบทางด้านวิชาการ จำนวน ๑๘ รูป/คน

ขั้นตอนที่ ๒ สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

๑. ยกร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๒. นำร่างรูปแบบที่สร้างขึ้น ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณิพนธ์ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบ

๓. การจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย จำนวน ๑๑ รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วย ๑) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๕ คน ๒) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๓ รูป/คน ๓) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาวะผู้นำ จำนวน ๓ คน

ขั้นตอนที่ ๓ ประเมินรูปแบบวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม โดยผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๓๐ คน ด้วยแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่

๑. ความถูกต้องของรูปแบบ
๒. ความเหมาะสมของรูปแบบ
๓. ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ
๔. ประโยชน์ของรูปแบบ

^{๑๖} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: ชุมชนการเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๖-๗.

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ จะเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๐ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๑ รวมระยะเวลาในการทำวิจัย ๑๒ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ หมายถึง แบบจำลองที่สร้างขึ้นมานำมาพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งได้เรียบเรียงไว้ในลักษณะโครงสร้างอย่างเป็นระบบและมีองค์ประกอบต่างๆ ที่สัมพันธ์กับโมเดล เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงาน ของงานวิชาการของโรงเรียนวิถีพุทธ ได้แก่

การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การนิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามสาระและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ส่งเสริมทางวิชาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในและนอกสถานที่ เป็นต้น

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดนโยบายกระตุ้นการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยส่งเสริมให้ครูผลิตพัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมครูให้มีการใช้สื่อผ่านเครือข่ายเทคโนโลยี สารสนเทศส่งเสริมให้ครูเลือกใช้สื่อที่มีคุณภาพ เป็นต้น

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมครูสำรวจแหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาและพื้นที่ใกล้เคียงโดยเน้นความปลอดภัยเป็นหลัก จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ในชุมชนที่เอื้อต่อการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียน เป็นต้น

การวัดประเมินผล หมายถึง การกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดประเมินผลของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูวัดผลประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา เป็นต้น

การนิเทศการศึกษา หมายถึง การจัดให้มีระบบนิเทศงานวิชาการและการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ให้ความรู้คำแนะนำแก่บุคลากรด้านวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาร่วมกับบุคลากรอย่างเป็นระบบ จัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพ จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐาน เป็นต้น

หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ตามแนวพระพุทธศาสนา คือหลัก “หุติยาปณิกสูตร” ได้แก่

จักขุมา (Conceptual Skill) หมายถึง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล โดยผู้บริหารสถานศึกษา มีการวางแผนทางการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย มาตรฐาน การศึกษา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กับนโยบาย Thailand 4.0 จนสามารถประยุกต์ใช้กับบริบท พื้นที่ของแต่ละสถานศึกษาทั้งภายใน ภายนอก ที่ชัดเจนครบถ้วน

วิรุโร (Technical Skill) หมายถึง มีการจัดการที่ดี โดยผู้บริหารต้องมีความรู้ความ เข้าใจ มีทักษะ มีความชำนาญในการพัฒนาการบริหารจัดการ พัฒนาครูและบุคลากรอย่างมี ประสิทธิภาพ เป็นผู้ทันสมัยกับยุค กับเหตุการณ์ในปัจจุบันด้วยวิธีการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

นิสสยสัมปโน (Human Relation Skill) หมายถึง การมีมนุษยสัมพันธ์ โดยมีผู้บริหาร สถานศึกษา คณะกรรมการและผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินงานการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน ทำงานเป็นทีม เพื่อให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วม มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงในการสร้างเครือข่ายร่วมกัน

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

โรงเรียนวิถิพุทธ หมายถึง โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ เน้นการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน เน้นกรอบ การบูรณาการทำให้ผู้เรียน กิน อยู่ ดู และฟังเป็น ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า, โรงเรียนบ้านคลอง สมบูรณ์, โรงเรียนวัดหนองมะขาม, โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อต้อ, โรงเรียนบ้านเขานางต้ม, โรงเรียน บ้านตะคร้อ (รัฐประชาชนูทิศ), โรงเรียนวังบ่อวิทยา, โรงเรียนบ้านคลองลาน, โรงเรียนบ้านทุ่งต้น

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑.๖.๒ ทำให้ทราบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑.๖.๓ ทำให้ทราบการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑.๖.๔ ผลของการวิจัย จะเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการที่สำคัญในการพัฒนางานวิชาการ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดเรียงลำดับแนวคิดทฤษฎีให้สอดคล้องกับตัวแปรที่ต้องการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิชาการ
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา
- ๒.๕ หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการ
- ๒.๖ บริบทของโรงเรียนวิถิพุทธ
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดของงานวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

๒.๑.๑ ความหมายของรูปแบบ

คำว่า “Model” เป็นคำภาษาอังกฤษที่เข้ามามีบทบาทในการทำวิจัยและวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้นโดยใช้คำวารูปแบบต้นแบบแบบแผนแบบจำลองเป็นต้นสำหรับในงานวิจัยฉบับนี้จะใช้คำว่า “รูปแบบ” เนื่องจากเป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการวิจัยและการศึกษา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายไว้ว่ารูปแบบ หมายถึง รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ^๑

รัตนะ บัวสนธ์ ความหมายของรูปแบบจำแนกออกเป็น ๓ ความหมาย ดังนี้

๑. แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริงรูปแบบในความหมายนี้มักจะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๙๖๕.

๒. แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model”

๓. แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้บางทีเรียกกันว่าภาพยอสวนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น^๒

ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างโปรแกรม แบบจำลองหรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและเทศะ พิจารณามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้ทดแทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบนั้นๆ^๓

มาลี สืบกระแส รูปแบบมีสองลักษณะ คือ รูปแบบจำลองของสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น ระบบการปฏิบัติงาน และรูปแบบที่เป็นแบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น รูปแบบอาจแสดงความสัมพันธ์ด้วยเส้นโยงแสดงในรูปแผนภาพหรือเขียนในรูปสมการคณิตศาสตร์ หรือสมการพยากรณ์หรือเขียนเป็นข้อความ จำนวนหรือภาพ หรือแผนภูมิหรือรูปสามมิติ^๔

ทีศนา แคมมณี ซึ่งกล่าวไว้ว่า รูปแบบ (Model) เป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบจึงเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบเสาะหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์^๕

กูด (Good) ในพจนานุกรมการศึกษาได้รวบรวมความหมายของรูปแบบเอาไว้ ๔ ความหมาย คือ ๑) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ ๒) เป็นตัวอย่างเพื่อเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น ๓) เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด ๔) เป็นชุดของปัจจัยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้^๖

^๒ รัตน์ บัณฑิต, วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๒๔.

^๓ ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล, “การพัฒนาแบบการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่เน้นการกระจายอำนาจ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๕.

^๔ มาลี สืบกระแส, “การพัฒนาแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๘-๑๐๙.

^๕ ทีศนา แคมมณี, รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒๐.

^๖ Good, Carter V., *Dictionary of Education*, 5th ed., (New York: McGraw-Hill, 2005), p. 117.

ทิงค์เอ็กซิสต์ (Thinkexist) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ไว้ว่า เป็นแบบจำลองระบบการปฏิบัติงาน หรือแบบแผนของการก่อสร้างที่วาดไว้ล่วงหน้าหรือสิ่งของที่เป็นตัวแทนแสดงความคิดของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหรือสิ่งที่เตรียมเอาไว้ล่วงหน้า^๗

อาร์ดิกชันนารี (Ardictionary) ได้นิยามความหมายของ (Model) หมายถึง แบบจำลองที่เป็นสัดส่วนหรือเป็นประเภทเดียวกันกับของจริงหรือสัญลักษณ์ของการเป็นตัวแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต หรือแบบแผนของสิ่งที่เตรียมไว้การให้ความหมายของรูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ ๒ ความหมาย ดังนี้

๑. รูปแบบ คือ รุปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วยข้อความ จำนวน หรือภาพ โดยการลดทอนเวลาและเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น

๒. รูปแบบ คือ ตัว แทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ^๘

Husen and Postlethwaite ได้ให้ความหมาย ว่ารูปแบบ คือ โครงสร้างที่ถูกนำเสนอเพื่อใช้วินิจฉัยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่สร้างมาจากเหตุการณ์การหยั่งรู้ด้วยวิธีการอุปมาอุปมัยหรือได้มาจากทฤษฎี รูปแบบจึงไม่ใช่ทฤษฎี^๙

จากที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างของความเกี่ยวข้องของหน่วยต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ แบบอย่าง แบบจำลองที่เหมือนของจริง สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเขียนออกมา เป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

๒.๑.๒ ประเภทของรูปแบบ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับประเภทของรูปแบบโดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของประเภทของรูปแบบได้มีผู้รู้หรือนักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้ ดังนี้

คีฟส์ (Keeves) แบ่งประเภทของรูปแบบออกเป็น ๕ แบบ ได้แก่

๑. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นความคิดที่แสดงออกในลักษณะของการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ อย่างน้อย ๒ สิ่งขึ้นไป

๒. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เป็นความคิดที่แสดงออกผ่านทางภาษา โดยการพูดและเขียน

๓. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematic Model) เป็นความคิดที่แสดงออกผ่านทางรูปคณิตศาสตร์

^๗Think Exist, *The Leadership Challenge: How to Get Extraordinary Things Done in Organizations*, (San Francisco: Jossey-Bass, 2008), p. 1.

^๘AR Dictionary, (2008), **Model**, [Online] .Retrieved from <http://ardictionary.com/Model/5908>. [Retrieved 24 March 2010]: 1.

^๙Husen, T. & Postlethwaite, N.T., *The international encyclopedia of education*, 2nded, (New York: Pergawon press Inc., 1994), p. 3895.

๔. รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Model) เป็นความคิดที่แสดงออกผ่านทาง แผนผัง แผนภาพ ไดอะแกรม กราฟ เป็นต้น

๕. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นความคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่างๆ ของสภาพการณ์/ ปัญหา^{๑๐}

สมิธ และคณะ (Smith and other) ได้จำแนกประเภทของรูปแบบออกได้ ดังนี้

๑. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ได้แก่

๑) รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง

๒) รูปแบบเหมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง

๒. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ได้แก่

๑) รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model)

๒) รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model)^{๑๑}

Bardo & Hardman นักนิเวศวิทยาคนสำคัญ ได้แบ่งประเภทของรูปแบบด้วยการอธิบายลักษณะจากลักษณะของเมืองออกเป็นรูปแบบที่อธิบายโดย พื้นที่นั้นเป็นจุดมุ่งหมายในการบรรยายลักษณะของเมืองว่ามีลักษณะเช่นไร เช่น Concentric Zone Model และ Social Area Analysis Model เป็นต้น สำหรับรูปแบบที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของประชากรเมืองนั้นเป็นรูปแบบที่เสนอแนวคิดในการอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของประชากรเมืองต่างๆ เช่น Residential Segregation Model^{๑๒} เป็นต้น

จอยซ์และเวลล์ (Joyce and Well) ได้ศึกษาและจัดแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดหลักการหรือทฤษฎี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้นๆ และได้แบ่งกลุ่มรูปแบบการสอนเอาไว้ ๔ รูปแบบ คือ

๑. Information-Processing Models เป็นรูปแบบการสอนที่ยึดหลักความสามารถในกระบวนการประมวลข้อมูลของผู้เรียนและแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดการกับข้อมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. Personal Models รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล และการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบปฏิบัติต่อสรรพสิ่ง (Reality)ทั้งหลาย

^{๑๐}Keeves, P.J. **Educational research, Methodology and measurement: An international handbook**, (Oxford: Pergamon Press, 1988), pp. 561-565.

^{๑๑}Smith, R.H. and Others, **Management: Making organizations perform**, (New York: Macmillan, 1980), p. 461.

^{๑๒}Bardo J.W. and Hardman J J., **Urban Sociology: A systematic introduction**, (New York: F.E. Peacock Publishers, Inc., 1982), pp. 71-72.

๓. Social Interaction Models เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลและบุคคลต่อสังคม

๔. Behavior Models เป็นกลุ่มของรูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ จุดเน้นที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ ของผู้เรียนมากกว่าการพัฒนาโครงสร้างจิตวิทยาและพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้^{๑๓}

สไตเนอร์ (Steiner) รูปแบบแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ๑) รูปแบบเชิงปฏิบัติ (practical Model or Model-of) รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบิน ภาพจำลอง ๒) รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-of) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน^{๑๔}

จากลักษณะการแบ่งประเภทของรูปแบบของนักวิชาการต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าการแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดที่หนึ่งนั้นบอกให้ทราบถึงลักษณะการเขียนรูปแบบที่มีลักษณะ ส่วนการแบ่งประเภทของรูปแบบในแบบที่สองและสามนั้นเป็นการแบ่งประเภทของรูปแบบตาม แนวคิดพื้นฐานในการเสนอรูปแบบในการบรรยาย อธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ เป็นหลัก

๒.๑.๓ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

คีฟส์ (Keeves) กล่าวว่าไว้ว่ารูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรมีลักษณะ ๔ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวมๆ

๒. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวในทางพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นซึ่งสามารถรวบรวมได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

๔. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา^{๑๕}

เบญจพร แก้วมีศรี กล่าวว่าไว้ว่าการสร้างรูปแบบที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าเน้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแบบรวมๆ

๒. รูปแบบควรนำไปสู่การพยากรณ์ที่ตามมา ซึ่งสามารถรวบรวมได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิกไป

^{๑๓} Joyce, B.R., and Weil, M., **Models of Teaching**, 6th ed., (Massachusetts: Allyn & Bacon, 2000), p. 74.

^{๑๔} Steiner, Steiner, EliZabeth, **Educology**, (Sydney: NSW, 1988), p. 148.

^{๑๕} Keeves, P.J., **Educational research, Methodology and measurement: An international handbook**, (Oxford: Pergamon Press, 1988), p. 560.

๓. รูปแบบการอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน
๔. รูปแบบการนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ของเรื่องที่ศึกษาได้
๕. รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ^{๑๖}

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี จะต้องได้มาจากแนวคิดของทฤษฎีที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ เพื่ออธิบายถึงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้ครอบคลุมและชัดเจน ซึ่งรูปแบบที่ดีจะต้องผ่านการทดสอบหรือตรวจสอบก่อนนำไปใช้จริง เนื่องจากจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบ คือ การทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นมาว่ามีความถูกต้อง เหมาะสมและสอดคล้องกับการนำรูปแบบไปใช้ประโยชน์ต่อไป

๒.๑.๔ การตรวจสอบรูปแบบ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบก็เพื่อทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธี ซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคทางสถิติ ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ ๒ อย่าง

๑. การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์/ความเกี่ยวข้อง/เหตุผลระหว่างตัวแปร
๒. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้สามารถประมาณข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือสถานที่ได้ (Across Time, Samples, Sites)^{๑๗}

Eisner ได้เสนอแนวคิดการตรวจสอบโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็น คุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้ และได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

๑. การประเมินโดยแนวทางนี้ มิได้เน้นผลลัทธิของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal-Based Model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive model) กระบวนการวิเคราะห์ วิจัยอย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้อง เกี่ยวโยงกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสาน ปัจจัยในการพิจารณาต่างๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมินเป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่ จะประเมิน โดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้นิพนธ์ เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใดๆ ได้ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการ

^{๑๖} เบญจพร แก้วมีศรี, “การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๙๒-๙๓.

^{๑๗} อุทุมพร จามรมาน, “โมเดล”, *วารสารวิชาการ*, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (๒๕๔๑): ๒๓.

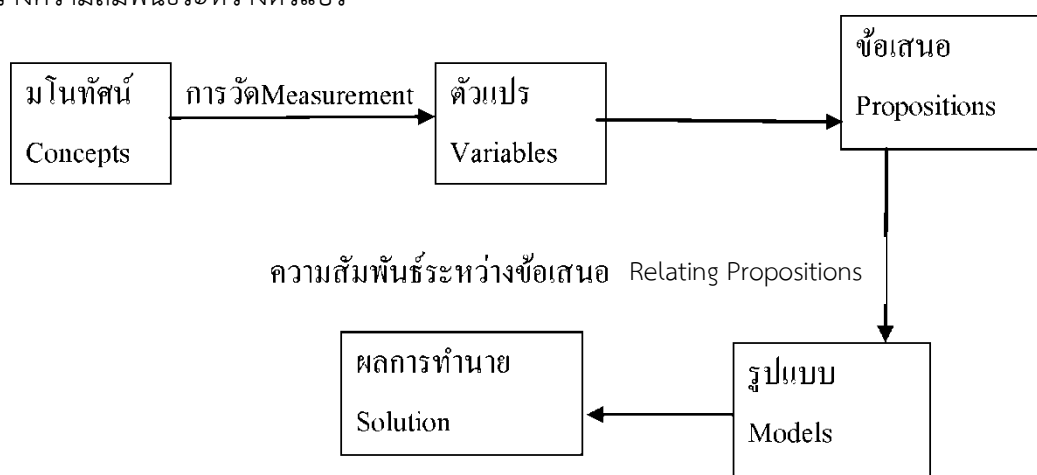
อุดมศึกษามากขึ้น ในสาขาเฉพาะที่ต้อง อาศัยผู้รู้ ผู้เล่นในเรื่องนั้นจริงๆ มาเป็นผู้ประเมินผล ทั้งนี้ เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้นผู้ที่ศึกษา เรื่องนั้นจริงๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

๒. เป็นรูปแบบที่ใช้บุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความ เชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีคุณพินิจที่ดี นี่นำมาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

๓. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงวุฒิตาม อรรถาศัย และความถนัดของแต่ละคนนับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ ทั้งนี้ การเลือก ผู้ทรงวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการเป็นที่เชื่อถือ (High Credit) ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ^{๑๘}

๒.๑.๕ การสร้างรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

การสร้างรูปแบบ คือ การกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อ ชี้ให้เห็นชัดเจนว่ารูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้นอธิบาย ปรากฏการณ์อะไร และนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ๆ ขั้นตอน การสร้างรูปแบบเขียนไว้ในภาพที่ ๒.๑ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

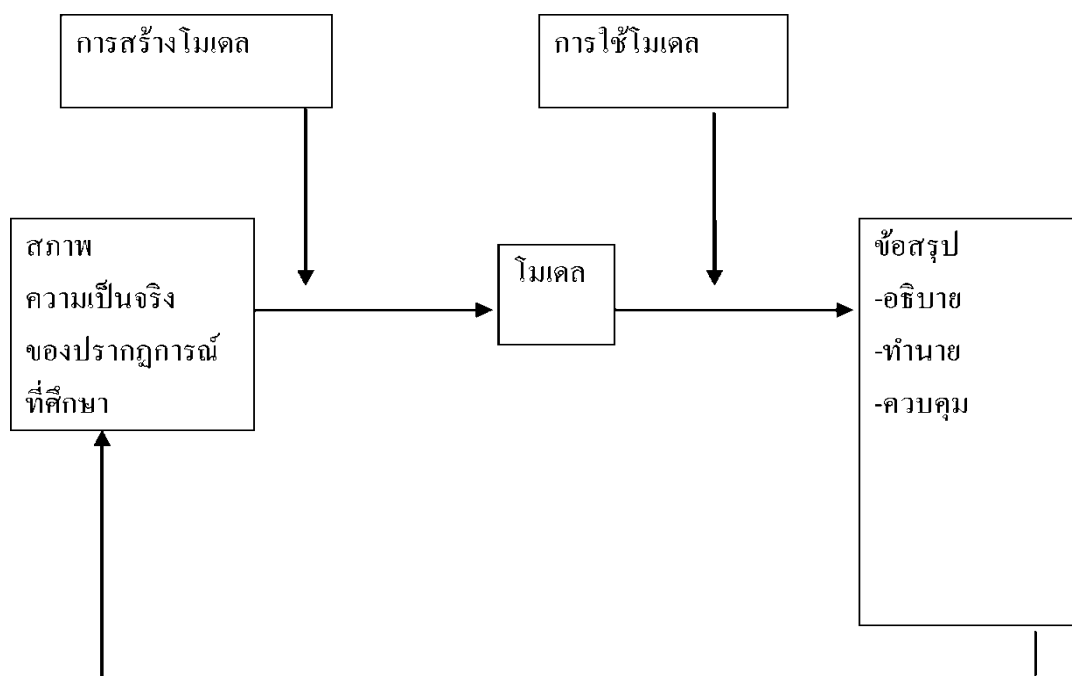
ภาพที่ ๒.๑ แสดงขั้นตอนการสร้างรูปแบบสร้างความสัมพันธ์^{๑๙}

^{๑๘}Eisner, "Education Connoisseurship and Criticism: Their Form and Functions in Educational Evaluation", *Journal of Aesthetic Education*, (1976): 192-193.

^{๑๙}Keeves, P.J. *Educational research, Methodology and measurement: An international handbook*, (Oxford: Pergamon Press, 1988), p. 172.

กล่าวโดยสรุป รูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น ต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผล ทำนายได้กว้างขวางขึ้นและสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ๆ สำหรับการพัฒนาแบบนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีในการสร้างรูปแบบนำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบกำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัยมีการทดสอบ และปรับปรุงรูปแบบแล้วนำรูปแบบไปใช้งานจริงและมีการประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไป ใช้งานจริง

มียากาวะ เสนอการสร้างโมเดลว่าเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางธรรมชาติหรือสังคม เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เราอาจไม่ศึกษาปรากฏการณ์เรื่องนั้นโดยตรงก็ได้ แต่เราศึกษาโดยวิธีการสร้างโมเดล เพื่อหาข้อสรุปที่สามารถนำไปอธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ ที่ศึกษา ดังภาพที่ ๒.๒

ภาพที่ ๒.๒ การศึกษาปรากฏการณ์โดยวิธีการสร้างโมเดล^{๒๐}

โมเดลที่ใช้ศึกษาค้นคว้าปรากฏการณ์ทางสังคมต้องมีคุณสมบัติ ๒ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ของเรื่องที่ศึกษา และอีกประการหนึ่งสามารถนำไปใช้หาข้อสรุปเพื่ออธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง คุณสมบัติของโมเดลทั้ง ๒ ประการนี้ มีลักษณะขัดแย้งกันเอง กล่าวคือ ถ้าเราสร้างโมเดลให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์มากเท่าใด โมเดลจะสลับซับซ้อนมากขึ้นทำให้การนำโมเดลไปใช้มีความยุ่งยาก ในทางตรงกันข้ามถ้าเราเน้นความสะดวกในการนำเอาโมเดลไปใช้ อธิบาย

^{๒๐}มียากาวะ, ทาดาโอะ, เศรษฐมิตีเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: รู้แจ้ง, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

ปรากฏการณ์ ก็ต้องเขียนโมเดลให้เข้าไว้ โมเดลก็ไม่ค่อยสอดคล้องกับสภาพความจริงของปรากฏการณ์ซึ่งทำให้การนำโมเดลไปใช้อธิบายทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ได้จำกัด จุดมุ่งหมายที่สำคัญการสร้างโมเดลก็เพื่อทดสอบหรือตรวจสอบโมเดลนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ดังนั้นโมเดลที่สร้างขึ้นจึงมีความชัดเจนและเหมาะสมกับวิธีการทดสอบ โดยปกติแล้วการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มักจะทดสอบโมเดลด้วยวิธีการทางสถิติ การสร้างโมเดลการเก็บรวบรวมข้อมูล และการทดสอบโมเดลเป็นกิจกรรมที่ต้องบูรณาการเข้าด้วยกัน เนื่องจากโครงสร้างของโมเดลจะเป็นตัวกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จะนำไปใช้ทดสอบโมเดล ผลของการทดสอบโมเดลย่อมนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธโมเดลนั้น

คีฟ (Keeves) ได้กล่าวถึงหลักการอย่างกว้างๆ เพื่อกำกับการสร้างรูปแบบไว้ ๔ ประการ คือ

๑. รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตามการเชื่อมโยงแบบเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไปนั้นก็มิประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ

๒. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓. รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลในเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

๔. นอกจากคุณสมบัติต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่เราากำลังศึกษาด้วย^{๒๑}

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น การสร้างรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ คือเป็นการวางแผนการวิจัยเพื่อศึกษาขององค์ประกอบต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ในเชิงของความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุและผล เพื่อจัดระบบโครงสร้างของรูปแบบที่ศึกษาให้เป็นระบบที่เชื่อถือ เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความถูกต้องเพื่อพัฒนารูปแบบหรือโมเดลมีกระบวนการที่สำคัญที่กำหนดวิธีตรวจสอบความเชื่อถือได้หรือความกลมกลืนของโมเดลซึ่งอาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธี

^{๒๑} Keeves, P.J. Educational research, Methodology and measurement: An international handbook, (Oxford: Pergamon Press, 1988), p. 67.

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

การบริหารหน่วยงานหรือองค์กรจะประสบความสำเร็จ ความความสามารถและทักษะในการบริหารของผู้นำมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากพร้อมด้วยคุณลักษณะของภาวะผู้นำย่อมสามารถนำกลุ่มไปในทิศทางที่ต้องการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ผู้นำและภาวะผู้นำ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในสังคมและในการทำงานเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคม หรือองค์กรนั้นๆ ให้ไปสู่ความเจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริง ปัจจุบันได้มีงานวิจัยมากมายเกี่ยวกับผู้นำออกมาในหลายรูปแบบหลายมิติ และมีนักวิชาการต่างๆ กล่าวถึงผู้นำไว้ทั้งในการบรรยาย และเขียนเป็นหนังสือเกี่ยวกับความหมายของผู้นำ ประเภทของผู้นำ ภาวะผู้นำ และคุณสมบัติของผู้นำ ไว้มากมายซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอ ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำได้รับความสนใจ และมีการศึกษามาเป็นเวลานานแล้วเพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำ หรือมีภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และในปัจจุบันก็ยังมีการศึกษาภาวะผู้นำอยู่ตลอดเวลา โดยพยายามหาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลในแต่ละองค์กร หรือในสถานการณ์ต่างๆ มีผู้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้มากหลายแตกต่างกัน ดังนี้

อภิชาติ พานสุวรรณ สรุปว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม โดยประกอบด้วยตัวผู้นำ ผู้ตาม จุดหมาย หลักการ วิธีการ สิ่งที่จะทำและสถานการณ์ ภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพล และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่นเป็นความสามารถในการมีอิทธิพลต่อกลุ่ม มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์กร ทั้งนี้แหล่งที่มาของการมีอิทธิพลอาจเป็นอย่างทางการ เช่น ได้กำหนดชัดเจนมากับตำแหน่งทางบริหารขององค์กรนั้นว่ามีอำนาจอะไรบ้างเพียงไร^{๒๒}

การดี อนันต์นาวิ กล่าวว่าไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการและสถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งได้เป็นที่ยอมรับให้เป็นผู้นำกลุ่มและมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิก ในกลุ่มบุคคลนั้น สมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่กลุ่มเผชิญอยู่ได้ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ หรือการกระทำของผู้นำในการชักจูงหรือชี้นำบุคคลอื่นให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้^{๒๓}

พัชรี ชมพุดำ ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างผู้นำและผู้ตาม ภาวะผู้นำเกี่ยวข้องกับการโน้มน้าว สร้างแรงบันดาลใจมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ภาวะผู้นำเกิดขึ้นได้ในทุกระดับการจัดการ ไม่จำเป็นต้องอยู่ในการจัดการระดับสูงเท่านั้น และภาวะผู้นำจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายกลุ่ม หน่วยงานหรือองค์กร^{๒๔}

^{๒๒} อภิชาติ พานสุวรรณ, “การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำชุมชนในเขตเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๕.

^{๒๓} การดี อนันต์นาวิ, **หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: มนต์ดีรี, ๒๕๕๑), หน้า ๗๗.

^{๒๔} พัชรี ชมพุดำ, **องค์กรและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: แมคกรอ-ฮิล, ๒๕๕๒), หน้า ๑๙๔.

สมาคมผู้บริหารโรงเรียนแห่งสหรัฐ (The American Association of School Administrators) ได้นิยาม “ภาวะผู้นำ” หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการแปลวิสัยทัศน์ให้เป็นความจริง ตลอดจนความสามารถทำให้ผู้อื่นยึดมั่นต่อวิสัยทัศน์ด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาต้องสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังผู้อื่น เพื่อให้คนเหล่านั้นเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในการทำให้วิสัยทัศน์ดังกล่าวกลายเป็นความจริงขึ้นมา^{๒๕}

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำเป็นศิลปะ หรือกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตามในการทำให้ผู้ตามมีความเต็มใจ และมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม^{๒๖}

เนตร์พัฒนา ยาวีราข ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาบุคคลอื่นโดยได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่นเป็นผู้ทำให้บุคคลอื่นไว้วางใจ และให้ความร่วมมือ ความเป็นผู้นำเป็นผู้มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก บังคับบัญชา ประสานงาน โดยอาศัยอำนาจหน้าที่เพื่อให้กิจการงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ต้องการ ความเป็นผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ศิลปะในการจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยความเต็มใจ^{๒๗}

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถ ที่ผู้ใช้อำนาจที่มีในการชักจูงให้กลุ่มมุ่งไปสู่วัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ^{๒๘}

ธร สุนทรายุทธ ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง อำนาจหรืออิทธิพลเหนือบุคคลแสดงอำนาจต่อผู้บริหาร เช่น ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ บุคลิกภาพ และอื่นๆ ที่มีอำนาจเหนือบุคคลนั้นๆ อำนาจดังกล่าวจะเกิดการยอมรับของสมาชิก เกิดการกระตุ้นภายในกลุ่มสามารถเปลี่ยนแปลงสถานการณ์นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย^{๒๙}

สุนทร โคตรบรรเทา ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการของการมีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา โดยการใช้อำนาจและการใช้ฐานอำนาจต่างกัน ส่งผลต่อปฏิกิริยาจากผู้ใต้บังคับบัญชาต่างกัน^{๓๐}

^{๒๕} นิโกญล ลันเหลื่อ, “โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔), หน้า ๓.

^{๒๖} เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, “วิกฤติภาวะผู้นำทางการศึกษา : แนวทางการวิจัยและพัฒนา”, **สัมมนาวิชาการ**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑), หน้า ๓๒.

^{๒๗} เนตร์พัฒนา ยาวีราข, **ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทริบเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^{๒๘} ณัฐพันธ์ เขจรนันท์, **พฤติกรรมองค์กร**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี.พี.เอ็น, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๒.

^{๒๙} ธร สุนทรายุทธ, **การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เนติกุลการพิมพ์ จำกัด , ๒๕๕๑), หน้า ๒๓๖.

^{๓๐} สุนทร โคตรบรรเทา, **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๓.

พรสวรรค์ ศิริศาสนันท์ ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การแสดงออกทางภาวะ ผู้นำที่ไม่จำเป็นต้องคงตัวตลอดเวลา เพราะภาวะผู้นำจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับภาวะผู้ตาม และสถานการณ์ในขณะนั้น ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ผู้ตามที่แตกต่างกัน ผู้นำอาจจะต้องแสดงภาวะผู้นำที่ต่างกัน หรือในสถานการณ์หนึ่งบุคคลหนึ่งอาจแสดงภาวะผู้นำ เมื่ออยู่ในอีกสถานการณ์หนึ่งบุคคลนั้น อาจอยู่ในฐานะผู้ตามก็ได้^{๓๑}

เฮอร์เซย์ และบลันชาร์ด (Hersey and Blanchard) ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ใช้อำนาจเหนือบุคคลอื่น หรือกลุ่มในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย^{๓๒}

Schermerhorn กล่าวถึง ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการดลบันดาลใจให้บุคคลอื่นทำงานให้สำเร็จ^{๓๓}

ดาฟท์ (Daft) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่าง ผู้นำ (Leader) และผู้ใต้บังคับบัญชา (Followers) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared Purposes)^{๓๔}

จากความหมายของนักวิชาการที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ เป็นความสามารถของบุคคลในการใช้อิทธิพล อำนาจ และสามารถจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดเห็น และความต้องการของตนด้วยความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือเพื่อจะนำไปสู่ความสำเร็จบรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์การตามที่กำหนดไว้ โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งใจ โดยประกอบด้วยตัวผู้นำ ผู้ตาม ให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๒.๒.๓ คุณลักษณะของภาวะผู้นำ

คุณลักษณะผู้นำ เป็นลักษณะที่ควรปลูกฝังที่ควรปลูกฝังให้มีอยู่ในตัวที่ชี้ให้เห็นความดี หรือลักษณะประจำตัว ดังนั้นคุณลักษณะจึงหมายถึงลักษณะทางกายและลักษณะการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นส่วนชงอุปนิสัยที่แสดงออกมาให้ผู้อื่นเห็น

รังสรรค์ ประเสริฐศรี ผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยทั่วไปมักจะมีผลผลิตมากกว่าคนอื่น ต้นตัวกับความต้องการของบุคคลอื่น เข้าใจงานมีทักษะการสื่อสารที่ดี มีความคิดริเริ่ม ชอบแก้ปัญหา มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง^{๓๕}

^{๓๑}พรสวรรค์ ศิริศาสนันท์, ภาวะผู้นำทางการศึกษา, (จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๕), หน้า ๔.

^{๓๒}Hersey, P. and Blanchard, K.H., **Management of Organizational Behavior: Utilizing Human Resources**, 6th ed., (Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1993), p. 94.

^{๓๓}Schermerhorn, J. R., **Management**, 7th ed., (New York: John Wiley & Sons, Inc, 2002), p. 336.

^{๓๔}Daft, R.L., **Management**, 6th ed., (New York: Thomson, 2003), p. 5.

^{๓๕}รังสรรค์ ประเสริฐศรี, ภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: อีระฟิล์ม และไซเท็กซ์, ๒๕๕๑), หน้า ๔๒.

เดสเลอร์ (Dessler) กล่าวถึงคุณสมบัติที่ดีของผู้นำว่ามี ๖ ประการ ดังนี้

๑. เป็นผู้นำที่มีแรงจูงใจ หมายถึง เป็นผู้ที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะประสบความสำเร็จ มีพลังอย่างมาก และมีความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ
๒. มีความต้องการที่จะเป็นผู้นำ ชอบที่จะเป็นผู้นำมากกว่าผู้ตาม และจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น
๓. มีความซื่อสัตย์และมีคุณธรรม
๔. เป็นผู้มีความมั่นใจ ซึ่งความมั่นใจจะมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจ และทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเชื่อมั่นในผู้นำ
๕. มีความสามารถในการรับรู้และมีความฉลาด
๖. ต้องเป็นผู้ที่รู้จักองค์การเป็นอย่างดี เพราะจะเป็นข้อมูลที่จะช่วยในการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม^{๓๖}

โกเมซ-มีเจีย และบัลคิน (Gomez and Balkin) กล่าวถึงคุณสมบัติและทักษะสำหรับผู้นำที่ดีว่า ได้แก่

๑. เป็นผู้ที่มีทักษะของการใช้อิทธิพล (Influence skills) โดยสามารถใช้ความเป็นผู้นำในการทำให้ผู้ปฏิบัติงานเต็มใจที่จะทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ
๒. เป็นผู้ที่มีทักษะในการมอบหมายงาน (Delegation skills) พร้อมทั้งสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายนั้นด้วย
๓. เป็นผู้ที่มีความยืดหยุ่น (Flexibility skills) และสามารถแก้ไขปัญหากำลังเผชิญอยู่
๔. เป็นผู้ที่มีทักษะในการจูงใจ (Motivational skills) โดยเป็นผู้สนับสนุนและจัดสร้าง สภาพแวดล้อมเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทุ่มเทและอุทิศตนเองให้กับงาน^{๓๗}

ดูบริน (DuBrin) ได้สรุปว่า ภาวะผู้นำในองค์การควรจะมีคุณลักษณะโดดเด่นในเรื่องความฉลาดรอบรู้ (Wisdom) สถิติปัญญาการรู้จักคิด (Intelligence) และมีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)^{๓๘}

บาร์นาร์ด (Barnard) กล่าวไว้ว่า ผู้นำที่ดีต้องมีความตื่นตัว มีความสามารถในการตัดสินใจรวดเร็วและถูกต้องมีความสามารถในการจูงใจคน มีความรับผิดชอบและมีความฉลาด รอบรู้ทันโลก ทันเหตุการณ์ และมีความสามารถในการแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี^{๓๙}

^{๓๖}Gary Dessler, **Management: Principles and Practices for Tomorrow's Leaders**, 3rd ed., (New Jersey: Pearson Education, Inc., 2004), pp. 256-258.

^{๓๗}Luis R. Gomez-Mejia and David B. Balkin, **Management**, (New York: McGraw-Hill Book Company, 2002), p. 287.

^{๓๘}DuBrin, J.A., **Leadership Research Finding, Practice and Skills**, 5th ed., (New York: Houghton Mifflin Co, 2007), p. 56.

^{๓๙}Barnard, C.J., **Education for Executive in Reading in Human Relations**, (Edited by Dobin Robert, New Jersey: Prentice-Hall., 1961), p. 45.

จากที่กล่าวมาลักษณะของภาวะผู้นำที่ดี จะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ คือ มีความคิดความเชื่อในสิ่งที่ตนเห็นว่าถูกต้องดีงาม มีเป้าหมาย มีความสามารถในการตัดสินใจรวดเร็ว และถูกต้องมีความสามารถในการจูงใจคน มีความรับผิดชอบและมีความฉลาด รอบรู้ทันโลกต่อเหตุการณ์ และมีความสามารถในการแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยสามารถใช้ความเป็นผู้นำในการทำให้ผู้ปฏิบัติงานเต็มใจที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยเป็นผู้สนับสนุนผู้ปฏิบัติงานมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายนั้นด้วย

๒.๒.๔ การพัฒนาภาวะผู้นำ

ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องอาศัยวิธีการหลายๆ อย่างมาบูรณาการสร้างความเป็นผู้นำ ซึ่งมนุษย์แต่ละคนนั้นต่างก็มีความเป็นผู้นำอยู่ในตนเอง จะต่างก็เพียงบางคนมีมาก บางคนมีน้อย ผู้นำที่ดี คือ ผู้นำที่สามารถเปลี่ยนสิ่งที่อาจเป็นไปได้ให้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้จริงๆ และการเป็นผู้นำมิได้เป็นมาแต่กำเนิดเพียงอย่างเดียว่อมสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ถ้ามีความปรารถนาจะเป็นผู้นำที่ดีก็ควรจะเรียนรู้และพัฒนาคุณสมบัติต่อไปนี้

๑. รู้หลักการ คือ การรู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์กติกาที่เกี่ยวข้อง ที่ผู้นำต้องรู้ต้องชัด แล้วก้ตั้งมั่น ตั้งตนอยู่ในหลักการนั้นให้ได้

๒. รู้จุดหมาย คือ จะต้องรู้จุดหมายอย่างชัดเจนเพื่อนำตนได้และมีความมุ่งมั่นแน่วแน่จะให้ถึงจุดหมายให้ได้ โดยไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคที่เข้ามากระทบกระทั่ง

๓. รู้ตน คือ รู้ว่าตนเองคือใคร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติมีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญา ความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องตรวจสอบตนเองและเตือนตนเองได้อยู่เสมอ เพื่อการปรับปรุงตัวเองให้มีความสามารถมากยิ่งขึ้นไป

๔. รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดี ต้องรู้จักขอบเขตขีดขั้นความพอเหมาะที่จะจัดทำในเรื่องต่างๆ ให้ได้สัดส่วน พอดีและต้องรู้ว่าในการกระทำกิจการนั้นๆ มีองค์ประกอบหรือมีปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องและจัดให้ลงตัวพอเหมาะพอดี

๕. รู้กาล คือ รู้จักเวลา ได้แก่ การรู้ลำดับ ระยะเวลา จังหวะ ปริมาณ ความเหมาะสมของเวลาว่าเรื่องนี้จะลงมือทำตอนไหน เวลาไหน และจะทำอะไร อย่างไร จึงจะเหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ

๖. รู้ชุมชน คือ รู้จักสังคมตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวาง เช่น รู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติ ว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอะไร มีความต้องการอย่างไร เมื่อรู้ความต้องการก็จะสามารถตอบสนองความต้องการได้ถูกต้องหรือแก้ปัญหาได้ตรงจุด

๗. รู้บุคคล คือ รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานกัน และคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และได้ผลตลอดจนสามารถให้ความช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการของบุคคลผู้นั้น^{๔๐}

^{๔๐}วิมล จันทรแก้ว, “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๓”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๕๕), หน้า ๔๐.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม กล่าวว่า คุณสมบัติพื้นฐานของผู้นำไทยในอนาคตที่สำคัญและควรส่งเสริมให้เกิดขึ้น ๕ ประการ คือ

๑. สภาพจิตมีความมั่นคงหรือมีความกล้าในระดับหนึ่ง
๒. เป็นผู้มีความเมตตากรุณา รักความถูกต้องและรู้จักเสียสละ
๓. เป็นผู้มีทัศนคติ มุ่งไปข้างหน้า มุ่งไปในทางสร้าง มุ่งไปในทางแก้มุ่งไปในทางนำ คือ มีวิสัยมองโลก วิสัยมองคนในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ
๔. เป็นผู้มีความสามารถในการพูด
๕. เป็นผู้ทำอะไรให้ได้ผลที่จริงจังมีผลงาน จะบริหารงานก็บริหารได้ ทำอะไรเองก็ทำได้และต้องแก้ปัญหาที่แก้ได้^{๔๑}

ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องอาศัยวิธีการหลายๆ อย่างมาบูรณาการสร้างความเป็นผู้นำผู้นำที่ดี คือ ผู้นำที่สามารถเปลี่ยนสิ่งที่อาจเป็นไปได้ให้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้จริงๆ และการเป็นผู้นำมิได้เป็นมาแต่กำเนิดเพียงอย่างเดียว่อมสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ถ้ามีความปรารถนาจะเป็นผู้นำที่ดีก็ควรจะเรียนรู้และพัฒนาคุณสมบัติต่อไป

๑. รู้หลักการ คือ การรู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์กติกาที่เกี่ยวข้อง ที่ผู้นำต้องรู้ต้องชัด แล้วก็ตั้งมั่นตั้งตนอยู่ในหลักการนั้นให้ได้

๒. รู้จุดหมาย คือ จะต้องรู้จุดหมายอย่างชัดเจนเพื่อนำตนได้ และมีความมุ่งมั่นแน่วแน่จะให้ถึงจุดหมายให้ได้ โดยไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคที่เข้ามากระทบกระทั่ง

๓. รู้ตน คือ รู้ว่าตนเองคือใคร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติมีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญา ความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร ซึ่งจะต้องตรวจสอบตนเองและเตือนตนเองได้อยู่เสมอ เพื่อการปรับปรุงตัวเองให้มีความสามารถมากยิ่งขึ้นไป

๔. รู้ประมาณ คือ รู้จักความพอดี ต้องรู้จักขอบเขตขีดขั้นความพอเหมาะที่จะจัดทำในเรื่องต่างๆ ให้ได้สัดส่วน พอดีและต้องรู้ว่าในการกระทำกิจการนั้นๆ มีองค์ประกอบหรือมีปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องและจัดให้ลงตัวพอเหมาะพอดี

๕. รู้กาล คือ รู้จักเวลา ได้แก่ การรู้ลำดับระยะ จังหวะ ปริมาณ ความเหมาะสมของเวลาว่าเรื่องนี้จะลงมือทำตอนไหน เวลาไหน และจะทำอะไร อย่างไร จึงจะเหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ

๕. รู้ชุมชน คือ รู้จักสังคมตั้งแต่ในของเขตที่กว้างขวาง เช่น รู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติ ว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไร มีปัญหาอะไร มีความต้องการอย่างไร เมื่อรู้ความต้องการก็จะสามารถตอบสนองความต้องการได้ถูกต้องหรือแก้ปัญหาได้ตรงจุด

๗. รู้บุคคล คือ รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานกัน และคนที่เราไปให้บริการตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและได้ผลตลอดจนสามารถให้ความช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการของบุคคลผู้นั้น^{๔๒}

^{๔๑}ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, แฉ ๒๕ วิธีทำเด็กไทยเสียคน, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://hopewwthailand.org/index.php.\[2550\]](http://hopewwthailand.org/index.php.[2550]).

^{๔๒}พระธรรมปิฎก, ใน สวงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และสุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ, ผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มติชน ๒๕๔๑), หน้า ๒๙.

ลีปพนธ์ เกตุทัต กล่าวว่า ผู้ที่มีศักยภาพที่จะประสบความสำเร็จในหน้าที่ การงานได้นั้น โดยพื้นฐานต้องประกอบด้วยพื้นฐาน ๙ ประการ ดังนี้

๑. ต้องเป็นคนเก่ง คือ มีความแม่นยำ เทียงตรง ซื่อสัตย์ สุจริตในวิชาชีพและวิชาการ
๒. เป็นคนดี จะต้องมีความมีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ และซื่อสัตย์สุจริต
๓. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยมุ่งที่เป้าหมายและมุ่งผลงานส่วนรวม
๔. มีความกล้า คือ กล้าพึ่งตนเองด้วยความมั่นใจ มีความเป็นตัวของตัวเองและมีความกล้าหาญทางจริยธรรม
๕. อดทนทั้งต่อการรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ต่ออุปสรรคปัญหาและความพากเพียร
๖. บริหารจัดการเป็นโดยอาศัยพื้นฐานจากการเข้าใจระบบ วางแผนเป็น และรู้จักวางลำดับและประมาณงานเป็น
๗. ตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งโดยมุมมองในระดับกว้างไกล และลึกซึ้ง
๘. มีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม
๙. เคยประสบความสำเร็จมาพอสมควร จะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง^{๔๓}

จากการศึกษาแนวคิดและหลักการพัฒนาภาวะผู้นำ จะเห็นว่าการพัฒนาผู้นำย่อมสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ ถ้ามีความปรารถนาจะเป็นผู้นำที่ดีก็ควรจะเรียนรู้และพัฒนาคุณสมบัติต้องเป็นคนเก่ง คนดี โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพรายบุคคล ให้มีประสิทธิภาพในบทบาทของผู้นำ และกระบวนการนำ ซึ่งจะมีทั้งบทบาทที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ต้องรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ มีความมุมานะ พากเพียร โดยอาศัยพื้นฐานจากการเข้าใจระบบ วางแผนเป็น ทั้งโดยมุมมองในระดับกว้างไกล และลึกซึ้ง ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องอาศัยวิธีการหลายๆ อย่างมาบูรณาการสร้างความเป็นผู้นำแล้วนำมาพัฒนาจึงจะสำเร็จเป็นผลดี

๒.๒.๕ ความสำคัญของภาวะผู้นำ

ความสำคัญของภาวะผู้นำได้มีการนำขึ้นมากล่าวถึงในกลุ่มของผู้บริหารและผู้จัดการ ซึ่งสัมพันธ์ภาพในเรื่องของการใช้อิทธิพล ที่มีต่อกันและกัน ระหว่างผู้นำกับผู้ตามที่มีมุ่งหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยสะท้อนถึงวัตถุประสงค์ที่มีร่วมกันภาวะผู้นำ เกี่ยวข้องกับ การใช้อิทธิพล (Influence) เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มบุคคลอยู่ภายในองค์กร ภาวะผู้นำในตัวผู้บริหารจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กร การศึกษาในปัจจุบันมีส่วนประกอบสำคัญหลายอย่างที่จะช่วยให้องค์กรนั้นอยู่ได้โดยไม่มีปัญหา มีความเจริญก้าวหน้าและบรรลุวัตถุประสงค์กำหนดร่วมกันระหว่างผู้นำและผู้ตาม อันจะก่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะโน้มน้าวบุคคลให้มุ่งไปสู่ผลสำเร็จที่ต้องการอย่างแท้จริง ดังที่นักวิชาการได้กล่าวให้ความหมายไว้ ดังนี้

^{๔๓} ลีปพนธ์ เกตุทัต, ความฝันของแผ่นดิน ในคณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัยของโรงเรียนต่อชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตะวันออก, ๒๕๔๐), หน้า ๔๕.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารหรือต่อตัวผู้บริหาร เพราะภาวะผู้นำจะเป็นเครื่องชี้วัดให้เห็นความสำเร็จของหน่วยงาน การดำเนินงานอย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์ ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะ และศิลปะในการบริหารงานของผู้หน้านั้นก็คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร^{๔๔}

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ ได้ทำการศึกษาความสำคัญของภาวะผู้นำต่อองค์กรดังนี้

๑. เป็นส่วนที่ดึงดูดความรู้ความสามารถต่างๆ ในตัวผู้บริหารออกมาใช้ กล่าวได้ว่าผู้บริหารที่มีความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ในเรื่องงานมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าหากขาดภาวะผู้นำแล้ว ความรู้ความสามารถดังกล่าว จะไม่ได้ถูกนำออกมาใช้หรือไม่มีโอกาสใช้อย่างเต็มที่เพราะไม่สามารถกระตุ้นหรือชักจูงผู้อื่นให้คล้อยตามและปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

๒. ช่วยประสานความขัดแย้งต่างๆ ภายในหน่วยงานหรือองค์กร จะประกอบด้วยบุคคลจำนวนหนึ่งมารวมกัน จะมากหรือน้อยแล้วแต่ขนาดของหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีความแตกต่างกันในหลายๆ เรื่อง เช่น การศึกษา ประสบการณ์ ความเชื่อ ฯลฯ การที่บุคคลมีความแตกต่างกันในเรื่องดังกล่าวมาอยู่รวมกันในหน่วยงานหรือองค์กร มักก่อให้เกิดความขัดแย้งแต่ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งในรูปใด ถ้าผู้บริหารในหน่วยงานหรือองค์กร มีภาวะผู้นำที่มีคนยอมรับนับถือแล้วก็จะสามารถประสานหรือช่วยบรรเทาความขัดแย้งระหว่างบุคคลในหน่วยงานหรือองค์กรได้ โดยการชักจูง ประนีประนอม หรือประสานประโยชน์ เพื่อให้บุคคลต่างๆ ในหน่วยงานหรือองค์กรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและร่วมกัน พินฉาอุปสรรคเพื่อให้หน่วยงานที่มีความเจริญก้าวหน้ากล่าวโดยสรุปก็คือ ภาวะผู้นำช่วยผูกมัดเชื่อมโยงให้สมาชิกของหน่วยงานมีเอกภาพนั่นเอง

๓. ช่วยโน้มน้าวชักจูงให้บุคลากรทุ่มเทความรู้ความสามารถให้แก่องค์กร องค์กรจะต้องมีปัจจัยเอื้ออำนวยหลายอย่าง ที่จะทำให้สมาชิกตั้งใจและทุ่มเทในการทำงาน เช่น การจัดบุคคลทำงานตรงตามความถนัดและความสามารถ ผู้บังคับบัญชาต้องรู้จักรับฟังความคิดเห็น การประเมิน การปฏิบัติงานก็ต้องมีความยุติธรรม และสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ขาดเสียมิได้ก็คือ ผู้บริหารขององค์กรมีภาวะผู้นำทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดการยอมรับ เกิดความศรัทธาและความเชื่อมั่นว่าผู้บริหารไม่เพียงแต่นำองค์กรให้อยู่รอดเท่านั้น แต่จะนำความเจริญก้าวหน้าความภาคภูมิใจเกียรติยศชื่อเสียงและความสำเร็จมาสู่องค์กร

๔. เป็นหลักยึดให้แก่บุคลากร เมื่อหน่วยงานหรือองค์กรเผชิญสภาวะคับขันหรือสภาวะที่อาจกระทบถึงความอยู่รอด ภาวะผู้นำของผู้บริหารจะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น เพราะในสภาพเช่นนั้นผู้บริหารจะต้องเพิ่มความระมัดระวัง ความรอบคอบ ความเข้มแข็ง และกล้าตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพต่างๆ ภายในหน่วยงานหรือองค์กรที่ขาดประสิทธิภาพต่างๆ ให้รอดพ้นจากสภาวะคับขันดังกล่าว^{๔๕}

^{๔๔} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๖๑.

^{๔๕} สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ, (เชียงใหม่: สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

พิชญลักษณ์ พิชญกุล กล่าวว่า ผู้บริหารที่จะสามารถชักจูงให้บุคลากรทำงานจนเป็นผลสำเร็จนั้นจะต้องมีภาวะผู้นำ การสั่งการเป็นเรื่องที่ไม่ยากลำบากแต่การสั่งการแล้วบุคลากรปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยภาวะผู้นำ^{๔๖}

ไอเซนฮาว (Eisenhower) ได้กล่าวว่า ผู้นำคือ ผู้ที่สามารถโน้มนำให้ผู้อื่นเต็มอกเต็มใจกระทำในสิ่งที่ผู้นำนั้นต้องการด้วยความเต็มอกเต็มใจนั้น มาจากการที่ผู้อื่นก็มีความต้องการจะกระทำสิ่งนั้นๆ^{๔๗}

แบร์ คาร์ดเวล และมิลลิแกน (Beare, Caldwell and Millikan) กล่าวว่าผู้นำต้องให้ความสนใจภาวะผู้นำในสองมิติ คือ มิติด้านความสำเร็จในการะงานที่ถืออยู่และมิติการสร้างความสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างสมาชิก^{๔๘}

จากความสำคัญดังกล่าว ภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญมาก เพราะการวางแผน การตัดสินใจ การสั่งการ ดูแล และควบคุม ในสภาพเช่นนั้นผู้บริหารจะต้องเพิ่มความระมัดระวัง ความรอบคอบ ความเข้มแข็ง และกล้าตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพต่างๆ ที่จะทำให้สมาชิกตั้งใจและทุ่มเทในการทำงาน แต่ถ้าหากขาดภาวะผู้นำแล้ว ความรู้ความสามารถดังกล่าว จะไม่ได้ถูกนำออกมาใช้หรือไม่มีโอกาสใช้อย่างเต็มที่เพราะไม่สามารถกระตุ้นหรือชักจูงผู้อื่นให้คล้อยตามและปฏิบัติตามบรรลุปเป้าหมายที่วางไว้

๒.๒.๖ ทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theory)

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ และมีความจำเป็นต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งในการศึกษาผู้วิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำในประเด็นดังนี้

ในการศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ การศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

ภาวะผู้นำเริ่มได้รับความสนใจและทำการศึกษอย่างจริงจังเกี่ยวกับผู้นำมาตั้งแต่ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๑ จนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็น ๔ ยุค จำแนกตามแนวทางการศึกษา และช่วงเวลา ดังนี้

ยุคที่ ๑ ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ (Trait Theories)

ยุคที่ ๒ ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ (Behavioral Theories)

ยุคที่ ๓ ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ (Situational or Contingency Leadership Theories)

ยุคที่ ๔ ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Theories)

^{๔๖}พิชญลักษณ์ พิชญกุล, เอกสารประกอบการเรียนวิชา ๗๐๓๒๐๒ หลักการจัดการ, (เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖.

^{๔๗}ทิพาวดี เมฆสวรรค์, *กล้าคิด กล้าทำ กล้านำ กล้าเปลี่ยน*, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท ๒๕๔๔), หน้า ๕๐.

^{๔๘}Crawford, Megan, Kydd, Lesley and Riches, Colin, *Leadership and Teams in Educational Management*, 5th ed., (Great Britain: Book craft, 2002), p. 23.

๑. ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ (Trait Theories)

การศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเริ่มขึ้นในปี ค.ศ.1930 – 1940 ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ คือ ทฤษฎีที่มองหาคุณลักษณะทั่วไปที่ปรากฏในผู้นำเพื่อเปรียบเทียบกับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้นำในการศึกษาภาวะผู้นำระยะแรกๆ นักวิชาการให้ความสำคัญกับคุณลักษณะส่วนตัว (Personal traits) ของผู้นำโดยพยายามแยกแยะว่าคุณลักษณะใดบ้างที่ดำรงอยู่ในตัวผู้นำ ตัวอย่างคุณลักษณะที่มีการระบุนั้นมากกว่าเป็นตัวชี้วัดความเป็นผู้นำ คือ ความเฉลียวฉลาด (Intelligence) ความซื่อสัตย์ (Honesty) และความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) งานวิจัยในยุคแรกๆ ของแนวทางนี้จะศึกษาผู้นำที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น แนวทางนี้จึงรู้จักกันอีกประการหนึ่งว่าแนวทาง “บุรุษผู้ยิ่งใหญ่” (The Great Man Approach) และมีความเชื่อว่ามีคนบางคนเท่านั้นที่เกิดมาเพื่อเป็นผู้นำ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ บุคคลคนใดจะเป็นผู้นำในอนาคตได้หรือไม่ได้ถูกกำหนดล่วงหน้าโดยธรรมชาติแล้ว และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้แต่ภาวะผู้นำสามารถพัฒนาขึ้นได้

ต่อมา Stogdill ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้นำจากงานวิจัยจำนวน ๑๖๓ ฉบับที่ทำขึ้นระหว่าง ค.ศ.1949 - 1970 และได้สรุปคุณลักษณะของผู้นำ ๖ คุณลักษณะไว้ในหนังสือ Handbook of Leadership ดังนี้

๑) คุณลักษณะทางร่างกาย (Physical characteristics) ประกอบด้วย ความแข็งแรง รูปร่าง น้ำหนัก ความสูง แต่ต่อมาได้มีการศึกษาพบว่าคุณลักษณะร่างกายมีผลพลว่ที่ขัดแย้งกันกับประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒) คุณลักษณะด้านภูมิหลังทางสังคม (Social background) ประกอบด้วย สถานภาพทางสังคม การศึกษา และการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม

๓) คุณลักษณะด้านสติปัญญาและความสามารถ (Intelligence and ability) ประกอบด้วย การมีความรู้ การมีดุลพินิจ การมีทักษะในการพูด

๔) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ (Personality) ประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ความเชื่อมั่นในตนเอง การควบคุมอารมณ์ การอดทนต่อความเครียด ความกระตือรือร้น ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการปรับตัวการตื่นตัวการเป็นคนไม่เก็บตัว

๕) คุณลักษณะที่เกี่ยวกับงาน (Task-Related characteristic) ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ ความขยันการไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรค

๖) คุณลักษณะทางสังคม (Social characteristic) ประกอบด้วย การมีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การมีเสน่ห์ความร่วมมือการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมความเป็นนักการทูตความนิยมในหมู่คน^{๔๔}

^{๔๔}Stogdill, R.M., Handbook of Leadership: A survey of theory and research, (NewYork: Free Press, 1974).

๒. ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ (Behavioral Theories)

ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1940 นักวิจัยได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะที่ยังมีข้อบกพร่องอยู่ทำให้นักพฤติกรรมศาสตร์มุ่งความสนใจเรื่อง ภาวะผู้นำในการศึกษาพฤติกรรมของผู้นำ ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำนี้มีแนวคิดในเรื่องความสำเร็จของผู้นำเกิดจากการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของอย่างใกล้ชิดกับสิ่งที่เขาทำมากกว่า โดยเชื่อว่าคุณลักษณะเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก แต่พฤติกรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่า เราจึงสามารถเรียนรู้พฤติกรรมที่ทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จเพื่อสามารถนำมาปรับปรุงตนเองได้ในการศึกษา จึงมีการมุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมที่ดีของผู้นำ ดังนั้น นักวิจัยจึงพยายามศึกษาค้นคว้าว่า รูปแบบพฤติกรรมใดที่ดีที่สุดในการนำเอารูปแบบนั้นไปพัฒนาให้บุคคลมีรูปแบบพฤติกรรมแบบนั้น เพื่อที่จะได้ผู้นำที่มีคุณภาพ สมมติฐานของทฤษฎีนี้จึงเชื่อว่า ภาวะผู้นำถูกสร้างขึ้นได้ไม่ใช่เป็นมาโดยกำเนิด (Made not born) จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมที่มีอยู่หลากหลาย มีทั้งที่ศึกษาพฤติกรรมการใช้อำนาจ พฤติกรรมการบริหารจัดการ เป็นต้น โดยจะศึกษาแนวคิดต่างๆ

การศึกษาของมหาวิทยาลัยมิชิแกน (Michigan studies) นักวิจัยในกลุ่มนี้เป็นนักวิจัยของมหาวิทยาลัยมิชิแกน นำโดย Rensis Likert ในปี ค.ศ. 1966 ได้ใช้กลยุทธ์ในการศึกษาภาวะผู้นำที่แตกต่างจากความคิดของ Kurt Lewin ของมหาวิทยาลัยไอโอว่า เขาได้ศึกษาภาวะผู้นำโดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานได้รับพฤติกรรมผู้นำไว้ ๒ แบบ คือ ผู้นำที่มีพฤติกรรมแบบมุ่งคน (Employee-centered leader behavior) และผู้นำที่มีพฤติกรรมมุ่งงาน (Job-centered leader behavior) โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) พฤติกรรมของผู้นำแบบมุ่งคน ผู้นำแบบนี้จะเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล สนใจ และเข้าใจความต้องการของพนักงาน

๒) พฤติกรรมของผู้นำแบบมุ่งงาน ผู้นำแบบนี้จะเน้นไปที่ผลผลิตเป็นสิ่งสำคัญ จึงให้ความสำคัญกับงานและเทคนิคต่างๆ ในการผลิต เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ โดยมองว่าพนักงานเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่ทำให้งานสำเร็จเท่านั้น^{๕๐}

Likert ได้พัฒนาแนวความคิดของมหาวิทยาลัยมิชิแกน ในปี ค.ศ. 1961 โดยได้นำแนวความคิดพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งคน และแบบมุ่งงานมาทำการวิจัย โดยแบ่ง เป็น ๔ ระบบ ดังนี้

ระบบที่ ๑ พฤติกรรมผู้นำเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ (Exploitative autocratic) ระบบนี้ผู้นำจะเป็นผู้ตัดสินใจทุกอย่างว่าต้องทำอะไร ใครต้องทำ ต้องทำอะไร ทำที่ไหน และจะต้องให้เสร็จเมื่อไร ถ้างานไม่สำเร็จจะต้องมีการลงโทษ ผู้นำไว้ใจผู้ตามน้อย ระดับความไว้วางใจและความเชื่อมั่นระหว่างผู้นำและผู้ตามจะมีต่ำ

ระบบที่ ๒ พฤติกรรมผู้นำแบบเผด็จการอย่างมีเมตตา (Benevolent autocratic) ระบบนี้ผู้นำยังเป็นคนตัดสินใจอยู่ แต่ให้ผู้ตามมีอิสระอยู่บ้าง ผู้นำแบบนี้จะมีเจตคติแบบพ่อบุญการ ลูก トラบดีที่ผู้ตามยังปฏิบัติงานตามระเบียบอยู่ ผู้นำจะดูแลผู้ตามเป็นอย่างดีระดับความไว้วางใจและความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ และผู้ตามยังคงต่ำอยู่

^{๕๐} Lunenburg, F.C. and Ornstein, A. C., *Educational Administration Concepts and Practices*, (Newyork: Thomson Learning, Inc., 2004), p. 128-129.

ระบบที่ ๓ พฤติกรรมผู้นำแบบปรึกษาหารือ (Consultative) ระบบนี้ผู้นำจะปรึกษาหารือกับผู้ตามก่อนที่จะกำหนดเป้าหมายหรือการตัดสินใจ ผู้ตามมีอิสระมากขึ้นอีก ผู้นำระบบนี้ต้องการความเห็นของผู้ตามก่อนตัดสินใจ ผู้นำจะให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำงานดี มากกว่าการลงโทษเมื่อทำงานผิดพลาด เป็นแรงจูงใจให้ผู้ตาม บรรยากาศเป็นกันเอง ระดับความไว้วางใจ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตามมีสูง

ระบบที่ ๔ พฤติกรรมผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative) ระบบนี้ผู้นำเน้นให้ผู้ตามมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการกำหนดเป้าหมาย และการตัดสินใจ ผู้ตามเป็นอิสระ ถกเถียงกับผู้นำได้ ผู้นำแสดงความสนับสนุนแทนการข่มขู่ทุกส่วนของผู้ตาม มีส่วนร่วมในการบริหารงานทั่วทั้งองค์กร^{๕๑}

อย่างไรก็ดี อาจกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์งานวิจัยของมหาวิทยาลัย Michigan ความเป็นผู้นำส่วนใหญ่ของทีมงานเพื่อค้นหาหลักและวิธีความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งให้ความสำคัญของผลผลิต (Production orientation) หรือทำงานให้ประสบความสำเร็จ และมีการมุ่งให้ความสำคัญกับคน (Employee orientation) หรือการสนับสนุนในการทำงานหัวหน้าจะทำให้มีผลผลิตสูงในกลุ่ม และดูแลให้ความสำคัญกับผลผลิต และคนจากการวิจัยทำการค้นพบที่มุ่งเน้นคน (Employee centered supervisors) จะมีสวัสดิการมุ่งเน้นให้ลูกน้อง ในทางกลับกันหัวหน้าที่มุ่งเน้นผลผลิต (Production centered supervisors) จะมีลักษณะที่มุ่งเน้นความสำเร็จในการพัฒนามากกว่าโดยทั่วไปหัวหน้างานที่มุ่งเน้นคน พบว่า มีกลุ่มงานที่มีผลผลิตมากกว่ากลุ่มที่มีหัวหน้างานที่มุ่งเน้นผลผลิต การวิจัยในภายหลังโดย Likert ได้เสริมเพิ่มเติมในการศึกษา แบบฉบับของผู้นำที่มีส่วนร่วม เช่น ผู้นำควรใช้การประชุมของกลุ่มเพื่อกระตุ้น การที่ส่วนรวมของพนักงานในการทำการตัดสินใจ และแก้ปัญหา การติดต่อสื่อสารความร่วมมือกันและการแก้ปัญหาของความขัดแย้ง ผู้นำแบบมีส่วนร่วมช่วยสนับสนุน และแนะแนวทางการตัดสินใจของกลุ่ม และมุ่งเน้นให้ทำการตัดสินใจและแก้ปัญหา การบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย และการตัดสินใจ โดยกลุ่มผู้บริหารให้ความไว้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งการติดต่อสื่อสารไม่เพียงแต่จากบนลงล่างเท่านั้น (Downward Communication) และจากล่างขึ้นบน (Upward Communication) และยังมี การติดต่อแบบแนวนอน (Horizontal Communication) ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ภายในบรรยากาศแห่งความมีมิตรภาพ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมยังมีสาระที่สำคัญ ดังนี้

- ๑) ผู้บังคับบัญชารับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ใต้บังคับบัญชา
- ๒) ผู้บังคับบัญชากระตุ้นจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติงาน
- ๓) ระบบการสื่อสารภายในองค์กรมีความคล่องตัวเป็นไปโดยอิสระ
- ๔) ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชามีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างเปิดเผย และโดยกว้างขวาง เกี่ยวกับเป้าหมายขององค์กร การปฏิบัติงานและกิจกรรมต่างๆ ภายในองค์กร
- ๕) การตัดสินใจต่างๆ กระทำโดยกลุ่มในทุกระดับองค์กร เปิดโอกาสให้กลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการดำเนินการ

^{๕๑} Likert, Rensis, "The Method of Constructing and Attitude Scale", In Reading in Fishbein, M (Ed.), **Attitude Theory and Measurement**, (New York: Wiley & Son, 1967), pp. 126-127.

๖) การควบคุมงานมีลักษณะกระจายไปในหมู่ผู้ร่วมงานให้มีการควบคุมกันเอง และเน้นในเรื่องการแก้ปัญหาเป็นหลัก

๗) ผู้บังคับบัญชาเห็นความสำคัญของการพัฒนาพนักงานโดยการฝึกอบรม เพื่อให้การทำงานที่สูงสุดตามเป้าหมาย^{๕๒}

การศึกษาค้นคว้าที่มหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ และมหาวิทยาลัยมิชิแกนที่มี นักวิชาการบริหาร เช่นลิปพิตและไวท์ (Lippitt and White) เลวิน (Lawin) เฮมฟิล และคูนส์ (Hemphill and Coons) ฮาลพินและไวเนอร์ (Halpin and Winer) และลิเคอร์ท (Likert) ได้ศึกษา ถึงแบบความเป็นผู้นำที่ทำให้ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพมากที่สุด และยังเป็นผลให้เกิด มีรูปแบบสร้างความเป็นผู้นำตามทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำนี้อยู่หลายรูปแบบด้วย ที่นับว่าสำคัญพอสรุป ได้ ๕ ทฤษฎี ดังนี้คือ

๑) ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำตามลักษณะของการใช้อำนาจเป็นทฤษฎีที่ศึกษา เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำอย่างจริงจังเป็นครั้งแรกเป็นผลงานการวิจัยของลิปพิต และไวท์ (Lippitt and White) ภายใต้การควบคุมดูแลของเลวิน (Lawin) แห่งมหาวิทยาลัย โอไอโอวา เมื่อปี ค.ศ.1940 ผลการวิจัยนี้ ถือว่าเป็นการศึกษาพื้นฐานหรือแหล่งที่มาของการใช้อำนาจของผู้นำตามอำนาจหน้าที่ เพื่อบังคับบัญชาสั่งการต่อผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๓ แบบ คือ

(๑) ผู้นำแบบเผด็จการหรืออัตนนิยม (Autocratic Leader) หมายถึง ผู้นำ ที่ทำการวินิจฉัยสั่งการหรือออกคำสั่งใดๆ โดยรวบรัดอำนาจ ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้าไป มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติการ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจใดๆ ผู้นำประเภทนี้จะทำ ตัวเป็นผู้บงการ เป็นผู้กำหนดนโยบาย จุดมุ่งหมาย และการสั่งการให้ผู้อื่นปฏิบัติในลักษณะเบ็ดเสร็จ เต็มขาด เพราะผู้นำประเภทนี้ เชื่อว่าการออกคำสั่งการใช้ระเบียบวินัยการควบคุมอำนาจอย่าง เข้มงวด และการให้ข้อให้โทษอย่างเคร่งครัดจะเป็นวิธีการที่ทำให้คนผลิตผลงานตามที่ผู้นำต้องการ โดยมีได้สนใจหรือให้ความสำคัญกับความต้องการส่วนบุคคลตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของ ผู้ใต้บังคับบัญชาเท่าใดนัก

(๒) ผู้นำแบบประชาธิปไตยหรือมีส่วนร่วม (Democratic or Participative Leader) หมายถึง ผู้นำที่กำหนดเป้าหมายและวิธีการที่ใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ แต่ผู้นำแบบนี้ จะเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการกลุ่มของ ผู้ใต้บังคับบัญชา จะได้รับการปฏิบัติในลักษณะของการยอมรับจากผู้บังคับบัญชาด้วยการเปิดโอกาสให้ บุคคลทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนเกิดความภาคภูมิใจ ความผูกพันและรับผิดชอบรวมกัน อันจะนำไปสู่การทุ่มเทแรงกายแรงใจและสติปัญญาให้แก่งานผลผลิตก็ จะสูงทั้งปริมาณและคุณภาพ ขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานก็จะสูงตามไปด้วย

(๓) ผู้นำแบบปล่อยเสรี (Laissez-Faire Leader) หมายถึง ผู้นำที่ใช้ อำนาจควบคุมบังคับบัญชาลูกน้อง น้อยมากหรือเกือบไม่ใช้เลย ผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้นำประเภทนี้ จะมีอิสระเสรีอย่างเต็มที่ในการเลือกกรรมวิธีการปฏิบัติงาน การพิจารณา และแก้ไขปัญหาต่างๆ

^{๕๒} Likert, S., *New patterns of management*, (New York: McGraw-Hill, 1961), p. 223.

โดยผู้นำจะเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลให้ความช่วยเหลือเมื่อลูกน้องต้องการ และให้เป็นมิตรโดยแทบจะไม่มีบทบาทของความเป็นผู้นำในกลุ่มเลยความสำเร็จของกลุ่มที่มีผู้นำแบบนี้มักจะขึ้นอยู่กับคุณภาพของกลุ่มผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นสำคัญ

๒) ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำตามลักษณะวิธีการทำงานเป็นการศึกษาพฤติกรรม การปฏิบัติงานของบุคคลที่มีฐานะเป็นผู้นำ ซึ่งโดยทั่วไปจะพิจารณาจากลักษณะวิธีการทำงาน ออกเป็น ๔ แบบ

(๑) ผู้นำแบบเจ้าระเบียบ ในการปฏิบัติงานของผู้นำแบบนี้ จะยึดถือระเบียบแบบแผน ไม่ชอบมีการเปลี่ยนแปลง มักจะใช้หลักความระมัดระวัง และยึดถือระเบียบไว้ก่อน การติดต่อสื่อสารจะเป็นแบบการสื่อสารทางเดียว

(๒) ผู้นำแบบบงการ ผู้นำแบบนี้ทราบแต่วิธีออกคำสั่งแต่อย่างเดียว แต่ไม่รู้จักวิธีสอนแนะนำการทำงาน ขาดหลักมนุษยสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นแบบสื่อสารจากบนลงล่าง

(๓) ผู้นำแบบจูงใจ ผู้นำแบบนี้นิยมให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีส่วนรวมในการ ทำงานการพิจารณาแสดงความคิดเห็น การติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นแบบการสื่อสารสองทาง

(๔) ผู้นำแบบร่วมใจ การปฏิบัติงานของผู้นำแบบนี้นิยมการปรึกษาหารือ และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา ยึดหลักการประนีประนอมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๓) ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำแบบสองมิติ (Two-Dimensional Theory) เป็นพฤติกรรม ผู้นำตามแนวการศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ (Ohio State Leadership Studies) ประเทศ สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1945 โดยสถาบันวิจัยธุรกิจของมหาวิทยาลัย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้พยายาม อธิบายมิติต่างๆ ของพฤติกรรมผู้นำ โดยให้ความเห็นว่า เป็นพฤติกรรมของบุคคลเพื่อที่จะควบคุม กิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย ต่อมาในปี ค.ศ.1957 เฮมฟิลและคุนส์ (Hemphill and Coons) ได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำขึ้นและได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำโดยได้สร้าง แบบสอบถามขึ้นจากการรวบรวมขอความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานหลายสาขาอาชีพได้ข้อคิดเห็นต่างๆ รวมทั้งสิ้น ๑,๘๐๐ ชื่อนำมาสรุปพฤติกรรมผู้นำออกมาเป็น ๙ มิติ^{๕๓} ดังนี้

(๑) การกระทำของผู้นำที่พยายามให้เกิดความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานแทนที่จะทำงานแข่งขันกัน (Integration)

(๒) การกระทำที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และความเข้าใจการเป็นไปของกลุ่ม (Communication)

(๓) การกระทำที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จได้ผลผลิตที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพ (Production)

(๔) การกระทำที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเมื่อมีปฏิสัมพันธ์ กับกลุ่มอื่นๆ (Representation)

^{๕๓} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: ดวงกลมสมัย, ๒๕๔๒),

- (๕) ความพยายามที่จะให้ผู้นำเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Fraternization)
- (๖) ความพยายามที่จะให้รางวัลหรือลงโทษ หรือตัดสินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Evaluation)
- (๗) การกระทำซึ่งทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงกิจกรรมของกลุ่ม (Initiation)
- (๘) การกระทำซึ่งแสดงว่าไม่ยอมรับนับถือความคิดของผู้อื่น (Domination)
- (๙) ความพยายามที่จะจำแนกหน้าที่และนโยบายในการดำเนินการ

(Organization)

ในปีเดียวกัน ฮาลพินและไวเนอร์ (Halpin and Winer) ได้ปรับปรุงเครื่องมือวัดพฤติกรรมของผู้นำขึ้น และใช้ทดสอบกับผู้บังคับการบิน โดยให้ผู้บังคับการบินจำนวน ๕๒ คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม และให้นักบินอีกจำนวน ๓๐๐ คน บรรยายพฤติกรรมผู้นำของเขา ผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมและบรรจุพฤติกรรมผู้นำต่างๆ ลงในมิติทั้ง ๙ ของ เฮมพิลและคูนส์ (Hemphill and Coons) ปรากฏว่าไม่สามารถวินิจฉัยและกำหนดลงในมิติเหล่านั้นได้ จึงได้รวบรวมมิติทั้ง ๙ มิติให้เหลือเพียง ๔ มิติ คือ

๑) พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งความสัมพันธ์ (Consideration)

๒) พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งงาน (Initiating Structure)

๓) พฤติกรรมผู้นำด้านเพิ่มผลผลิต (Production Emphasis)

๔) พฤติกรรมผู้นำด้านการรับรู้ (Sensitivity) ปรากฏว่ามิติที่สำคัญและผู้นำได้นำมายึดถือปฏิบัติอยู่มาก คือ พฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งความสัมพันธ์ (Consideration) และพฤติกรรมผู้นำด้านมุ่งงาน (Initiating Structure)

๓. ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ (Situational or Contingency Leadership Theories)

การศึกษาภาวะผู้นำในเรื่องของสถานการณ์เกิดจากการศึกษาพัฒนาภาวะผู้นำไปอีกขั้นหนึ่งต่อจากเรื่องภาวะผู้นำด้านพฤติกรรมที่ถูกวิจารณ์ว่า แบบของผู้นำแบบใดแบบหนึ่งอาจไม่ใช่เป็นแบบที่ดีที่สุดในทุกสถานการณ์ก็ได้ กล่าวได้ว่าคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำจะต้องสอดคล้องกับสถานการณ์หรือเงื่อนไขบางอย่างที่เหมาะสม จึงจะบริหารจัดการให้บรรลุผลสำเร็จได้ ซึ่งมีแนวคิดความหลักที่ปรากฏจากแนวคิดของ Fiedler, House และ Hersey & Blanchard Fiedler เสนอตัวแบบผู้นำตามสถานการณ์ (Fiedler's Contingency Model) โดยมีกรอบแนวคิดที่ว่าภาวะผู้นำที่ดีอยู่ที่ความเหมาะสมระหว่างแบบของผู้นำ (Leadership style) กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (Situational demands) โดย Fiedler เชื่อว่าแบบของผู้นำเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพของคนเปลี่ยนแปลงได้ยาก แทนที่จะพยายามหาวิธีการฝึกอบรมให้ผู้บริหารเปลี่ยนรูปแบบจากการเน้นงานไปเน้นคน หรือจากเน้นคนไปเน้นงาน ควรที่จะหาสถานการณ์ที่ “ลงตัว” กับรูปแบบของผู้นำจะทำให้เกิดการใช้รูปแบบภาวะผู้นำ (ซึ่งเป็นบุคลิกภาพของผู้บริหารที่ติดตัวอย่างถาวร) ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้เครื่องมือวัด “แบบทดสอบผู้ร่วมงานที่ไม่พึงปรารถนา” (Least Preferred Cowor Scale : LPC Scale) ซึ่งจะบอกว่า ผู้ทดสอบ มีแนวโน้มเป็นผู้นำแบบเน้นงาน หรือเน้นความสัมพันธ์และแบ่งสถานการณ์ของผู้นำเป็นออกเป็น ๓ ด้าน คือ คุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิก ระดับโครงสร้างงาน และอำนาจของผู้นำ ตามแบบจำลองของฟิดเลอร์ ได้ผสมผสานตัวแปรทางสถานการณ์ออกมาเป็นสถานการณ์ของผู้นำ ๘ สถานการณ์ ในแต่ละสถานการณ์จะมี

ระดับความน่าพึงพอใจแตกต่างกัน เช่น สถานการณ์ที่ ๑ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิกเป็นไปได้ด้วยดี โครงสร้างของงานแข็ง และอำนาจของผู้นำมีมาก จะเป็นสถานการณ์ที่น่าพึงพอใจมากที่สุด ขณะที่สถานการณ์ที่ ๘ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิกไม่ดี โครงสร้างของงานอ่อนและอำนาจของผู้นำมีน้อย จะเป็นสถานการณ์ที่ไม่น่าพึงพอใจมากที่สุด

House เสนอตัวแบบผู้นำตามสถานการณ์ที่เรียกว่า ทฤษฎีวิถีทางสู่เป้าหมาย (House's Path-Goal Leadership Theory) ซึ่งมีแนวคิดคือ ผู้นำที่ดีจะต้องช่วยเหลือหรือชี้เส้นทาง Path ให้ผู้ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย (Goal) ของงานและเป้าหมายส่วนตัว พฤติกรรมและบทบาทของผู้นำจะต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมงาน โดยการให้รางวัลที่ขึ้นอยู่กับผลสำเร็จของงานอีกประการหนึ่งผู้นำจะต้องช่วยเหลือผู้ร่วมงาน โดยการชี้แนะให้บรรลุเป้าหมายและจัดอุปสรรคหรือปัญหาให้เรียนรู้ว่าจะต้องทำอะไร อย่างไร จึงจะประสบความสำเร็จ และได้รับผลตอบแทนที่กำหนดไว้จากกรอบแนวคิดดังกล่าว เฮาส์ได้กำหนดรูปแบบภาวะผู้นำไว้ ๔ แบบ คือ

๑) ผู้นำแบบสั่งการ (Directive Leadership) ได้แก่ ผู้ที่กำหนดมาตรฐานตารางเวลาในการปฏิบัติงาน กฎระเบียบ ข้อบังคับไว้อย่างเคร่งครัดและแจ้งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทราบว่าจะคาดหวังผลงานอะไรจากพวกเขา พฤติกรรมผู้นำแบบนี้จะเป็นไปในลักษณะอำนาจนิยม

๒) ผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive Leadership) ได้แก่ ผู้นำที่เอาใจใส่ความเป็นอยู่และความต้องการส่วนบุคคลของผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นเพื่อนร่วมงานและดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันจะทำให้บรรยากาศของการทำงานเป็นที่น่าสนใจ

๓) ผู้นำแบบร่วมงาน (Participative Leadership) ได้แก่ ผู้นำที่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้นำจะปรึกษาหารือขอคำแนะนำ ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานมาประกอบการตัดสินใจของผู้นำ

๔) ผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน (Achievement-oriented Leadership) ได้แก่ ผู้นำที่กำหนดเป้าหมาย ท้าและพยายามให้บรรลุผลสำเร็จ มีการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง สร้างความคาดหวังสูงต่อความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานอย่างเต็มความสามารถ

การใช้รูปแบบภาวะผู้นำตามทฤษฎีนี้ ผู้นำจะต้องเลือกใช้รูปแบบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ซึ่งมีอยู่ ๒ กลุ่ม คือ

๑) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (Environment) อันได้แก่ โครงสร้างของงาน (Task - Structure) อำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการ (Formal authority system) และกลุ่มงาน (Work group)

๒) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะส่วนตัวของผู้ใต้บังคับบัญชา (Personal characteristics of follower) ได้แก่ ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และความสามารถในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ^{๕๔}

^{๕๔}House, Robert J. & Mitchell, Terence R., "Path-Goal theory of leadership", *Journal of Contemporary Business*, (1974): 81-97.

Hersey & Blanchard ได้เสนอตัวแบบผู้นำตามสถานการณ์ที่เรียกว่า ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงสถานการณ์ของเฮอร์ซีย์และบลันชาร์ด (Hersey and Blanchard's Situational Theory) แนวคิดภาวะผู้นำตามสถานการณ์ของ Hersey และ Blanchard มองว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องปรับรูปแบบภาวะผู้นำของตนให้สอดคล้องกับความพร้อม (Readiness) ของผู้ปฏิบัติงานความพร้อมในที่นี้ หมายถึง ความสามารถ (Ability) และความมุ่งมั่นหรือความเต็มใจ (Willingness) ของผู้ปฏิบัติงานในการทำงาน ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนจะมีความพร้อมในลักษณะที่มีความแตกต่างกันตามแนวคิดของเฮอร์ซีย์ และบลันชาร์ดได้แบ่งกลุ่มของผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ ๔ กลุ่ม ด้วยกัน คือ

๑) ผู้ปฏิบัติงานที่ขาดความสามารถและมุ่งมั่นในการทำงาน เป็นผู้มีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำ

๒) ผู้ปฏิบัติงานที่ขาดความสามารถแต่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน พร้อมเป็นผู้มีความอยู่ในระดับปานกลาง

๓) ผู้ปฏิบัติงานที่มีความสามารถแต่ขาดความมุ่งมั่นในการทำงาน พร้อมเป็นผู้มีความอยู่ในระดับปานกลาง – สูง

๔) ผู้ปฏิบัติงานที่มีความสามารถ และมีความมุ่งมั่นในการทำงาน เป็นผู้มีความพร้อมอยู่ในระดับสูง

ตามลักษณะความพร้อมของผู้ตามที่แตกต่างกันดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องใช้ผู้นำที่มีคุณลักษณะ และพฤติกรรมในการทำงานที่แตกต่างกัน จึงเกิดรูปแบบภาวะผู้นำที่ต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ คือ ความพร้อมของผู้ตามอย่างเหมาะสม คือ

๑) ผู้นำแบบสั่งงาน (Telling) จะมีพฤติกรรมที่ให้ความสำคัญกับผลผลิตมาก ให้ความสำคัญกับคนน้อย มีการออกคำสั่งให้ปฏิบัติ และควบคุมการทำงานทุกขั้นตอน ซึ่งจะเหมาะกับผู้ตามประเภท ซึ่งมีความพร้อมต่ำ

๒) ผู้นำแบบสอนงาน (Selling) ผู้นำแบบนี้ จะมีพฤติกรรมแบบมุ่งงานและมุ่งคน มีการอธิบายแนะนำ เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้ซักถามเกี่ยวกับขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ซึ่งจำเหมาะกับผู้ตามประเภทขาดความสามารถแต่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน เพราะเป็นผู้ที่มีความเต็มใจในการทำงาน แต่ขาดความรู้ทักษะในการทำงาน

๓) ผู้นำแบบร่วมงาน (Participating) ผู้นำแบบนี้ จะเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับคนมาก แต่ให้ความสำคัญกับงานน้อย ซึ่งจะเหมาะสมกับความพร้อมผู้ตามประเภทนี้ คือ เขามีความรู้ความสามารถในการทำงานมากแต่ขาดความเต็มใจ เพราะผู้นำไม่เอาใจใส่หรือให้ความสำคัญบุคคลเหล่านี้ คือ ผู้อาวุโสทั้งหลายในหน่วยงานนั่นเอง พฤติกรรมของผู้นำจะต้องใช้การระดมความคิดจากกลุ่ม เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดวิธีการ และเป้าหมายของงาน

๔) ผู้นำแบบมอบหมายงาน (Delegating) เป็นผู้นำที่มีพฤติกรรมแบบที่ให้ความสำคัญกับคนและงานน้อยทั้งคู่จะควบคุมดูแลในลักษณะกว้างๆ เพียงกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ขององค์กร ส่วนการปฏิบัติงาน การตัดสินใจจะมอบหมายให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีอิสระ ในการดำเนินงาน

เพราะผู้ตามประเภทนี้มีความพร้อมทั้งความสามารถ และความเต็มใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง^{๕๕}

๔. ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Theories)

แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในช่วงที่สหรัฐอเมริกา มีการแปรรูป และฟื้นฟูองค์กรต่างๆ มากมาย เพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้ในสภาวะที่มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น

Burns กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่มีความแตกต่างกันในด้านอำนาจ แรงจูงใจ และทักษะเพื่อไปสู่จุดหมายร่วมกัน สรุปได้เป็น ๓ รูปแบบ ดังนี้

๑) ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ (Transactional Leadership) รูปแบบนี้ผู้นำจะติดต่อกับผู้ตามโดยการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และสิ่งแลกเปลี่ยนนั้นจะกลายมาเป็นประโยชน์ร่วมกัน เช่น ทำงานเพื่อค่าจ้าง ทำงานดีได้เลื่อนขั้น เป็นต้น

๒) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) รูปแบบนี้ผู้นำจะคำนึงถึงความต้องการของผู้ตามตอบสนองความต้องการในระดับที่สูงกว่าความต้องการจริงของผู้ตามเน้นการพัฒนา กระตุ้น และยกย่องผู้ตามจนผู้ตามพัฒนาตนเองขึ้นเป็นผู้นำได้ และมีการเปลี่ยนต่อๆ กันไปเรียกว่า Domino effect ต่อไปผู้นำการเปลี่ยนแปลงก็จะเปลี่ยนเป็นผู้นำจริยธรรม ตัวอย่างผู้นำลักษณะนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน

๓) ภาวะผู้นำด้านจริยธรรม (Moral Leadership) รูปแบบนี้ผู้นำที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตรงกับความต้องการของผู้ตามทำให้ผู้นำมีความสัมพันธ์กับผู้ตามในด้านความต้องการ (Needs) ความปรารถนา (Aspirations) ค่านิยม (Values) และจะยึดมั่นในจริยธรรมสูงสุด คือ ความเป็นธรรมและความยุติธรรมในสังคมผู้นำลักษณะนี้มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นอย่างแท้จริงของผู้ตาม^{๕๖}

Bass พบว่า แนวคิดพฤติกรรมความเป็นผู้นำของเขาขัดแย้งกับแนวคิดพฤติกรรมความเป็นผู้นำของ Burns คือ พฤติกรรมของผู้นำในการนำให้ได้ผลเกินความคาดหวังนั้น ผู้นำจะต้องแสดงความเป็นผู้นำทั้ง ๒ ลักษณะร่วมกัน คือ ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยทิศทางการแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำจะออกมาในสัดส่วนของภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน หรือภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไป

๑) สิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร ได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงในสังคม

๒) สิ่งแวดล้อมภายในองค์กร ได้แก่ บรรยากาศองค์กร ลักษณะของงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และวัฒนธรรมองค์กร

^{๕๕} Hersey, P & Blanchard, K.H., *Management of Organizational Behavior: Utilizing Human*, 4th ed., (Englewood Cliff, NJ.: Prentice-Hall, 1982), pp. 103-104.

^{๕๖} Burns, J. M., *Leadership*, (New York: Harper and Row, 1978).

๓) คุณลักษณะส่วนตัวของผู้นำ ได้แก่ ความสามารถเฉพาะบุคคล ความนับ
บุคลิกภาพและความสนใจ^{๕๗}

ในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง Bass ได้เสนอองค์ ประกอบภาวะผู้นำการ
เปลี่ยนแปลงซึ่งประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ ดังนี้

๑) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) หรือการมีคุณลักษณะ
พิเศษ (Charisma) ที่มีอุดมการณ์ มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารอารมณ์และมีจริยธรรม
หมายถึง การที่ผู้นำประพฤติตัวเป็นแบบอย่าง หรือเป็นโมเดลสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะเป็นที่ยกย่อง
เคารพนับถือศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้ ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานกัน ผู้ตามจะ
พยายามประพฤติปฏิบัติเหมือนกับผู้นำ และต้องการเลียนแบบผู้นำของเขา สิ่งที่ผู้นำต้องปฏิบัติ
เพื่อบรรลุถึงคุณลักษณะนี้ คือ ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ตาม ผู้นำจะมีความ
สม่ำเสมอมากกว่าการเอาแต่อารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์วิกฤต ผู้นำเป็นผู้ที่ไว้วางใจ
ได้ว่าจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้นำจะเป็นผู้ที่มีความมีศีลธรรมและมีจริยธรรมสูง ผู้นำจะหลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจ
เพื่อประโยชน์ส่วนตน แต่จะประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม
ผู้นำจะแสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความมีสมรรถภาพ ความตั้งใจ การเชื่อมั่นในตนเอง
ความแน่วแน่ในอุดมการณ์ ความเชื่อและค่านิยมของเขา ผู้นำจะเสริมความภาคภูมิใจ ความจงรักภักดี
และความมั่นใจของผู้ตาม และทำให้ผู้ตามมีความเป็นพวกเดียวกับผู้นำ โดยอาศัยวิสัยทัศน์และการมี
จุดประสงค์ร่วมกัน ผู้นำแสดงความมั่นใจช่วยสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อการบรรลุเป้าหมาย
ที่ต้องการ ผู้ตามจะเลียนแบบผู้นำและพฤติกรรมของผู้นำจากการสร้างความมั่นใจในตนเอง
ประสิทธิภาพและความเคารพในตนเอง ผู้นำการเปลี่ยนแปลง จึงรักษาอิทธิพลของตนในการบรรลุ
เป้าหมายและปฏิบัติภาระหน้าที่ขององค์การ

๒) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational motivation) เป็นการจูงใจให้เกิด
แรงบันดาลใจในการทำงาน โดยการสร้างแรงจูงใจภายในการสร้างเจตคติและการคิดในแง่บวกและ
กระตุ้นจิตวิญญาณของทีม (Team spirit) ให้มีชีวิตชีวา หมายถึง การที่ผู้นำจะประพฤติในทางที่จูงใจ
ให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ตาม โดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การให้ความหมายและท้าทายในเรื่องงาน
ของผู้ตาม ผู้นำจะกระตุ้นจิตวิญญาณของทีม (Team spirit) ให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความ
กระตือรือร้น โดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ผู้นำจะทำให้ผู้ตามสัมผัสกับภาพทั้งดงาม
ของอนาคต ผู้นำจะสร้างและสื่อความหวังที่ผู้นำต้องการอย่างชัดเจน ผู้นำจะแสดงการอุทิศตัวหรือ
ความผูกพันต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้นำแสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นความตั้งใจ
อย่างแน่วแน่ว่าสามารถบรรลุเป้าหมายได้ ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามมองข้ามผลประโยชน์ของตนเพื่อ
วิสัยทัศน์และภารกิจขององค์การ ผู้นำจะช่วยให้ผู้ตามพัฒนาความผูกพันของตนต่อเป้าหมายระยะ
ยาวและบ่อยครั้ง พบว่า การสร้างแรงบันดาลใจนี้เกิดขึ้นผ่านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลและ
การกระตุ้นทางปัญญาโดยการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลทำให้ผู้ตามรู้สึกเหมือนตนเองมีคุณค่า

^{๕๗} Bass, Bernard M., *Leadership and performance beyond expectations*, (New York: The Free Press, 1985).

และกระตุ้นให้พวกเขาสามารถจัดการกับปัญหาที่ตนเองเผชิญได้ส่วนการกระตุ้นทางปัญญาช่วยให้ผู้ตามจัดการกับอุปสรรคของตนเองและเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

๓) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual stimulation) เป็นการกระตุ้นความพยายามของผู้ตาม เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ เพื่อการตระหนักรู้ในเรื่องปัญหา กระตุ้นให้มีการตั้งข้อสมมุติฐานเปลี่ยนกรอบการมองปัญหาและมีการแก้ปัญหาย่างเป็นระบบ หมายถึง การที่ผู้นำมีการกระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงานทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่มาแก้ปัญหาในหน่วยงานเพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ โดยผู้นำมีการคิดและแก้ปัญหาย่างเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการตั้งสมมติฐานการเปลี่ยนกรอบ (Reframing) การมองปัญหาและการเผชิญกับสถานการณ์เก่าๆ ด้วยวิถีทางแบบใหม่ๆ มีการจูงใจและสนับสนุนความคิดริเริ่มใหม่ๆ ในการพิจารณาปัญหาและการหาคำตอบของปัญหา มีการให้กำลังใจผู้ตามให้พยายามหาทางแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ๆ ผู้นำมีการกระตุ้นให้ผู้ตามแสดงความคิดและเหตุผล และไม่วิจารณ์ความคิดของผู้ตามแม้ว่าจะแตกต่างไปจากความคิดของผู้นำ ผู้นำทำให้ผู้ตามรู้สึกว่ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นโอกาสที่ดีที่จะแก้ปัญหา ร่วมกัน โดยผู้นำจะสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ตาม ว่ปัญหาทุกอย่างต้องมีวิธีแก้ไข แม้บางปัญหาจะมีอุปสรรคมากมาย ผู้นำจะพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถเอาชนะอุปสรรคทุกอย่างได้จากความร่วมมือร่วมใจ ในการแก้ปัญหาของผู้ร่วมงานทุกคน ผู้ตามจะได้รับการกระตุ้นให้ตั้งคำถามต่อค่านิยมของตนเอง ความเชื่อและประเพณี การกระตุ้นทางปัญญาเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาความสามารถของผู้ตาม ในการที่จะตระหนักและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

๔) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized consideration) เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลในฐานะที่เป็นปัจเจกชนการเอาใจใส่ดูแลคำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการติดต่อสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีการแนะนำและการมอบหมายงาน มีการพัฒนาหรือสนับสนุนในการทำงานเพื่อให้บุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายของส่วนตนและส่วนรวม ผู้นำมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะเป็นผู้นำในการดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคล และทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้นำจะเป็นโค้ช (Coach) และเป็นที่ปรึกษา (Advisor) ของผู้ตามแต่ละคนเพื่อการพัฒนาผู้ตามผู้นำจะเอาใจใส่เป็นพิเศษในความต้องการของปัจเจกบุคคล เพื่อความสัมฤทธิ์และเติบโตของแต่ละคนผู้นำจะพัฒนาศักยภาพของผู้ตามและเพื่อนร่วมงานให้สูงขึ้น นอกจากนี้ผู้นำจะมีการปฏิบัติต่อผู้ตามโดยการให้โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ สร้างบรรยากาศของการให้การสนับสนุน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านความจำเป็นและความต้องการ การประพฤติดของผู้นำแสดงให้เห็นว่า เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเช่นบางคนได้รับการกำลังใจมากกว่าบางคน ได้รับอำนาจการตัดสินใจด้วยตนเองมากกว่า บางคนมีมาตรฐานที่เคร่งครัดกว่าบางคนมีโครงสร้างงานที่มากกว่าผู้นำมีการส่งเสริมการสื่อสารสองทาง และมีการจัดการด้วยการเดินดูรอบๆ (Management by walking around) มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นการส่วนตัว ผู้นำสนใจในความกังวลของแต่ละบุคคล เห็นปัจเจกบุคคลเป็นบุคคลทั้งคน (As a Whole Person) มากกว่าเป็นพนักงานหรือเป็นเพียงปัจจัยการผลิต ผู้นำจะมีการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) ผู้นำจะมีการมอบหมายงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้ตามเปิดโอกาสให้ผู้ตามได้ใช้ความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่ และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทายความสามารถ ผู้นำจะดูแล

ผู้ตามว่าต้องการคำแนะนำการสนับสนุนและการช่วยให้ก้าวหน้าในการทำงานที่รับผิดชอบอยู่หรือไม่ โดยผู้ตามจะรู้สึกว่าเขากำลังถูกตรวจสอบ

จากลักษณะที่กล่าวมาแล้วนั้นสรุปได้ว่าทฤษฎีภาวะผู้นำมีหลายลักษณะ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่บอถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของผู้นำ ที่มีการบริหารตนเองและผู้อื่น สามารถครองใจผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุน โน้มน้าวจิตใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ร่วมมือในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่มีการกำหนดไว้โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ หรือการกระทำของผู้นำในการชักจูงหรือชักนำบุคคลอื่นให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิชาการ

การบริหารงานด้านวิชาการ มีความสำคัญมากกับสถานศึกษา ดังนั้นการที่จะให้งานวิชาการมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารจึงควรมีความเป็นผู้นำ คือภาวะผู้นำทางวิชาการ ที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการบริหารงานวิชาการได้ ต้องเข้าใจขอบข่ายของงานวิชาการ ตลอดจนภาระหน้าที่และองค์ประกอบของพฤติกรรมทางภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นอย่างดี ดังที่ผู้วิจัยจะได้กล่าว ดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายภาวะผู้นำทางวิชาการ

เมื่อกล่าวถึงผู้นำทางวิชาการอาจจะมองไปที่ครูผู้สอน แต่ในความจริงยังต้องมองไปที่ผู้บริหารสถานศึกษาด้วย เพราะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่สถานศึกษามีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการก็จะส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นซึ่งมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของผู้นำทางวิชาการไว้หลายท่าน ดังนี้

รุ่งนภา นุตราชวงศ์ กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำทางวิชาการและมีความรู้ความเข้าใจเรื่องมาตรฐานและหลักสูตร ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สามารถช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการตัดสินใจในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทความต้องการของโรงเรียน นอกจากนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบตรวจสอบและประกันคุณภาพเป็นข้อมูลในการตัดสินใจและปรับปรุงการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ต่อไป^{๕๘}

โกศิษฐ์ เปลรินทร์ ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่าหมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนโดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน การพัฒนานักเรียน การพัฒนาครู และการส่งเสริมบรรยากาศสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมการเรียนรู้^{๕๙}

^{๕๘} รุ่งนภา นุตราชวงศ์, “หลักสูตรอิงมาตรฐาน การพัฒนาสู่คุณภาพ”, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๒): ๕๗.

^{๕๙} โกศิษฐ์ เปลรินทร์, “การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท., (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒), หน้า ๖๐.

Coleman และ Adams ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบด้วยหลักสำคัญ ๓ ประการ ดังนี้ ๑) เป็นผู้ที่มีความรู้ ๒) มีความเข้าใจในการะงานและ ๓) มีทักษะที่เหมาะสมการเป็นผู้ที่มีความรู้ ในที่นี้หมายถึง มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา กลวิธีการสอนการบริหารงานวิชาการ และการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ควรรู้ คือ ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและจุดอ่อนจุดแข็งของนักปรัชญาแต่ละคนการมีความเข้าใจภาระงานของผู้นำทางวิชาการประกอบด้วยการกำกับดูแล นิเทศ และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนพัฒนาบุคลากร พัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ ทำวิจัยส่งเสริมบรรยากาศ และเจตคติที่ดีในโรงเรียน และสัมพันธ์กับชุมชน การมีทักษะที่เหมาะสมทักษะที่จำเป็นสำหรับภาวะความเป็นผู้นำทางวิชาการที่ต้องมี คือการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลและเทคนิคในการทำงาน ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลประกอบไปด้วยการสื่อสารการโน้มน้าวสร้างแรงจูงใจ การตัดสินใจแก้ปัญหา และการจัดการกับข้อขัดแย้งส่วนเทคนิคในการทำงานประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย การเตรียมการวางแผน การสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล^{๖๐}

Kaiser กล่าวถึงผู้นำทางวิชาการหมายถึง เป็นผู้ ๑) มีความรู้ความเข้าใจทฤษฎี ปรัชญาของหลักสูตรต่างๆ ของสถานศึกษา ๒) มีความรู้ความเข้าใจในวิธีสอนแบบต่างๆ ๓) สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน ๔) เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ ๕) สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน ๖) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๗) นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้^{๖๑}

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยสรุปภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารงานวิชาการในเรื่องต่อไปนี้ การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การวัดประเมินผลและวิจัย การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

๒.๓.๒ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ ๓ เกณฑ์ใหญ่ คือ

เกณฑ์ที่ ๑ ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทาง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕ ดังนี้ ๑) ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดองค์กรโครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ๒) ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ๓) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริม

^{๖๐} Coleman, D. & Adam, R.C., Establishing construct validity and reliability for the NAESP professional development Inventory, *Journal of Personal*, 10 (3) (1997): 194-200.

^{๖๑} Kaiser, S.M., *Mapping the learning organization: Exploring a model of learning organization*, Dissertation, Louisiana State University, U.S.A., 2000), p. 33.

ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษาและมีบทบาทในการส่งเสริมชุมชน
 แห่งการเรียนรู้ ๔) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมใหม่การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งเสริม
 สุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน ๕) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาครูอย่าง
 สม่าเสมอ เพื่อให้ครูมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสามารถ
 ในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ๖) ผู้บริหาร
 สถานศึกษาจัดให้มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อ
 การเรียนรู้ ๗) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมใหม่การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร
 ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ๘) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมใหม่การจัดกิจกรรม และการเรียน
 การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๙) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)
 แก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้เรียน ๑๐) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ
 และการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ ๑๑) ผู้บริหารสถานศึกษามีศักยภาพในการพึ่งตนเอง
 สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และ ๑๒) ผู้บริหารสถานศึกษามีผล
 การปฏิบัติงานดีเด่น ด้านส่งเสริมผู้เรียนใหม่คุณลักษณะตามมาตรฐาน ดังนี้ ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม
 และค่านิยมที่พึงประสงค์ ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจรรย์ญาณ
 มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผู้เรียน
 มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติ ที่ดีต่ออาชีพสุจริต
 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ
 ดนตรีและกีฬา

เกณฑ์ที่ ๒ ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังนี้ ๑) มีวิสัยทัศน์ในการจัด
 การศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ๒) มีภาวะผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน
 ๓) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ ๔) มีศักยภาพ
 ในการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ และ ๕) มีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้ตลอดเวลา

เกณฑ์ที่ ๓ ผู้บริหารศึกษามีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และใช้
 ระบบคุณธรรมในการบริหารจัดการ ดังนี้ ๑) ผู้บริหารสถานศึกษาอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานใน
 สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ๒) ผู้บริหารสถานศึกษามีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม
 ซื่อสัตย์ ๓) ผู้บริหารสถานศึกษามีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินส่วนตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข
 สิ่งเสพติด ๔) ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับความศรัทธาและยอมรับด้านคุณธรรมจริยธรรมจากนักเรียน
 ครู เพื่อน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บังคับบัญชา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน
 และ ๕) ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารจัดการ^{๒๒}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ก.ค.ศ. กล่าวถึง
 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
 (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๐ บัญญัติให้มีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

^{๒๒} กระทรวงศึกษาธิการ, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ.พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
 (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒).

ก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งและบางวิทยฐานะ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสมในอันที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการเกิด ประสิทธิภาพประสิทธิผล และความก้าวหน้าแก่ราชการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด ประกอบกับ ก.ค.ศ. ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาไว้ว่าผ่านการ พัฒนาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรา ๘๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ และมาตรฐานตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ ก.ค.ศ. กำหนด ทั้งนี้ผู้เข้ารับการพัฒนาต้องผ่านการคัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ สถานศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.ค.ศ. กำหนด ซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาดังกล่าว มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ ภาวะผู้นำทาง วิชาการประกอบด้วยความเป็นผู้นำทางวิชาการ และสามารถส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาของชาติ และหลักการจัดการ เรียนรู้ สามารถบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถจัดระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สามารถสร้างและพัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษาให้มีความสำคัญและสามารถส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สามารถจูงใจให้ครูและบุคลากร ทางการศึกษาทุ่มเทความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด สามารถใช้ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง^{๖๓}

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึงพฤติกรรมกระทำหน้าที่ตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ในการชี้นำ หรือโน้มน้าวใจข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้าใจและ เกิดความตระหนักในการรวมพลังและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ อย่างมีคุณภาพ ซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาประกอบด้วยพฤติกรรม ๗ ด้านดังนี้ ๑) การอำนวยความสะดวกในการพัฒนาวิสัยทัศน์ ๒) การนิเทศและติดตามการนำหลักสูตรไปใช้ ๓) การสร้าง ความมั่นใจในเกณฑ์การประเมินผล ๔) การใช้เทคโนโลยี และข้อมูลที่หลากหลายในการพัฒนา ๕) การสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ๖) การสร้างและพัฒนาศักยภาพการเป็น ผู้นำของบุคลากร และ ๗) การเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง^{๖๔}

^{๖๓} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, “หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา”, **วารสารข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา**, ปีที่ ๓๐ (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓): ๓๐-๓๑.

^{๖๔} สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, **ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘๘.

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง คุณลักษณะและบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ชี้นำ ส่งเสริม สนับสนุน และโน้มน้าวใจ ข้าราชการครู เกิดความตระหนักในการรวมพลังและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการ ประกอบด้วย การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การพัฒนา แหล่งเรียนรู้ การวัดประเมินผล และวิจัยการนิเทศการศึกษา และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ภายใน

จากที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ได้ ๗ ด้าน ดังนี้ ๑) การบริหารจัดการหลักสูตร ๒) การจัดการเรียนรู้ ๓) การพัฒนา สื่อการเรียนรู้ ๔) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ๕) การวัดประเมินผลและวิจัย ๖) การนิเทศการศึกษา และ ๗) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ด้านบริหารจัดการหลักสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผน และดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนาการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตร ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา ในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียนโดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา^{๒๕}

๑) ความหมายหลักสูตร

ได้นักวิชาการและนักการศึกษาให้ความหมายของหลักสูตรไว้หลายท่าน ดังนี้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้นิยามคำว่าหลักสูตร (Curriculum) คือ ประมวลความรู้และประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนใหม่ความรู้ความสามารถ ทักษะ และ คุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรจึงเป็นเสมือนแผนที่กำหนดทิศทางในการพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นเป้าหมายและมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของผู้เรียนในการพัฒนาไปสู่มาตรฐานที่กำหนด^{๒๖}

ธีระ รุญเจริญ กล่าวว่าหลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดให้ นักเรียนโดยการควบคุมแนะนำของสถานศึกษา อันเป็นเครื่องมือที่จะช่วยบรรลุวัตถุประสงค์ หรือ ความคาดหวังทางการศึกษาที่ตั้งไว้ และยังกล่าวว่าหลักสูตรเป็นสื่อในการสอนที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้ นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้^{๒๗}

^{๒๕} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๕.

^{๒๖} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, นิยามคำศัพท์หลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๓), หน้า ๘.

^{๒๗} ธีระ รุญเจริญ, ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ชุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘๐.

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ กล่าวว่า หลักสูตรเป็นเนื้อหาสาระสำคัญและกิจกรรมต่างๆ ที่สนองต่อวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่พึงประสงค์^{๖๘}

สุทธนู ศรีไสย์ ได้กล่าวถึงหลักสูตรในแนวแคบว่าหมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาได้จัดไว้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ ส่วนหลักสูตรในแนวกว้างหมายรวมถึง แผนหรือแนวทางที่ใช้สำหรับการจัดการศึกษาจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม หรือมวลประสบการณ์ที่มีอยู่ในกรมการศึกษา ทั้งนี้เพื่อผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามที่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน^{๖๙}

สันติ บุญภิรมย์ กล่าวถึงหลักสูตรว่าหมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมอื่นๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้บรรลุไปตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาแต่ละระดับแต่ละประเภท^{๗๐}

ฉันท ธาดุทอง ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ความรู้ต่างๆ ที่จัดให้ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจกรรมโครงการหรือแผนซึ่งประกอบด้วยความมุ่งหมายของการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้พัฒนาและมีคุณลักษณะตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้^{๗๑}

จากที่ได้กล่าวมานั้น หลักสูตร หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามแผนหรือโครงการที่กำหนดไว้ รวมถึงแบบของการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลของการเรียน เพื่อนำไปใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้บรรลุไปตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาแต่ละระดับแต่ละประเภท

๒) ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเป็นตัวกำหนดแนวทางทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งได้นำนักการศึกษาให้ความสำคัญของหลักสูตร ดังนี้

^{๖๘} ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, การบริหารงานวิชาการและการนิเทศภายในสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงานวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๕๑), หน้า ๔๗.

^{๖๙} สุทธนู ศรีไสย์, การจัดการและวางแผนพัฒนาหลักสูตร, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๕๘.

^{๗๐} สันติ บุญภิรมย์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บิ๊ค พอยท์, ๒๕๕๒), หน้า ๔๓.

^{๗๑} ฉันท ธาดุทอง, การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๖.

ขวลิต ชูกำแพง ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรเป็นข้อๆ ดังนี้

(๑) หลักสูตรเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ของประชาชนในประเทศ ซึ่งคนที่จบการศึกษาในแต่ละระดับในประเทศ หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของคนที่จะจบการศึกษาในระดับชั้นนั้นๆ

(๒) หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา ถ้าประเทศหรือการศึกษาระดับใดมีหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ จะสะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามมา

(๓) หลักสูตรเป็นแนวทางในการให้การศึกษา ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลติดตามผลของการศึกษาได้ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกท่าน

(๔) หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนของครู เนื่องจากตัวหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ให้สะท้อนและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้

(๕) หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางความรู้ ตลอดทั้งการจัดประสบการณ์ของครูผู้สอน ซึ่งการศึกษาในแต่ละระดับจะมีองค์ความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป

(๖) หลักสูตรเป็นเครื่องหมายอนาคตการศึกษาของชาติ อนาคตการศึกษาของชาติ ย่อมมาจากหลักสูตรที่มีวิสัยทัศน์ที่มีการวางกรอบเนื้อหาที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม^{๗๒}

สุทธนู ศรีไสย์ กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ ดังนี้

(๑) พัฒนาค้นในสังคมให้มีคุณลักษณะที่คาดหวัง

(๒) เป็นเครื่องมือจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายและส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคลให้มีพฤติกรรม และคุณธรรมจริยธรรม รากฐานความคิดที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

(๓) ผู้เรียนสามารถค้นพบความสนใจ ความถนัดที่แท้จริงของตนเองและสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

(๔) เป็นโครงการแผนงานหรือข้อกำหนด ที่ชี้แนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม^{๗๓}

สันติ บุญภิรมย์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

(๑) หลักสูตรเป็นตัวกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้น เช่น หลักสูตรระดับปฐมวัยหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

(๒) หลักสูตรได้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย

(๓) หลักสูตรเป็นตัวชี้วัดความเจริญงอกงามของผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

^{๗๒} ขวลิต ชูกำแพง, การพัฒนาหลักสูตร, (มหาสารคาม: ทิวพี จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๙.

^{๗๓} สุทธนู ศรีไสย์, การจัดการและวางแผนพัฒนาหลักสูตร, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๕๘-๘๙.

(๔) หลักสูตรเป็นตัวชี้้นำในการรวบรวมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่ผู้สอนนำมาใช้สอนผู้เรียนให้ครบตามหลักสูตรที่ต้องการ

(๕) หลักสูตรเป็นตัวบ่งบอกพฤติกรรมที่คาดหวังที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

(๖) หลักสูตรช่วยให้ผู้สอนได้ดำเนินการสอนอย่างถูกต้องไม่หลงประเด็น

(๗) หลักสูตรเป็นเครื่องมือของผู้บริหารการศึกษา เพื่อใช้สำหรับการติดตาม ควบคุม และประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา

(๘) หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการที่แปลความมาจากความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาให้แก่ผลเมืองของประเทศชาติ

(๙) หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคนให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต^{๗๔}

บุญเลี้ยง ทุมทอง ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตร ดังนี้

(๑) หลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ

(๒) หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา

(๓) หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การการศึกษา

(๔) ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้เป็นปฏิบัติแก่ครู

(๕) หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

(๖) หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง

(๗) หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดเนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

(๘) หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่าวิธีดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและผาสุกเป็นอย่างไร

(๙) หลักสูตรย่อมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าเป็นอย่างไร

(๑๐) หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะ เจตคติของผู้เรียนในอันที่จะอยู่ร่วมในสังคม และและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติบ้านเมือง^{๗๕}

ฉันท ธาดทอง ได้กล่าวว่าหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษา ๓ ระดับ คือ

(๑) ระดับประเทศ เป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาโดยภาพรวม และเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นแนวโน้มสังคมกับการจัดการศึกษาในอนาคต

(๒) ระดับสถานศึกษาซึ่งนับได้ว่าหลักสูตรเป็นหัวใจและจุดเด่นของการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้นๆ

^{๗๔} สันติ บุญภิรมย์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์, ๒๕๕๒), หน้า ๔๔-๔๕.

^{๗๕} บุญเลี้ยง ทุมทอง, การพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓-๑๔.

(๓) ระดับห้องเรียน ซึ่งมีความสำคัญการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อจัดการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนโดยตรงโดยมีรายละเอียดและเอกสารประกอบที่กำหนดแนวทางว่าจะสอนใคร เรื่องใด เพื่ออะไร^{๗๖}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความสำคัญของหลักสูตรดังนี้

(๑) งานด้านหลักสูตรและการสอน ทำให้สถานศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

(๒) งานด้านหลักสูตรทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามเป้าหมาย

(๓) หลักสูตรเปรียบเสมือนแบบแปลนการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรบอกไว้ว่าวัตถุประสงค์ที่ต้องการมีอะไรบ้าง จะใช้อะไรเป็นวัสดุและอุปกรณ์ จะสอนอย่างไร จัดเตรียมการสอนอย่างไรบ้าง เพื่อช่วยในด้านการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรจึงมีความสำคัญเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครู ที่จะจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้มีความรู้ ทักษะ ความประพฤติดี มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ^{๗๗}

ความสำคัญของหลักสูตร คือ มาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยมีรายละเอียดที่บ่งชี้ว่า ผู้เรียนควรเรียนรู้อะไร มีเนื้อหาสาระมากน้อยเพียงไร ควรได้รับการฝึกฝนให้มีทักษะในด้านใด และควรมีพัฒนาการทั้งในส่วนของร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างไร ยิ่งในฐานะที่เป็นเอกสารที่กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีประสิทธิภาพ

๓) การพัฒนาหลักสูตร

ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้ การพัฒนาหลักสูตรนั้นมีแนวคิดอยู่ ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่างๆ สำหรับผู้เรียนด้วย Saylor และ Alexander^{๗๘}

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ ได้ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความพยายามจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และการพัฒนาตนเองตามที่พึงประสงค์ของสังคม^{๗๙}

^{๗๖} มนัท ธาตุทอง, การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๙.

^{๗๗} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓.

^{๗๘} ขวลิต ชูกำแหง, การพัฒนาหลักสูตร, (มหาสารคาม: ทิวพี จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๕๐.

^{๗๙} ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, การบริหารงานวิชาการและการนิเทศภายในสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงานวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๕๑), หน้า ๕๙-๖๐.

สันติ บุญภิรมย์ กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง ความพยายามของผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครู อาจารย์ได้ร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม ทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เพื่อให้ผู้เรียนเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เกิดความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้น^{๘๐}

ขวลิต ชูกำแพง ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรก็คือ การออกแบบหลักสูตรซึ่งหมายถึง ลักษณะของกระบวนการในการเลือกองค์ประกอบต่างๆ รวมทั้งเทคนิควิธีการทั้งหมดในการจัดทำหลักสูตรและการจัดเนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์ในหลักสูตรที่จัดขึ้น^{๘๑}

ฉันท ธาดุทอง กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง การปรับแต่งเสริมเติมต่อ หรือดำเนินงานอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสนองต่อความต้องการของผู้เรียน^{๘๒}

บุญเลี้ยง ทุมทอง ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรว่า เป็นกระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกทางเลือกทางการเรียนการสอนที่เหมาะสม หรือรวบรวมทางเลือกที่เหมาะสมต่างๆ เข้าด้วยกันจนเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติได้^{๘๓}

กล่าวได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือสมบูรณ์ขึ้น กับการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และการพัฒนาตนเอง จะต้องคำนึงถึงวิธีการหรือยุทธวิธีที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้กับเนื้อหาได้ทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เพื่อให้ผู้เรียนเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เกิดความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้น

๔) การบริหารหลักสูตร

มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรไว้ดังนี้

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ กล่าวถึงการบริหารหลักสูตร หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่นำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน สามารถพัฒนาความรู้เจตคติและทักษะ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร^{๘๔}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวถึงการบริหารหลักสูตรไว้ว่าเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีการเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ การวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการประชาสัมพันธ์หลักสูตร โดยการตรวจสอบ

^{๘๐} สันติ บุญภิรมย์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บุ๊ค พอยท์, ๒๕๕๒), หน้า ๕๓.

^{๘๑} ขวลิต ชูกำแพง, การพัฒนาหลักสูตร, (มหาสารคาม: ทีคิวพี จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๔๙.

^{๘๒} ฉันท ธาดุทอง, การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๗๐.

^{๘๓} บุญเลี้ยง ทุมทอง, การพัฒนาหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), ๑๖๗.

^{๘๔} ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, การบริหารงานวิชาการและการนิเทศภายในสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงานวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๐.

หลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ การเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การจัดทำโครงการสอน เป็นต้น^{๔๕}

สันต์ ธรรมบำรุง ได้ให้ความหมายว่า การบริหารหลักสูตร เป็นการบริหารงานด้านวิชาการ ซึ่งเปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพมากที่สุด การบริหารหลักสูตรนั้นเป็นระบบของหลักสูตร จะต้องบริหารอย่างเป็นระบบระเบียบ และรวมถึงกระบวนการเรียนการสอนด้วย ระบบการบริหารหลักสูตรจะต้องมีองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ การวางแผนหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร^{๔๖}

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล และคณะ กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรของสถานศึกษามีคุณภาพหรือประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบนั่นเอง^{๔๗}

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรคือกระบวนการที่ใช้บริหารด้านทรัพยากร เป็นการเตรียมหลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร การประเมินหลักสูตร เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพสถานศึกษาต้องมีการเตรียมวางแผน การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน สามารถพัฒนาความรู้เจตคติ และทักษะ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

๕) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

มีนักวิชาการกล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับหลักสูตรไว้หลายท่าน ดังนี้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาและใช้หลักสูตรระดับสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นตัวจักรสำคัญในการกระตุ้นและชักนำให้บุคลากรในโรงเรียนได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อพัฒนาผู้เรียนใหม่คุณภาพตามต้องการ ดังนั้น หากผู้บริหารสามารถเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างชัดเจน และให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู รวมทั้งสามารถทำงานร่วมกับคณะครูในโรงเรียนได้ จะสามารถทำให้การใช้หลักสูตรเป็นไปตามเป้าหมายได้ไม่ยาก^{๔๘}

^{๔๕} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๓), หน้า ๔๙.

^{๔๖} ขวลิต ชูกำแหง, การพัฒนาหลักสูตร, (มหาสารคาม: ทิวพี จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๖๔-๖๕.

^{๔๗} ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล และคณะ, หลักสูตรสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗.

^{๔๘} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๒๙.

ภาวนี อารงเลิศฤทธิ์ กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา ซึ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษามีภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำสู่การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความมั่นใจต่อพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนว่าผู้เรียนมีคุณภาพตามหลักสูตรการศึกษาของชาติและตามความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ดังกล่าว สถานศึกษาจึงมีภารกิจสำคัญ ดังนี้

๑) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยออกแบบหลักสูตรให้ครอบคลุมส่วนที่เป็นแกนกลาง ส่วนที่เป็นความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งส่วนที่เป็นสถานศึกษาต้องการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มเติม

๒) ส่งเสริม สนับสนุนในด้านการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและมีความรู้ความเข้าใจในด้านวิชาการ

๓) จัดสรรงบประมาณ ทรัพยากร เพื่อให้บุคลากรได้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับชั้นเรียนของตนเอง

๔) ติดตามการใช้หลักสูตร กำกับดูแลคุณภาพ นิเทศภายในให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

๕) มีการวิจัยและพัฒนาการใช้หลักสูตรตลอดจนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา^{๘๙}

ฉันท ชาติทอง กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร ดังนี้

๑) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาใช้ในสถานศึกษานั้นอย่างถ่องแท้

๒) ให้ความรู้ครูผู้สอนในโรงเรียนเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

๓) ให้บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ แก่ครู

๔) ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่าง

สม่ำเสมอ

๕) กระตุ้นให้ครูใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น จัดฝึกอบรมหรือประชุมสัมมนา

๖) ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

๗) จัดระบบการบริหารหลักสูตร

๘) ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร^{๙๐}

ชุมศักดิ์ อินทร์รัช ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้

^{๘๙} ภาวนี อารงเลิศฤทธิ์, “การบริหารจัดการหลักสูตรในโรงเรียน: บริหารให้เป็นจัดการให้ดี”, วารสารวิชาการ, (มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๓): ๕๓-๕๔.

^{๙๐} ฉันท ชาติทอง, การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๗๒.

๑) ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่าง เพื่อให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอนและวางแผนในการเตรียมการดำเนินการใช้หลักสูตร

๒) จัดเตรียมบุคลากร โดยการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรและแนวการสอน ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศ

๓) จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถตามความถนัดและความสนใจเพื่อจะได้จัดมวลประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔) ให้บริการและสนับสนุนการสอนของครู โดยการจัดหาเอกสารหลักสูตรงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน เช่น การจัดห้องสมุดให้อยู่ในสภาพที่ครูและนักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ โดยคำนึงถึงคุณประโยชน์และความสะดวกสบายในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนเป็นหลัก

๕) ดำเนินการนิเทศ ติดตามผลและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือที่เหมาะสม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๖) สร้างขวัญและกำลังใจ ตลอดจนส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานอย่างเหมาะสมและยุติธรรม โดยยึดระบบคุณธรรมเป็นหลัก

๗) ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ครูผู้สอนผู้ปกครองและประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตร และการรับความร่วมมือที่ดีจากบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยใช้วิธีการและสื่อที่หลากหลายนอกจากที่กล่าวมานอกจากนี้ยังกล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรว่าผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมุ่งมั่นสร้างระบบคุณภาพให้เกิดขึ้นในสถานศึกษากำหนดทิศทางการนโยบายที่ชัดเจนปรับปรุงยกระดับมาตรฐาน และกำหนดขั้นตอนการทำงาน รวมทั้งการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้ทันสมัยอยู่เสมอ พัฒนาบุคลากรให้สามารถทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วมในการบริหารงานในสถานศึกษา รวมทั้งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการวิจัยชั้นเรียน พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และระดมทรัพยากรท้องถิ่นชุมชนเพื่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา^{๙๑}

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาและใช้หลักสูตรระดับสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นตัวจักรสำคัญในการกระตุ้นและชักนำให้บุคลากรในโรงเรียนได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาผู้เรียนใหม่คุณภาพตามต้องการ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาใช้ในสถานศึกษานั้นอย่างถ่องแท้

^{๙๑} ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, การบริหารงานวิชาการและการนิเทศภายในสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงานวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๕๑), หน้า ๙๘-๙๙.

๒. ด้านการจัดการเรียนรู้

๑) ความหมายของการจัดการเรียนรู้

เนื่องจากหลักสูตรและการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ ไม่สามารถแยกจากกันได้ เพราะมีความสัมพันธ์และเกื้อกูลซึ่งกันและกันความสำเร็จของหลักสูตรต้องอาศัยการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ และมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ มีมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน และนำพาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาการทางสมอง และเน้นคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ใช้สื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศ เครือข่ายการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สถานศึกษาต้องมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และนำผลที่ได้ใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดคุณภาพสูงสุดต่อผู้เรียน^{๙๒}

ขวลิต ชูกำแหง การสอน คือ การจัดดำเนินการของผู้สอน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะทำกิจกรรมที่อาศัยกระบวนการโยงความสัมพันธ์เปรียบเทียบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ดังกล่าว ผลการเรียนรู้อาจจะอยู่ในรูปความเข้าใจ การคิดว่าเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การประเมินผล ฯลฯ การจัดดำเนินการกิจกรรมของผู้สอนอาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ กัน ในยุคของการปฏิรูปการศึกษาเรียกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้^{๙๓}

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเป้าหมายที่สำคัญสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนใหม่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะที่สำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน^{๙๔}

^{๙๒} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๕.

^{๙๓} ขวลิต ชูกำแหง, การพัฒนาหลักสูตร, (มหาสารคาม: ทิวพี จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๘๗.

^{๙๔} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๕.

จากความหมายที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาการทางสมอง และเน้นคุณธรรมจริยธรรม มีการเชื่อมโยงกับการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การเรียนรู้ดังกล่าวผลการเรียนรู้จะอยู่ในรูปความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การประเมินผล

๒) หลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมาย ครูผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญ และสรรหากระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ นำพาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ผู้เรียนควรได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองและมุ่งเน้นความรู้คู่คุณธรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความหลากหลาย ทันสมัย เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ธรรมชาติของวิชาให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ตามความสนใจ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ทั้งนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้ให้หลักการที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

(๑) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้โดยการจัดวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ให้พัฒนาดตนเองได้ การจัดการเรียนรู้ควรเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียนให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ได้ลงมือศึกษาค้นคว้าคิด แก้ปัญหาและปฏิบัติงานเพื่อสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนจัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้

(๒) จัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ควรให้ความสำคัญของความแตกต่างระหว่างผู้เรียนเพื่อวางรากฐานชีวิตให้เจริญงอกงามอย่างสมบูรณ์มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบและแสดงออกถึงศักยภาพของตนเอง ครูผู้สอนจึงควรมีข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลสำหรับใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และนำไปพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน

(๓) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมกับการทำงานของสมอง การเชื่อมโยงวงจรสมอง พัฒนาการทางอารมณ์ ซึ่งจะมีผลให้ผู้เรียนมีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยใช้ประสบการณ์ตรงด้านร่างกายที่เป็นรูปธรรม ข้อเท็จจริงและทักษะด้านต่างๆ ที่ปรากฏในชีวิตจริงตามธรรมชาติเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง

(๔) การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นคุณธรรม จริยธรรม การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ คุณธรรมจริยธรรม ได้รับรู้ เกิดการยอมรับ เห็นคุณค่าและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นลักษณะนิสัยที่ดี^{๙๕}

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

(๑) ยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

(๒) กระบวนการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลักใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล

(๓) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ใช้วิธีการ กิจกรรม สื่อ และแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน^{๙๖}

ฉันท ธาดุทอง กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนรู้ ว่าผู้สอนเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอด มาเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เรียนรู้ โดยผู้เรียนเป็นผู้ทำหน้าที่เรียนด้วยตนเอง และต้องเรียนรู้คู่คุณธรรม และเป้าหมายของการเรียนแบ่งเป็นด้านปัญญา มุ่งให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์และคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านอารมณ์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถทางอารมณ์ เห็นคุณค่าและเข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น แก้ปัญหาความขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ด้านสังคม มุ่งเน้นความรู้เพื่อเข้าใจสถานการณ์ แก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางความคิด การกระทำ โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและวัฒนธรรม^{๙๗}

จากที่กล่าวมาแล้วนั้นสามารถสรุปได้ว่าหลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้ คือ การจัดวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล มุ่งให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ การจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนากายทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม

๓) กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำพาให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ว่าผู้เรียนต้องอาศัย กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้าง

^{๙๕} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๙-๑๐.

^{๙๖} วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา : กระบวนทัศน์ ใหม่การพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๔.

^{๙๗} ฉันท ธาดุทอง, การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๗.

ความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญเหตุการณ์ และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทาง ในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๙๘}

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นั้นจะต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งครูผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจแนวทางการจัดการเรียนรู้และผลที่เกิดกับผู้เรียนแล้วนำมาจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาของผู้เรียนตามหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวได้แก่

- (๑) กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- (๒) กระบวนการสร้างความรู้
- (๓) กระบวนการคิด
- (๔) กระบวนการทางสังคม
- (๕) กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา
- (๖) กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง
- (๗) กระบวนการปฏิบัติ
- (๘) กระบวนการจัดการ
- (๙) กระบวนการวิจัย
- (๑๐) กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง
- (๑๑) กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย^{๙๙}

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้นิยามกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) คือ กระบวนการที่ผู้เรียนใช้ในการแสวงหาความรู้สร้างความเข้าใจ สร้างองค์ความรู้และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถและศักยภาพตามที่มุ่งหวังในหลักสูตร^{๑๐๐}

กระบวนการจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญเหตุการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จาก

^{๙๘} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๕.

^{๙๙} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑.

^{๑๐๐} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, นิยามคำศัพท์หลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๔.

ประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการกระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาของผู้เรียนตามหลักสูตร

๔) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้ให้แนวทางในภาคปฏิบัติงานวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

(๑) จัดให้มีแผนการสอนให้ครบถ้วนทุกชั้นและทุกกลุ่มสาระ สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ มุ่งเน้นให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำแผนการสอนเอง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำและกระตุ้นให้ครูจัดทำและติดตามการนำไปใช้ด้วย

(๒) จัดห้องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจำนวนนักเรียน รวมถึงจัดวัสดุ ครุภัณฑ์และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอตามความจำเป็น

(๓) จัดสถานที่อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้และห้องพิเศษ เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในกลุ่มสาระต่างๆ ตามสภาพความพร้อมของสถานศึกษา

(๔) ตรวจสอบการจัดตารางสอนให้เหมาะสมกับเวลาและสอดคล้องกับอัตราเวลาเรียนในหลักสูตรทุกกลุ่มสาระทุกชั้นเรียนและให้มีตารางสอนรวมของสถานศึกษาด้วย

(๕) จัดทำหรือจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตรและแบบพิมพ์ต่างๆ ที่สนับสนุนการสอน เช่น แผนการสอน คู่มือครู และเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับครูผู้สอนให้เพียงพอทุกระดับชั้นและทุกกลุ่มสาระ โดยการสำรวจความขาดแคลนและความต้องการ

(๖) จัดครูประจำชั้น ครูประจำวิชาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถประสบการณ์และความถนัดหากไม่สามารถดำเนินการได้ก็ให้จัดตามความสมัครใจทั้งนี้ให้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับนักเรียนด้วย

(๗) ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู โดยการตรวจแผนการสอน หรือตรวจบันทึกการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ

(๘) เยี่ยมชั้นเรียน หรือสังเกตการสอน โดยกำหนดเป็นปฏิทินปฏิบัติงานไว้

(๙) จัดครูเข้าสอนแทนครูที่ขาดหรือครูที่ไม่มาปฏิบัติงาน โดยมีการบันทึกมอบหมายงาน และบันทึกรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษร

(๑๐) ติดตามช่วยเหลือพิเศษ ช่วยแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้แก่ครู ให้ขวัญและกำลังใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร

(๑๑) เป็นผู้นำให้ครูปรับปรุงการสอน ให้รู้จักใช้เทคนิคและวิธีการสอนแบบต่างๆ และเลือกกิจกรรมการสอนโดยคำนึงถึงสภาพความพร้อมของนักเรียนโรงเรียน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี^{๑๑}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงแนวทางปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

^{๑๑}สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา, การนำมาตรฐานสู่โรงเรียนและห้องเรียน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๓๘-๓๙.

(๑) ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(๒) ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้เพื่อความรู้ เพื่อป้องกัน และแก้ปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การส่งเสริมให้รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกันปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่พึงงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

(๓) จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ โดยเน้นการนิเทศ ที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันหรือแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสม

(๔) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม^{๑๐๒}

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ มีข้อควรปฏิบัติดังนี้

(๑) ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ตลอดจนเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(๒) ผู้บริหารสถานศึกษาควรร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

(๓) ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เข้าใจแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆ อย่างเหมาะสม

(๔) ผู้บริหารสถานศึกษาพึงส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ตามความต้องการของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

(๕) ผู้บริหารสถานศึกษาควรระดมทรัพยากรในชุมชน พร้อมทั้งแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

^{๑๐๒} กระทรวงศึกษาธิการ, นโยบายและการแนะแนวการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๖), หน้า ๓๔.

(๖) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้สื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

(๗) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(๘) ผู้บริหารสถานศึกษาพึงเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงให้บุคลากรในสถานศึกษามีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

(๙) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย พร้อมนำผลการวัดและประเมินผลมาพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

(๑๐) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ประชุมสัมมนา ประชุมปฏิบัติการ ศึกษาดูงาน เพื่อการพัฒนาบุคลากรครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้^{๑๐๓}

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารจึงต้องสนับสนุนให้ครูทำความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักการสำคัญ เพราะจะช่วยให้การปรับเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ เมื่อแนวคิดเปลี่ยน การกระทำย่อมเปลี่ยนตามไปด้วย นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีบทบาทที่สำคัญ คือ สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สนับสนุนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน กำกับติดตามประเมินผล

๓. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

สื่อและประเภทของสื่อการเรียนรู้สื่อการสอนหรือสื่อการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมีเทคโนโลยีมาเกี่ยวข้องกับสื่อการสอนจึงรวมถึงเทคโนโลยีด้วย ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนรู้ดังนี้

๑) ความหมายของการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่าสื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่น่าความรู้ไปสู่ผู้เรียน อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์หรือไม่ใช่สิ่งตีพิมพ์ก็ได้ สื่อการสอนที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์คือสิ่งประเภทโสตทัศนูปกรณ์ หมายถึงรวมถึงวัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์และวิธีการทางโสตทัศนศึกษาและได้แบ่งสื่อการเรียนการสอนออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

(๑) โสตทัศนวัสดุ ได้แก่ ภาพ เช่น ภาพเขียน ภาพถ่าย ภาพที่ตัดมา วัสดุลายเส้น ได้แก่ การ์ตูนลายเส้น แผนภูมิ แผนสถิติ โปสเตอร์วัสดุมีทรง ได้แก่ หุ่นจำลอง ของจริง

(๒) เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่ เครื่องเสียง เช่น เครื่องบันทึกเสียง เล่นแผ่นเสียง และเครื่องขยายเสียง เครื่องฉาย เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์

^{๑๐๓} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๗๖-๗๗.

(๓) กิจกรรมโสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่ การศึกษานอกสถานที่การจัดนิทรรศการการจัดสถานการณ์จำลอง^{๑๐๔}

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา กล่าวถึงสื่อการเรียนรู้ว่าเป็นตัวกลางสำหรับการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี ตลอดจนเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่นกว้างขึ้น สื่อกิจกรรมเป็นวิธีการที่ผู้เรียนจะสร้างสรรค์ความคิดสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมการกระทำให้ผลสำเร็จดังที่ตั้งหวังไว้ตั้งแต่แรก^{๑๐๕}

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้นิยามสื่อการเรียนรู้ (Learning materials) คือ สื่อที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์สื่อเทคโนโลยี สื่อธรรมชาติ การเลือกสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนควรคำนึงถึงความน่าสนใจชวนคิดชวนติดตามเป็นสื่อที่เข้าใจง่ายกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ และที่สำคัญ คือ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียน วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล^{๑๐๖}

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา จำแนกสื่อการเรียนรู้ตามลักษณะได้ ๓ ประเภท คือ

(๑) สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น นิตยสาร ตำรา หนังสือเรียน แผ่นพับโปสเตอร์ ภาพพลิก เป็นต้น

(๒) สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้คู่กับเครื่องมือโสตทัศน วัสดุ หรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ๆ รวมถึงการใช้อินเทอร์เน็ต การศึกษาผ่านดาวเทียม เป็นต้น

(๓) สื่ออื่นๆ เช่น สื่อบุคคล รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สื่อกิจกรรม/ กระบวนการ สื่อวัสดุ เครื่องมือ และอุปกรณ์^{๑๐๗}

สันติ บุญภิรมย์ กล่าวถึงประเภทของสื่อการเรียนรู้ว่า สิ่งของทุกอย่าง ทุกประเภท ทุกชนิด ทั้งที่มีตัวชีวิตและไม่มีตัวชีวิต ที่ผู้สอนสามารถนำมาประกอบการสอนแล้วทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน หมายถึงรวมถึงการทำให้วงการศึกษาได้พัฒนาในเชิงสร้างสรรค์^{๑๐๘}

^{๑๐๔} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ , การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๗.

^{๑๐๕} วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, จากหลักสูตรแกนกลางสหัสตรสถานศึกษา : กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงค์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๖.

^{๑๐๖} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, นิยามคำศัพท์หลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

^{๑๐๗} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๒๓.

^{๑๐๘} สันติ บุญภิรมย์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บั๊ค พอยท์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๑.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา กล่าวว่า สื่อการเรียนรู้เป็นตัวกลางสำหรับส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี ตลอดจนเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่น^{๑๐๙}

จากความหมายที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อการเรียนรู้หมายถึง การเรียนการสอนโดยใช้วัสดุสิ่งของ ภาพ เครื่องใช้ ตลอดจนตัวบุคคล วิธีการ สถานที่ต่างๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลดีต่อการจัดการเรียนการสอน และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญ คือ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียน วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒) ความสำคัญของสื่อการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึง สื่อการเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังได้กล่าวว่าสื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่นการเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการและลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน^{๑๑๐}

สันติ บุญภิรมย์ กล่าวว่าสื่อการเรียนรู้มีความสำคัญและประโยชน์ต่อผู้สอนและผู้เรียน แต่ความสำคัญและประโยชน์จะต้องตกอยู่กับผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด เพราะสื่อการเรียนรู้เป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญได้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในบทเรียนและเนื้อหาสาระนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ และสามารถมากขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้^{๑๑๑}

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนรู้ว่าสื่อมีบทบาทสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสื่อจะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกและเพิ่มพูนทักษะประสบการณ์ให้ผู้เรียน ปัจจุบันสื่อการเรียนรู้มีอิทธิพลสูงต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจนเกิดการพัฒนาด้านต่างๆ ได้แก่

(๑) ความรู้ สื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้เชิงเนื้อหา ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่ที่ได้เข้ากับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

(๒) ทักษะ สื่อการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมทักษะด้านต่างๆ ให้กับผู้เรียน

(๓) คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้เห็นคุณค่าในตนเอง มีจิตสำนึกและค่านิยมที่ดีงาม

^{๑๐๙}วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, จากหลักสูตรแกนกลางส่หลักสูตรสถานศึกษา : กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๖.

^{๑๑๐}กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๗.

^{๑๑๑}สันติ บุญภิรมย์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บั๊ค พอยท์, ๒๕๕๒), หน้า ๘๙.

จากที่ได้กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การใช้สื่อในการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นเรื่องของการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจและเพิ่มพูนทักษะประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อการค้นคว้าเพิ่มเติม

๓) บทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ซึ่งมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารไว้ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึงสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้

(๑) จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก

(๒) จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

(๓) เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

(๔) ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ

(๕) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

(๖) จัดให้มีการกำกับติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะๆ และสม่ำเสมอ^{๑๑๒}

ฉันทิช รัตตทอง ได้กล่าวถึงการดำเนินงานด้านสื่อของผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้มีหน้าที่จัดการศึกษามีส่วนในการดำเนินการ ดังนี้

(๑) จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

(๒) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

(๓) จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน

(๔) ศึกษาวิธีการเลือกและเลือกใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมหลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

(๕) ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพ มาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเอง และเลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้โดยการวิเคราะห์ และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ อย่างสม่ำเสมอ

^{๑๑๒} กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๗.

(๖) จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและในชุมชนเพื่อการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และการพัฒนาสื่อ

(๗) จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น

(๘) จัดให้มีการกำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ^{๑๑๓}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวถึงบทบาทของฝ่ายบริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ พอสรุปได้ ดังนี้

(๑) เข้าใจงานสื่อการสอน ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญ โดยการให้การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้สื่อการสอน

(๒) มีนโยบายและวางแผนการจัดโครงการงานสื่อการสอน

(๓) มีความรู้ความสามารถช่วยจัดและช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดบริการสื่อการสอน

(๔) จัดให้มีอาคารสถานที่ งบประมาณ บุคลากรแก่งานสื่อการสอน^{๑๑๔}

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้

(๑) ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ

(๒) ส่งเสริมให้ครูผลิตพัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน

(๓) จัดหารสื่อและเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการ

(๔) ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนา และการใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

(๕) การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา^{๑๑๕}

บทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ต้องมีการพัฒนาให้เกิดขึ้นและมีความต่อเนื่อง ผู้บริหารจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อเป็นอย่างดี โดยการให้การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้สื่อการ

^{๑๑๓} ฆนัท ธาตุทอง, การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๗-๓๘.

^{๑๑๔} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๘.

^{๑๑๕} สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่, (กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๔.

สอน มีนโยบายและวางแผนการจัดโครงการงานสื่อการสอน มีความรู้ความสามารถ ช่วยจัดและช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดบริการสื่อการสอน นอกจากนี้ผู้บริหารยังต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่สามารถพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้ทันกับสังคมปัจจุบันอีกด้วย

๔. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อรองรับนโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับ / ประเภทให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ สำหรับการศึกษา และแผนพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่พัฒนาพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมียุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านพัฒนาแหล่งเรียนรู้^{๒๑๖}

๑) ความหมายของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ มีผู้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

กรมวิชาการ แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้^{๒๑๗}

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้นิยามแหล่งการเรียนรู้ (Learning resource) คือสถานที่หรือแหล่งข้อมูลทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ที่ผู้เรียนสามารถเข้าไปศึกษาแสวงหาประสบการณ์ความรู้ เพื่อช่วยพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง^{๑๑๘}

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้สรุปความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ในสังคมรอบตัวเราทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตเป็นสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งความรู้ที่ทำให้คนในสังคมเกิดการเรียนรู้ และเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง^{๑๑๙}

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า ให้ความหมายแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นบุคคล สถานที่วัสดุอุปกรณ์ สื่อ หรือเอกสารสิ่งพิมพ์ ที่ผู้เรียนได้ใช้ศึกษาเรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจได้รับความรู้ และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้^{๑๒๐}

^{๑๑๖} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑), (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๒), หน้า ๒๑.

^{๑๑๗} กรมวิชาการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕, (กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๖), หน้า ๑๙.

^{๑๑๘} สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่, (กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

^{๑๑๙} สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รายงานวิจัยการจัดการเรียนรู้ ของแหล่งเรียนรู้ ตลอดชีวิต: สอนสาธิต, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๘).

^{๑๒๐} สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่, (กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓๓.

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ แหล่งเรียนรู้ เป็นสิ่งที่มีอยู่ในสังคมรอบตัวเราที่เป็นทั้งสิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต เป็นสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่ทำให้คนในสังคมเกิดการเรียนรู้และเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง^{๑๒๑}

จากที่กล่าวมาแล้วนั้นสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ใช้ศึกษาเรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจให้ได้รับความรู้ และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

๒) ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งเสริมสร้างความรู้ ความคิด และประสบการณ์ เป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัยเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มีนักวิชาการได้ให้ความหมาย ความสำคัญ ของแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ และวิศนี ศิลตระกูล กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ สามารถใช้เป็นแหล่งทัศนศึกษาเสริมความรู้เพิ่มเติมให้กับเด็กนักเรียนและนักศึกษานอกเหนือจากหลักสูตรปกติสามารถใช้สถานประกอบการเพื่อใช้เป็นแหล่งฝึกฝีมือฝึกคนในภาคปฏิบัติของหลักสูตรทุกประเภทและทุกระดับอีกด้วย^{๑๒๒}

กรมวิชาการ แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญสรุปเป็นข้อๆ ได้ ดังนี้

(๑) เป็นแหล่งรวมขององค์ความรู้อันหลากหลายพร้อมที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลและเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(๒) เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตนเอง

(๓) เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนานและมีความสนใจที่จะเรียนรู้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย

(๔) ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จากการคิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้^{๑๒๓}

^{๑๒๑} อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : ห้องสมุดประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชัน, ๒๕๔๘), หน้า ๖๔.

^{๑๒๒} ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ และวิศนี ศิลตระกูล, ความเป็นมาของภูมิปัญญาชาวบ้านเทคโนโลยีพื้นบ้าน และแหล่งวิทยาการท้องถิ่น, เอกสารชุดการสอนวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการชุมชน, (นนทบุรี: มหาสุโขทัยธรรมธราช, ๒๕๔๓), หน้า ๓๒๓.

^{๑๒๓} กรมวิชาการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๔), หน้า ๙.

ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ แหล่งที่รวบรวมขององค์ความรู้อันหลากหลาย พร้อมที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แหล่งการเรียนรู้สามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ทั้งจากท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ตนเองมีอยู่แล้วเชื่อมโยงเรื่องราวในท้องถิ่นสู่การเรียนรู้สากล พัฒนาคุณลักษณะและความคิด ความเข้าใจในคุณค่า และทัศนคติ ค่านิยม ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน

๓) ประเภทของแหล่งการเรียนรู้

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า จำแนกเป็นประเภทแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

(๑) แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล

(๒) แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องปฏิบัติการ วิทยาศาสตร์ สหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียน บ่อเลี้ยงปลาในโรงเรียน

(๓) แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อ และเทคโนโลยี ได้แก่ เทปบันทึกเสียง วิดิทัศน์ ชุดการสอน

(๔) แหล่งเรียนรู้ประเภทเอกสารสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ ภาพถ่าย แผนที่ แผนที่

(๕) แหล่งเรียนรู้ประเภทวัสดุธรรมชาติ ได้แก่ หิน น้ำ ป่า เขา ถ้ำ สัตว์ พืช^{๑๒๔}

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ได้จำแนกแหล่งการเรียนรู้ไว้

๓ ประเภท ได้แก่

(๑) แหล่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้จากสภาพจริง เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษศาสตร์ ภูเขา ทะเล แม่น้ำ ลำคลอง ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฝนตก แดดออก น้ำท่วม ความแห้งแล้ง ฯลฯ

(๒) แหล่งการเรียนรู้ที่จัดหรือสร้างขึ้น ซึ่งมีในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว

(๒.๑) แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สนามกีฬา ฯลฯ

(๒.๒) แหล่งการเรียนรู้นอกสถานศึกษา ได้แก่ ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สถาบันค้นคว้าวิจัย แหล่งวิชาการ แหล่งบริการ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ห้องสมุดประชาชน ศูนย์กีฬา ศูนย์การค้า ฯลฯ

(๓) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ตลอดจนบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น บุคคลที่เป็นภูมิปัญญาในสาขาอาชีพ^{๑๒๕}

^{๑๒๔} สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่, (กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓๓-๒๓๔.

^{๑๒๕} สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม, แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม, (มหาสารคาม: ฝ่ายบริการทางการศึกษาหน่วยศึกษานิเทศก์, ๒๕๔๕), หน้า ๖.

เกษม คำบุตรดา ได้จำแนกแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

(๑) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เช่น ครู เพื่อในห้องเรียน เพื่อนต่างห้องเรียน เพื่อต่างระดับ บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชน เป็นต้น

(๒) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิชาการ ได้แก่ สถานที่ต่างๆ ภายในโรงเรียน และชุมชน เช่น ห้องสมุด วัด ตลาด ร้านค้า สถานีตำรวจ สถานีอนามัย โบราณสถาน สวนสัตว์ เป็นต้น

(๓) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ ห้วย หนอง คลอง สวนสาธารณะ ป่า ต้นไม้ ไร่ ไร่นา อุทยานธรรมชาติ รวมทั้งสัตว์ต่างๆ เช่น สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า เป็นต้น

(๔) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา นิตยสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว ป้ายโฆษณาต่างๆ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เสียงตามสาย เกมคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ^{๑๒๖} เป็นต้น

Jarolimek จำแนกแหล่งความรู้ออกเป็น ๒ ประเภท คือ

(๑) ประเภทที่เป็นวัสดุในการอ่าน (Reading Materials) ได้แก่ หนังสือ จุลสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ

(๒) ประเภทที่ไม่ใช่วัสดุในการอ่าน (Non-Reading Materials) ได้แก่ ภาพยนตร์ รูปภาพ ฟิล์มสตริป เครื่องบันทึกเสียง แผนที่ ลูกโลก และแหล่งวิทยาการอื่นๆ^{๑๒๗}

Nichols แบ่งประเภทของแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ดังนี้

(๑) ผู้ชำนาญพิเศษ เช่น นักดนตรี จิตรกร ผู้ชำนาญงานพิเศษ นักกีฬา พนักงานซื้อขายและบริการ พ่อค้า นักธุรกิจ นายธนาคาร นักอุตสาหกรรม ช่างนา

(๒) พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง

(๓) ตัวแทนองค์กรต่างๆ ได้แก่ ตัวแทนของสังคม เทศบาล ศูนย์วัฒนธรรม หรือหน่วยงานอื่นๆ

(๔) ผู้แทนทางด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม ได้แก่ บุคคลที่ทำงานทางด้านธุรกิจการค้าขายหรือโรงงานอุตสาหกรรม เช่น บริษัทขนส่ง เหมืองแร่ บริษัทห้างร้านต่างๆ

(๕) ผู้แทนรัฐบาล เช่น ตำรวจ เทศมนตรี เจ้าหน้าที่อนามัย เป็นต้น

(๖) คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชน เช่น กรรมการศึกษาโรงเรียน คณะที่ปรึกษาให้โรงเรียน คณะครูภายในโรงเรียน เป็นต้น

(๗) ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย พืช สัตว์ป่า น้ำ ดิน แร่ และวัสดุชนิดต่างๆ ทางธรรมชาติ

^{๑๒๖}เกษม คำบุตรดา, “การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม, การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม., (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐.

^{๑๒๗}Jarolimek, *Social Studies in Elementary Education*, 3rd ed., (New York: The Macmillan Company, 1969), p. 189.

(๘) สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคารสถานที่ เครื่องบิน ถนน รถไฟ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ปูนียสถาน^{๑๒๘} เป็นต้น

จากที่กล่าวมา การจำแนกประเภทของแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่รอบๆ ตัวเรา จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปมากมายหลายประเภท สามารถได้สรุปแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ๑) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ๒) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ ๓) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อสารสนเทศ และสื่อเทคโนโลยีต่างๆ

๔) บทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไว้ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

(๑) สำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

(๒) จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครูสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวองค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

(๓) จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

(๔) จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้และประสานความร่วมมือสถานศึกษาบุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานและสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

(๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๑๒๙}

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ของผู้บริหารสถานศึกษาดังนี้

(๑) สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาที่ใกล้เคียง

(๒) จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

^{๑๒๘} Nichols, Mark, "Community Resources for School", *Encyclopedia of Education*, Vol 2 No. 1 (February, 1971): 342.

^{๑๒๙} กระทรวงศึกษาธิการ, *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕*, (กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖), หน้า ๓๖.

(๓) จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ องค์กร หน่วยงานและสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

(๔) ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๑๓๐}

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสำหรับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สามารถสรุปได้ว่าต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนทุกๆ ด้าน เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญ เพื่อสร้างพื้นที่ในการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลนอกโรงเรียน ซึ่งแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

๕. ด้านการวัดประเมินผล

การจัดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สถานศึกษาต้องมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และนำผลที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดคุณภาพสูงสุดต่อผู้เรียน^{๑๓๑}

๑) ความหมายของการวัดประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ สองอย่าง คือ การวัดและการประเมิน ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สมาน อัสวภูมิ กล่าวว่า การวัด หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนที่เป็นตัว แทนคุณลักษณะของสิ่งของที่เราวัดส่วนการประเมินผลเป็นการนำคะแนนที่ได้มาพิจารณาและตัดสินผลตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์ที่กำหนดไว้คำศัพท์ที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนมีความหมายแตกต่างกันแต่บางคนนำมาใช้ในความหมายเดียวกัน ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันจึงให้นิยามคำศัพท์ต่างๆ ไว้^{๑๓๒} ดังนี้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา การวัด (Measurement) หมายถึง การกำหนดตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของเหตุการณ์ปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เรียน การจะได้มาซึ่งตัวเลขนั้นอาจต้องใช้เครื่องมือวัดเพื่อให้ได้ตัวเลขที่สามารถแทนคุณลักษณะต่างๆ ที่ต้องการวัด เช่น ไม่บรรทัดวัดความกว้างของหนังสือได้ ๓.๕ นิ้ว ใช้เครื่องชั่งวัดน้ำหนักของเนื้อหมูได้ ๐.๔ กิโลกรัม ใช้แบบทดสอบวัดความรอบรู้ ในวิชาภาษาไทยของเด็กชายแดงได้ ๔๒ คะแนน เป็นต้น ส่วนการประเมิน (Assessment) หมายถึง กระบวนการเก็บข้อมูล ตีความ บันทึก และใช้ข้อมูล

^{๑๓๐} สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, ยุทธศาสตร์การพัฒนาวชิรผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่, (กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓๔.

^{๑๓๑} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๕.

^{๑๓๒} สมาน อัสวภูมิ, การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ แนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔๘.

เกี่ยวกับคำตอบของผู้เรียนที่ทำในภาระงาน / ชิ้นงาน ว่าผู้เรียนรู้อะไร สามารถทำอะไรได้ และจะทำต่อไปอย่างไร ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย^{๑๓๓}

พิชิต ฤทธิ์จรรยา กล่าวถึงการวัดผล หมายถึง กระบวนการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์ให้กับบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์อย่างมีกฎเกณฑ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แทนปริมาณหรือคุณภาพของคุณลักษณะที่จะวัดและการประเมินผล หมายถึง การตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของผลที่ได้จากการวัดโดยเปรียบเทียบกับผลการวัดอื่นๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้^{๑๓๔}

สันติ บุญภิรมย์ กล่าวถึงการวัดผล คือ การค้นหาคุณลักษณะของบุคคลหรือสิ่งของต่างๆ โดยใช้เครื่องมือวัดอย่างใดอย่างหนึ่งตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลตามหน่วยวัดของเครื่องมืออื่นๆ ที่เรียกว่าข้อมูล การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นจากการนำข้อมูลที่ได้จากการวัดมาทำการพิจารณาตัดสินเป็นระบบอย่างครอบคลุม เพื่อหาข้อสรุปด้วยคุณธรรม^{๑๓๕}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายของการวัดและการประเมินผล ดังนี้ การวัด (Measurement) เป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามความมุ่งหมาย และเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้นๆ และการประเมินผล (Evaluation) เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่าความจริงและการกระทำ^{๑๓๖}

จากความหมายที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ความหมายของการวัดประเมินผลสามารถสรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามความมุ่งหมาย และเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้นๆ และการประเมินผล เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่าความจริงและการกระทำเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ว่าผู้เรียนรู้อะไร สามารถทำอะไรได้ และจะทำต่อไปอย่างไร ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย

๒) จุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผลมีความสำคัญโดยมีผู้ให้นิยาม ดังนี้

สถาบันพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการวัดผลการศึกษา ว่ามีดังนี้

^{๑๓๓} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๖๖-๖๗.

^{๑๓๔} พิชิต ฤทธิ์จรรยา, หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: เข้าส์ออฟ เคอร์มิสท, ๒๕๕๒), หน้า ๓-๕.

^{๑๓๕} สันติ บุญภิรมย์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บั๊ค พอยท์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๗๓.

^{๑๓๖} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๖.

- (๑) วัดผลเพื่อค้นและพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียน
- (๒) วัดผลเพื่อวินิจัย
- (๓) วัดผลเพื่อจัดอันดับหรือจัดตำแหน่ง
- (๔) วัดผลเพื่อเปรียบเทียบหรือเพื่อทราบพัฒนาการของนักเรียน
- (๕) วัดผลเพื่อพยากรณ์

นอกจากนี้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินผลว่า

- (๑) เพื่อจัดตำแหน่ง
- (๒) เพื่อวินิจัย
- (๓) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถของผู้เรียน
- (๔) เพื่อพยากรณ์
- (๕) เพื่อประเมินค่า^{๑๓๗}

กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัด เพื่อให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่ และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียนระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

(๑) การประเมินระดับ ชั้นเรียน เป็นการประเมินที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น ชักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงการ การประเมินชิ้นงาน / ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเอง หรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน การประเมินชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมาน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ในการปรับปรุงการสอนของตนเองด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

^{๑๓๗} สถาบันพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา, **หลักการจัดการศึกษายุคใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๐-๑๑๑.

(๒) การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการตรวจสอบผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี /รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และเป็นการประเมินเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีสิ่งที่จะต้องพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ และระดับเขตพื้นที่การศึกษา ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน

(๓) การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษาหรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้รับการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

(๔) การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษา ต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

หลักการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ กระทรวงศึกษาธิการ สรุปไว้ว่ามีหลักการ ๒ ประการคือ เพื่อพัฒนาผู้เรียนและตัดสินผลการเรียน สถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบ ในการวัดและประเมินผลให้เป็นไปอย่างเหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้ผลการประเมินผลถูกต้องตามสภาพความรู้ ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน มีการจัดการเป็นระบบสามารถรองรับการประเมินภายใน และการประเมินภายนอกตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาได้^{๑๓๘}

^{๑๓๘} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๒๕-๒๙.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ซึ่งผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัด เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้สะท้อนสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งมีเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลในทุกระดับ^{๑๓๙}

พิชิต ฤทธิ์จัญญ กล่าวถึงความมุ่งหมายของการประเมินมีดังนี้

- (๑) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียน
- (๒) เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐาน
- (๓) เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
- (๔) เพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง
- (๕) เพื่อตัดสินผลการเรียน
- (๖) เพื่อจัดตำแหน่งหรือจัดประเภท
- (๗) เพื่อเปรียบเทียบระดับพัฒนาการ
- (๘) เพื่อพยากรณ์หรือทำนาย
- (๙) เพื่อประเมินค่า^{๑๔๐}

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ๔ ระดับ ได้แก่

- (๑) การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัด และประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เน้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง
- (๒) การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการวัดและประเมินผลเป็นรายปี รายภาค รวมทั้งการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- (๓) การประเมินระดับ เขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา
- (๔) การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ ๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เข้ารับการประเมิน^{๑๔๑}

^{๑๓๙} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๔-๕.

^{๑๔๐} พิชิต ฤทธิ์จัญญ, หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: เอ้าส์ออฟ เคอร์มิสท, ๒๕๕๒), หน้า ๒๖.

^{๑๔๑} วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา: กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๗.

จุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ตามสภาพจริง เพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ซึ่งผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัด เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้สะท้อนสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งมีเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลในทุกระดับ

๓) ประโยชน์ของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดประเมินผล เป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน มีประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้มีนักวิชาการกล่าวถึงประโยชน์ของการวัด และประเมินผล ดังนี้

สถาบันพัฒนาผู้บริหาร กล่าวถึง การวัดและประเมินผล เป็นขั้นตอนสำคัญยิ่งขั้นตอนหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประเมินผลเป็นการนำผลที่วัดได้มาตัดสิน หรือประเมินสรุปคุณภาพของการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพหรือไม่ หลักสูตรเหมาะสมหรือไม่ ควรปรับปรุงอย่างไร ทำให้ทราบจุดดีจุดด้อย เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการบริหารจัดการศึกษา สำหรับประโยชน์ของการวัดและประเมินผลการศึกษา ได้สรุปประโยชน์ของการวัดผลการศึกษา มีดังนี้

- (๑) ประโยชน์ต่อนักเรียน
- (๒) ประโยชน์ต่อครูผู้สอน
- (๓) ประโยชน์ต่อฝ่ายแนะแนว
- (๔) ประโยชน์ต่อฝ่ายบริหาร

ยังกล่าวอีกว่าประโยชน์ของการประเมินผลการศึกษาได้ ดังนี้

- (๑) เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน การประเมินผลช่วยให้ทราบว่าเทคนิค นวัตกรรม / สื่อ และเนื้อหาวิชาที่สอน มีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร เป็นการช่วยวินิจฉัยข้อบกพร่องในการจัดการเรียนการสอนของครู
- (๒) เพื่อปรับปรุงความเจริญก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน การประเมินช่วยให้ทราบว่านักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนเรื่องอื่นต่อไปหรือไม่ โดยวินิจฉัยหาข้อบกพร่อง จุดอ่อนหรือที่มาของความไม่เข้าใจของนักเรียน เป็นการพัฒนานักเรียนให้เต็มศักยภาพแต่ละคน
- (๓) เพื่อให้ครูรู้จักนักเรียน ในด้านสติปัญญา ความถนัดสังคม ฯลฯ สามารถแนะแนวอาชีพ แนะนำนักเรียนในด้านการเรียนการสอนได้ถูกต้องและช่วยเด็กแก้ปัญหาด้านสังคม
- (๔) เพื่อตรวจสอบว่าการเรียนการสอนได้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ นักเรียนมีความเจริญงอกงามถึงระดับใด
- (๕) เพื่อเป็นสารสนเทศในการรายงานผลการศึกษา ให้แก่ผู้ปกครอง อาจารย์แนะแนว สถาบัน การศึกษาใหม่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ
- (๖) เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้นวัตกรรมใหม่
- (๗) เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ ความเข้าใจและทักษะต่างๆ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าโดยตรงกับจุดประสงค์ของการศึกษา

(๘) เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศช่วยผู้บริหารการศึกษา ในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษา เช่น กับนักเรียนเข้าใหม่ การจัดชั้นเรียน การเลื่อนชั้น การจัดการสอนซ่อม เสริมการวางแผนบริหารจัดการโรงเรียน ฯลฯ^{๑๔๒}

พิชิต ฤทธิ์จัญญ กล่าวถึงประโยชน์ของการประเมินผลที่สำคัญ ที่สุด คือ มุ่งนำ ผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งผลจากการประเมินจะคุ้มค่าน้อยๆ เพียงใดขึ้นอยู่กับผู้เกี่ยวข้องที่จะนำไปใช้กับใครในกิจการใด และอย่างไรบ้าง และกล่าวว่าประโยชน์ ของการประเมินมีประโยชน์ต่อผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง การแนะแนว และการวิจัย^{๑๔๓}

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวถึงประโยชน์ของการวัด และประเมินผล ดังนี้

(๑) เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูอาจารย์ ทำให้ครูอาจารย์ทราบว่า ผลการสอนของตนเป็นอย่างไรและจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

(๒) เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียนนักศึกษา นักเรียน นักศึกษาจะได้ทราบว่าตนมีความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนหรือไม่เพียงใด ซึ่งจะเป็นแนวทางในการ ปรับปรุงตนเอง

(๓) เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารงานในสถานศึกษา ทำให้ทราบสภาพที่ แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอน บันทึกการสอนที่นำมาสู่การปฏิบัติว่าประสบปัญหาอย่างไร จะได้ แก้ไขปรับปรุงอย่างไร

(๔) เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไป เช่น ผลการเรียนการศึกษาสำเร็จ ตามหลักสูตรเป็นแนวทางในการทำงานและศึกษาต่อ

(๕) เป็นหลักฐานด้านการศึกษาของสถานศึกษาในการรับนักศึกษา ผล การเรียนและการสำเร็จตามหลักสูตร

(๖) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในด้านผลการเรียน และการ สำเร็จการเรียนของนักเรียนนักศึกษา^{๑๔๔}

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ให้ข้อมูลที่ ต้องการเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน อีกทั้งยังมีประโยชน์ในการตรวจสอบคุณภาพการ สอนของครูจึงน่าจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างยิ่งจากการศึกษา กล่าวได้ว่า ประโยชน์ของการประเมินผลที่สำคัญที่สุด คือ มุ่งนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ การศึกษา เพื่อประโยชน์ต่อนักเรียน ประโยชน์ต่อครูผู้สอน ประโยชน์ต่อฝ่ายแนะแนว และประโยชน์ ต่อฝ่ายบริหาร

^{๑๔๒} สถาบันพัฒนาผู้บริหาร, **หลักการจัดการศึกษายุคใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๙-๑๑๐.

^{๑๔๓} พิชิต ฤทธิ์จัญญ, **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: เอ้าส์ ออฟ เคอร์มิสท์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๓.

^{๑๔๔} ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๖-๑๖๗.

๖. ด้านการนิเทศการศึกษา

การนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อพัฒนางานในหน้าที่ความรับผิดชอบ ถือเป็นการพัฒนาบุคลากรรูปแบบหนึ่ง ที่อาจได้ผลรวดเร็วกว่า โดยเฉพาะการนิเทศภายในสถานศึกษา ในอันที่จะปรับปรุง ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

๑) ความหมายของการนิเทศการศึกษา

ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการนิเทศการสอนหรือการนิเทศการศึกษา ดังนี้

สุวรรณี ศรีคุณ ได้สรุปการนิเทศการศึกษาว่าเป็นความพยายามอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ^{๑๔๕}

กัมภณท์ จุน สรุปว่าการนิเทศการสอนเป็นการดำเนินการของผู้หนึ่งที่จัดกระทำกับครูเพื่อปรับปรุงพฤติกรรม การจัดเรียนการสอนโดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายอัน ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งเน้นการช่วยเหลือปรับปรุงการเรียนการสอนโดยตรง^{๑๔๖}

สันติ บุญภิรมย์ ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหนึ่งในหลายๆ กิจกรรมของการบริหารการศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงเงื่อนไขการเรียนรู้และความเจริญงอกงามของผู้เรียนโดยมุ่งให้ผู้สอนปรับปรุงวิธีการสอนและจัดกิจกรรมอื่นควบคู่ไปด้วย^{๑๔๗}

Burton and Bruckner ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่าหมายถึง กลวิธีของผู้เชี่ยวชาญในการให้การปรับปรุงการสอน โดยขอความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหลายฝ่ายเพื่อก่อให้เกิดความงอกงามและพัฒนาเด็ก^{๑๔๘}

Good ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่าเป็นการแนะนำช่วยเหลือความพยายามทุกอย่างของเจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษาในการแนะนำครู หรือบุคคลอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษา ให้รู้จักวิธีการปรับปรุงการสอน ช่วยให้เกิดความงอกงามทางวิชาการทางการศึกษา ช่วยในการพัฒนาครูช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยปรับปรุงวัสดุและเนื้อหาการสอนปรับปรุงวิธีสอนและช่วยปรับปรุงการประเมินผลการสอน^{๑๔๙}

ความหมายของการนิเทศการศึกษาจากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ เป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยการทำงานร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น ช่วยให้เกิดความเจริญ

^{๑๔๕} สุวรรณี ศรีคุณ, เอกสารการเรียนรู้ชุดภาวะผู้นำทางการศึกษา สำนักพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภา, ๒๕๔๙), หน้า ๒๙๙.

^{๑๔๖} กัมภณท์ จุนโท, “การนิเทศศึกษากับความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”, วารสารวิชาการ, ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๕๑): ๔๙.

^{๑๔๗} สันติ บุญภิรมย์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บั๊ค พอยท์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๐๔.

^{๑๔๘} Buston, W.H. and L. J. Bruckner, *Supervision: A Social Prices*, 3rd ed, (New York: Appleton Century – Crofts., 1955), p. 14.

^{๑๔๙} Good, C.V., *Dictionary of Education*, (New York: McGraw-Hill, 1959), p. 48.

งอกงามในด้านอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ซึ่งความสำเร็จของงานขึ้นอยู่กับความร่วมมือช่วยเหลือกัน ที่อาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและบุคลากรครูภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอนของครูใหม่ประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

๒) ความหมายของการนิเทศภายใน

มีนักวิชาการ นักการศึกษา และผู้รู้หลายท่านให้ความหมายของการนิเทศภายในหรือการนิเทศภายในโรงเรียนหรือการนิเทศภายในสถานศึกษา ดังนี้

กรองทอง จิรเดชากุล การนิเทศการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูในสถานศึกษานั้นในการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาการปฏิบัติงานของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน^{๑๕๐}

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ กล่าวว่า การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการที่อาศัยความร่วมมือของบุคลากรสถานศึกษาภายใต้การนำของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน จนบุคลากรทุกฝ่ายสามารถนำตนเองในการปฏิบัติงานได้ และก่อให้เกิดผลขั้นสุดท้าย คือ การศึกษาของผู้เรียนที่มีความก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๕๑}

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้นิยามการนิเทศภายใน (Internal supervision) คือ การนิเทศที่ดำเนินการภายในสถานศึกษาซึ่งมีครู ผู้บริหาร และบุคลากรภายในสถานศึกษาร่วมมือกันเพื่อปรับปรุงงานด้านต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอนอันจะนำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและความสำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนด บุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนจึงย่อมทราบปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่าคนภายนอก เพราะฉะนั้น การนิเทศภายในโรงเรียนจะสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนได้อย่างดี^{๑๕๒}

ความหมายของการนิเทศภายในจากที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด โดยที่อาศัยกระบวนการความร่วมมือของบุคลากรสถานศึกษา ภายใต้การนำของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เพื่อการศึกษาของผู้เรียนที่มีความก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

^{๑๕๐} กรองทอง จิรเดชากุล, **คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน**, (กรุงเทพมหานคร: ชารอักขร, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

^{๑๕๑} ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, **การบริหารงานวิชาการและการนิเทศภายในสถานศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงานวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐๕.

^{๑๕๒} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, **นิยามคำศัพท์หลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๓), หน้า ๔๙.

๓) ความมุ่งหมายของการนิเทศ
ความมุ่งหมายของการนิเทศในสถานศึกษาที่นักวิชาการและนักการศึกษา
กล่าวไว้มีดังนี้

สันติ บุญภิรมย์ กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศว่าไม่เพียงแต่มุ่งเฉพาะ
การแก้ปัญหาการสอนของครูหรือปัญหาการเรียนเท่านั้นแต่หมายรวมถึงการแก้ปัญหาอื่นๆ ซึ่งเป็น
ปัจจัยที่ทำให้ผู้สอนหรือผู้เรียนในระดับต่างๆ ที่มีปัญหาการเรียนการสอนร่วมกันด้วย^{๑๕๓}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศการสอนว่า
เป็นการมุ่งปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งมีดังนี้

- (๑) เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู
- (๒) เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน
- (๓) เพื่อสร้างขวัญ และกำลังใจ
- (๔) เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดี^{๑๕๔}

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศภายในสถานศึกษาไว้
๕ ประการ ดังนี้

- (๑) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการบริหารและงานวิชาการของสถานศึกษา
- (๒) เพื่อบริการงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- (๓) เพื่อสำรวจ วิเคราะห์ วิจัยและประเมินผล เพื่อปรับปรุงคุณภาพและ
มาตรฐานการศึกษา

(๔) เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ให้ได้มาตรฐานและเอกสารทาง
วิชาการให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษาและผู้สอน

(๕) เพื่อพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะผู้สอนให้มีความรู้ ทักษะ และ
ประสบการณ์ อันจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน การจัดการศึกษา ทั้งสามารถใช้แก้ปัญหา
เหล่านั้นได้^{๑๕๕}

๔) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศการศึกษา
มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับการ
นิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติบทบาทของผู้บริหารใน
การนิเทศการศึกษา ดังนี้

^{๑๕๓} สันติ บุญภิรมย์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บั๊ค พอยท์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๐๖.

^{๑๕๔} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การนิเทศการสอน, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๖),
หน้า ๒๐.

^{๑๕๕} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ,
๒๕๕๓), หน้า ๒๒๖.

(๑) จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ การเรียนการสอนภายในสถานศึกษา
 (๒) ดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย
 และเหมาะสมกับสถานศึกษา

(๓) ประเมินผลการจัดระบบและการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา

(๔) ติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและ
 กระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา

(๕) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษา
 ภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศภายในเขตพื้นที่การศึกษา^{๑๕๖}

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการ
 นิเทศภายใน ดังนี้

(๑) การช่วยให้ผู้สอนแต่ละคนทำหน้าที่การสอนให้ได้ผลดี แก้ปัญหาของ
 ผู้สอนแต่ละคนทางด้านการสอน ช่วยให้ผู้สอนมีความเจริญงอกงามในวิชาชีพของตนเอง

(๒) การเป็นผู้ประสานงานและบริการแก่ผู้สอนทุกคนในด้านการสอน
 เช่น ช่วยจัดหาหนังสือ วิเคราะห์เนื้อหา วิธีสอน อุปกรณ์ รวมทั้งอำนวยความสะดวกการจัดกิจกรรม
 การเรียนการสอน

(๓) การเป็นวิทยากรที่ดีที่สุดของผู้สอนในทุกโอกาส คือ สามารถให้คำปรึกษา
 แนะนำ ชี้แจง ชี้แหล่งวิทยาการที่เหมาะสมให้แก่ผู้สอน

(๔) การเป็นผู้ประเมินผลการเรียนการสอน และโปรแกรมต่างๆ ของ
 สถานศึกษา เพื่อปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น

(๕) การเป็นผู้นำที่ดีของสถานศึกษาและชุมชนสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
 สถานศึกษากับชุมชนเพื่อร่วมมือในด้านการนิเทศภายใน

(๖) การช่วยเหลือผู้สอนด้านวิชาการ ได้แก่ ปฐมนิเทศผู้สอนเข้าใหม่
 การจัดประชุมก่อนเปิดเรียน การเยี่ยมชั้นเรียนหรือหมวดวิชา การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือ
 กลุ่มการอบรม บรรยาย อภิปราย การสัมมนาในโอกาสต่างๆ การจัดหนังสือ คู่มือต่างๆ ให้การ
 ปรับปรุงห้องสมุดให้ใช้ได้อย่างสะดวกทั้งผู้สอนและผู้เรียน การจัดอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาให้ใช้ได้อย่าง
 ทั่วถึง และการแนะนำให้เป็นสมาชิกชมรมหรือสมาคมต่างๆ

(๗) ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการทำงาน เช่น จัดสวัสดิการให้สร้าง
 ความสามัคคีภายในสถานศึกษา จัดสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เอื้อต่อบรรยากาศภายใน
 สถานศึกษาแก่ผู้ร่วมงาน^{๑๕๗}

^{๑๕๖} กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม
 (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖), หน้า ๓๖.

^{๑๕๗} ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, การบริหารงานวิชาการและการนิเทศภายในสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕,
 (ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงานวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี,
 ๒๕๕๑), หน้า ๒๓๘-๒๓๙.

กรรทง จีรเดชากุล กล่าวถึงบทบาทและภารกิจของผู้บริหารเกี่ยวกับการนิเทศ
ดังนี้

(๑) บทบาทในการส่งเสริมและจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้
เกิดการพัฒนาดตนเอง สามารถดำเนินงานตามนโยบายได้ถูกต้อง ทำหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียนได้
อย่างสมบูรณ์

(๒) บทบาทในการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาเพื่อพัฒนา
ศักยภาพครู โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้มีการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี ที่มี
ประสิทธิภาพนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับครูในโรงเรียน

(๓) บทบาทในการจัดประชุมอบรม มีการจัดประชุมอบรมในรูปแบบ
ต่างๆ เช่น การประชุมปฏิบัติการ การสัมมนา อภิปรายกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ครูมี
โอกาสเข้ารับการอบรมในการพัฒนาวิชาชีพ นำทักษะความรู้มาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๔) บทบาทในการติดตามประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ครูพัฒนาศักยภาพได้
ยิ่งขึ้นการประเมินเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์

(๕) บทบาทในการใช้กลุ่มโรงเรียน สมาคมวิชาชีพ หรือเครือข่ายเป็น
แนวทางเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ครูในโรงเรียนโดยใช้กลุ่มหรือเครือข่ายช่วยเหลือ ด้วยวิธีการต่างๆ
เช่น การจัดประชุมทางวิชาการ การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน ฯลฯ

(๖) บทบาทในการสร้างครุต้นแบบในสาขาวิชาต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดผลการ
พัฒนาและเป็นแบบอย่างแก่ครูทั่วไป^{๑๕๘}

สันติ บุญภิรมย์ กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศภายใน
ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีหน้าที่หลักอีกประการหนึ่ง คือ หน้าที่ในการนิเทศการศึกษาเนื่องจาก
การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่แนะนำปรับปรุงให้คณะผู้สอนได้ทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
หากคณะผู้สอนคนใดไม่ได้ปรับปรุงวิธีการสอนของตนเอง ผู้บริหารซึ่งมีพระเดชก็สามารถที่จะลงโทษ
ผู้สอนได้ตามความเหมาะสม เพื่อมิให้บุคคลใดกระทำเป็นแบบอย่างต่อไป^{๑๕๙}

จากความหมายของความมุ่งหมายของการนิเทศภายในที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัย
สามารถสรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศภายใน คือการเป็นผู้ประสานงาน
จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ การเรียนการสอนภายในสถานศึกษา ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการ
ทำงาน เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ครูและบุคลากร
เหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น อันจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน
การจัดการศึกษา ทั้งสามารถใช้แก้ปัญหาเหล่านั้นได้

^{๑๕๘} กรรทง จีรเดชากุล, **คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน**, (กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร, ๒๕๕๐),
หน้า ๕-๖.

^{๑๕๙} สันติ บุญภิรมย์, **การบริหารงานวิชาการ**, (กรุงเทพมหานคร: บัค พอยท์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๒๕.

๗. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา จึงสามารถดำเนินการจัดและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๖๐}

๑) ความหมายของการประกันคุณภาพภายใน

มีผู้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้หลายท่าน ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ ระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ระบบการประเมินผล และการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น^{๑๖๑}

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้นิยามการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (Internal quality assurance) คือ การที่สถานศึกษาดำเนินการอย่างมีแบบแผนเป็นระบบในการพัฒนา ติดตามตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดจากกระทรวงศึกษาธิการ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ระบุถึงการประกันคุณภาพภายในว่าดำเนินการโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น^{๑๖๒}

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า กล่าวถึงการประกันคุณภาพ หมายถึง การบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน และผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชนและสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการป้องกันไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และผลผลิตไม่มีคุณภาพ^{๑๖๓}

วิริยุทธ ชตะกาญจน์ กล่าวถึงการประกันคุณภาพ หมายถึง กระบวนการหรือกลไกใดๆ ที่จะรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของการจัดการศึกษา ให้ได้มาตรฐานและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นับว่าเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจต่อสังคม ผู้ปกครอง ประชาชน และสถาบันประกอบการ

^{๑๖๐} สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่, (กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓๐.

^{๑๖๑} กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๒).

^{๑๖๒} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, นิยามคำศัพท์หลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๐.

^{๑๖๓} สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่, อ่างแล้ว, หน้า ๒๓๐.

ว่าสถาบันการศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนดไว้ ยังได้กล่าวถึงการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการจัดระบบการวางแผน การควบคุม และการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง^{๑๖๔}

สันติ บุญภิรมย์ กล่าวถึงการประกันคุณภาพ หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษา ต้องดำเนินการด้านการศึกษาให้มีระบบเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องตามเงื่อนไขที่กำหนด เพื่อนำไปสู่คุณภาพการศึกษา และยังต้องพัฒนาหรือรักษาคุณภาพการศึกษาอีกด้วย ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก โดยดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่ทางราชการประกาศกำหนด^{๑๖๕}

จรัส นองมาก กล่าวถึงความหมายของการประกันคุณภาพภายในว่าเป็นการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น^{๑๖๖}

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตร และตรงตามความมุ่งหวังของสังคม

๒) หลักการประกันคุณภาพภายใน

ในการประกันคุณภาพการศึกษานั้นหลักการสำคัญ ของการประกันคุณภาพการศึกษามีสาระสำคัญ

ธีระ รุญเจริญ กล่าวถึงหลักการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาดังนี้

(๑) เป้าหมายสำคัญของการประกันคุณภาพ คือ พัฒนาผู้เรียน

(๒) ถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร

(๓) ถือว่าบุคลากรทุกคนรวมทั้งที่เกี่ยวข้อง (เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา)

มีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบในการประกันคุณภาพตั้งแต่การวางแผน การติดตามประเมินผล การพัฒนาปรับปรุงการช่วยคิดช่วยทำ ช่วยผลักดันฯลฯ^{๑๖๗}

^{๑๖๔} ธีรยุทธ ชาดะกาญจน์, เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๗๕.

^{๑๖๕} สันติ บุญภิรมย์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บั๊ค พอยท์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๓๗.

^{๑๖๖} จรัส นองมาก, ปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ชันปรี้นดิ่ง, ๒๕๔๔), หน้า ๓๕.

^{๑๖๗} ธีระ รุญเจริญ, ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ชมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๕๘-๕๙.

วีรยุทธ ชาตะกาญจน์ กล่าวถึงหลักการสำคัญ ของการประกันคุณภาพภายใน
ไว้ดังนี้

(๑) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่บุคลากรของ
สถานศึกษาได้ร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพ ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา

(๒) การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร
จัดการ และการทำงานตามปกติของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

(๓) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาโดย
ในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชน ผู้ปกครอง หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล ได้เข้ามามีส่วน
ร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตาม ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุง ช่วยกันผลักดันให้
สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของชุมชน
ผู้ปกครอง และสังคมโดยรวม^{๑๖๘}

สันติ บุญภิรมย์ กล่าวถึงหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน คือ
ความสามารถในการบริหารจัดการโดยการจัดทำมาตรฐานการศึกษาให้ได้และจัดให้มีการดำเนินงาน
ในขั้นตอนต่อไป เพื่อมุ่งสู่คุณภาพการศึกษาที่เป็นเลิศ^{๑๖๙}

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า กล่าวถึงหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพ
ภายในสถานศึกษา ได้แก่

(๑) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษา
ร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาไม่ใช้การจับผิดหรือทำให้บุคลากร
เสียหน้าโดยเป้าหมายสำคัญ อยู่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

(๒) การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ ๑ ต้องทำให้การ
ประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุก
คนในสถานศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา
โดยสถานศึกษาต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบ
ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบมีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนา
คุณภาพการทำงาน

(๓) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ว่า
จะเป็นผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้
ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด
เป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้

^{๑๖๘} วีรยุทธ ชาตะกาญจน์, เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ,
(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๘๐-๘๑.

^{๑๖๙} สันติ บุญภิรมย์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิต พอยท์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๕๒.

สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ^{๑๗๐}

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่าหลักการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ระบบตามแบบแผนที่กำหนดไว้ โดยมีการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ จนทำให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพ และมาตรฐานของดัชนีชี้วัดระบบและกระบวนการผลิต ผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยเป้าหมายที่สำคัญ อยู่ที่ว่าพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

๓) การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในการศึกษาของสถานศึกษา

กรมวิชาการ กล่าวถึงการดำเนินการประกันคุณภาพภายในการศึกษาของโรงเรียนควรดำเนินการ ดังนี้

(๑) การศึกษาและเตรียมการตั้งคณะทำงาน

(๒) การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา การจัดทำฐานข้อมูล การจัดทำมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียน การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนที่มีแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนที่เอื้อต่อการประเมินภายในและภายนอก

(๓) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ทบทวนแผนพัฒนาบุคลากร จัดส่งอำนวยความสะดวกดำเนินการ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

(๔) การตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (เป็นการประเมินภายใน) เตรียมการ ตรวจสอบ/ประเมิน สรุป รายงาน

(๕) การพัฒนาและปรับปรุง

(๖) การเตรียมการรับการประเมินจากหน่วยงานที่รัฐกำหนด (เป็นการประเมินภายนอก)^{๑๗๑}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้นำเสนอแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามแนวคิด Edwards Deming ได้นำมาเผยแพร่ คือวงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๔ ขั้นตอน ดังนี้

(๑) การวางแผน (P-Plan) เป็นการคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผน จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายแนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงานระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้เพื่อทำงานให้บรรลุงานในส่วนนี้ของสถานศึกษา คือ ธรรมนูญสถานศึกษาหรือแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งจะประกอบด้วย แผนงาน งาน / โครงการต่างๆ ที่สถานศึกษาจะดำเนินการเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ

^{๑๗๐} สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่, (กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓๒.

^{๑๗๑} กรมวิชาการ, แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑-๑๒.

(๒) การปฏิบัติตามแผน (D-Do) เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการวางแผน กล่าวคือผู้เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้เป็นไปตามลักษณะงานห้วงเวลาและความรับผิดชอบ โดยผู้บริหารอาจต้องนิเทศ แนะนำกำกับติดตามหากพบปัญหาอุปสรรคอะไรก็คอยแนะนำช่วยเหลือให้งานทั้งปวงได้เป็นไปตามที่ตั้งความหวังไว้

(๓) การตรวจสอบประเมินผล (C-Check) เป็นการประมาณค่าการดำเนินงานว่าเด่นด้อยดี ไม่ดี มากน้อยแค่ไหน เพียงใดโดยการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่คาดหวังเอาไว้กับสิ่งที่ทำได้จริง ถ้าสิ่งที่ทำได้จริงมากกว่าที่คาดหวังเอาไว้ ก็แสดงว่าดีประสบผลสำเร็จ แต่ถ้าสิ่งที่ทำได้จริงน้อยกว่าที่คาดหวังเอาไว้ ก็แสดงว่าไม่ดี ต้องปรับปรุงแก้ไข การประเมินในขั้นตอนนี้มุ่งที่จะได้ทราบสภาพการดำเนินงานจริงว่าเป็นไปแค่ไหน จะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ผลจากการประเมินจึงมุ่งเพื่อการพัฒนางานมากกว่าการจับผิดผู้ปฏิบัติ

(๔) การปรับปรุง (A-Act) เป็นการนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงเพื่อพัฒนางาน กล่าวคือถ้าผลการปฏิบัติในห้วงเวลาที่ผ่านมายังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ก็ต้องแสวงหาวิธีดำเนินการที่เหมาะสมกว่าเดิม แต่ถ้าผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายแล้วให้ดำเนินการต่อไปก็จะเปลี่ยนเป้าหมายให้สูงขึ้นจะได้ เป็นการท้าทายการทำงานของบุคลากร และเป็นการสร้างหลักประกันว่าการดำเนินงานในองค์กรมีแต่พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีหยุดอยู่กับที่ การดำเนินงานตามวงจร PDCA จะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องเช่นเดียวกัน เมื่อปฏิบัติกิจกรรมในขั้นที่ ๑ เสร็จ ก็ต่อไป ขั้นที่ ๒ ขั้นที่ ๓ และขั้นที่ ๔ เมื่อครบรอบหนึ่งในขั้นที่ ๔ แล้วก็จะขึ้นขั้นที่ ๑ ในรอบต่อไปอีก วนเวียนอยู่เช่นนี้^{๑๗๒}

วิริยุทธ ขาตะกาญจน์ และสถาบันพัฒนาความก้าวหน้า เสนอเกี่ยวกับ
เกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในเป็นขั้นตอน ดังนี้
ขั้นเตรียมการ

(๑) เตรียมความพร้อมของบุคลากร ประกอบด้วยสร้างความตระหนัก
พัฒนาความรู้และทักษะ

(๒) แต่งตั้งกรรมการที่รับผิดชอบ
ขั้นดำเนินการ

(๑) วางแผนปฏิบัติงาน (P) มีดังนี้

- (๑.๑) กำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษา
- (๑.๒) จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย
- (๑.๓) กำหนดแนวทางการดำเนินงาน
- (๑.๔) กำหนดระยะเวลา
- (๑.๕) กำหนดงบประมาณ
- (๑.๖) กำหนดผู้รับผิดชอบ

^{๑๗๒} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, (กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓), หน้า ๓๓.

- (๒) ดำเนินการตามแผน (D) มีดังนี้
 - (๒.๑) ส่งเสริมสนับสนุน
 - (๒.๒) จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากร
- (๓) ตรวจสอบประเมิน (C) มีดังนี้
 - (๓.๑) วางกรอบการประเมิน
 - (๓.๒) จัดทำหรือจัดทำเครื่องมือ
 - (๓.๓) เก็บรวบรวมข้อมูล
 - (๓.๔) วิเคราะห์ข้อมูล
 - (๓.๕) แปลความหมาย
 - (๓.๖) ตรวจสอบ/ ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน
- (๔) นำผลการประเมินมาพัฒนา/ ปรับปรุง (A) มีดังนี้
 - (๔.๑) ปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร
 - (๔.๒) วางแผนในระยะต่อไป
 - (๔.๓) จัดทำข้อมูลสารสนเทศ

มีดังนี้

การรายงานผล เป็นการจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี

- (๑) รวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมิน
- (๒) การวิเคราะห์ผลตามมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้
- (๓) การเขียนรายงานการประเมินตนเอง^{๑๗๓}
- ๔) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาประกอบด้วยภาระงานที่สถานศึกษาต้องดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบใน ๘ เรื่อง คือ

- (๑) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- (๒) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา
- (๓) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (๔) การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (๕) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- (๖) การประเมินคุณภาพการศึกษา
- (๗) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- (๘) การผดุงระบบประกันคุณภาพ^{๑๗๔}

^{๑๗๓} วัลลภ ชิตะกาญจน์ และสถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, **เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามีอาชีพ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๘๑-๘๓.

^{๑๗๔} สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, **หลักการจัดการศึกษายุคใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๘), หน้า ๓๐-๓๑.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กล่าวถึงระบบประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาประกอบด้วย การดำเนินการโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ๘ ประการ ดังนี้

- (๑) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา
- (๒) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- (๓) การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา
- (๔) การดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษา
- (๕) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- (๖) การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด
- (๗) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- (๘) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง^{๑๗๕}

วีรยุทธ ขาตะกาญจน์ กล่าวถึง ระบบการประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษาประกอบด้วยขั้นตอนในการพัฒนาระบบอยู่ ๘ ขั้นตอน ซึ่งผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ และดำเนินการพัฒนาระบบต่างๆ เหล่านี้ให้เป็นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตการทำงานตามปกติของ บุคลากรในสถานศึกษา ประกอบด้วย

(๑) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ได้แก่ การสร้างระบบการจัดการ ข้อมูลคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่สามารถใช้ตัดสินใจวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพของ สถานศึกษาในทุกระดับ เช่น สารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา สารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน สารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและสารสนเทศตาม มาตรฐานและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษา

(๒) การพัฒนามาตรฐานการศึกษาซึ่งบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ได้ร่วมกันกำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และ เกณฑ์ที่ใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพ และแนวทางในการบริหารจัดการของสถานศึกษา

(๓) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการจัดแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและข้อจำกัดของสถานศึกษา รวมถึงต้องเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษาด้วย ทั้งนี้ เพื่อจะได้ใช้เป็น แนวทางให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดการยอมรับร่วมกันพร้อมทั้งนำไปสู่การปฏิบัติเป็นแผนโครงการ หรือกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา

(๔) การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการนำแผนการ พัฒนาสู่การปฏิบัติผู้บริหารจะต้องแสวงหาวิธีการให้บุคลากรทุกคนเกิดความตระหนักรับ และ มีพันธะผูกพันต่อเป้าหมาย และแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ของกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำพร้อมติดตามกำกับอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ เกิดผลการดำเนินงานของสถานศึกษาบังเกิดผลสัมฤทธิ์ตามแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ มาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่กำหนดไว้

^{๑๗๕} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๗.

(๕) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การตรวจสอบและทบทวนผลการดำเนินงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลของบุคลากรในสถานศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดเป็นการติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งควรจะได้ดำเนินการตามระยะเวลาต่างๆ ที่เหมาะสมและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

(๖) การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อร่วมกันประเมินความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการของสถานศึกษา อันจะได้เป็นสารสนเทศเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาและการจัดสรรทรัพยากรของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(๗) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นการนำเสนอข้อมูลผลการประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษาให้บุคลากรภายในสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดชุมชน และสาธารณชนได้รับทราบระดับความสำเร็จ ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาของสถานศึกษาในโอกาสต่อไป

(๘) การผดุงรักษาระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อเป็นการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามแนวทางบริหารคุณภาพหรือวงจร PDCA^{๑๗๖}

ไพรวัลย์ พัทธ์สาลี กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย

- (๑) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- (๒) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐาน
- (๓) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- (๔) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- (๕) จัดให้มีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- (๖) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานของสถานศึกษา
- (๗) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน
- (๘) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพราะหากดำเนินการโดยยึดหลักระบบประกันคุณภาพที่มุ่งเป้าหมายไปยังผู้เรียนสถานศึกษาก็จะบรรลุผลได้โดยไมยาก^{๑๗๗}

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา คือ ขั้นตอนของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพ การประเมินและรับรองคุณภาพ การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพ และการประเมิน และรับรองคุณภาพ

^{๑๗๖} วัลย์พร ชาติกาญจน์, เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามีอาชีพ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๘๓-๘๕.

^{๑๗๗} ไพรวัลย์ พัทธ์สาลี, “เตรียมพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม”, วารสารวิชาการ, ฉบับที่ ๓ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๒): ๗๘.

๕) บทบาทของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพภายใน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความตระหนักเข้ามามีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำ ทั้งจะต้องมีการทำงานเป็นทีม โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องได้รับการเตรียมพร้อมให้มองเห็นคุณค่าและมีความรู้เข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา โดยมีการติดตามกำกับและดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ^{๑๗๘}

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ดังนี้ คือ ผู้บริหาร มีบทบาทในการบริหารจัดการ ส่งเสริมและสนับสนุน อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลให้มีการประกันคุณภาพภายในที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมโดยผู้บริหารควรเป็นแกนนำในการจัดทำแผน รวมทั้งกำกับติดตามให้มีการดำเนินการตามแผนการนำผลจากการประเมินตนเองมาปรับปรุงสถานศึกษาและรายงานให้สาธารณชนรับทราบ^{๑๗๙}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญและกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับภารกิจงานด้านพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหาร ดังนี้

(๑) จัดระบบโครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

(๒) กำหนดเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

(๓) วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

(๔) ดำเนินพัฒนางานตามแผนและติดตามตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

(๕) ประสานความร่วมมือกับเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา

(๖) ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

^{๑๗๘} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **ปฏิรูปการเรียนรู้เรียนรู้สำคัญที่สุด**, (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาดพาว, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒.

^{๑๗๙} สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, **การนำมาตรฐานสู่โรงเรียนและห้องเรียน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๕๐-๕๑.

(๓) การประสานกับสำนักรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นหลักฐานการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง^{๑๘๐}

บทบาทของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพการศึกษา ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นสรุปได้ว่า การเป็นผู้บริหารต้องมีลักษณะของผู้นำแบบประชาธิปไตย จะให้ความสำคัญ ให้เกียรติและเคารพ ในศักดิ์ศรีของผู้ร่วมงาน ยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นร่วมแก้ปัญหา และร่วมตัดสินใจ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าของตนเองและผู้ร่วมงาน ซื่อสัตย์ จริงใจ มีความสามารถกระตุ้น และจูงใจให้เกิดความรักและความผูกพันในสถานศึกษา และดำเนินการอย่างต่อเนื่องรวมทั้งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา โดยมีการติดตามกำกับและดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา

๒.๔.๑ ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการบริหารอย่างมาก เพราะสถานศึกษาเป็นระบบของระบบการศึกษาและระบบต่างๆ ในโรงเรียน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในวันที่พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ ใช้บังคับ หรือวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๔๖ เป็นต้นวิทยฐานะ ๔ วิทยฐานะ คือ

๑. ผู้อำนวยการชำนาญการ
๒. ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
๓. ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
๔. ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญพิเศษ^{๑๘๑}

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้ให้ความหมายว่า ผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้ที่อยู่ในฐานะผู้มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าทีม ในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ตามพระราชกฤษฎีการะเบียบข้าราชการครู พ.ศ. ๒๕๔๘ กำหนดตำแหน่งไว้ในมาตรา ๔ (ข) ให้มีหน้าที่บริหารและให้การศึกษา กำหนดตำแหน่งไว้เป็นครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน^{๑๘๒}

^{๑๘๐} กระทรวงศึกษาธิการ, นโยบายและการแนะแนวการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖), หน้า ๓๗.

^{๑๘๑} สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๓๒.

^{๑๘๒} นพพงษ์ บุญจิตราดุล, ก้าวหน้าสู่ผู้บริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิพิธการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๙๗.

orrณพ จินะวัฒน์ ได้ให้ความหมายว่า ผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ ๘ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตร
๒. ด้านการบริหารนักเรียน
๓. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
๔. ด้านการบริหารงานบุคคล
๕. ด้านอาคารสถานที่
๖. ด้านบริการชุมชน
๗. ด้านการจัดโครงสร้างและบริหารงาน
๘. ด้านการบริหารงบประมาณ^{๑๘๓}

สมพงศ์ เกษมสิน ได้ให้ความหมายว่า ในการบริหารงานโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดี นั้นมี ๔ ประการ คือ

๑. คุณลักษณะการตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการวางแผนมีความหมายด้านเทคนิคและการบริหาร
๒. มีความสามารถในด้านภาษา การจดจำ มีความรอบคอบ มีความสามารถยืดหยุ่นเหมาะสมกับสถานการณ์
๓. มีความพร้อมในด้านร่างกาย มีรูปร่างที่สมบูรณ์ แข็งแรง
๔. มีสามารถในการควบคุมอารมณ์ที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลและมีคุณค่า^{๑๘๔}

จากความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา จากที่ได้กล่าวมานั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ คือ ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบวางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดวิธีการดำเนินงาน ด้านวิชาการ ธุรการ กิจกรรม ควบคุมการเรียนการสอน จัดระเบียบ ให้เป็นไปตามระเบียบโดยการนำเทคนิคใหม่ทางการศึกษามาใช้และเผยแพร่ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน พัฒนาโรงเรียนและชุมชนรวมถึงตนเองด้วย โดยที่ผู้บริหารจะประสบความสำเร็จในการทำงานนั้น ผู้บริหารต้องหลักหุติยบาปนิกสูตร คือความเป็นผู้นำสำหรับใช้ประกอบการทำงาน

๒.๔.๒ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

ได้มีการศึกษา นักบริหาร นักวิชาการ เสนอแนวคิดและผลงานที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารหลายประการ ดังนี้

ธีระ รุญเจริญ ได้เสนอลักษณะนักบริหารการศึกษาเมื่ออาชีพ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารและการจัดการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังนี้

๑. ลักษณะพื้นฐานธรรมชาติเดิมเป็นทุน (ผู้นำตามธรรมชาติ) ได้แก่ ความถนัดในการเป็นผู้นำลักษณะนิสัยในการร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น และเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์

^{๑๘๓} อรรถพ จินะวัฒน์, “การนำเสนอโปรแกรมการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๓๓.

^{๑๘๔} สมพงศ์ เกษมสิน, การบริหารงานบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๓), หน้า ๒๙๓ – ๒๙๖.

๒. การศึกษาต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษาขึ้นไป
 ๓. บุคลิกภาพน่าเชื่อถือ ได้แก่ น้ำเสียงการพูดน่าฟัง เข้าใจง่าย อารมณ์มั่นคง เข้มแข็ง แต่ถ่อมตน กริยามารยาทเป็นที่ยอมรับของสังคม การแต่งกายสอดคล้องกับกาลเทศะ

๔. คุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงยึดระบบคุณธรรมเป็นที่ตั้ง ซื่อสัตย์ อดทน อดกลั้น รับทั้งผิดและชอบ เสียสละ และเป็นคนดีของสังคม

๕. ความสามารถหรือความชำนาญการในด้านการบริหารและจัดการศึกษาตามหลักวิชาและการปฏิบัติ นำองค์กรไปสู่เป้าหมาย โดยยึดองค์คณะบุคคลมีส่วนร่วม ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มทีมประสานงานเพื่อผลงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบและสามารถปรับเปลี่ยนเทคนิคเพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง^{๑๘๕}

ถวิล มาตรการ ให้ทัศนะว่าการเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ สร้างประสิทธิผลในงานนั้นต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะสำคัญอย่างน้อย ๔ ประการ คือ

๑. ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่มีพลังสูงสุดในการกำหนดประสิทธิผลของโรงเรียน และกำหนดประสิทธิภาพของผู้บริหาร ประกอบด้วย

๑) ความมุ่งมั่นที่จะนำคณะ บุคลากรและตั้งใจที่จะปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้น สุขุมรอบคอบกับปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อน

๒) มีความคิดริเริ่มสูง

๓) มุ่งเป้าหมาย ความรู้ มีความกระฉับกระเฉงเกี่ยวกับกระบวนการสอน มีความเข้าใจเป้าหมายขององค์การ (โรงเรียน)

๔) เป็นตัวอย่างที่ดีด้วยการทำงานหนัก

๕) ตระหนักถึงเอกลักษณ์เฉพาะของครู-อาจารย์แต่ละคน เช่น ท่าทาง เจตคติ ทักษะต่างๆ เพื่อให้การสนับสนุน ให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์เฉพาะเหล่านั้น คือสามารถมอบหมายงานการสอนให้ตรงกับความสามารถและความถนัดของครู-อาจารย์

๖) มีความสามารถสร้างความเป็นผู้นำ ให้กับครู- อาจารย์

๗) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มีภาวะผู้นำทางการศึกษา ลดงานประจำลง

๘) สิ่งสำคัญยิ่ง คือเป็นผู้บริหารเชิงรุก (Proactive) มากกว่าเชิงรับ (Reactive) นั่นคือเข้าหาปัญหา ควบคุมสถานการณ์ เตรียมพร้อม ป้องกัน สืบค้น ปรับประยุกต์เทคนิค และวิธีการต่างๆ ให้ทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง แทนที่จะดำรงสถานการณ์ไปเรื่อยๆ ปล่อยให้ปัญหาและเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นแล้วจึงแก้ไขหรือจัดการ

๒. ความสามารถในการกระบวนการแก้ปัญหา การกิจของผู้บริหาร โรงเรียนในแต่ละวันจะเกี่ยวข้องอยู่กับกิจกรรมหลักสำคัญอยู่สองประการ คือ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ ซึ่งจะเริ่มต้นเข้าเรื่องไปจนกระทั่งเย็น หรือในบางครั้งต่อเนื่องไปจนถึงช่วงกลางคืนด้วย หมุนเวียนอยู่เช่นนี้วันแล้ววันเล่า ผู้บริหารที่กล้าแกร่งที่ประสบผลสำเร็จ จะต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนต่อความ

^{๑๘๕}ธีระ รุญเจริญ, การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒.

หลากหลาย คลุมเครือของปัญหาและสถานการณ์แต่ละวัน ซึ่งยากแก่การคาดเดาว่าอะไรจะเกิดขึ้น และในขณะเดียวกันก็สามารถจัดการกับสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ทักษะทางสังคม ผู้บริหารจะต้องมองเห็นความสำคัญของสภาพแวดล้อมทางสังคมภายในโรงเรียน การมีความรู้ความสามารถและทักษะทางสังคมจะช่วยให้การบริหารงานดำเนินไปด้วยความราบรื่นและประสบความสำเร็จ ผู้บริหารจะต้องเป็นมิตรกับทุกคน และในขณะเดียวกันก็แสดงออกถึงภาวะผู้นำตามบทบาทหน้าที่และสถานการณ์ สร้างความเชื่อถือศรัทธา และมุ่งมั่นเพื่อแสวงหาความร่วมมือบำรุงรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่น

๔. ความรู้ความสามารถในวิชาชีพ ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะมีความรู้ความสามารถในการวิจัยหรือประยุกต์งานวิจัยมาใช้ในการบริหาร ประยุกต์ใช้ในการเรียน การสอน มีทักษะการสอน สามารถสาธิตนิเทศครู-อาจารย์ได้ มีความระมัดระวังในการตัดสินใจ ที่ส่งผลกระทบต่อ การสอนและการเรียน เช่นเกี่ยวกับตารางสอน งบประมาณ เครื่องมือ/อุปกรณ์ ตลอดจน สื่อการเรียน การสอนทุกประเภท นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงความต้องการของชุมชนและนำมาบูรณาการในเป้าหมายของโรงเรียนแล้วร้อยรัดสู่แผนปฏิบัติการ^{๑๘๖}

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ได้จัดทำหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ โดยกำหนดลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพไว้ ๖ ประการ คือ

๑. การเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ในเรื่องต่อไปนี้ คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร มืออาชีพ การบริหารงานบุคคลตามแนวคิดศาสนา การบริหารจัดการภูมิปัญญาไทย เพื่อการพัฒนา ในด้านคุณธรรมจริยธรรม

๒. การเป็นผู้นำด้านการจัดระบบในเรื่องต่อไปนี้ พัฒนางค์การแห่งการเรียนรู้ จัดระบบและใช้ระบบสารสนเทศและการสื่อสาร การจัดระบบเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ

๓. การเป็นผู้นำด้านวิชาการในเรื่องต่อไปนี้ การพัฒนาหลักสูตรเพื่อความเป็นเลิศ การพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาครูตามแนวปฏิบัติการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพ การประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

๔. การเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการในเรื่องต่อไปนี้ การวางแผนกลยุทธ์ การบริหาร แบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารความขัดแย้ง การบริหารทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เทคนิคการบริหารจัดการแนวใหม่

๕. การเป็นผู้นำด้านสังคมและชุมชนในเรื่องต่อไปนี้ การบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อชุมชนและสังคม การบริหารในบริบทที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมบริหาร

๖. การเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองเชิงบริหารในเรื่องการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นผู้บริหาร มืออาชีพ^{๑๘๗}

^{๑๘๖} ฤทธิล มาตรเยี่ยม, การปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: เสนาธรรม, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒๑.

^{๑๘๗} สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, เอกสารประกอบการสัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำ หลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ, (นครปฐม: โรงพิมพ์ ส. ประจักษ์ นครปฐม, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

ธีระ รุญเจริญ กล่าวถึงลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ดังต่อไปนี้

๑. มีความถนัดในการเป็นผู้นำ และลักษณะนิสัยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
๒. มีความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ
๓. มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ
๔. มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคมและมีจรรยาบรรณ
๕. มีทักษะความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ในศาสตร์ ที่เกี่ยวข้อง
๖. บริหารโดยเน้นสภาพปัญหาและความต้องการเป็นที่ตั้ง
๗. บริหารงานเชิงรุก
๘. พัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
๙. มุ่งผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นที่ตั้ง^{๑๘๘}

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถนำพาให้สถานศึกษามีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆ ด้านได้นั้น ต้องอาศัยคุณสมบัติที่สำคัญ คือ มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ใช้หลักธรรมทางศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมุ่งแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดโดยใช้ระบบประกันคุณภาพเพื่อการขับเคลื่อนและพัฒนางาน^{๑๘๙}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กล่าวถึงคุณลักษณะผู้อำนวยการสถานศึกษาที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย รัก ศรัทธา ภาควุมิใจใน ศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของความเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา มุ่งมั่นในการบริหารจัดการหลักสูตร และการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างวัฒนธรรมคุณภาพและวัฒนธรรมประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานโดยกระบวนการมีส่วนร่วม มีวินัย คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง^{๑๙๐}

^{๑๘๘} ธีระ รุญเจริญ, การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘-๒๙.

^{๑๘๙} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๗.

^{๑๙๐} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, “หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา”, วารสารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, ปีที่ ๓๐, (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓): ๓๐.

คิเซลลี (Ghiselli) ได้สรุปลักษณะผู้บริหารการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน มี ๗ ประการ คือ

๑. ความสามารถในการให้คำแนะนำ
๒. ความรอบรู้งาน
๓. ความสามารถในการตัดสินใจ
๔. ความมั่นใจในตนเอง
๕. ความต้องการความสำเร็จในอาชีพ
๖. การรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้
๗. ความไม่ผูกพันกับตำแหน่ง^{๑๙๑}

แมกนุสัน (Magnuson) ได้จำแนกคุณลักษณะของผู้บริหารจัดการศึกษา ออกเป็น ๒ ลักษณะดังนี้

๑. ลักษณะด้านอาชีพ (Professional Characteristics) ประกอบด้วยความสามารถในการติดต่อและเข้ากับผู้อื่นได้ดีมีความรู้ในสาขาวิชาชีพเป็นอย่างดี รู้จักมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงานให้ความสนใจในบุคคลอื่น มีความสามารถในการวางแผน และการจัดระเบียบงาน รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น และรู้จักใช้อำนาจหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม

๒. ลักษณะส่วนตัว (Personal Characteristics) ประกอบด้วย ลักษณะที่สำคัญคือ มีวิจรรย์ญาณ มีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดี มีความรู้กว้างขวาง เป็นผู้ที่มีสติไม่ใช้อารมณ์ มีความจริงใจ มีความเป็นมิตร มีอารมณ์ขัน มีใจกว้างและเปิดเผย มีความเสมอต้นเสมอปลาย มีความเมตตาปรานี และเอื้ออาทรต่อผู้อื่น^{๑๙๒}

โควอลสกี (Kowalski) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารการศึกษาที่จำเป็นต้องมี คือ

๑. เป็นผู้มีคุณสุจริตและยุติธรรม
๒. เป็นผู้มีความสามารถมองสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้องเที่ยงตรง
๓. เป็นผู้มีชีวิตซื่อตรง
๔. เป็นผู้มีชีวิตประพฤติดี
๕. เป็นผู้ที่ไม่พูดจาโอ้อวด
๖. รู้จักหลีกเลี่ยงการพยากรณ์ค่าเดา
๗. มีความสุขุมและมีสายตากว้างไกล
๘. เป็นผู้มีชีวิตระมัดระวัง ว่องไว
๙. เป็นผู้มีชีวิตเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์
๑๐. รู้จักวิเคราะห์สถานการณ์เมื่อไรจำเป็นต้องเจียบ
๑๑. ไม่แสดงกิริยาโอ้อวดเมื่อประสบความสำเร็จเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาด

^{๑๙๑}Ghiselli, E. E., *Managerial Talent : America Psychologist*, Vol. 16 No.10 (October, 1971): 39.

^{๑๙๒}Magnuson, Walter C., "Characteristic of Successful School Business Manager", *Dissertation Abstract International*, Vol. 44 No. 1 (1971): 78-91.

๑๒. แสดงพฤติกรรมของความเป็นหัวหน้า
๑๓. สามารถสร้างความมั่นใจให้แก่ตนเองในที่สาธารณะ
๑๔. รู้จักหลีกเลี่ยงการตกเป็นเหยื่อของเล่ห์กลของการเมือง
๑๕. มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับการเมือง
๑๖. มีความมั่นคงทางอารมณ์และมีสภาพจิตใจที่ดี
๑๗. รู้จักหลีกเลี่ยงอารมณ์ความรู้สึกหงุดหงิด
๑๘. เข้าใจและยอมรับความล้มเหลวโดยปราศจากความขมขื่น^{๑๙๓}

ลูสเซียร์ และแอคชัว (Lussier and Achua) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะต่างๆ ของผู้นำที่มีประสิทธิภาพว่าประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้ คือ ความมีอำนาจเหนือ มีพลังงานสูง มีความมั่นใจในตนเอง การควบคุมตนเองในสถานการณ์ไม่ปกติ มีความมั่นคงทางอารมณ์ ความ ซื่อตรง ความมีสติปัญญา ความยืดหยุ่นในการทำงาน และมีความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น^{๑๙๔}

จากการที่ได้กล่าวมาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่มีปัญญา ประกอบไปด้วยการเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ และมีความฉลาด กล่าวคือกล้าทำ และกล้าที่จะตัดสินใจ มีความคิดริเริ่ม มีคุณธรรมช่วยเหลือผู้อื่นตลอดจนเป็นผู้นำได้เป็นอย่างดี รวมถึงมีความสามารถในการวางแผน และการจัดระเบียบงาน รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น และรู้จักใช้อำนาจหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม

๒.๔.๓. พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ได้มีนักศึกษานักวิชาการ และนักบริหารเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหารสรุปได้ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึก เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า^{๑๙๕}

กรมวิชาการ กล่าวถึง พฤติกรรมการบริหารการศึกษาของผู้บริหาร นับเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารมีหน้าที่กำหนดโครงสร้างทางการบริหารงาน การแบ่งโครงสร้างองค์กรในการดำเนินงาน บทบาทและอำนาจหน้าที่ของบุคลากรในระดับต่างๆ การกำหนดขอบเขตการรับผิดชอบของบุคลากร ขนาดขององค์กร รวมทั้งรูปแบบการบริหารของสถานศึกษา จะทำให้มองเห็นระดับของการบริหารงานทางการศึกษา ทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการที่จะส่งผลดีผลเสียในการบริหารงานของผู้บริหารด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านวิชาการ ด้านกิจการนักเรียน ด้านวางแผนและพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหาร และการจัดการสถานศึกษาของกรมวิชาการได้ให้เห็นว่า

^{๑๙๓}Kowalski, J.T, *Contemporary school administration: An introduction*, (Sydney: Pearson Education, 2003), p. 111.

^{๑๙๔}Lussier, R. N. and Achua, C.F., *Effective Leadership*, 3rd ed., (Ohio: South-Western, 2007), p. 137.

^{๑๙๕}ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๙), หน้า ๕๘๓.

เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการให้มีเอกภาพต้องกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยเน้นสถานศึกษาเป็นหลัก ตลอดจนให้บุคคล ชุมชน มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการจัดการศึกษา รวมถึงการพัฒนาระบบการวางแผน และให้มีแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทุกระดับ ทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ^{๑๙๖}

กิริติ บุญเจือ ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรม คือ การกระทำทุกอย่างของมนุษย์และสัตว์ ถ้ามีมโนธรรมเข้าแทรก เรียกว่า ความประพฤติ ถ้าไม่มีมโนธรรมเข้าแทรก เรียกว่า พฤติกรรมศีลธรรม อย่างปนกับความประพฤติผิดศีลธรรมหรือทุศีล ซึ่งเป็นความประพฤติที่ฝ่าฝืนมโนธรรม^{๑๙๗}

รุ่ง แก้วแดง กล่าวว่า “ผู้บริหารสถานศึกษา” คือ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปฏิรูปการศึกษาระดับสถานศึกษา งานวิจัยหลายชิ้นได้ระบุตรงกันว่า ผู้บริหารที่ให้ความเอาใจใส่ต่องานวิชาการ พุ่มเทให้กับการพัฒนาการเรียนการสอน มีคุณธรรม และมีภาวะผู้นำ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี บุคลากรได้รับการพัฒนาและมีขวัญกำลังใจในการทำงาน^{๑๙๘}

โอเวนส์ ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมผู้นำที่แสดงออกต่อสภาพแวดล้อม ที่ปรากฏโดยทั่วไปจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าผู้นำคนนั้นมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำมากน้อยเพียงใด^{๑๙๙}

สรุปจากการที่ได้กล่าวมาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริหารในทัศนะของนักการศึกษาและนักบริหารที่กล่าวถึงข้างต้น ดังนั้น การกระทำหรือการแสดงออกรวมไปถึงบุคลิกภาพท่าทางของผู้บริหารที่ได้กระทำและแสดงออกให้คณะครูในสถานศึกษา สังเกตเห็นได้ในลักษณะต่างๆ โดยบ่งบอกและชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นผู้อำนวยความสะดวก และเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๔.๔ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ภารดี อนันต์นาวิ เสนอว่าผู้บริหารหรือผู้นำทางการศึกษาควรมีบทบาทต่าง ๆ ในการบริหารให้เกิดประสิทธิผล ได้แก่

๑. บทบาทเป็นผู้กำหนดทิศทางการปฏิบัติงาน (Direction Setter) ทำหน้าที่ชี้แจงทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน มีความรู้มีทักษะในการจัดสรรงบประมาณแบบโครงการ

๒. บทบาทเป็นผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ (Leader Catalyst) มีความสามารถในการจูงใจกระตุ้น และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมรวมของมนุษย์มีทักษะในกระบวนการกลุ่ม

^{๑๙๖} กรมวิชาการ, กระบวนการเรียนรู้และยุทธศาสตร์การเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุปแมนเนจเม้นท์ จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๗-๑๐.

^{๑๙๗} กิริติ บุญเจือ, ชุดพื้นฐานปรัชญาจริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, ๒๕๓๒), หน้า ๓.

^{๑๙๘} รุ่ง แก้วแดง, ปฏิบัติการศึกษไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๑๔๒.

^{๑๙๙} Owen, Robert G, *Organizational Behavior in School*, (Englewood Cliffs: Prentice – Hall, 1970), p. 120.

๓. บทบาทของนักวางแผน (Planning) สามารถคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต จัดเตรียมบุคลากรให้พร้อมในการรับมือกับสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นมีความรู้เข้าใจในการวางแผน
๔. บทบาทเป็นผู้ตัดสินใจ (Decision Maker) เป็นผู้รอบรู้วิธีเทคนิคการตัดสินใจ
๕. บทบาทเป็นนักจัดองค์การ (Organizer) สามารถออกแบบขยายงาน กำหนดโครงสร้างขององค์การขึ้นใหม่มีความเข้าใจพลวัตขององค์การและพฤติกรรมขององค์การ
๖. บทบาทเป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงมาสู่สถาบันจะเปลี่ยนแปลงอะไรอย่างไรควรเปลี่ยนสถานการณ์ใดเมื่อใด
๗. บทบาทเป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) มีความเข้าใจรูปแบบปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์เข้าใจเครือข่ายของการสื่อสาร รู้จักวิถีพิเศษงาน การรายงาน การประสานกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๘. บทบาทเป็นผู้สื่อสาร (Communicator) สามารถในการสื่อสารทั้งการพูดและการเขียน การใช้สื่อเพื่อการสื่อสารสามารถในการประชาสัมพันธ์
๙. บทบาทเป็นผู้จัดการความขัดแย้ง (Conflict manager) ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ต้องเข้าใจถึงสาเหตุสามารถต่อรองไกล่เกลี่ย สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้
๑๐. บทบาทเป็นผู้แก้ปัญหา (Problem manager) เป็นผู้นำสามารถเข้าใจปัญหา วินิจฉัยและแก้ปัญหาได้
๑๑. บทบาทเป็นผู้จัดระบบ (System manager) สามารถวิเคราะห์ระบบ และกระบวนการที่เกี่ยวข้องเข้าใจนำทฤษฎีการบริหารมาใช้
๑๒. บทบาทเป็นผู้บริหารการเรียนการสอน (Instructional manager) ต้องมีความเข้าใจในระบบการเรียนรู้ เข้าใจวิธีการสร้าง การพัฒนาหลักสูตรการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา
๑๓. บทบาทเป็นผู้บริหารงานบุคคล (Personal manager) มีเทคนิคในการเป็นผู้นำ การเจรจาต่อรอง ประเมินผลงาน และการปฏิบัติงาน
๑๔. บทบาทเป็นผู้บริหารทรัพยากร (Resource manager) มีความสามารถการบริหารการเงินงบประมาณ บริหารวัสดุครุภัณฑ์การก่อสร้างการบำรุงรักษา หาทรัพยากรสนับสนุนจากภายนอก
๑๕. บทบาทเป็นผู้ประเมินผล (Appraiser) สามารถประเมินความต้องการ การประเมินระบบ วิธีทางสถิติ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์
๑๖. บทบาทเป็นนักประชาสัมพันธ์ (Public relater) มีทักษะในการติดต่อสื่อสาร วิธีสร้างภาพพจน์ที่ดี รู้และเข้าใจการเผยแพร่ข่าวสารด้วยสื่อและวิธีการต่างๆ
๑๗. บทบาทเป็นประธานในพิธีการ (Ceremonial head) มีความสามารถในพิธีการต่างๆ ในสังคม^{๒๐๐}

^{๒๐๐} ภารดี อนันต์นาวิ, หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา, (ชลบุรี: มนตรี, ๒๕๕๑), หน้า ๒๖๕-๒๖๖.

พรชัย ภาพันธ์ กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา มีภารกิจขอบข่าย และการจัดการศึกษาตามโครงสร้างสายงานที่เปลี่ยนแปลงใหม่และเป็นบทบาท ที่ผู้บริหารต้องนำไปใช้หรือนำไปปฏิบัติ ในภารกิจ ๔ ด้าน ดังนี้

๑. การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจงานในการบริหารงานวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ประสานความร่วมมือกับ ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นๆ จัดภารกิจงานให้ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล การวิจัย การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา แหล่งเรียนรู้ และการพัฒนา ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

๒. การบริหารงบประมาณ เป็นภารกิจงานในการบริหาร งบประมาณ มุ่งเน้นความ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ยึดหลักบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้น ผลงาน จัดภารกิจให้ครอบคลุมการเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ บริหารงานการเงิน บัญชี พัสดุ และสินทรัพย์ การตรวจสอบติดตามและประเมินผล

๓. การบริหารงานบุคคล เป็นภารกิจงานในการบริหารงานบุคคล มุ่งส่งเสริมให้ สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา ให้ขวัญ กำลังใจ ยกย่อง เชิดชูเกียรติ ความก้าวหน้าในงานในอาชีพ จัดภารกิจให้ครอบคลุม การวางแผนอัตรา กำลัง การบรรจุ แต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ตลอดจนวินัยและการรักษาวินัย

๔. การบริหารทั่วไป เป็นภารกิจงานในการบริหารงานทั่วไป เกี่ยวข้องกับการ จัดระบบการบริหารองค์กรให้บรรลุผลตามมาตรฐาน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล จัดการศึกษาให้ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จัดภารกิจงานให้ครอบคลุม งานสำนักงานการพัฒนาระบบเครือข่าย ข้อมูล สารสนเทศ เครือข่ายการศึกษา งานอาคารสถานที่ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การจัดระบบ ควบคุมภายในและประสานงานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น^{๒๐๑}

ธีระ รุญเจริญ ได้กำหนดลักษณะผู้บริหารต้นแบบว่ามีบทบาทในการบริหารและการจัด การศึกษา ดังนี้

๑. การเป็นผู้นำทางวิชาการ โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการ เปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหมวด ๔ ในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และมีการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน และสะดวกต่อการนำไปปฏิบัติให้คำปรึกษาแนะนำและสร้างพลังความ ร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา

๒. การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการมีส่วนร่วมทั้งครูและบุคลากรภายใน โรงเรียน บุคคลและหน่วยงานภายนอกโรงเรียน ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น ครูบุคลากร พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่างๆ

๓. การเป็นผู้อำนวยความสะดวก ทั้งทางด้านวิชาการ เช่น การจัดสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา เทคโนโลยีช่วยการเรียนการสอนและอุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนการ

^{๒๐๑}พรชัย ภาพันธ์, “เมื่อโรงเรียนเป็นนิติบุคคล ทุกคนต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง”, วารสารวิชาการ, ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๔๗): ๔๔.

ให้บริการและจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ เช่น แหล่งเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและจัดบรรยากาศของโรงเรียนให้อบอุ่นเพื่อให้ผู้เรียนมีความรักที่จะเรียนรู้

๔. การประสานความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพื่อสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ได้แก่ ทรัพยากรงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล เช่น ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้และประสบการณ์พิเศษที่โรงเรียนต้องการมาช่วยพัฒนา ทรัพยากรด้านการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอน อุปกรณ์กีฬา สื่อ และเทคโนโลยี

๕. การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องโดยส่งเสริมให้เข้ารับการฝึกอบรม เข้าร่วมประชุมสัมมนาและไปทัศนศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อสามารถนำมาประยุกต์และปรับปรุงในการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

๖. การสร้างแรงจูงใจโดยเป็นผู้มีทัศนคติในเชิงบวกกับผู้ร่วมงาน มีความยืดหยุ่นในการทำงาน สร้างความเชื่อมั่น และเข้าใจในความต้องการของฝ่ายต่างๆ ให้ความสำคัญในความพยายามของทีม และสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การแสดงความขอบคุณ การเผยแพร่ผลงานของทีม และการยกย่องให้รางวัล

๗. การประเมินผลโดยส่งเสริมการประเมินผลภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติเพื่อรองรับการประเมินผลภายนอก มีการนำผลประเมินผู้เรียนมาใช้กำหนดนโยบายของสถานศึกษา เพื่อให้เป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและครบวงจร

๘. การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนของครูและนักเรียน รวมทั้งผู้บริหารอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยด้วย

๙. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของโรงเรียนให้ชุมชนและสาธารณชนทราบโดยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น

๑๐. การส่งเสริมเทคโนโลยีเพื่อให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทั้งในและต่างประเทศให้สอดคล้องกับยุคสังคมแห่งการเรียนรู้^{๒๐๒}

Seyfarth ได้กำหนดภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนไว้ ๕ ด้าน คือ

๑. มุมมองแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร
๒. การประเมินผลนักเรียน
๓. การจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
๔. การประเมินผลการสอนของครู
๕. การวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู^{๒๐๓}

^{๒๐๒}ธีระ รุญเจริญ, การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง, ๒๕๔๖), หน้า ๑๙-๒๑.

^{๒๐๓}Sayfarth, J.T. The Principal: New leadership for new challenge, (New Jersey: Prentice – Hall, 1999), p. 165.

Gunningham และ Cordeiro กล่าวว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำทางวิชาการหรือผู้จัดการโรงเรียนว่าบทบาทของผู้บริหาร คือ ผู้นำทางวิชาการ หรือผู้จัดการโรงเรียน ภาวะผู้นำทางวิชาการ จะเน้นไปที่การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การพัฒนาคณะกรรมการนิเทศการสอน การประเมินโปรแกรม ครูและนักเรียนและการปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และยังได้กล่าวถึงแนวโน้มของงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการเป็นอันดับ แรกไม่ทิ้งงานการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนเองและยังได้กล่าวถึงการกระทำที่บ่งบอกถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารไว้ว่า สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาต้องเน้นที่การสอนและการเรียนมากกว่าการประยุกต์เทคนิคการเรียนรู้และความชำนาญ ผู้บริหารเลือกใช้เวลาอย่างไร้ประโยชน์ที่ผู้บริหารกระทำอย่างมีความหมาย และอะไรคือความเชื่อของผู้บริหารในค่านิยม แผนงานที่วางไว้และความเข้าใจเกี่ยวกับการสอน การเรียนและผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ข้อเท็จจริงที่ผู้บริหารให้ความสนใจในบางสิ่งที่โรงเรียนละเลย นอกจากนี้พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารคือการเข้าตรวจเยี่ยมห้องเรียนเพื่อดูการทำงานของครูและเป็นโอกาสที่ดีที่ผู้บริหารจะได้อธิบายถึงพันธกิจเบื้องต้นของโรงเรียน คือ การเรียนการสอนและการประกาศใช้พันธกิจกับนักเรียน ครูผู้ปกครองและคนอื่น การสร้างความคาดหวังที่สูงต่อการเรียนการสอน และสอดแทรกแบบแผนการปฏิบัติงานประจำวันของนักเรียน และคณะครูด้วยความหมายและความสำคัญ^{๒๐๔}

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีภารกิจ ๔ ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป นอกจากนี้ การเป็นผู้บริหารยังต้องมีทักษะ ความคิด กระบวนการต่างๆ ที่สามารถแก้ปัญหาในเรื่องการบริหาร รวมทั้งมีการส่งเสริม พัฒนาทั้งบุคลากร การเรียนการสอน เพื่อให้ก้าวหน้าและทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

๒.๔.๕ การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

ในการศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ได้ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาประกอบการวิจัย ดังนี้

๑. ความหมายของการพัฒนา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวว่า คำว่า “พัฒนา” ในภาษาไทย มาจาก “วฏฺฒน” ในภาษาบาลี และ “วรณ” ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ^{๒๐๕}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ในพระพุทธศาสนาการพัฒนาคนและสังคมอย่างสัมพันธ์ควบคู่กันไปและเป็นปัจจัยต่อกันโดยคำนึงถึงธรรมชาติแวดล้อมพร้อมไปด้วย ตามหลักการที่จัดไว้เป็นระบอบอย่างครบถ้วนชัดเจนพระพุทธศาสนามุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์เป็นสำคัญโดยมุ่งพัฒนา ๔ ด้าน คือ ด้านกาย ศีล จิต และปัญญา^{๒๐๖}

^{๒๐๔}Cunningham, W.G. and Cordeiro, P. A. **Educational Leadership: A Problem-based Approach**, Second Edition, (Pearson Education.Inc., 2003), p. 35.

^{๒๐๕}ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗๙.

^{๒๐๖}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๒.

อภิชาติ พานสุวรรณ ได้กล่าวสรุปความหมายของการพัฒนาไว้ว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยมีการวางแผนล่วงหน้าอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ โดยต้องพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจไปพร้อมๆ กัน ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีการกระบวนการในการสรรหา คัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้ปฏิบัติงานในองค์การ เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์การเป็นไปอย่างเต็มความสามารถ จัดการให้มีการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงาน และประสิทธิภาพในการดำเนินการขององค์การ โดยใช้วิธีการฝึกอบรม จัดกิจกรรมที่จะเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อหน้าที่ ความรับผิดชอบอันจะทำให้งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคตต่อไป^{๒๐๗}

ณลียา บุรีภักดี และคณะ ให้นิยามว่า (Development Strategy) เป็นวิธีการหรือแผนการอันชาญฉลาดที่จะบรรลุเป้าหมายในการดำเนินการพัฒนาซึ่งอธิบายได้ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ (Strategy) หมายถึง แผนการอันชาญฉลาดสำหรับใช้ทำงานพัฒนาเรื่องหนึ่งเรื่องใดให้บรรลุเป้าหมาย ความชาญฉลาดของยุทธศาสตร์ปรากฏในลักษณะดังต่อไปนี้

- ๑) หลักวิชาการรองรับและเป็นหลักวิชาการที่ถูกต้องเป็นวิทยาศาสตร์
- ๒) ใช้ข้อมูลสภาพจริงของท้องถิ่นหรือสถานที่แห่งนั้นมาช่วยในการกำหนดยุทธศาสตร์
- ๓) เป็นแผนการที่คนทั่วไป (หรือฝ่ายตรงกันข้าม) ไม่คุ้นเคยมาก่อนเมื่อดำเนินการตามแผนการนี้จะได้ผลอย่างคุ้มค่าหรือคุ้มทุน ส่วนคำว่า การพัฒนา (Development) หมายถึง การทำให้เจริญกว่าที่เป็นอยู่ซึ่งเป็นผลผลิต (Output) โดยใช้ปัจจัยนำเข้า (Input) และมีกระบวนการ (Process) ที่ก่อให้เกิดผลผลิตนั้น^{๒๐๘}

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของการพัฒนา หมายถึง บุคคลแต่ละคนที่มาอยู่ร่วมกัน ซึ่งได้แก่ตัวเราและผู้อื่น หากปัจเจกบุคคลแต่ละคนดีขึ้น สังคมย่อมดีขึ้นด้วย เพราะสังคมเกิดจากคนหลาย ๆ คน การพัฒนาสังคมของท่านพุทธทาสจึงมุ่งหมายที่การพัฒนาคน ซึ่งจะเป็นผู้รับผิดชอบจัดการโลกทั้งหมด ท่านกล่าวถึงแม่และครูว่าเป็นผู้สร้างโลก เพราะท่านเหล่านี้สร้างเด็กแต่ละคน ซึ่งจะเติบโตและรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป ในทางกลับกันระบบการศึกษาอบรมก็เป็นปัจจัยสร้างและหล่อหลอมคนระบบสังคมที่ดีย่อมมีผลเอื้ออำนวยให้คนดีมีศีลธรรมได้ง่าย การจัดระบบสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำให้ถูกต้อง ซึ่งก็เริ่มที่การสร้างจิตใจที่ถูกต้องขึ้นนั่นเอง ด้วยความเข้าใจโดยทั่วไปของคนส่วนมาก คำว่า “พัฒนา” (development) มีความหมายทำนองเดียวกับ “เจริญเติบโต” (growth) “ก้าวหน้า” (progress) และ “ทันสมัย” (modern) ซึ่งล้วนเป็นไปในทาง

^{๒๐๗} อภิชาติ พานสุวรรณ, “การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำชุมชนในเขตเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๙-๑๐.

^{๒๐๘} ณลียา บุรีภักดี และคณะ, *ชุดการศึกษาค้นคว้าวิชา ทฤษฎีระบบและการประยุกต์ใช้ในการพัฒนา*, (เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๕๓), หน้า ๕.

รูปแบบและปริมาณ ผิดกับสิ่งที่พุทธศาสนาต้องการและเน้นย้ำนั้นคือคุณภาพชีวิตและความถูกต้องพอดีซึ่งมีผลเป็นประโยชน์สูงสุด กลมกลืนและเกื้อกูลแก่สรรพชีวิต และไม่เบียดเบียนทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเป้าหมายของการพัฒนาในโลกปัจจุบัน มุ่งที่ความเจริญทางเศรษฐกิจมากเกินไปจนละเลยการพัฒนาจิตใจ ให้สามารถควบคุมความต้องการที่ทะยานอยากมากขึ้นไปตามลำดับการเน้นความเติบโตในทางตัวเลขของการบริโภคซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพและปริมาณของการผลิตและความเปลี่ยนแปลงให้ก้าวหน้าทันสมัย โดยมีได้คำนึงถึงขีดจำกัดความเจริญที่โลกและทรัพยากรจะอำนวยให้ ตลอดจนความอยู่รอดปลอดภัยและความสุขที่แท้จริงของมนุษย์นับเป็นสิ่งที่เป็อันตรายร้ายแรง การพัฒนาในปัจจุบันเป็นการแก่งแย่งแข่งขันและวิ่งตามกันไป ด้วยความเร่งรีบเหินเหินและหวาดกลัวว่าจะไม่ทันเขา โดยมีได้คำนึงถึงเป้าหมายที่แท้จริงที่กำลังมุ่งไป ทำให้มนุษย์ในสังคมนั้นขาดจากเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์จึงเป็นเป้าหมายที่แท้จริงของชีวิตผลก็คือความยับยั้งชั่งใจและจิตวิญญาน ความวิกลจริตเสียสมดุลของชีวิตธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรมเป้าหมายของการพัฒนาที่ถูกต้องทำนุพุทธศาสนิกฯ กล่าวสั้นๆ ว่า ต้องเอื้อให้เกิดสภาพชีวิตที่ดีกล่าวคือ “สันติสุขส่วนบุคคลและมีสันติภาพส่วนสังคม” ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการลดละความเห็นแก่ตัวหรือการมีศีลธรรมของสมาชิกในสังคมเป็นสำคัญการพัฒนาที่ถูกต้องเป็นไปเพื่อสภาพชีวิตที่ดีทำนุพุทธศาสนิกฯอุปมาชีวิตที่สมบูรณ์ต้องมีएकाแห่งชีวิต ได้แก่

๑) กายพละกษา คือ การพัฒนาร่างกายให้เจริญถูกต้อง ด้วยการเจริญกายภาวนา

๒) จิตตพละกษา คือ การพัฒนาจิตใจให้มีสุขภาพ มีสมรรถภาพทำหน้าที่ได้ดีด้วยการเจริญสมถกรรมฐาน ให้พ้นจากนิรวรรณรบกวนจิตใจ ด้วยการเจริญภาวนา

๓) โภธิพละกษา คือ การพัฒนาสติปัญญาให้เห็นสิ่งทั้งปวง คือ โลกและชีวิตตามเป็นจริงด้วยการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ให้พ้นจากอำนาจอวิชชา (ความไม่รู้) ครอบงำ ด้วยการเจริญภาวนา

๔) เมตเตยยพละกษา คือ การสร้างมิตรภาพที่มีรากฐานมั่นคงในเพื่อนมนุษย์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในฐานะเพื่อนร่วมทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน มีเมตตาอย่างปราศจากความเบียดเบียนและแบ่งฝักแบ่งฝ่ายเป็นศัตรูกัน หากเกื้อกูลกันได้ถูกต้องด้วยการเจริญศีลภาวนาท่านใช้คำว่า “โลกพระศรีอารียก็อยู่แค่ปลายจมูก” ซึ่งใกล้เคียงกับคำมือเอื้อม

การพัฒนาทั้ง ๔ ด้านนี้เหมือนปลูกต้นไม้เพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์และตนเอง ท่านกำหนดให้ทำให้พร้อมทั้ง ๔ ด้าน อย่างบริสุทธิ์บริบูรณ์ คือ ทั้งถูกต้องและทั้งครบถ้วน เมื่อบุคคลมีคุณสมบัติที่ดีดังกล่าวข้างต้น ก็จะส่งผลให้เกิดสังคมพึงปรารถนา ระบบควบคุมสังคมที่ดีต้องมีความถูกต้องด้วย จึงจะอำนวยให้บุคคลมีการพัฒนาฝึกฝนตน จนเข้าถึงสภาพที่พึงประสงค์^{๒๐๙}

^{๒๐๙} พุทธศาสนิกฯ, *เยาวชนกับความรอดของสังคม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๔๕-๔๖.

พระครูสันติธรรมภาณี (บุญชัย สุนติกโร) การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา ขณะเดียวกันการพัฒนามิได้หมายถึง การเพิ่มขึ้นปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย^{๒๑๐}

สุภาวค์พิมพ์ คล้ายธานี กล่าวว่า การพัฒนาเป็นการทำให้ดีขึ้นดีกว่าเดิม เปลี่ยนแปลง หรือการสร้างชาติและความเจริญก้าวหน้า ความพยายามอย่างแข็งขันของประเทศ สถาบันและบุคคลต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกในการปฏิบัติการใดๆ ให้บังเกิดผลดีในทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวิทยาการ เพื่อให้สังคมนั้นก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งเดิมที่มีอยู่ไปสู่สิ่งใหม่ และสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นต้องดีกว่าเดิม ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารที่ดีได้นั้นไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตามต้องทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและตรวจสอบความผิดพลาดและคอยแก้ไขปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา^{๒๑๑}

จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิมหรือสิ่งที่มีอยู่แล้วปรับให้ดีขึ้นเพื่อเป็นการสนองความต้องการให้ได้รับประโยชน์ได้เต็มที่โดยไม่มีสภาวะครอบงำ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่มีความสะดวกสบายขึ้น ซึ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการพัฒนาคน ที่มุ่งดำเนินไปตามแผนหรือขั้นตอนที่วางไว้พร้อมกับมีการประเมินผลการดำเนินการว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย จากสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งเดิมที่มีอยู่ไปสู่สิ่งใหม่ และสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นต้องดีกว่าเดิม จะต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้น หรือดีกว่าสภาพที่เป็นอยู่

๒. ลักษณะของการพัฒนา

การพัฒนา อาจจัดแบ่งออกเป็น ๓ ด้านใหญ่ๆ ได้แก่

- ๑) การพัฒนาทางเศรษฐกิจ หมายถึง การพัฒนาด้านการผลิต การจำหน่าย จ่ายแจก การแลกเปลี่ยนการลงทุนเพื่อให้ประชาชนไม่ยากจน เป็นต้น
 - ๒) การพัฒนาทางสังคม หมายถึง การพัฒนาด้านจิตใจ แบบแผน พฤติกรรม รวมตลอดทั้งความสัมพันธ์ของคนในสังคมเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคม เป็นต้น
 - ๓) การพัฒนาทางการเมือง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สร้างกระบวนการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย และประชาชนในประเทศมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย เป็นต้น
- พร้อมกันนั้น ยังได้จัดกลุ่มการให้ความหมายคำว่า การพัฒนา ออกเป็น ๕ กลุ่ม ดังนี้
- กลุ่มที่หนึ่ง มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต (growth) อันเป็นการเพิ่มของผลผลิต (output) ซึ่งกระทำโดยระบบสังคม (social system) ร่วมกับสิ่งแวดล้อม

^{๒๑๐} พระครูสันติธรรมภาณี (บุญชัย สุนติกโร), “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๓.

^{๒๑๑} สุภาวค์พิมพ์ คล้ายธานี, “การพัฒนาภาวะผู้นำในการสื่อสารตามแนวทางพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๑.

(environment) เช่น การผลิตข้าวเพิ่มขึ้นการสร้างถนน สะพาน เขื่อน หรือบ้านเรือน ให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้สิ่งเหล่านี้มากขึ้น

กลุ่มที่สอง มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบการกระทำ (development is change in the with performs) เช่น มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบบริหาร เป็นต้น

กลุ่มที่สาม มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเน้นที่วัตถุประสงค์เป็นหลัก ถ้าเป็นการบริหารจัดการก็ต้องบริหารจัดการด้วยวัตถุประสงค์ (Management by objectives) คือ การปฏิบัติงานมุ่งไปที่วัตถุประสงค์นั่นเองการพัฒนาตามความเห็นของกลุ่มนี้จึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ว่า ผู้กำหนดวัตถุประสงค์จะใคร่บรู้อย่างไร มีอะไรบ้างที่ต้องการ ปัญหาต่อมาก็คือ วัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นนั้นมีเหตุผลหรือได้รับความเห็นชอบและการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด ซึ่งถ้าวัตถุประสงค์ของประเทศประชาชนในประเทศก็น่าจะเป็นผู้มีส่วนรับรู้สนับสนุนหรือได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นด้วย อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายจะมีการกำหนดไวกว้างๆ เช่น เป็นการสร้างความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น

กลุ่มที่สี่ มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโดยการวางแผน เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน ตามความเห็นของกลุ่มนี้เน้นว่าการพัฒนาอยู่ที่การมีแผน และการนำแผนไปดำเนินการเพื่อกำหนดหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์นั้นๆ

กลุ่มที่ห้า มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายความว่า ความทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ โดยคุณลักษณะทั้งสองแง่นี้ไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด คือ ทั้งปริมาณและคุณภาพต้องควบคู่กันไปเสมอ ในแง่ของปริมาณ ผลของการพัฒนาสามารถมองเห็นได้เป็นวัตถุจับต้องและวัดผลได้ง่าย เช่น เงินเดือนเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น มีถนนหนทางโรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือโรงพยาบาล ส่วนในแง่คุณภาพจับต้องไม่ได้วัดผลได้ยาก เช่น การพัฒนาให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์ สุจริต รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร รักระเบียบวินัยและความสะอาด เป็นต้น และเป็นความจริงเสมอว่า การพัฒนาส่วนใหญ่จะเน้นในแง่ของปริมาณทั้งสิ้น เพราะสามารถที่จะวัดได้ ยิ่งสังคมเจริญมากขึ้นเท่าไร การพัฒนาจำต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่รู้เฉพาะเรื่องของสาขาที่ตนชำนาญ โดยขาดความสนใจในความเป็นมนุษย์ในวงกว้างออกไป การวัดผลการพัฒนาจึงเน้นไปที่ความสำเร็จในด้านสาขาวิชาชีพของตนเป็นส่วนใหญ่ เช่น นักเศรษฐศาสตร์จะวัดผลสำเร็จของตนด้วยการเพิ่มผลผลิต รายได้ประชาชาติ เพิ่มการส่งสินค้าออกเพิ่มการอุตสาหกรรม และเพิ่มการลงทุน เป็นต้น โดยคำนึงถึงมนุษย์น้อยมาก^{๒๑๒}

จากที่ได้กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะของการพัฒนาเป็นสิ่งที่ต้องมองเห็นโดยมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน เน้นว่าการพัฒนาอยู่ที่การมีแผนและการนำแผนไปดำเนินการเพื่อกำหนดหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์นั้น ๆ และลักษณะของการพัฒนาสามารถมองเห็นได้ สามารถวัดได้ เพราะเป็นการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ผลของความสำเร็จ

^{๒๑๒} ส. ศิวรักษ์, ศาสนากับการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทประชาชนจำกัด, ๒๕๑๙), หน้า ๘ - ๕๑; และ อี.เอฟ. ชูเมกเกอร์ (แต่ง) รังสรรค์ชนะพันธุ์ (แปล), เศรษฐศาสตร์ของชาวพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: ศิวพรการพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๙ - ๒๓.

๒.๕ หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการ

หลักธรรมสำหรับภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญ ที่ผู้นำจะต้องมีหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะหรือวิถีทางของการที่จะเป็นผู้นำที่ดี ผู้นำในทางพระพุทธศาสนานั้น มีรากฐานมาจากแนวทางในการสร้างสรรค์บุคลากรในองค์กรให้มีบุคลิกลักษณะของความเป็นผู้นำด้วยการใช้เทคนิควิธีการซึ่งคาดหวังถึงผลที่สามารถนำมาใช้ในการจูงใจให้บุคคลอื่นประพฤติปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของตนที่ต้องการโดยพิจารณาถึงระดับขั้นความต้องการภายในของมนุษย์พุทธวิธีในการนำและภาวะผู้นำขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ทรงใช้พุทธวิธีในการนำมวลหมู่สมาชิกขององค์การพุทธด้วยการใช้หลักธรรมและการปฏิบัติของพระองค์นำพาสมาชิกขององค์การไปสู่ทางแห่งความสงบร่มเย็นและมีรากฐานที่มั่นคง พระพุทธองค์ทรงเป็นผู้นำที่เน้นการเปิดโอกาสให้แก่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการตัดสินใจสมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นหรือคัดค้านได้โดยอิสระเมื่อตนมีความคิดเห็นอื่นๆ หรือแม้แต่การมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันก็ตามพระพุทธองค์ทรงมอบอำนาจให้สงฆ์หรือเหล่าสมาชิกทั้งปวงเป็นใหญ่และได้กระจายอำนาจในการมอบหมายงานรวมถึงการมอบความไว้วางใจให้แก่พระสงฆ์สาวกโดยทรงคำนึงถึงความสอดคล้องกันระหว่างคนและงานเป็นสำคัญเพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติ ซึ่งมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับภาวะผู้นำได้ ดังนี้

๒.๕.๑ หลักปาปนิกรรม ในทุติยาปาปนิสูตร

จากการศึกษาเกี่ยวกับหลักทุติยาปาปนิสูตรที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนานั้นซึ่งในหลักธรรมดังกล่าวที่ได้กล่าวถึงหลักธรรมของการบริหารจัดการไว้อย่างน่าสนใจซึ่งได้มีนักวิชาการทั้งทางพุทธหรือกระทั่งนักวิชาการที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทั่วไปได้นำหลักดังกล่าวไปใช้หรือมีส่วนร่วมของหลักธรรมดังกล่าวนี้ไปใช้ในการบริหารจัดการดังกล่าวหลักการบริหารนี้ได้ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎกอังคุตตรนิกายติกนิบาตปฐมปิณฑาสกซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่าผู้ที่จะเป็นนักบริหารจัดการที่ดีนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์มีการบริหารจัดการที่ดีและมีมนุษยสัมพันธ์^{๒๑๓}

จากเนื้อหาในพระไตรปิฎกดังกล่าวทำให้เราเข้าใจได้ระดับหนึ่งของพระสูตรนี้แต่เพื่อที่จะเข้าในหลักธรรมในทุติยาปาปนิสูตรมากยิ่งขึ้นได้มีพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ท่านได้กล่าวถึงทุติยาปาปนิสูตรหรือปาปนิกรรม ๓ ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรมว่า (ปาปนิกังคะหลักพ่อค้า, องค์คุณของพ่อค้า-qualities of a successful shopkeeper or businessman) ประกอบด้วย

๑. จักขุมา ตาดี

๒. วิธูโร จัดเจนธุรกิจ

๓. นิสสยสัมปันโน พร้อมด้วยแหล่งทุนเป็นที่อาศัย^{๒๑๔}

^{๒๑๓} อจ. ติก. (ไทย) ๒๐/๒๐/๑๖๓-๑๖๔.

^{๒๑๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (ฉบับประมวลธรรม), (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๙๖ – ๙๘.

จากหลักการของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ดังกล่าวก็สอดคล้องกับสิ่งที่พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึงคำตรัสองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในทุติยาปาปณิกสูตรว่าเกี่ยวกับคุณลักษณะ ๓ ประการ ของนักบริหารที่จะช่วยให้ผู้บริหารทำสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

๑. จักขุมา หมายถึง ปัญญามองการณ์ไกลรู้ว่าอนาคตเศรษฐกิจหรือตลาดจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทางหรืออนาคตในการดำเนินธุรกิจได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผลโดยอาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วยซึ่งคุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Conceptual Skill คือการชำนาญในการใช้ความคิดหรือทักษะทางด้านความคิด

๒. วิรุโรร หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมีความรู้และความเชี่ยวชาญคุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Technical Skill คือความชำนาญการด้านเทคนิคหรือทักษะทางการปฏิบัติงาน

๓. นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดีมีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดมีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้แต่ละฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถทำให้ให้พนักงานแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจได้เป็นต้นคุณลักษณะที่สามนี้ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Human Relation Skill คือความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์หรือทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์

โดยคุณลักษณะทั้งสามประการมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันขึ้นขึ้นอยู่กับระดับของนักบริหารถ้าเป็นนักบริหารระดับสูงที่ต้องรับผิดชอบในการวางแผนและควบคุมคนจำนวนมากคุณลักษณะข้อที่ ๑ และ ๓ มีความสำคัญมากส่วนข้อที่ ๒ มีน้อยเพราะเขาสามารถใช้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความสามารถเฉพาะด้านได้ สำหรับนักบริหารระดับกลางคุณลักษณะทั้ง ๓ ข้อมีความสำคัญพอๆ กันนั่น คือ เขาต้องมีความชำนาญเฉพาะด้านและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาในขณะเดียวกันต้องมีปัญญาที่มองภาพกว้างและไกลเพื่อเตรียมตัวสำหรับเป็นนักบริหารระดับสูงนอกจากนั้นต้องมีความสามารถในการสื่อสารประสานงานในการถ่ายทอดนโยบายและยุทธศาสตร์จากผู้บริหารระดับสูงมาสู่การปฏิบัติในผู้บริหารและพนักงานระดับล่างและนำผลการดำเนินงานที่ได้จากการปฏิบัติงานมาสรุปและนำเสนอต่อผู้บริหารระดับสูง^{๒๑๕} ด้วยหลักการดังกล่าวของท่านนั้นก็ได้มีคุณก่อกำเนิดไฮริสมีศักดิ์ได้ให้ทัศนะต่อว่าในหลักการของทุติยาปาปณิกสูตรนั้นสำหรับหัวข้อหลักธรรมที่เป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของนักบริหารที่ดีนั้นจะต้องมี Human Relation Skill หรือหลักนิสยสัมปันโนเพราะมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้คนอยากเข้ามาร่วมงานและทำงานให้หากไม่มีมนุษยสัมพันธ์การบริหารคนก็ไปไม่รอด “หลักนิสยสัมปันโนเป็นหลักการสำคัญที่จำเป็น

^{๒๑๕} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีการบริหาร, หน้า ๑๕.

และสำคัญมากสำหรับนักบริหารคนเพราะถ้ามนุษย์สัมพันธ์ไม่ดีก็ไม่มีใครอยากมาร่วมงานหรือทำงานให้เพราะการบริหารงานบริหารคนคือการดำเนินกิจกรรมให้สำเร็จโดยร่วมกับคนอื่น

ในการนำไปใช้ทางธุรกิจ แม้นิตยสารผู้จัดการก็ให้ความสำคัญดังณรงค์ จิวัณกร ให้เห็นว่า^{๒๑๖} โดยหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ที่ประกอบด้วย ๓ หลักการนั้นเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะการมีวิสัยทัศน์หรือจักษุม้าถือว่าเป็นหลักการของนักบริหารที่ทันสมัยที่สุดเพราะการมองการณ์ไกลมีสายตาปัญญาในการวิเคราะห์หอนาคตทำให้กับบริหารนั้นมีโอกาสประสบความสำเร็จสามารถแข่งขันอยู่รอดในธุรกิจได้ขณะที่วิธหรือการจัดการธุรกิจ โดยมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเปรียบเทียบได้กับหลัก Competency ความสามารถที่จะเข้ามาสร้างสมดุลให้กับนักบริหารที่เป็นผู้นำและหลักนิสัยสัมพันธ์โนเป็นความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์โดยหลัก ๓ ข้อ ควรมียุ่ภายในของนักบริหารและหากหลอมรวมกันก็จะเป็นภูมิคุ้มกันที่มีประสิทธิภาพในการบริหารธุรกิจกิจการให้ประสบความสำเร็จหรือผ่านพ้นวิกฤติต่างๆไปได้^{๒๑๗} และต่อมาท่าน ดร. บุญเสริม บุญเจริญผล ได้กล่าวถึงทฤษฎีปาปนิคสูตรไว้เช่นกันว่าพ่อค้าที่ขึ้นต้องมี ๓ ข้อ ๑ มีฐานะดี ๑ ถึงพร้อมที่บุคคลที่พึงได้หนึ่ง ๑ คือหมายถึง ๑. ความสามารถในการคิดค้นทุนและรายได้เป็น ๒. รู้ว่าสินค้าใดจะขายได้และขายได้อย่างไรและ ๓. มีเครดิตดีหากมีครบทั้ง ๓ ประการ จะทำให้พ่อค้ามีโชคทรัพย์มากมายเหลือเพื่อ^{๒๑๘}

สรุปจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีปาปนิคสูตรทั้งจากพระไตรปิฎกและอรรถกถารวมทั้งนักวิชาการและนักธุรกิจดังกล่าวทำให้สรุปได้ว่าหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรดังกล่าวที่ประกอบด้วย จักษุม้า คือ การมีวิสัยทัศน์ วิธ การจัดการดี และนิสัยสัมพันธ์ การมีมนุษยสัมพันธ์มีความสำคัญต่อองค์กรทุกระดับและถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและบุคลากรในทุกระดับจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อหลักธรรมในทฤษฎีปาปนิคสูตรดังกล่าว

๒.๕.๒ หลักสัปปุริสธรรม ๗

หลักสัปปุริสธรรมนั้นเป็นข้อธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่บริษัทตามโอกาสสถานที่ต่างๆ กัน ซึ่งคุณสมบัติของผู้นำที่ดีในความหมายของพระพุทธศาสนาจะต้องเป็นผู้ประกอบด้วยหลักธรรม ๗ ประการ ในชีวิตประจำวันนั้น ถ้าหากใครมีคุณธรรมของมนุษย์ที่แท้ ๗ ประการนี้ และสามารถประพฤติได้อย่างถูกต้องตามหลักการเหล่านี้โดยสมบูรณ์แล้ว ผู้นั้นย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่พระพุทธเจ้ายกย่องว่าเป็น “สัตบุรุษ” หรือ “คนดีแท้” หรือ “มนุษย์โดยสมบูรณ์” การกระทำหรือพฤติกรรมของเขามีความเหมาะสมถูกต้องปราศจากความผิดพลาดนำประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยส่วนรวมย่อมเอื้ออำนวยประโยชน์สันติสุขแก่สังคมนั้น ดังนั้นก่อนที่จะทำความเข้าใจความหมายและความเป็นมาของหลักสัปปุริสธรรม จึงควรทำความเข้าใจความหมายของสัตบุรุษก่อนเพื่อที่จะได้ทำความเข้าใจในหลักธรรมดังนี้

^{๒๑๖} นิตยสารผู้จัดการ, เปิดไตรสูตรสร้างนักบริหารใช้หลักธรรมสู่ความสำเร็จธุรกิจ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://info.gotomanager.com/news/printnews.aspx?id=70732> [๑๐ พ.ย. ๒๕๕๕].

^{๒๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

^{๒๑๘} อ้างแล้ว, หน้า ๓.

พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายว่า สัปปุริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ มี ๗ ประการ คือ

๑. ธัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ
๒. อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล
๓. อัตตัญญตา รู้จักตน
๔. มัตตัญญตา รู้จักประมาณ
๕. กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา
๖. ปริสสัญญตา รู้จักชุมชน สังคม
๗. ปุคคลัญญตา รู้จักบุคคล

คุณธรรม ๗ ประการอันเป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำ ซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง ๗ ประการนี้เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ ที่จะทำให้นำมาสามารถจัดการ สามารถปฏิบัติการในการะงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

๑. สาระสำคัญของหลักสัปปุริสธรรม

ในการศึกษาสาระสำคัญของหลักสัปปุริสธรรมนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาให้ทราบถึงองค์ประกอบของหลักสัปปุริสธรรม ซึ่งมี ๗ ประการและในแต่ละองค์ประกอบนั้นมีการอธิบายในคัมภีร์พระพุทธศาสนาอย่างไร ตลอดจนการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงหลักสัปปุริสธรรม ๗ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับคุณสมบัติของผู้นำได้อย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำตัวอย่างที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเป็นต้นว่า พระสูตร ชาดก มาแสดงเพื่อให้ทราบถึงเนื้อหาที่สำคัญของหลักธรรมในข้อนั้นๆ ดังนี้

๑) ธัมมัญญตา (รู้หลักและรู้จักเหตุ) คือรู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติกิจหน้าที่ และการดำเนินกิจการต่างๆ รู้เข้าใจในสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ว่าตำแหน่งฐานะ อาชีพการงานของตน มีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไร มีอะไรเป็นหลักการจะต้องทำอะไรอย่างไร จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่เป็นไปตามหน้าที่ และความรับผิดชอบนั้นๆ ตลอดจนขั้นสูงสุด คือรู้เท่าทันกฎธรรมดา หรือหลักความจริงของธรรมชาติเพื่อปฏิบัติต่อชีวิตอย่างถูกต้องมีจิตใจเป็นอิสระไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิตนั้น

๒) อัตถัญญตา (รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล) คือรู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ รู้ว่าหลักการนั้นๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร รู้ว่าที่ตนทำอย่างนั้นๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้นๆ เพื่อประสงค์ประโยชน์อะไรหรือควรจะได้บรรลุถึงผลอะไร ที่มีหน้าที่ตำแหน่งฐานะ การงานอย่างนั้นๆ เขากำหนดวางกันไว้เพื่อความมุ่งหมายอะไร กิจการที่ตนทำอยู่ขณะนี้เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง เป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไร เป็นต้น ตลอดจนถึงขั้นสูงสุด คือรู้ความหมายของคตินิยมและประโยชน์ที่เป็นสาระของชีวิต

๓) อัตตัญญตา (รู้จักตน) คือรู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภค รู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่างๆ ตลอดจนการพักผ่อนหลับนอน และการสนุกสนานรื่นเริงต่างๆ

๔) **มัตตัญญูตา** (รู้จักประมาณ) คือรู้จักพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภค รู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่างๆ ตลอดจนการพักผ่อนหลับนอน และการสนุกสนานรื่นเริงต่างๆ

๕) **กาลัญญูตา** (รู้จักกาล) คือรู้การเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาที่พึงใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงานปฏิบัติงานปฏิบัติการต่างๆ และเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร และทำให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้เหมาะเวลา ให้ถูกเวลา เป็นต้น

๖) **ปริสัณญูตา** (รู้จักชุมชน) คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ประชุมชนและชุมชน รู้กาลอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นชุมชน และต่อชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาควรต้องทำกิจอย่างนี้ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยอย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้องกับ ควรต้องสงเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างนั้นๆ เป็นต้น

๗) **บุคคลัญญูตา** (รู้จักบุคคล) คือ รู้จัก และเข้าใจ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอรรถาธิบายความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น ใครๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆ ด้วยดีว่าควรจะทำหรือไม่ได้คิดอะไรจะสัมพันธ์เกี่ยวข้อง จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไรจึงจะได้ผลดี เป็นต้น^{๒๑๙}

มีข้อธรรมจากสัปปริสสุตรอังคุตตรนิกายจตุกกนิบาต กล่าวถึงการแสดงออก หรือพฤติกรรมของสัตบุรุษ (ผู้มีคุณธรรม) ไว้ดังนี้คือ ภิกษุทั้งหลาย บุคคลประกอบด้วยธรรม ๔ ประการพึงทราบว่าเป็นสัตบุรุษธรรม ๔ ประการอะไรบ้างคือ

๑) สัตบุรุษในโลกนี้ถึงถูกใครถามก็ไม่เปิดเผยข้อเสียของบุคคลอื่น ไม่จำเป็นต้องพูดถึงสัตบุรุษผู้ไม่ถูกถามและสัตบุรุษผู้ถูกถามก็ตอบปัญหาอ้อมค้อมไม่หวังเหนี่ยวกล่าวถึงข้อเสียของบุคคลอื่นอย่างละเอียดเต็มที่นี้พึงทราบว่าเป็นสัตบุรุษ

๒) สัตบุรุษถึงไม่ถูกใครถามก็ไม่เปิดเผยข้อดีของบุคคลอื่น ไม่จำเป็นต้องพูดถึงสัตบุรุษผู้ถูกถามและสัตบุรุษผู้ถูกถามก็รับตอบปัญหาไม่อ้อมค้อมไม่หวังเหนี่ยวกล่าวสรรเสริญข้อดีของบุคคลอื่นอย่างละเอียดเต็มที่นี้พึงทราบว่าเป็นสัตบุรุษ

๓) สัตบุรุษถึงไม่ถูกใครถามก็ไม่เปิดเผยข้อเสียของตน ไม่จำเป็นต้องพูดถึงสัตบุรุษผู้ถูกถามและสัตบุรุษผู้ถูกถามก็รับตอบปัญหาไม่อ้อมค้อมไม่หวังเหนี่ยวกล่าวข้อเสียของตนอย่างละเอียดเต็มที่นี้พึงทราบว่าเป็นสัตบุรุษ

๔) สัตบุรุษถึงไม่ถูกใครถามก็ไม่เปิดเผยข้อดีของตน ไม่จำเป็นต้องพูดถึงสัตบุรุษผู้ไม่ถูกถามและสัตบุรุษผู้ถูกถามก็รับตอบปัญหาอ้อมค้อมไม่หวังเหนี่ยวกล่าวสรรเสริญข้อดีของตนอย่างละเอียดเต็มที่นี้พึงทราบว่าเป็นสัตบุรุษ^{๒๒๐}

ผู้นำที่ประกอบด้วยหลักธรรมของสัตบุรุษ ย่อมจะช่วยให้มีวิสัยทัศน์รอบด้าน คือมองเห็นหลักการวิธีการสามารถตั้งเป้าประสงค์ได้โดยรู้ว่าตนเองหรือองค์กรมีสถานะอย่างไรสามารถ

^{๒๑๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๐/๓๓๓, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๗/๔๐๐, ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๑๐๕-๑๐๗/๑๒๕-๑๓๑, อ.ส.ต.ก. (ไทย) ๒๓/๖๘/๑๔๓-๑๔๖.

^{๒๒๐} อ.จ.ต.ก. (ไทย) ๒๑/๗๓/๑๑๙.

ประมาณการหรือคาดการณ์ในการทำงานได้ โดยเฉพาะการรู้เวลาไหนควรเวลาไหนไม่ควร รู้ว่าบุคลากรของตนโดยภาพรวมเป็นอย่างไรความสามารถเฉพาะตนของแต่ละคนเป็นอย่างไร

๒.๕.๓ หลักอิทธิบาท ๔

๑. ความหมายของอิทธิบาท ๔

จากการทบทวนเอกสารปรากฏว่า มีนักวิชาการและผู้วิจัยได้ศึกษาและอธิบายถึงความหมายของอิทธิบาท ๔ ดังนี้

คำว่า อิทธิบาท มาจากคำว่า อิทธิ + บาท ซึ่งคำว่า อิทธิ หรือฤทธิ์ หมายถึง ฤทธิ์ หรือความสำเร็จ ความรุ่งเรือง และคำว่า บาท หมายถึง ฐาน เจริญ หรืออุบายเครื่องบรรลุดังนั้น อิทธิบาท จึงหมายถึง ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือหลักการปฏิบัติเพื่อเอาชนะอุปสรรค และปัญหาต่างๆ ซึ่งจะทำให้บรรลุถึงความสำเร็จและความก้าวหน้าในการทำงานตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) วิริยะ (ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น) จิตตะ (ความคิดจดจ่อหรือการเอาใจใส่ในสิ่งนั้น) และวิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น)

หลักอิทธิบาท แปลว่า ธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ หรือแปลง่ายๆ ว่า ทางแห่งความสำเร็จมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่า มีใจรักพากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝน ใช้ปัญญาสอบสวน^{๒๒๑} อิทธิบาท แยกออกเป็น อิทธิ แปลว่า ความสำเร็จบาท แปลว่า ฐาน เจริญ ดังนั้นอิทธิบาท จึงแปลว่ารากฐานแห่งความสำเร็จ ซึ่งมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา^{๒๒๒} อิทธิบาท ๔ เป็นคุณ ๔ อย่าง ถ้ามีบริบูรณ์แล้วจะชักนำให้บุคคลถึงสิ่งที่ต้องการซึ่งไม่เหลือวิสัย จนกล่าวได้ว่าอิทธิบาท ๔ เป็นธรรมะที่เป็นธรรมะที่มีอุปการะแก่งานทุกชนิด ตั้งแต่งานของผู้ครองเรือนจนถึงงานของผู้บำเพ็ญวิปัสสนา^{๒๒๓} ทางแห่งความสำเร็จ ให้สามารถปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จตามความประสงค์ มี ๔ ประการ คือ

- ๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการทำงาน
- ๒) วิริยะ ความพากเพียรในการทำงาน
- ๓) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในการทำงาน
- ๔) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของการทำงาน

สรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ มีความหมายว่าหลักธรรมหรือคำสอน คือคุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ ๔ อย่าง ได้แก่ ๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการทำงาน ๒) วิริยะ ความพากเพียรในการทำงาน ๓) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในการทำงาน ๔) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของการทำงาน ดังนั้น ทางแห่งความสำเร็จ ให้สามารถปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จตามความประสงค์ มี ๔ ประการ คือ

^{๒๒๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๘๔๒.

^{๒๒๒} พุทธทาสภิกขุ, การทำงานที่เป็นสุข, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๗), หน้า ๙๐.

^{๒๒๓} พัชราพร วีรสิทธิ์, “ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบห้าประการของบุคลิกภาพและความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานประกันสังคม”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖).

(๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการทำงาน (๒) วิริยะ ความพากเพียรในการทำงาน (๓) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝน ตั้งใจในการทำงาน และ (๔) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของการทำงาน

๒. อิทธิบาท ๔ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

จากการทบทวนเอกสารปรากฏว่า มีนักวิชาการและผู้วิจัยได้ศึกษาและอธิบายถึงอิทธิบาท ๔ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกไว้หลายท่าน ดังนี้

ในพระพุทธศาสนานั้น องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนาถึงอิทธิบาท ๔ ประการ คือ เจริญอิทธิบาท ประกอบด้วย ฉันทสมาธิปธานสังขาร^{๒๒๔} หมายถึง สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรที่มุ่งมั่น เจริญอิทธิบาทประกอบด้วย วิริยสมาธิปธานสังขารหมายถึง สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์ เจริญอิทธิบาทประกอบด้วย จิตตสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์ เจริญอิทธิบาทประกอบด้วย วิมังสาสมาธิปธานสังขาร หมายถึง สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์ เพราะฉะนั้น อิทธิบาท ๔ มีองค์ประกอบ ดังนี้ ฉันทะ^{๒๒๕} หมายถึง สร้างความพอใจในกุศล คือ ความประสงค์จะทำยิ่งขึ้น ความพึงพอใจ ความใคร่เพื่อจะทำ ความฉลาดความพอใจในธรรม ฉันทสมาธิ^{๒๒๖} หมายถึง สมาธิที่เกิดจากฉันทะ วิริยะ หมายถึง การปรารภความเพียรทางใจ สัมมาวายามะ จิต หมายถึง มโน มานัส มโนวิญญานธาตุที่สมกัน และปธานสังขารหมายถึง ความเพียรที่มุ่งมั่น (ปธาน) ปรารภความเพียร ประคองจิต ความขะมักเขม้น^{๒๒๗} ความบากบั่น ความตั้งหน้า ความพยายาม ความอดุสาหะ ความทนทาน ความเข้มแข็ง ความก้าวไปอย่างไม่ท้อถอย ความไม่ทอดทิ้งธุระ ความประคับประคองธุระไว้ด้วยดี วิริยะ วิริยนทริย์ วิริยะพละสัมมาวายามะ วิมังสา หมายถึง ปัญญา กิริยาที่รู้ชัด ความไม่หลง ความวิจัยธรรม สัมมาทักขณิสมุทธานุสสติหมายถึง ความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่แห่งจิต ความไม่ส่ายไปแห่งจิต ความไม่ฟุ้งซ่านแห่งจิต ภาวะที่จิตไม่ส่ายไป ความสงบ สัมมาสมาธิ (สภาวะที่จิตมีอารมณ์เดียว)

นอกจากนี้ องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสถึง อิทธิบาท ซึ่งได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนาที่ปรากฏในพระอภิธรรมปิฎก ดังนี้

อิทธิบาท ๔ ได้แก่ ภิกษุในธรรมวินัยนี้^{๒๒๘}

- ๑) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร
- ๒) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร
- ๓) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร
- ๔) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร

หลักธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติบรรลุถึงความสำเร็จทั้งในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานต้องประกอบด้วยคุณสมบัติตามหลักอิทธิบาททั้ง ๔ ประการ ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ได้ทรงปฏิบัติมาด้วยพระองค์เองและได้ทรงตรัสสั่งสอนให้พุทธบริษัทได้รู้และปฏิบัติตามจน

^{๒๒๔} อ.เอกก. (ไทย) ๑/๓๙๘/๔๔๕.

^{๒๒๕} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๔๗/๑๗๗.

^{๒๒๖} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔๗/๒๙๒.

^{๒๒๗} อ.ปญจก. (ไทย) ๓/๖๗-๗๐/๓๓.

^{๒๒๘} ตูรายละเอียดยใน อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๔๓๑ - ๔๖๕/๓๔๒ - ๓๕๗.

เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งและเห็นจริงตามคำสั่งสอนของพระองค์ ดังนั้นที่มาและความหมายของหลัก
อิทธิบาทจึงมีปรากฏตามในพุทธพจน์ ดังนี้

อิทธิบาท ๔ ได้แก่ ภาวภูมิในธรรมวินัยนี้

- ๑) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร
- ๒) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร
- ๓) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร
- ๔) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร^{๒๒๙}

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงอานุภาพของอิทธิบาท ๔ ประการ ไว้ว่า อานนท
กรุงราชคฤห์นารีนรมย์ ภูเขาคิชฌกูฏนารีนรม อธิปไตย ๔ ผู้ใดผู้หนึ่งเจริญทำให้มากแล้ว ทำให้เป็น
ดุจยานแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้งแล้ว ให้ตั้งมั่นแล้ว สังสมแล้ว ปรารภดี ผู้นั้นเมื่อมุ่งหวัง พึงดำรงอยู่ได้หนึ่ง
กัลป์หรือเกินกว่าหนึ่งกัลป์ อธิปไตย ๔ ตถาคตเจริญทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นดุจยานแล้ว ทำให้เป็น
ที่ตั้งแล้ว ให้ตั้งมั่นแล้ว สังสมแล้ว ปรารภดีแล้ว ตถาคตเมื่อมุ่งหวังพึงดำรงอยู่ได้หนึ่งกัลป์หรือเกินกว่า
หนึ่งกัลป์^{๒๓๐} การเจริญอิทธิบาท ๔ ประการ โดยพวกเทพชั้นดาวดึงส์ได้กล่าวว่า พระผู้มีพระภาค
ผู้ทรงรู้ทรงเห็น เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอิทธิบาท ๔ ประการนี้ แม้ที่
ทรงบัญญัติไว้อย่างดี ก็เพียงเพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จ เพื่อให้ชำนาญในเรื่องความสำเร็จ เพื่อพลิกแพลง
ให้เกิดความสำเร็จภูมิในธรรมวินัยนี้^{๒๓๑}

- ๑) เจริญอิทธิบาท คือฉันทสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความ
เพียรสร้างสรรค์)
- ๒) เจริญอิทธิบาท คือวิริยสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความ
เพียรสร้างสรรค์)
- ๓) เจริญอิทธิบาท คือจิตตสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความ
เพียรสร้างสรรค์)
- ๔) เจริญอิทธิบาท คือวิมังสาสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและ
ความเพียรสร้างสรรค์)

โดยเนื้อความในขณวสุตตรดังกล่าวมานี้ แสดงถึงอานิสงส์ของการเจริญอิทธิบาท
ธรรมเพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จ เพื่อเพิ่มพูนความชำนาญซึ่งก่อให้เกิดความสำเร็จ ตลอดทั้งการปรับปรุง
เปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามสมประสงค์ การเจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและ
ปธานสังขาร มีดังนี้

“ภิกษุเจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขารเป็นอย่างไร ถ้าภิกษุ
ทำฉันทะให้เป็นอธิบดีแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า ฉันทสมาธิ ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายาม
ปรารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดภิกษุนั้นสร้าง
ฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วภิกษุนั้น

^{๒๒๙} อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๔๓๑/๓๔๒.

^{๒๓๐} ที.มหา. (ไทย) ๑๐/๑๗๙/๑๒๗.

^{๒๓๑} ที.มหา. (ไทย) ๑๐/๒๘๗/๒๑๘.

สร้างฉันทะ พยายาม ปราศจากความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดภิกษุ นั้น
สร้างฉันทะ พยายาม ปราศจากความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ไม่เลือนหาย ภิกษุโดยภาพ
ไพบุลย์ เจริญเต็มที่แห่งกุศลธรรมที่เกิดแล้วธรรมเหล่านี้เรียกว่าปธานสังขาร”

ประมวลย่อฉันทสมาธิและปธานสังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกัน จึงนับได้ว่าฉันทสมาธิ
และปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้^{๒๓๒}

บรรดาธรรมเหล่านั้น ฉันทะ เป็นใน

ความพอใจ การทำความพอใจ ความเป็นผู้ประสงค์จะทำ ความฉลาด ความพอใจใน
ธรรม นี้เรียกว่า ฉันทะ

ภิกษุเป็นผู้เข้าไปถึงแล้ว เข้าไปถึงแล้วด้วยดี เข้ามาถึงแล้ว เข้ามาถึงแล้วด้วยดี
เข้าถึงแล้วเข้าถึงแล้วด้วยดี ประกอบแล้วด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขารนี้ ด้วยประการฉะนี้
เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า ประกอบด้วยฉันทะสมาธิปธานสังขาร^{๒๓๓}

สรุปได้ว่า อธิธิบาท ๔ หมายถึง หลักธรรมที่ปฏิบัติเพื่อเอาชนะปัญหาและอุปสรรค
ต่างๆ เป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานต่างๆตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วยฉันทะ
(ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิด) และวิมังสา (ความไตร่ตรอง)

๓. อธิธิบาท ๔ กับการประยุกต์

จากการทบทวนเอกสารปรากฏว่า มีนักวิชาการและผู้วิจัยได้ศึกษาและอธิบายถึง
อธิธิบาท ๔ กับการประยุกต์การบริหารจัดการไว้หลายท่าน ดังนี้ คือ

ความสำคัญของอธิธิบาท ๔ ว่า การกระทำทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิต
การแสวงหาความรู้ การประกอบสัมมาชีพ หรือการทำวิจัยจะสำเร็จประสงค์ได้นั้น ต้องฟันฝ่า
อุปสรรคความยากลำบากมากมายเพียงใดตามลักษณะของสิ่งที่ทำอยู่นั้น หากผู้ทำไม่มีหลักธรรม
ประจำใจ จะประสบความขัดข้องในการทำงานอเนกประการ ทำให้ไม่บรรลุความสำเร็จ หรือแม้จะ
ทำงานสำเร็จ แต่ผลที่ได้จะไม่สมบูรณ์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะขาดคุณธรรม คือหลักอธิธิบาท ๔ นั่นเอง
อธิธิบาทเป็นธรรมที่คอยสกัดกั้นอุปสรรคต่อความสำเร็จและเป็นแรงเสริมกำลังใจที่คอยผลักดันการ
ทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งประโยชน์ของอธิธิบาท ๔ สามารถสรุปได้ดังนี้^{๒๓๔}

๑) ประโยชน์ของฉันทะ

- (๑) เป็นข้าศึกกับความเบื่อหน่าย
- (๒) ทำให้ไม่เบื่องานไม่ท้อแท้
- (๓) มีกำลังใจต่อสู้ป้องกันสร้างสรรค์สิ่งที่ตนรัก
- (๔) ทำให้งานหนักกลายเป็นงานเบา งานยากกลายเป็นง่าย

^{๒๓๒} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๔๓๒/๓๔๒.

^{๒๓๓} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๔๓๓/๓๔๓.

^{๒๓๔} สติธย์ รัชปต์ย์, “การประยุกต์หลักอธิธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาคุุฬหศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตราชบุรี”, ศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษา (กศม. สังคมศึกษา), (บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘).

๒) ประโยชน์ของวิริยะ

- (๑) กำจัดความเกียจคร้าน
- (๒) เป็นคนเข้มแข็งไม่อ่อนแอ
- (๓) งานก้าวหน้าขาดความก้าวหน้า
- (๔) งานไม่ค้างคา

๓) ประโยชน์ของจิตตะ

- (๑) ทำให้ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอ
- (๒) สามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันทั่วทั้งที่

๔) ประโยชน์ของวิมังสา

- (๑) ช่วยให้ทำงานไม่ผิดพลาดและทำให้มองเห็นลู่ทางที่จะทำงานให้ได้ผลดี
- (๒) ไม่เปลืองทุน
- (๓) ไม่เปลืองแรง
- (๔) ไม่เปลืองเวลา
- (๕) ทำให้ไม่โง่เขลา

ความสำคัญของอิทธิบาท ๔ ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าฉันทะและวิริยะเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลมีความรักในงานและมีความพากเพียร บากบั่น เพิ่มความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้เป็นอย่างดี โดยมีจิตตะและวิมังสา เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเอาใจใส่ในงานและตรวจสอบการทำงาน อย่างต่อเนื่อง ยึดหลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงานแล้วก็จะทำให้เจ้าหน้าที่ มีความรักใคร่ในงาน ปฏิบัติงานด้วยความพากเพียรบากบั่น ด้วยความเอาใจใส่ในงาน และมีการตรวจสอบความสำเร็จในงานอยู่เสมอ อยู่เย็นเป็นสุข ความเป็นอยู่ดีขึ้น และพึ่งตนเองสามารถทำให้มีทักษะเชี่ยวชาญได้ในที่สุด

๒.๕.๔ หลักสังคหวัตถุ ๔

หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักพุทธธรรมที่สอดคล้อง และสามารถส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารมหาวิทยาลัยได้อีกหลัก คือ สังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมที่ได้ผ่านการทดสอบความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง^{๒๓๕}

จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในอังคุตรนิกาย หัตถกสูตร ได้กล่าวถึงสังคหวัตถุธรรม ไว้ ดังนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ อคคาฬเจดีย์ใกล้เมืองอาฬวี ครั้งนั้น หัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวี มีอุบาสกประมาณ ๕๐๐ คนแวดล้อม เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามหัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีว่า ดูกรหัตถก บัณฑิตของท่านนี้ใหญ่ ก็ท่านสงเคราะห์บริษัทใหญ่ น้อยอย่างไร

^{๒๓๕} ทรงกลด เจริญพร, “องค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวหลักธรรมพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๒).

หัตถกอุบาสกชาวเมืองอาฬวีกราบพูลเกล้าถวายแก่พระผู้มีพระภาคว่า ได้ใช้สังคหวัตถุ ๔ ประการ ในการสงเคราะห์บริษัทใหญ่ขนาดนี้ คือคนควรสงเคราะห์ด้วยทาน ก็สงเคราะห์ด้วยทาน คนผู้ไม่ควรสงเคราะห์ด้วยวาจาอ่อนหวาน ก็สงเคราะห์ด้วยวาจาที่อ่อนหวาน ผู้ไม่ควรสงเคราะห์ด้วยการประพฤตสิ่งที่เป็นประโยชน์ ก็สงเคราะห์ด้วยการประพฤตสิ่งที่เป็นประโยชน์ ผู้ไม่ควรสงเคราะห์ด้วยการวางตัวเสมอ ก็สงเคราะห์ด้วยการวางตัวเสมอ คำพูดของอุบาสกซึ่งเป็นคนมีทรัพย์จึงมีน้ำหนัก

พระผู้มีพระภาค ทรงตรัสชมว่าวิธีนี้เป็นอุบายที่จะสงเคราะห์บริษัท จำนวนมากได้จริงอยู่ ใครก็ตามที่สงเคราะห์บริษัทจำนวนมากในอดีตกาลก็ล้วนแต่สงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ใครก็ตามที่จักสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากในอนาคตกาล ก็ต้องสงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้เอง ใครก็ตามที่กำลังสงเคราะห์บริษัทจำนวนมากในปัจจุบัน ก็ล้วนแต่สงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้เอง^{๒๓๖}

พระพุทธเจ้าตรัสถึงสังคหวัตถุ ๔ ไว้ว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลายสังคหวัตถุ ๔ ประการนี้ ๔ ประการเป็นไฉน คือ ทาน การให้ ๑ เปยยวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก ๑ อตถจริยา ความประพฤตประโยชน์ ๑ สมานัตตตา ความเป็นผู้มีตนเสมอ ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย สังคหวัตถุ ๔ ประการนี้แล การให้ ๑ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก ๑ ความประพฤตประโยชน์ในโลกนี้ ๑ ความเป็นผู้มีตนเสมอในธรรมนั้นๆ ตามสมควร ๑ ธรรมเหล่านั้นแลเป็นเครื่องสงเคราะห์โลกประดุจสลักเพลาคบคุมรถที่แล่นไปอยู่ไว้ได้ฉะนั้น ถ้าธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านั้นไม่พึงมีไซ้ มารดาหรือบิดาไม่พึงได้ความนับถือหรือบูชาเพราะเหตุแห่งบุตร ก็เพราะเหตุที่บัณฑิตพิจารณาเห็นธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านั้น ฉะนั้น พวกเขายิ่งถึงความยิ่งใหญ่และเป็นที่น่าสรรเสริญ”

สังคหวัตถุ ๔ คือ ทาน (การให้) เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) อตถจริยา (การประพฤตประโยชน์) สมานัตตตา (การวางตนเสมอ) อยู่เป็นประจำ เมื่อจุติจากเทวโลกมาแล้ว บุญที่เกิดจากการให้ทานเป็นประจำ จะทำให้ได้ลักษณะมหาบุรุษ คือ มีฝ่ามือ และฝ่าเท้าอ่อนนุ่ม และมีเส้นที่ข้อพระองคุลิจดกันเป็นรูปดาข่างดงามน่าดูน่าชม และบุญที่เกิดจากการใช้ปิยวาจานั้น จะทำให้มีพระชิวหาใหญ่ยาว และมีพระสุรเสียงดุจเสียงพรหมตรัสดูเสียงร้องของนกการเวก^{๒๓๗}

ความหมายของสังคหวัตถุ ๔ หมายถึงเครื่องยึดเหนี่ยว คือ ยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี หลักการสงเคราะห์ ดังมีหลักพระธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ในหลักธรรมที่ชื่อว่า “สังคหวัตถุธรรม (ธรรมที่เป็นที่ตั้งของความยึดเหนี่ยว) ๔ ประการ” ไว้ดังนี้

๑. ทาน (การให้) คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กล่าวคือ การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอน

๒. เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) กล่าวคือ การกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคีให้เกิดไมตรี และความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยินดี

^{๒๓๖} อก.อฎฐก. (ไทย) ๒๓/๒๔/๒๖๗.

^{๒๓๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **หลักพุทธธรรม**, หน้า ๗๓๒.

๓. อรรถจริยา (การประพุดิประโยชน์) กล่าวคือ การชวนช่วยช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดจนช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

๔. สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) กล่าวคือ การวางตนให้เสมอด้านเสมอปลายปฏิบัติ สม่ำเสมอกันในชนชั้นทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ ร่วมแก้ไขตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคลเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติสำหรับการบริหารคนในหนังสือ “พุทธธรรม” ไว้ในหัวข้อธรรมที่ว่าด้วยสังคหัตถ์ ๔ คือ หลักการสงเคราะห์เพื่อยึดเหนี่ยวใจคน และประสานสังคมไว้ในสามัคคีซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับแสดงน้ำใจต่อกันระหว่างคนทั่วไป ๔ ประการคือ ๑) ทานคือการเผื่อแผ่แบ่งปัน ๒) ปิยวาจาคือการพูดอย่างรักกัน ๓) อรรถจริยาคือการทำประโยชน์แก่เขา และ ๔) สมานัตตตาคือการเอาตัวเข้าสมานหรือความเป็นผู้มีตนสม่ำเสมอหมายถึงการทำตัวให้เข้ากับเขาได้ไม่ถือตัวร่วมสุขร่วมทุกข์กันนับว่าเป็นคุณธรรมสำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารพึงยึดถือไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารคนในองค์กรของตน^{๒๓๘} และได้อธิบายความหมายเพิ่มเติมว่าสังคหัตถ์ ๔ หมายถึงธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวคือยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีหลักการสงเคราะห์ ๑) ทานการให้คือเอื้อเพื่อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน ๒) ปิยวาจาหรือเพียวัชชะวาจาเป็นที่รักจากดูดีมีน้ำใจหรือวาจาซาบซึ้งใจคือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคีให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม ๓) อรรถจริยาการประพุดิประโยชน์คือชวนช่วยช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณ ประโยชน์ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม ๔) สมานัตตตาความมีตนเสมอคือทำตนเสมอด้วยปลายปฏิบัติสม่ำเสมอในชนชั้นทั้งหลายและเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไขตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคลเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

โดยภาพรวมจากการมองธรรมะที่เปรียบเหมือนยารักษาโรค บุญสิริ ขวลิธธำรง ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า สังคหัตถ์ ๔ หมายถึงธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกัน อันเป็นไปเพื่อการสงเคราะห์กันซึ่งมีอยู่ ๔ ข้อ คือ^{๒๓๙}

๑. ทาน หมายถึง การให้การเฉลี่ยเผื่อแผ่แก่กันและกันซึ่งเป็นข้อสำคัญเพราะว่าทุกๆ คนนั้นย่อมต้องการความช่วยเหลือจากกันและกันอยู่ในด้านต่างๆ ในด้านวัตถุเช่น ทรัพย์สินเงินทองเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ ในด้านกำลังกายช่วยกระทำกิจการของกันและกันทางกายในด้านวาจาพูดจาช่วยเหลือกันในเรื่องที่ควรพูดจาในด้านสติปัญญาช่วยให้ความรู้ให้การแนะนำในข้อที่ควรจะแนะนำต่างๆ การให้การเฉลี่ยเผื่อแผ่เจือจานทุกคนทั้งผู้ใหญ่ทั้งผู้น้อยต่างก็ควรมีทานคือการให้ช่วยเหลือกันผู้ใหญ่ให้การช่วยเหลือผู้น้อยผู้น้อยให้การช่วยเหลือผู้ใหญ่นับว่าผู้มีจิตเมตตาที่จะช่วยให้บรรลุถึงประโยชน์ที่ต้องการหรือเพื่อที่จะให้พ้นจากอุปสรรคขัดข้องทั้งหลาย

^{๒๓๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓๕, ๗๗๘.

^{๒๓๙} บุญสิริ ขวลิธธำรง, **ธรรมโอสธ**, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๓๑.

๒. ปิยวาจา หมายถึง การเจรจาถ้อยคำซึ่งเป็นที่รักที่จับใจแก่กันและกันอันเป็นถ้อยคำสุภาพเพราะวาจาที่พูดออกไปนั้นถ้าเป็นวาจาที่ไม่สุภาพไม่เป็นที่รักที่พอใจก็เป็นวาจาที่อาจเสียดแทงน้ำใจของผู้อื่นทำให้ผู้อื่นเสียใจเจ็บใจไม่สบายใจเพราะฉะนั้นจึงสมควรที่ทุกคนจะต้องมีสติควบคุมใจควบคุมวาจาที่จะพูดออกไปให้เป็นวาจาที่สุภาพที่เหมาะสมแม้ว่าในบางคราวต้องทำงานเหน็ดเหนื่อยก็ตามสิ่งที่จะเป็นเครื่องในการควบคุมการพูดของเราให้ไพเราะก็คือสตินั่นเองดังนั้นการพูดหรือการแสดงออกทุกครั้งต้องมีสติอยู่เสมอ

๓. อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์ต่อกันและกันคือการทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสถาบันเช่นโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยสังคมที่ตนอาศัยอยู่ตลอดถึงประเทศชาติสิ่งใดที่เป็นโทษก็ควรละเว้นไม่กระทำการประพฤตินั้นให้เป็นประโยชน์สามารถปฏิบัติได้ทั้งกายวาจาและใจในทุกเวลาทุกโอกาส

๔. สมานัตตตา หมายถึง ความเป็นผู้วางตนสม่ำเสมอหรือเสมอด้านเสมอปลาย ซึ่งหมายถึงการรักษาระเบียบวินัยอันใดที่ทุกคนพึงปฏิบัติทั้งผู้ใหญ่ทั้งผู้น้อยตามหน้าที่ที่บัญญัติเอาไว้เป็นระเบียบของสถานที่ของหน่วยงานเช่นกฎระเบียบของสถาบันการศึกษากฎระเบียบของสถานที่ราชการต่างๆ เป็นต้นตลอดถึงกฎหมายบ้านเมืองในทางพระพุทธศาสนาก็คือพระวินัยบัญญัติสำหรับพระภิกษุทั้งหลายนั่นเอง

จากการศึกษาหลักธรรมสำหรับภาวะผู้นำทางพระพุทธศาสนา ได้แก่หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นธรรมเพื่อการยึดเหนี่ยวจิตใจ ที่กล่าวถึงผู้นำ ซึ่งได้ศึกษาถึงความหมายของภาวะผู้นำตลอดถึงการกำเนิด บทบาทหน้าที่ อำนาจของผู้นำ ทำให้ทราบถึงภาพรวมของผู้นำหรือภาวะผู้นำในด้านต่างๆ โดยเฉพาะคุณลักษณะของภาวะผู้นำในทางด้านการบริหารการศึกษา ซึ่งยังไม่มีท่านใดได้ศึกษาลงลึกในรายละเอียดเฉพาะด้านว่า ภาวะผู้นำด้านการบริหารการศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา ควรมีลักษณะใดบ้าง ผู้วิจัยได้หลักธรรมสำหรับภาวะผู้นำ โดยภาพรวมมา เพื่อให้ผู้นำทางการศึกษา พิจารณาว่าจะบูรณาการหมวดไหน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารการศึกษา

สรุปได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นทางที่จะนำองค์กรให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำ สร้างภาวะผู้นำให้สำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์และนำไปประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องอย่างเหมาะสมกับองค์กรหรือสังคมที่ตนนำหรือปกครองอยู่ และจะเป็นผู้นำที่ดีที่พึงประสงค์ คือ มีทั้งความรู้ดี ความสามารถดี และความประพฤติดี อันเป็นภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับผู้นำในยุคปัจจุบันที่ต้องการผู้นำที่มีธรรม มีวิสัยทัศน์ และรู้จักวิธีการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรดำเนิน กิจกรรมขององค์กร หน่วยงานหรือสังคม ตลอดจนถึงประเทศชาติให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรนั้นๆ ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้อย่างมั่นคง

ผู้วิจัย ได้สรุปว่า หลักธรรมที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำได้นั้น คือ หลักทุติยปาปนิกรธรรม ซึ่งประกอบด้วย

๑. จักขุมา ตาดี คือ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล
๒. วิธูโร จัดการงานดี คือ มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการงานต่างๆ
๓. นิสสยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี คือ ถึงพร้อมด้วยแหล่งทุนทางความรู้

เพราะจากหลักการ ดังกล่าวก็สอดคล้องกับพระดำรัสขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสไว้ใน ทุติยปาปนิกรสูตร ว่าเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักบริหารที่จะช่วยให้นักบริหารทำสำเร็จ

ลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเกี่ยวกับตัวผู้บริหารหรือผู้นำในการบริหารนี้ มากโดยมีคำสอนที่พูดถึงเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำดังที่ปรากฏอยู่ในหลักทศุติยาปาณิกสูตรว่า ผู้นำ จะต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้ คือ ๑) จักขุมา คือ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มองสภาพ เหตุการณ์ออกและจะวางแผน เตรียมรับหรือรุกได้อย่างไร ๒) วิรุโธ คือ เป็นผู้ชำนาญในงาน รู้จัก วิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ที่ตนได้รับผิดชอบ ๓) นิสสยสัมปันโน คือ เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น ในพระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่า การเป็นผู้นำนั้น จะต้องเป็นผู้ประกอบด้วย ปัญญา คือ มีหุตาไว และกว้างไกลสามารถจำแนกบุคคล และเหตุการณ์ออกว่าเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ผู้นำมีประสบการณ์ มีความชำนาญในการปกครอง เข้าใจบุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้มีผู้สนับสนุนมากขึ้น แต่คุณสมบัติทั้งประการนี้ มีระดับความสำคัญมากน้อยต่างกันไปตาม ระดับ ตำแหน่งหน้าที่ขององค์กรหรือหน่วยงานว่าเล็กหรือใหญ่ขนาดไหน หรือมีความสำคัญเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว ผู้ปกครองรัฐหรือผู้นำประเทศแล้วนับว่าเป็นองค์กรที่ใหญ่ ผู้นำหรือผู้บริหาร จึงต้องมีคุณสมบัติครบถ้วน จึงจะสามารถยึดศรัทธาของผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ได้ส่งผลให้ลูกน้องหรือผู้ สนองงานมีความเชื่อมั่น น่ายอมเป็นสาเหตุที่จะนำไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๖ บริบทของโรงเรียนวิถีพุทธ

๒.๖.๑ ความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธ

สืบเนื่องจากมหาเถรสมาคมได้มีมติ เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๔๔ มอบหมายให้ พระธรรมวรเมธี เลขาธิการแม่กองธรรมสนามหลวง และพระเทพโสภณ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้แทนไปพิจารณาสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกำลังจะประกาศใช้ในขณะนั้น

ผลการเจรจากับกรมวิชาการในสมัยนั้น ปรากฏว่ากระทรวงศึกษาธิการพร้อมที่จะ ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเรียบร้อยแล้วในที่สุดกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ในหลักสูตรนี้มีเรื่องเกี่ยวกับมาตรฐาน วิชาพระพุทธศาสนาเพียงไม่กี่บรรทัดดังต่อไปนี้

“มาตรฐาน ส. ๑.๑ เข้าใจประวัติความสำคัญหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนา ที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส. ๑.๒ ยึดมั่นในศีลธรรมการทำความดีมีค่านิยมที่ดีงามและศรัทธา ในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส. ๑.๓ ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนบำเพ็ญ ประโยชน์ต่อสังคมสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข”

เพื่อช่วยให้โรงเรียนทั่วประเทศมีรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเป็นแบบ เดียวกัน โดยไม่มีการบิดเบือนหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา พระเทพโสภณอธิการบดีมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายละเอียด สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้

แกนกลางพระพุทธศาสนาสำหรับโรงเรียนทั่วประเทศ กระทรวงศึกษาธิการจึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าว มีพระเทพโสภณเป็นประธานมีกรรมการ ๖๓ รูป/คนเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๔๕

คณะกรรมการชุดนี้จัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลางพระพุทธศาสนาและจัดพิมพ์เป็นหนังสือเรื่อง “การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔” สำเร็จเรียบร้อยทันเสนอในที่ประชุมเรื่อง “หลักสูตรใหม่เด็กไทยพัฒนา : หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา” ซึ่งมี พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีเป็นประธานจัดที่สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๕ พระเทพโสภณในฐานะประธานกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เป็นผู้รายงานรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาต่อนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้เปิดโอกาสให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องนี้จนพอสมควร ผลจากการประชุมชี้แจงครั้งนี้ พอสรุปได้เป็น ๓ ประการดังนี้

๑. นายกรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบต่อรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา และชื่นชมผังมโนทัศน์ของสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา พร้อมกับเสนอแนะให้สาระการเรียนรู้อื่นๆ ทำผังมโนทัศน์เช่นเดียวกับสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

๒. นายกรัฐมนตรีเห็นชอบให้สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนามี ๑ หน่วยกิต ในระดับมัธยมศึกษา คำว่า ๑ หน่วยกิต มีค่าเท่ากับ ๒ ชั่วโมง ต่อสัปดาห์

๓. ให้มีโรงเรียนวิถีพุทธนำร่องจังหวัดละ ๒ โรงเรียนในปี ๒๕๔๖

เหตุที่ทำให้มีการพูดถึงโรงเรียนวิถีพุทธก็เพราะว่า นายกรัฐมนตรีได้ถามความเห็นชอบของที่ประชุมว่ารายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร ผู้เข้าประชุมได้อภิปรายสนับสนุนรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตามที่นำเสนอ นั้น ศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันท สมุทรณิข ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย เสนอแนะว่าการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลจะต้องนำไปบูรณาการเข้ากับชีวิตจริงเพื่ออบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็ก ที่สำคัญคือต้องนิมนต์พระสงฆ์มาช่วยสอนในโรงเรียนเหมือนกับโรงเรียนที่จัดโดยบางศาสนา ก็ไม่สอนเฉพาะเรื่องวิชาการแต่เน้นเรื่องกิริยามารยาทและอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้วยโรงเรียนเหล่านั้นประสบความสำเร็จในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เพราะมีบาทหลวงและแม่ชีทั้งหลายมาเป็นแบบอย่างอบรมดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ดังนั้น จึงควรมีโรงเรียนที่สอนเน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา โดยนิมนต์พระสงฆ์มาสอนในโรงเรียน เพื่อให้เป็นแบบอย่างทางศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน ด้วยการสอนให้รู้ทำให้ดู อยู่ให้เห็น

นายกรัฐมนตรีเห็นด้วยกับข้อเสนอของ ศาสตราจารย์ดร.ชัยนันท สมุทรณิข ตอนแรก ที่ประชุมเรียกโรงเรียนประเภทนี้ว่าโรงเรียนสอนเน้นพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับโรงเรียนที่สอนเน้นภาษาอังกฤษ โรงเรียนเหล่านี้ก็เหมือนโรงเรียนปกติทั่วไปแต่สอนเน้นวิชาพระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริง นายกรัฐมนตรีให้นโยบายว่า ในปีการศึกษา ๒๕๔๖ ให้มีโรงเรียนที่สอนเน้นพระพุทธศาสนาเป็นการนำร่องจังหวัดละ ๒ โรงเรียน ดร.สิริกร มณีรินทร์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการรับนโยบายของท่าน นายกรัฐมนตรีไปดำเนินการทันที กระทรวงศึกษาธิการเรียกโรงเรียนที่สอนเน้นพระพุทธศาสนาว่า

“โรงเรียนวิถีพุทธ” มีการระดมผู้ทรงคุณวุฒิจัดทำเอกสาร “แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ” และเปิดรับสมัคร โรงเรียนนาร่องเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

ในเบื้องต้นมีโรงเรียนสมัครเข้าร่วมโครงการในรุ่นที่ ๑ ปี ๒๕๔๖ จำนวน ๘๙ โรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการจัดประชุมปฐมนิเทศโรงเรียนวิถีพุทธรุ่นที่ ๑ ณ พุทธมณฑลเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๖ โดยสมเด็จพระพุทธปาพจนบดีเป็นประธานเปิดการประชุม พระเทพโสภณ เป็นวิทยากรบรรยายนำ จากนั้นกระทรวงศึกษาธิการได้เปิดรับสมัครโรงเรียนเข้าร่วมในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๕๒ มีโรงเรียนวิถีพุทธทั่วประเทศ แล้วจำนวน ๒๓,๓๓๗ โรงเรียน

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๖ มีการประชุมเจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาคทั้ง ฝ่ายธรรมยุต และมหานิกาย พร้อมผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์สองแห่ง ที่ห้องประชุม กระทรวงศึกษาธิการมีสมเด็จพระพุทธปาพจนบดีเป็นประธาน ดร.สิริกร มณีรินทร์ ได้กล่าวขอความ อนุเคราะห์พระสังฆาธิการให้สนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้กำหนดแนวทางใน การอบรมพระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้สอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยมีเจ้าคณะภาคทุกภาคเป็น เจ้าภาพหลัก มีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้ประสานงาน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตาม มติมหาเถรสมาคมเรื่องการจัดอบรมครูสอนพระพุทธศาสนาซึ่งมหาเถรสมาคมได้มีมติไปก่อนหน้านี้ นั้นแล้วเมื่อ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๖

ในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงกันยายน ๒๕๔๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัยร่วมกับเจ้าคณะภาคทุกภาค และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยดำเนินการจัดอบรม พระสงฆ์ที่สอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนจำนวน ๔,๒๙๗ รูป และคฤหัสถ์ที่สอนพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนอีกจำนวน ๒,๐๕๐ คน หลักสูตรนี้ใช้เวลาอบรม ๕ วัน

โครงการโรงเรียนวิถีพุทธทำให้คณะสงฆ์มีโอกาสดีมากเพราะทางฝ่ายบ้านเมืองได้เปิด โอกาสให้เข้าไปสอนและอุปถัมภ์โรงเรียนวิถีพุทธ เพราะถ้าโรงเรียนวิถีพุทธประสบความสำเร็จ โดยมี โรงเรียนเข้าร่วมโครงการมากขึ้นและไม่ได้ทำตามกันชั่วคราวแบบไฟไหม้ฟาง เด็กและเยาวชนไทยก็ จะเข้าถึงพระพุทธศาสนาเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ดี เมื่อมองในมุมนี้ภารกิจของโรงเรียนวิถีพุทธก็จะเป็น ช่องทางที่สำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา สมเด็จพระพุทธปาพจนบดีได้เตือนคณะสงฆ์ ในที่ประชุมหลายครั้งว่าโรงเรียนวิถีพุทธเปิดโอกาสอย่างยิ่งให้พระสงฆ์ได้พิสูจน์ฝีมือ ในการอบรม และสั่งสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน สมัยก่อนพระสงฆ์ไปขอสอนเด็กและเยาวชนตามโรงเรียน ต่างๆ แต่เมื่อถึงวันนี้โรงเรียนมานับถึงวัด เพื่อให้พระสงฆ์ไปช่วยสอนโรงเรียนวิถีพุทธ พระสงฆ์ต้อง ตื่นตัวและเตรียมพร้อมเพื่อช่วยให้โรงเรียนวิถีพุทธประสบความสำเร็จ ถ้าพระสงฆ์ไม่แสดงฝีมือในครั้งนี้ ก็เท่ากับตกรถไฟขบวนสำคัญทีเดียว^{๒๔๐}

จากประกายความคิดสำคัญนี้เอง กระทรวงศึกษาธิการจึงนำสู่การส่งเสริมการจัด “โรงเรียนวิถีพุทธ” ที่เป็นจุดสำคัญของการนำคุณค่านิพพานของพระพุทธธรรมคืนสู่สังคมไทย สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่าโรงเรียนวิถีพุทธจะเดินหน้าต่อไปอย่างมีพลังใน

^{๒๔๐} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงเรียนวิถีพุทธ, พิมพ์ครั้งที่๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๖-๓๐.

การที่จะสร้างสรรค์ในอนาคต ของชุมชน สังคม ประเทศชาติและโลกมนุษย์ให้เป็นวิถีแห่งสันติสุขที่ยั่งยืนสืบไปโดยผ่านการจัดสภาพและการเรียนรู้ของโรงเรียนและสถานศึกษาที่มีความชัดเจนในการนำวิถีธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการต่อไปโดยการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธซึ่งในปัจจุบันนี้โรงเรียนวิถิพุทธเป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษา ๑ ใน ๕ รูปแบบที่ค้ำชูอยู่ในการดูแลของกระทรวงศึกษาธิการโดยประยุกต์เอาหลักพุทธธรรมเขาสุกการและพัฒนาและอยู่ภายใต้การดำเนินงาน ๕ ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์และด้านการบริหารจัดการ^{๒๔๑}

โรงเรียนวิถิพุทธ ได้แก่ โรงเรียนทั่วไปที่สมัครใจจะเน้นการนำหลักไตรสิกขา หรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการบริหารและพัฒนานักเรียนอย่างบูรณาการในวิถีชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาการกินอยู่คู่พึงเป็นโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญา และวิถีวัฒนธรรมเมตตาโรงเรียนวิถิพุทธ ได้รับการส่งเสริมจากคณะรัฐบาล และกระทรวงศึกษาธิการรวมถึงหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ และได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ส่งเสริมสนับสนุนจากมหาเถรสมาคม พระเถรานุเถระ หน่วยงานบริหารวิชาการของคณะสงฆ์อย่างต่อเนื่อง อาทิ สมเด็จพระพุทธาจารย์ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พระธรรมโกศาจารย์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระเทพปริยัติวิมล อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นต้น

โรงเรียนวิถิพุทธมีจุดเน้นอยู่ที่การพัฒนาตามหลักไตรสิกขาที่เป็นการศึกษาพัฒนา ๓ ด้านอย่างบูรณาการ คือ ด้านศีล จะพัฒนาพฤติกรรมให้ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น ตลอดจนสิ่งแวดล้อม ด้านสมาธิจะพัฒนาให้มีจิตใจที่เข้มแข็งและมีสุขภาพดีมีความสุขสงบ ด้านปัญญา เป็นการพัฒนาความรู้ที่เข้าใจ และเท่าทันโลกและชีวิต ซึ่งไตรสิกขาจะส่งผลให้ผู้ได้รับการศึกษาพัฒนาสู่การมีชีวิตที่ดีงาม มีความสุขและดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทำให้มีชีวิตที่สันติสุขได้อันเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดสันติภาพในสังคม และการศึกษาแนววิถิพุทธนี้มีความเหมาะสมกับสังคมไทยอย่างยิ่ง เพราะวิถีไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐาน และพื้นฐานของวิถีชีวิต และจิตใจในปัจจุบันประชากรไทย ๙๐% นับถือพระพุทธศาสนา ดังนั้น การจัดศึกษาแนววิถิพุทธจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับคนไทยมาก หน่วยงานภาครัฐ คณะสงฆ์ไทย ประชาชนไทย คาดหวังว่าจะเป็นโอกาส และหนทางหลักของการพัฒนาระบบการศึกษาไทยให้มีเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้มีการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยภายใต้พัฒนาที่เป็นระบบ ชื่อว่าโครงการการประเมิน เสนอแนะ และพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโดยได้สำรวจโรงเรียนวิถิพุทธจำนวน ๓,๕๐๐ โรงเรียน และได้สุ่มตรวจเยี่ยมประเมินเพื่อการพัฒนาและให้ข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนวิถิพุทธ ในภาคสนาม จำนวน ๗๐๐ โรงเรียน และในปี

^{๒๔๑} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๖), หน้าปฐมบท.

พ.ศ.๒๕๕๓ ได้มีการตรวจเยี่ยมประเมินอีก ๗๐๐ โรงเรียนจากโครงการดังกล่าวทำให้เกิดโรงเรียน “คุณธรรมชั้นนำ และโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ”^{๒๔๒}

โรงเรียนวิถีพุทธ ได้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลา ๘ ปีนับแต่ปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมา บัดนี้ได้อย่างเข้าสู่ปีที่ ๙ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดอัตลักษณ์ “๒๙ ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ปีที่ ๙” เพื่อพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ อัตลักษณ์ ๒๙ ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ^{๒๔๓}

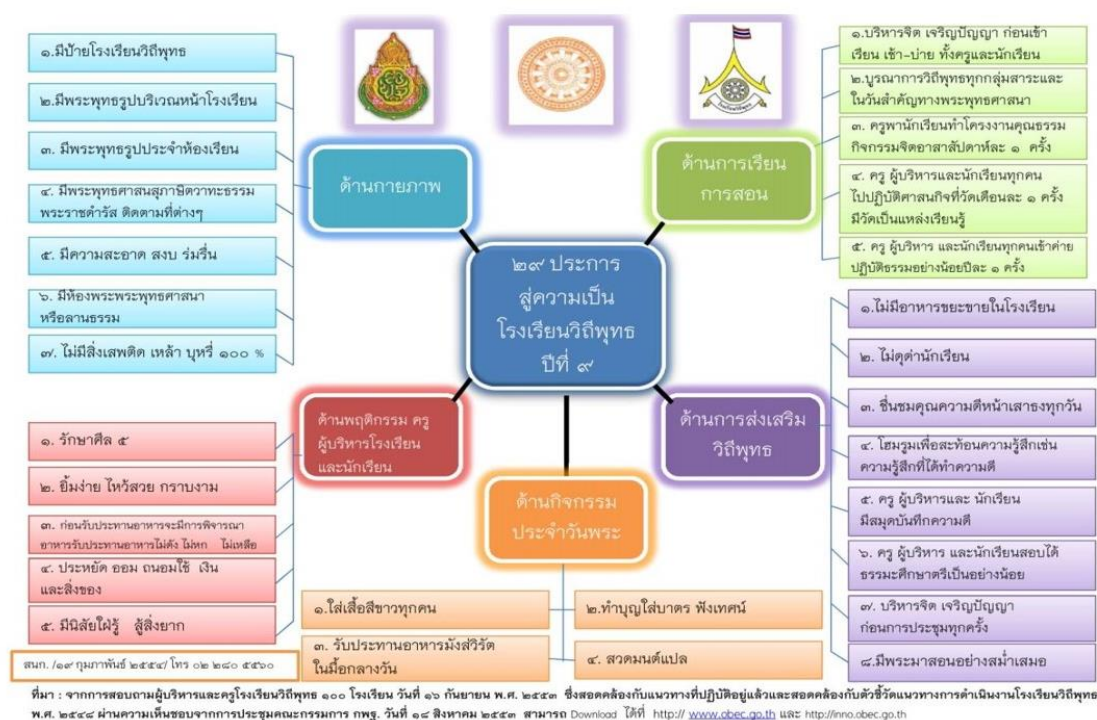
ด้านกายภาพ	ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหาร นักเรียน	ด้านกิจกรรม ประจำวันพระ	ด้านการส่งเสริม วิถีพุทธ	ด้านการเรียน การสอน
๑. มีป้ายโรงเรียน วิถีพุทธ	๑. รักษาศีล ๕	๑. ใส่เสื้อสีขาว ทุกคน	๑. ไม่มีอาหารขยะ ขายในโรงเรียน	๑. บริหารจิต เจริญ ปัญญา ก่อนเข้า เรียน เข้า-บ่าย ทั้ง ครู และนักเรียน
๒. มีพระพุทธรูป บริเวณหน้า โรงเรียน	๒. ยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม	๒. ทำบุญใส่ บาตร ฟัง เทศน์	๒. ไม่ ดุ ต่ า นักเรียน	๒. บูรณาการวิถีพุทธ ทุกกลุ่มสาระ และ ในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา
๓. มีพระพุทธรูป ประจำ ห้องเรียน	๓. ก่อนรับประทานอาหารจะมีการ พิจารณาอาหาร รับประทานอาหาร ไม่ดั่งไม่หกไม่เหลือ	๓. รับประทานอาหาร มังสวิรัตใน มื้อกลางวัน	๓. ขึ้นชมคุณความ ดีหน้าเสาธงทุก วัน	๓. ครูพานักเรียนทำ โครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง
๔. มีพระพุทธรูป ศาสนสุภาษิต วาทะธรรม พระราชดำรัส ติดตามที่ต่างๆ	๔. ประหยัด ออม ถนอมใช้เงิน และ สิ่งของ	๔. สวดมนต์ แปล	๔. โฮมรูมเพื่อ ส ะ ท ี อ น ความรู้สึกเช่น ความรู้สึกที่ได้ ทำความดี	๔. ครู ผู้บริหาร และ นักเรียนทุกคนไป ปฏิบัติศาสนกิจที่ วัดเดือนละ ๑ ครั้ง
๕. มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น	๕. มีนิสัยใฝ่รู้สู้สิ่ง ยาก		๕. ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มี สมุ ด บั น ทึ ก ความดี	๕. ครู ผู้บริหาร และ นักเรียนทุกคน เข้าค่ายปฏิบัติธรรม อย่างน้อยปีละครั้ง

^{๒๔๒} ฝ่ายบริการฝึกอบรม ส่วนธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, รายงานผลการดำเนินงานโครงการศึกษา และพัฒนาอัตลักษณ์ ๒๙ ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ, (อยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๓๓.

^{๒๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕-๖.

ด้านกายภาพ	ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหาร นักเรียน	ด้านกิจกรรม ประจำวันพระ	ด้านการส่งเสริม วิถีพุทธ	ด้านการเรียน การสอน
๖. มีห้องพระ พระพุทธรูป นาหรือลาน ธรรม			๖. ครู ผู้บริหาร และ นักเรียนสวดได้ ธรรมะศึกษาตรี เป็นอย่างน้อย	
๗. ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ ๑๐๐%			๗. บริหารจิตเจริญ ปัญญาก่อนประชุม	
			๘. มีพระมาสอน อย่างสม่ำเสมอ	

ซึ่งทั้งหมดนี้ สามารถสรุปได้เป็นแผนภูมิเพื่อให้เป็นการจดจำได้ง่าย และนำไปติดไว้ในสถานศึกษาให้ผู้เกี่ยวข้อง และนักเรียนได้เข้าใจแนวทางการไปสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธต่อไป ดังนี้

ภาพที่ ๒.๓ ๒๙ ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

ที่มา: <http://www.vitheeabuddha.com/main.php?url=about&code=04>

จึงสมควรมีการศึกษาถึงอัตลักษณ์ที่ชัดเจนในความเป็นโรงเรียนวิสุทธิพร เป็นแนวทางการพัฒนาและสร้างกิจกรรมโรงเรียนวิสุทธิพร เป็นประชาคมวิชาการแห่งผู้มีความรู้ประจักษ์ปราชญ์ และมีความประพฤติประจักษ์ผู้ทรงศีล สมฐานะผู้นำทางปัญญาที่มีความแตกต่าง และหลากหลายแนวทาง ด้วยการสร้างกิจกรรม และกระบวนการพัฒนาไปสู่การเป็นโรงเรียนวิสุทธิพรที่ยั่งยืนสืบไป

๒.๖.๒ ความหมายของโรงเรียนวิสุทธิพร

โรงเรียนวิสุทธิพรเป็นหนึ่งในโรงเรียนที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชน ไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่งของสังคม สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โรงเรียนวิสุทธิพรจะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ความหมายของโรงเรียนวิสุทธิพรไว้อย่างต่าง ๆ กัน ดังนี้

มติมหาเถรสมาคม ให้ความหมายไว้ว่า โรงเรียนวิสุทธิพรว่า คือ โรงเรียนระบบปกติ ทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญาและมีเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจชีวิตแท้จึงสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ๓ ประการ คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้ โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขานี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยภavana ๔ คือ พัฒนาการทางกาย สังคม จิตใจ และปัญญา กระบวนการจัดการศึกษา ในโรงเรียนวิสุทธิพรต้องบูรณาการไตรสิกขาเข้ากับกลุ่มสาระและกิจกรรมต่าง ๆ ในหลักสูตรนั้น คือ มีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเหมือนเส้นด้ายที่ร้อยเรียงทุกกลุ่มสาระและกิจกรรมเข้าด้วยกัน กล่าวอีก นัยคือ โรงเรียนฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานศึกษา ดังนั้น ผู้เรียนต้องปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีไตรสิกขาในขณะที่กิน อยู่ ดู และฟัง ซึ่งเป็นกิจกรรมประจำวันของนักเรียน เมื่อมีไตรสิกขาเป็นเครื่องมือพัฒนาแล้ว ผลที่ตามมา คือ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้ง ๔ ด้านไปพร้อมกัน ได้แก่

๑. พัฒนาการทางกาย (กายภavana) หมายถึง การเจริญกาย พัฒนากาย คือ การฝึกอบรม กายให้รู้จักติดต่อกับสิ่งแวดล้อมทั้งหลายด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณมิให้เกิดโทษให้เป็นกุศลธรรมองกาม ใหญ่กุศลธรรมเสื่อมสูญในเบื้องต้น คือ ใหกินเป็น อยู่เป็น ดูเป็น และฟังเป็น กายภavanaจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาตนเองเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

๒. พัฒนาการทางด้านสังคม (ศีลภavana) หมายถึง การเจริญศีล คือ การพัฒนาความประพฤติ ฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย กฎเกณฑ์และกติกาสังคม ไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหายให้แก่สังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี

๓. พัฒนาการทางจิต (จิตภavana) หมายถึง การเจริญจิต คือ พัฒนา ฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญองกามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อุตหามีสมาธิ สดชื่น เบิกบาน ผ่องใส เป็นต้น

๔. พัฒนาการทางปัญญา (ปัญญาภาวนา) หมายถึง การเจริญปัญญา คือ การพัฒนาปัญญา การฝึกอบรมทางปัญญา ให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและชีวิตตามสภาวะที่เป็นจริง สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ไม่ลุ่มหลงไปตามกระแสนิยม สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ผู้เรียนที่มีการพัฒนาการทั้ง ๔ ด้านนี้ จะเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

๑) พัฒนาการร่างกาย ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิชาชีวะและพัฒนาการทางด้านปัญญาซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิชาการที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง

๒) พัฒนาการทางสังคม ซึ่งเป็นผลจากการยึดมั่นในศีลธรรม รักษาระเบียบวินัย และจรรยาบรรณ จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี

๓) พัฒนาการทางจิต ซึ่งเกิดจากการบริหารทางจิตให้มีสติ สมาธิ และคุณธรรมอื่นๆ จะทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดี เป็นคนมีความสุข

เมื่อพัฒนาการทั้ง ๔ ด้านถือเป็นเป้าหมายของโรงเรียนโดยปกติทั่วไปที่เราทำได้ยินกันเสมอว่าการศึกษาไทยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขแล้ว โรงเรียนวิถิพุทธซึ่งกำหนดให้พัฒนาการทั้ง ๔ ด้านเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาเช่นกัน โรงเรียนวิถิพุทธก็ไม่ต่างจากโรงเรียนปกติทั้งหลาย ดังนั้น โรงเรียนวิถิพุทธจึงหมายถึง โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่ เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการ พัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการทำให้ผู้เรียน กิน อยู่ ดู และฟัง เป็นนั่นเอง^{๒๔๔}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายโรงเรียนวิถิพุทธว่า คือโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยดำเนินตามมรรค ซึ่งเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนา ที่แปลว่าทางอันประเสริฐมีองค์ ๘ ประการ พัฒนาตามหลักไตรสิกขา สรุปว่าโรงเรียนวิถิพุทธ คือ โรงเรียนที่ฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานที่ฝึกอบรมผู้เรียนให้กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น คำว่า เป็น ในกรณีนี้หมายถึง กิน อยู่ ดู และฟัง ตามหลักไตรสิกขา คือ ให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม (ศีล) เกิดความมั่นคงในอารมณ์ (สมาธิ) เกิดความรอบรู้เท่าทัน (ปัญญา) ประยุกต์หลักพุทธธรรมให้ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถบูรณาการหลักธรรมให้เข้ากับรายวิชาอื่นๆ คือสอดแทรกวิถีแห่งความเป็นพุทธลงในทุกรายวิชาที่ทำการเรียนการสอนเป็นโรงเรียนที่เน้นหลักในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข มีวิถีแห่งการดำเนินชีวิตที่ชัดเจน นั่นคือหลักของมรรคมองค์ ๘ ประการ^{๒๔๕}

^{๒๔๔} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงเรียนวิถิพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓๑ - ๓๓.

^{๒๔๕} พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น, (กรุงเทพมหานคร: อู่การพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๔.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ให้ความหมายว่า โรงเรียนวิถิปุทธไฉว่า วิถิปุทธ คือ โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยภavana ๔ คือ พัฒนาการทางกาย สังคม จิต และปัญญา^{๒๔๖}

กระทรวงศึกษาธิการ ให้ความหมายว่า โรงเรียนวิถิปุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไป ที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้พัฒนาการ กิณ อยู่ ดู ฟัง ให้เป็นโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสงปัญญาและมีวัฒนธรรม เมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต^{๒๔๗}

บรรเจอดพร รัตนพันธ์ ได้ให้ความหมายโรงเรียนวิถิปุทธไฉว่า โรงเรียนวิถิปุทธเป็น นวัตกรรมจัดการศึกษาอีกนวัตกรรมหนึ่งที่มีหวังพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยการให้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เน้นการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่ การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ต่อเนื่องอย่างบูรณาการไปถึงการพัฒนาตนเองกับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ วัตถุ เพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ การพัฒนาจิตใจ ให้มีสมาธิ สงบ สบาย สดชื่น เบิกบาน มุ่งมั่น เข้มแข็ง เพียรพยายาม รวมทั้งมีปัญญา รูเข้าใจเหตุผลตามความเป็นจริง^{๒๔๘}

ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น โรงเรียนวิถิปุทธเป็นโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรม พระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา อย่างบูรณาการ ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม พื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ในการปฏิบัติต่อกันระหว่างครู กับนักเรียน และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งการจัดสภาพในแต่ละด้านจะมุ่งเพื่อให้การพัฒนานักเรียน ตามระบบไตรสิกขาดำเนินได้อย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้การกิน อยู่ ดู ฟัง ดำเนินด้วย สติสัมปชัญญะ เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน

๒.๖.๓ กรอบความคิดรูปแบบโรงเรียนวิถิปุทธ

โรงเรียนวิถิปุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาใช้หรือ ประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาชาวไทยของเรานั้นมีวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่ได้รับการกล่อมเกลาคำสอนของพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ ชาติไทย จนกล่าวได้ว่าวิถิปุทธ คือ วิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่ว โลกตระหนักและให้การยอมรับพุทธธรรมหรือพุทธศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจ ธรรมชาติของโลกและชีวิตที่แท้จริงและฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไป คือ การกิน อยู่ ดู ฟัง จนถึงระดับการดำเนินชีวิต

^{๒๔๖} พระเทพโสภณ, (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ทิศทางการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๓๕ – ๓๖.

^{๒๔๗} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: อุษาการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

^{๒๔๘} บรรเจอดพร รัตนพันธ์, **ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธ**, (กรุงเทพมหานคร: อุษาการพิมพ์ , ๒๕๔๗), หน้า ๑.

ของนักบวชผู้มั่งมีชีวิตที่บริสุทธิ์และในทุกระดับ ยังผลให้ผู้ศึกษาเองมีความสุขพร้อมๆ กับช่วยให้คนรอบข้างและสังคมมีความสุขพร้อมกันไปได้อย่างชัดเจน พุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาเป็นระบบการศึกษา ๓ ประการ เรียกว่าไตรสิกขา คือ อธิสัสสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้นๆ ว่าศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรมเพื่อพัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจและปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัย มีความยากง่ายตั้งแต่เรื่องเบื้องต้น ทั้งของเด็กและผู้ใหญ่จนถึงเรื่องที่ละเอียดซับซ้อนที่ยากจะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้^{๒๔๙}

พุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาเป็นระบบการศึกษา ๓ ประการ เรียกว่าไตรสิกขา คือ อธิสัสสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้นๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการ ฝึกหัดอบรมเพื่อพัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจ และปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุม การดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัย มีความยากง่ายตั้งแต่เรื่องเบื้องต้นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่ จนถึง เรื่องที่ละเอียดซับซ้อนที่ยากจะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้

การศึกษาของกุลบุตรกุลธิดาและผู้ใหญ่ทั้งหลายในอดีตอันยาวนานของไทย มีฐานจากการใช้หลักพุทธธรรมมาอบรมสั่งสอน แต่ไม่มีระบบของการศึกษาภาคบังคับอย่างในยุคปัจจุบัน แม้ในปัจจุบันจะมีการศึกษาภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่ แต่ก็มีได้นำเอาพุทธธรรมมาเป็นฐานของการศึกษาแต่นำระบบและองค์ความรู้ตามโลกนิยมโดยมีรากฐานจากประเทศตะวันตก มาเป็นแกนในการจัดการศึกษา ทำให้พุทธธรรมเริ่มห่างเหินจากชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบันมากขึ้น ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายในความล้ำค่าของพุทธธรรม และจากการที่เป็นฐานของวัฒนธรรมไทยมาแต่อดีตด้วย คุณค่าอันอนันต์ขององค์ความรู้ในพุทธธรรม และระบบไตรสิกขาที่ชัดเจนในการศึกษาพัฒนาผู้เรียนทุกวัยทางกระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้ทางสถานศึกษานำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์ในการจัดระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบัน เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดคุณสมบัติของการเป็นคนที่ดี เก่ง มีความสุขอย่างแท้จริง อันเป็นเป้าหมายของพุทธธรรม^{๒๕๐}

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น โรงเรียนวิถีพุทธจึงหมายถึง โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธานุชาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการกรอบแนวคิดรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ ที่นำหลักพุทธธรรมหรือองค์ ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธานุชาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถ กิน อยู่ ดู ฟังเป็น คือใช้ปัญญาและเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต และการจัดดำเนินการของสถานศึกษาจะแสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโมหะ) ที่เป็น

^{๒๔๙} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖), หน้า ๗-๘.

^{๒๕๐} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสกายบุ๊คส, ๒๕๔๖), หน้า ๓๕.

กัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านด้วยวิถีวัฒนธรรมแสงปัญญา ทั้งนี้การพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขารูปแบบโรงเรียนวิถิพุทธ

๒.๖.๔ รูปแบบโรงเรียนวิถิพุทธ

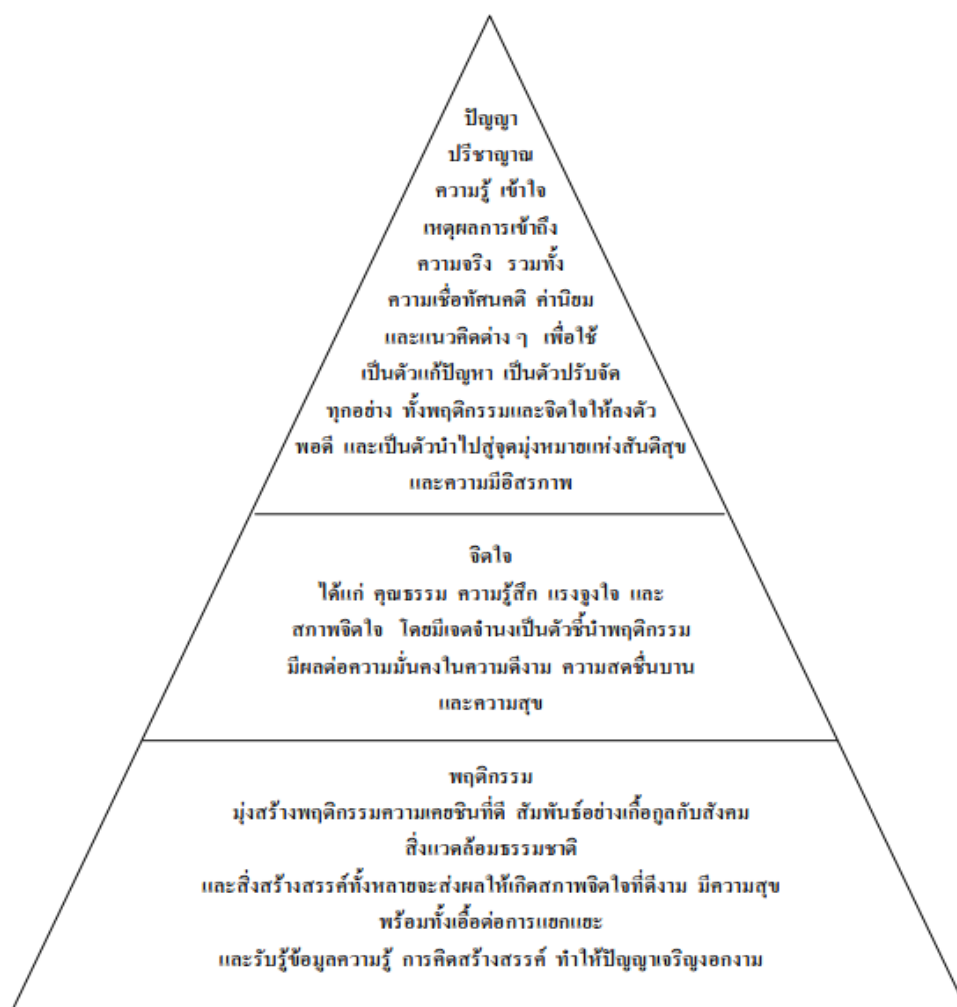
โรงเรียนวิถิพุทธดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าที่ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนา

รูปแบบโรงเรียนวิถิพุทธ เน้นการจัดสภาพทุกๆ ด้านเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ โดยส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญาภูมิธรรม ๔ ประการคือ

๑. สปัจริสสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดีใกล้ผู้รู้มีครูอาจารย์ดีมีข้อมูลมีสื่อที่ดี
๒. สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี
๓. โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดี
๔. อัมมานุธัมมปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ถูกต้องเหมาะสม

โรงเรียนวิถิพุทธ เป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถ กิน อยู่ ดู ฟังเป็น คือใช้ปัญญาและเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต และการจัดดำเนินการของสถานศึกษาจะแสดงถึงการ จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร เอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสงปัญญาผ่านระบบไตรสิกขา ที่ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรมทั้งศีลหรือพฤติกรรมหรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนและสังคม สมาธิ หรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพมีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบสุข และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่แยบคาย (โยนิโสมนสิการ) โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรที่สำคัญ ที่รักและปรารถนาดี ที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุด ด้วยความเพียรพยายามระบบพัฒนาผู้เรียนรูด้วยไตรสิกขานี้แสดงแนวคิดได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ ๒.๔ สรุปแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

สถานศึกษาจัดสภาพในทุกๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่าง
 บูรณาการ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็น มีวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา
 ทั้งนี้การจัดสภาพจะส่งเสริมให้เกิดลักษณะของปัญญาวุฒิธรรม ๔ ประการคือ

๑. สัมปยุตสังสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ครู
 อาจารย์ดี มีข้อมูล มีสื่อที่ดี

๒. สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษา โดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี

๓. โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี

๔. ธัมมานุวัตรปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ และ
 ดำเนินชีวิตได้ถูกต้องตามธรรม

ปัญญาวุฒิธรรม ๔ ประการนี้ จะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักไตรสิกขาได้
 อย่างชัดเจน สำหรับแนวคิดเบื้องต้นของการจัดสภาพในสถานศึกษาที่เหมาะสมในด้านต่างๆ
 มีลักษณะดังต่อไปนี้

ด้านกายภาพ

สถานศึกษาจะจัดอาคารสถานที่สภาพแวดล้อมห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนา ศิล สมาธิ และปัญญา เช่น มีศาลาพระพุทธรูปเด่นเหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ มีมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิตเจริญภาวนาเหมาะสมหรือมากพอที่จะบริการผู้เรียน หรือ การตกแต่งบริเวณให้เป็นธรรมชาติหรือใกล้ชิดธรรมชาติ ชวนให้มีใจสงบและส่งเสริมปัญญา เช่น รมรื่น มีปายนิเทศ ปายคุณธรรม ดุแลเสียงต่างๆ มีให้อีกทีก ถ้าเปิดเพลงกระจายเสียงก็พิถีพิถันเลือก เพลงที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา เป็นต้น

ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต

สถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิต ประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือในโอกาสต่างๆ เป็นภาพรวม ทั้งสถานศึกษา ที่เน้นการปฏิบัติบูรณาการทั้ง ศิล สมาธิ และปัญญา โดยเน้นการมีวิถีชีวิต หรือ วัฒนธรรมของการกิน อยู่ ดู ฟังเป็น ด้วยสติสัมปชัญญะ เพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้จริงของการดำเนิน ชีวิต โดยมีกิจกรรมตัวอย่าง เช่น กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียนประจำวัน กิจกรรมรับศีลหรือทบทวนศีลทุกวันอาจเป็นบทกลอนหรือเพลง เช่นเดียวกับกิจกรรมแผนเมตตา กิจกรรมทำสมาธิรูปแบบต่างๆ เป็นประจำหรือก่อนเรียน กิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทาน อาหารกลางวัน กิจกรรมอาสาตาวีเศษปฏิบัติวินัยหรือศีล กิจกรรมประเมินผลการปฏิบัติธรรม กิจกรรม สวดมนต์ ฟังธรรมประจำสัปดาห์หรือในวันพระ กิจกรรมบันทึกและยกย่องการปฏิบัติธรรม

ด้านการเรียนการสอน

สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรสถานศึกษา หรือจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนตามหลัก พุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร หมายความว่า ผลที่ได้รับจากการเรียนรู้จะต้องปรากฏเป็นพฤติกรรมในระยะสั้นๆ แต่ก็ไม่ใช่ไม่มีการ เปลี่ยนแปลงอีกต่อไป การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการเรียนรู้ นั้น ไม่จำเป็นต้อง เปลี่ยนแปลงทันทีทันใด อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงศักยภาพที่จะกระทำในอนาคตก็ได้

ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์

สถานศึกษาส่งเสริมบรรยากาศของการเรียนรู้ และพัฒนาไตรสิกขาหรือส่งเสริมการมี วัฒนธรรมแสงปัญญา และมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน มีบรรยากาศของการเคารพ อ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส การมีความเมตตากรุณาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อครู นักเรียน ต่อนักเรียน และครูต่อครูด้วยกัน และสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนปฏิบัติตนเป็น ตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เช่น การลดละเลิกอบายมุข การเสียสละ

ด้านการบริหารจัดการ

สถานศึกษาโดยบุคลากรในสถานศึกษาร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน สร้างความตระหนัก และศรัทธา รวมทั้งสร้างเสริมปัญญา เขาใจในหลักการและวิธีดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธร่วมกัน ทั้งนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งครู และผู้บริหารเพียรพยายามสนับสนุนในลักษณะต่าง ๆ และ การปฏิบัติตนเอง ที่จะสนับสนุนและเป็นตัวอย่างในการพัฒนาผู้เรียนตามวิถีชาวพุทธ ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนดังนี้

๑. ขั้นเตรียมการ ที่จะทำให้การจัดการโรงเรียนวิถีพุทธดำเนินไปด้วยสะดวกและศรัทธาและฉันทะ

๒. ขั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ที่จะป็นปัจจัยเป็นกิจกรรมเป็นเครื่องมือสู่การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะแห่งปัญญาธรรม

๓. ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เป็นหัวใจของการดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

๔. ขั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ที่จะช่วยให้การดำเนินทุกส่วนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยหาที่ความเป็นกัลยาณมิตร

๕. ขั้นปรับปรุง พัฒนาต่อเนื่อง ที่จะเนนย้ำการพัฒนามาต้องมีมากขึ้น ด้วยหลักอิทธิบาท ๔ และอุปญาธรรม

๖. ขั้นประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินการ ที่จะนำข้อมูลผลการดำเนินงานสู่การเตรียมการที่จะดำเนินการในรอบต่อ ๆ ไป เช่น ในรอบต่อไปหรือใช้กับโครงการต่อเนื่องอื่น

หลักการของโรงเรียนวิถีพุทธ

การศึกษาที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา คือ การมองคนให้เต็มคน การมองมนุษย์ให้เต็มความเป็นมนุษย์ ต้องสอนให้กินอยู่ ดูฟังเป็น หากยังกินอยู่ ดูฟังไม่เป็นก็ถือว่าคนๆ นั้นไร้การศึกษา การให้การศึกษาดองครบทั้งด้าน พฤติกรรม จิตใจและปัญญา แต่เดิมวันพระเป็นวันที่สำคัญมาก เป็นวันแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริง คนไทยได้อธิสัส ฟังธรรม ทำบุญกันที่วัดวันพระจึงเป็นวันแห่งความประเสริฐ วันแห่งสติปัญญา วันแห่งบุญกุศล เป็นวิถีของคนไทยในรอบ ๗-๘ วัน เป็นวันที่พุทธบริษัท ศาสนิกชน อุบาสกอุบาสิกา มาวัดฟังธรรม มีกิจกรรมร่วมกับพระภิกษุสงฆ์มาทำบุญทำทาน จึงเป็นวันสำคัญของการพัฒนามนุษยชาติ เป็นวันที่ได้สร้างความสงบให้กับตนเองสู่ความสงบเย็น ได้หยุดวิถีชีวิตที่ผ่านมา อย่างน้อยที่สุดไม่ได้ทำอะไรก็ได้โอนเอนมโนทากับผู้อื่น เป็นวันพักสิ่งไม่ดี เด็กที่ตามผู้ใหญ่มาวัดก็อยากทำอย่างนั้นบ้างเมื่อโตขึ้น การละเล่นของเด็กไทยที่เกิดขึ้นที่วัดนั้น ล้วนแฝงไปด้วยปัญญา ด้วยกระบวนการเรียนรู้ในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และเน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม ต่อมาวันโกนวันพระถูกละเลยให้เป็นวันสำคัญ เกิดการจัดการศึกษาตามระบบตะวันตกเข้ามาแทนที่และเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย จนกระทั่งกลายมาเป็นการทำลายการศึกษาที่เคยกลมกลืนอยู่ในวิถีชีวิต เพราะกระบวนการเรียนรู้บางอย่างถูกตัดขาด พระพุทธศาสนาถูกตัดตอน ขาดการเรียนรู้จนระบบโรงเรียนนับเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมและธรรมะมีการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นการแยกคนออกจากวิถีชีวิตและวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้ทั้งดงามสมบูรณ์ที่เคยมีมาก่อนจึงขาดหายไป โรงเรียนวิถีพุทธจึงเกิดขึ้นมาเพื่อให้เด็กมีกระบวนการเรียนรู้ที่แท้จริงเพื่อให้เด็กกิน อยู่ ดู ฟังเป็น โรงเรียนวิถีพุทธ หรือโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามแนวพุทธเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการจัดการศึกษาที่ใช้หลักพุทธปรัชญารอยเรียงวิถีชีวิตกับกระบวนการเรียนรู้ตามหลักธรรมมีเอกลักษณ์ ๔ ประการ^{๒๕๑} คือ

^{๒๕๑} สนิท สายธนู, “โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านจริยธรรมศึกษาแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์เขต ๒”, รายงานวิจัย, (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรมสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), ๒๕๕๗), หน้า ๑๘-๒๑.

เอกลักษณ์ข้อที่ ๑ การทำความเห็นให้ถูกต้อง กล่าวคือ เป็นการศึกษาที่มีเจตคติ มีความรู้ ความเข้าใจจากฐานความจริงของธรรมชาติ โดยการสร้างความเห็นตรงถูกต้อง ตามหลัก ๕ ประการ คือ ๑) การมองคนเต็มคน มนุษย์มีความเป็นมนุษย์ได้ต่อเมื่อได้รับการศึกษาทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญาอย่างเป็นองค์รวม อันจะเกิดการพัฒนาใน ๔ ด้าน คือ กาย ศีล จิต และปัญญา นำไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ๒) มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และจำเป็นต้องฝึกมนุษย์ ที่ได้รับการฝึกที่ถูกต้อง จะพัฒนาขัดเกลาภิเลสจนเป็นผู้ที่ประเสริฐ มนุษย์ที่ไม่ได้รับการฝึกจะเลว ยิ่งกว่าสัตว์เดรัจฉาน ๓) การศึกษาที่สมบูรณ์เป็นสิ่งที่จำเป็นสำคัญยิ่งต่อมนุษยชาติ ซึ่งได้แก่การใช้ หลักการของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ๔) มนุษย์มีความแตกต่างหลากหลาย มีความรู้ ความสามารถ ความสนใจแตกต่างกัน ต้องใช้การฝึกแตกต่างกัน ๕) การจัดการศึกษาต้องสามารถ รองรับความแตกต่างหลากหลายของมนุษย์ ในด้านความสนใจ

เอกลักษณ์ข้อที่ ๒ ทุกคนอยู่ในฐานะที่ต้องเรียนรู้ ต้องเป็นผู้เรียนตลอดชีวิต การจัดการศึกษาตามแนววิถีพุทธ เน้นให้เกิดการเรียนรู้ ฝึกฝนพัฒนาตน เป็นต้นแบบ เป็นแบบอย่าง ซึ่งกันและกัน และสามารถเรียนรู้ไปด้วยกันทั้งผู้ใหญ่เด็ก ตั้งแต่ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและ ชุมชน มีใจเพียงนักเรียนเท่านั้น

เอกลักษณ์ข้อที่ ๓ ทุกคนอยู่ในฐานะกัลยาณมิตร การเป็นกัลยาณมิตรนั้น อาจเริ่ม ตั้งแต่การไม่เบียดเบียนสร้างความเดือดร้อน สร้างมลภาวะต่อกัน แต่ในโรงเรียนวิถีพุทธนั้นก้าวไปอีก ขั้นหนึ่งคือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งทางวัตถุและทางธรรม ทางจิตใจที่ให้อภัยช่วยเหลือกัน เอื้อเฟื้อสนับสนุนส่งต่างๆ ต่อกัน ให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปทั้งภายในโรงเรียน และนอกโรงเรียน

เอกลักษณ์ข้อที่ ๔ การนำเหตุปัจจัยทั้งสามข้อแรกให้นำมาปรากฏในวิถีชีวิตจริงการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนวิถีพุทธมีการออกแบบกิจกรรม การเรียนการสอน กิจกรรม การเล่น การกิน อยู่ ดู ฟัง ให้มาเรียงร้อยต่อกันเป็นวิถีชีวิต มีเหตุผล มีคุณค่า รู้อะไรที่ไปที่จะให้การศึกษาทั้งด้าน พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา นั่นคือการจัดการศึกษาในโรงเรียนวิถีพุทธมี “ไตรสิกขา” เป็นเส้นด้าย ร้อยเรียงกระบวนการเรียนรู้จากทุกส่วนของวิถีชีวิตเขาด้วยกันและโอบล้อมคนทั้งระบบไว้

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ ใช้หลัก “ไตรสิกขา” ศีล (พฤติกรรม) มีชีวิตที่สัมพันธ์ดีกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม มีกิริยามารยาท กิน อยู่ ดู ฟังเป็น รู้จักพิจารณาเลือกเสพสิ่งบริโภค และสื่อต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ด้วยปัญญา รู้จักความพอดี พอประมาณ ในการแสวงหา บริโภค สะสมสิ่งต่างๆ ปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ภายนอกที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดวินัยในตนเอง ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นโดยมีศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต จิตใจ (สมาธิ) มีสมรรถภาพที่ดี คือ มีสมาธิ มีความตั้งมั่น เข้มแข็ง มุ่งมั่นทำดี ด้วยจิตใจกล้าหาญ อดทน สู้สิ่งยาก ขยันหมั่นเพียร ไม่ย่อท้อสามารถฟันฝ่าอุปสรรคผ่านความยากลำบากไปได้พึ่งตนเอง ได้ มีคุณภาวะ คือ มีความกตัญญูรู้คุณ มีจิตใจเมตตา กรุณาโอบอ้อมอารีมีน้ำใจ ละอายชั่ว กลัวบาป ซื่อสัตย์ รับผิดชอบกล้ารับผิดชอบ เกิดจิตที่เป็นบุญกุศลอย่างสม่ำเสมอ มีสุขภาวะที่ดี คือ มีความสุข ความร่าเริง เบิกบาน มองโลกในแง่ดี มีกำลังใจ เกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ ในการร่วมกิจกรรม งานต่างๆ รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ ปัญญา มีศรัทธาเลื่อมใสและความเข้าใจในพระรัตนตรัยในกฎ แห่งกรรม และในหลักบาปบุญคุณ โทษ มีทักษะและอุปนิสัยในการเรียนรู้ที่ดี จูงใจ ใฝ่รู้ รู้จักการ

ค้นคว้า การจดบันทึกให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์ประมวลผลสามารถนำเสนอถ่ายทอดได้ทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล มีทักษะชีวิตเท่าทันต่อสิ่งเร้าภายนอกและกิเลสภายในตนเองสามารถแก้ปัญหาชีวิตได้สามารถ นำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้มีฐานชีวิตที่ดีมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติธรรม เกิดปัญญาเข้าใจในสังขารธรรมในชีวิตได้ตามวุฒิภาวะของตนเองสามารถต่อยอดพัฒนาไปสู่การปฏิบัติธรรมให้เกิดความเจริญงอกงามในธรรมที่สูงยิ่งขึ้นไป ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรม ทั้งศีลหรือพุทธานุสสหรือวินัย ในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนและสังคมสมาธิหรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบ สุข และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้องมีศักยภาพในการคิดการแก้ปัญหาที่เหมาะสม (โยนิโสมนสิการ) โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็น กัลยาณมิตรสำคัญ ที่รักและปรารถนาดี ที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุดด้วยความเพียรพยายาม ระบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขา

๒.๖.๕ ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

ตัวชี้วัดในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นขอบข่ายคุณภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ มีแนวทางที่ชัดเจนในเชิงเป้าหมายภาพรวม มีความชัดเจน และสามารถเป็นเครื่องมือแกสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับในการนิเทศ ติดตามตลอดจนทบทวน และประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในทุกระดับเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสม และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ขอบข่ายคุณภาพงานโรงเรียนวิถีพุทธประกอบด้วย ๔ ด้านใหญ่ คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

มาตรฐานด้านปัจจัยที่นำเข้า คือ โรงเรียนมีบุคลากรที่มีลักษณะที่เหมาะสมต่อการเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ มีการบริหารจัดการ มีหลักสูตร มีแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการพัฒนานักเรียนตามหลักไตรสิกขา รายละเอียดตัวชี้วัดด้านปัจจัยที่นำเข้า

ตารางที่ ๒.๒ รายละเอียดตัวชี้วัดด้านปัจจัยที่นำเข้า (Input)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้คุณภาพ
๑. บุคลากรมีลักษณะที่ดี	๑. ผู้บริหาร	๑. วิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือศีล ๕ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ๒. มีพรหมวิหารประจำใจ ๓. มีความซื่อสัตย์ จริงใจในการทำงาน ๔. มีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือศรัทธาในพระพุทธศาสนา
	๒. ครู	๑. มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือศีล ๕ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ๒. มีพรหมวิหารธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตรมุ่งพัฒนาใหญ่ เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลักไตรสิกขา ๓. รู้ เข้าใจ หลักการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา

มาตรฐานด้านกระบวนการที่ต้องการให้เกิด คือ โรงเรียนจัดบรรยากาศและกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เป็นไปตามหลักไตรสิกขาและบูรณาการในวิถีชีวิต รายละเอียดตัวชี้วัดด้านกระบวนการ ดังตารางที่ ๒.๓

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้คุณภาพ
๑. การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา	๑. กระบวนการจัดการเรียนรู้	๑. จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการพุทธธรรมหรือหลักไตรสิกขาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

		๒. ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหา ๓. จัดการที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ๔. จัดการเรียนรู้ที่มีความสุข ทั้งผู้เรียนรู้และผู้จัดการเรียนรู้ ๕. จัดกิจกรรมบริหารจัดการจิตและเจริญปัญญาทั้งในการเรียน การสอนและในกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน
	๒. การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ ๓. การวัดประเมินผล	๑. ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ ๒. นิมนต พระสงฆ์หรือเชียววิทยากรภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาสอนนักเรียนสม่ำเสมอ ๓. จัดให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่วัด หรือศาสนสถานศึกษา ที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีการวัด ประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลายครอบคลุมตามหลักภาวา ๔ (กาย ศีล จิต ปัญญา) โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนต่อเนื่อง
๒. บรรยาภาศ และกิจกรรม การเรียนการสอน	บ ร ร ย า ก า ศ ป ฏิ สัม พันธ์ ที่ ส่งเสริม “การสอนให้รู้ทำให้ดูอยู่ให้เป็น”	๑. ส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร อ่อนน้อมถ่อมตน เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยิ้มแย้ม มีเมตตาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียนครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครอง ๒. ส่งเสริมบรรยาภาศ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์ ๓. ส่งเสริมบุคลากรและนักเรียน ให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ๔. ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชู ผู้ทำดี เป็นประจำ
๓. กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	๑. กิจกรรมพื้นฐานชีวิตประจำวัน ๒. กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา	๑. ฝกอบรมให้เกิด การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น (รู้เข้าใจเหตุผล และได้ประโยชน์ตามคุณค่าแท้ ตามหลักไตรสิกขา) ๒. จัดกิจกรรมการรับผิดชอบ ดูแลรักษา พัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย ๑. ส่งเสริมปฏิบัติกิจกรรมพระพุทธศาสนาอย่างเห็นคุณค่า รู้เข้าใจเหตุผล ๒. จัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นประจำ และในโอกาสสำคัญอย่างต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิต ๓. ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วม และเห็นคุณค่าในการรักษา และสืบต่อพระพุทธศาสนา

๓. ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output)

มาตรฐานด้านผลผลิตที่ต้องการให้เกิด คือ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเป็นผู้มีคุณลักษณะกัลยาณมิตร อยู่ คู่ ฟังเป็น (ครอบคลุมภาวนา ๔) ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความสุข รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลผลิต โดยให้นักเรียนมีคุณลักษณะ ดังตารางที่ ๒.๔

ตารางที่ ๒.๔ รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้คุณภาพ
พัฒนาการ ศีล จิต และปัญญา อย่างบูรณาการ (ภาวนา ๔)	๑. กาย (กายภาพ)	๑. บริโภคใช้สอยปัจจัย ๔ ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม ๒. การดูแลร่างกาย และการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย ๓. ดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม
	๒. ศีล (สังคม)	๑. มีศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ๒. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ๓. สามารถพึ่งตนเองได้ หรือทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต
	๓. จิต (จิตใจ/อารมณ์)	๑. มีความกตัญญูรู้คุณ ตอบแทนคุณ ๒. มีจิตใจ เมตตา กรุณา (เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปัน) ต่อกัน ๓. ทำงานและเรียนรู้อย่างตั้งใจ อุดมคติ ขยันหมั่นเพียร ๔. มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ราเริงเบิกบาน
	๔. ปัญญา	๑. มีความศรัทธาและเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย ๒. รู้บาป-บุญ คุณ-โทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ ๓. ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาแสวงหาความจริง และใฝ่สร้างสรรค์พัฒนางาน ๔. รู้เท่าทัน แก้ไขปัญหาชีวิตและทำงานได้ด้วยสติปัญญา

๔. ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ (Outcomes/Impact)

มาตรฐานด้านผลกระทบที่ประสงค์ให้เกิด คือ บ้าน วัด โรงเรียน ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ และเกิดความสมานฉันท์ร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนและสังคมตามวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง รายละเอียดด้านผลกระทบ ดังตารางที่ ๒.๕

ตารางที่ ๒.๕ รายละเอียดด้านผลกระทบ (Outcomes/Impact)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ตัวบ่งชี้คุณภาพ
บวร ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ	๑. บ้าน (ผู้ปกครองและชุมชน)	๑. บ้านและชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น ๒. ชุมชนมีผู้ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น
	๒. วัด	วัดได้ศาสนทายาทและกำลังช่วยงานพระพุทธศาสนามากขึ้น
	๓. โรงเรียน	โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธาและได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัด ราชการ)

๒.๖.๖ รูปแบบของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ

พุทธธรรมหรือพุทธศาสนามีการพัฒนาเป็นระบบการศึกษา ๓ ประการ เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนาการกินอยู่ดูฟังเป็น คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหาร และคณะครูเป็นกัลยาณมิตรการพัฒนาในรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธเน้นการจัดสภาพทุกๆ ด้านเพื่อสนับสนุนผู้เรียนให้พัฒนาตามหลักพุทธธรรมส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญาวัฒนธรรม ๔ ประการคือ

๑. สัปปุริสสังสวะหมายถึง การอยู่ใกล้คนดีใกล้ผู้รู้มีครูอาจารย์ที่มีข้อมูลมีสื่อที่ดี
๒. สัทธัมมัสสวนะหมายถึง เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี
๓. โยนิโสมนสิการหมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีปฏิบัติ
๔. อัมมานุสัสมปฏิบัติหมายถึง สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ถูกต้องเหมาะสม

โรงเรียนวิถีพุทธ การจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธนั้นมิใช่เป็นเพียงการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดกันอยู่โดยทั่วไปจนกว่าจะเรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมโรงเรียนเช่นการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาการนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนาหรือมาสอนวิชาพระพุทธศาสนาการมีห้องจริยธรรมมีพระพุทธรูปประจำโรงเรียนการฝึกให้นักเรียนนั่งสมาธิการจัดให้นักเรียนสอบธรรมศึกษาการจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมเท่านั้นเพราะโรงเรียนวิถีพุทธต้องทำมากกว่านั้นคือนอกจากจัดกิจกรรมในลักษณะที่เป็นวัฒนธรรมโรงเรียนดังกล่าวแล้วโรงเรียนวิถีพุทธยังได้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งระบบด้วยคือทั้งด้านการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้อุปการะดูแลสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ และสังคมการจัดกิจกรรมต่างๆ รวมตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้านวัด และชุมชน^{๒๕๖}

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่ารูปแบบของโรงเรียนวิถีพุทธนั้นเป็นรูปแบบการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้มีความสะอาดสว่างสงบร่มรื่นนักเรียนพักนอนได้อย่างปลอดภัยสถานศึกษามีกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้นักเรียนได้เรียนรู้ จัดให้มีที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประจำห้องเรียนหรือประจำโรงเรียน และมีป้ายนิเทศป้ายคติธรรมคำขวัญคุณธรรมพระพุทธรูปประจำห้องเรียนหรือประจำโรงเรียน และมีป้ายนิเทศป้ายคติธรรมคำขวัญคุณธรรมจริยธรรมตามห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมส่งเสริมให้นักเรียนให้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์จัดกิจกรรมการดูแลรับผิดชอบห้องเรียน และแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างครบวงจร

๒.๖.๗ แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

ภาพอรรถาธิบายของโรงเรียนวิถีพุทธเป็นภาพที่สะท้อนถึงการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน และแสดงถึงความพยายามนำหลักพุทธธรรมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหาร และจัดการศึกษาอย่างชัดเจนโดยให้มีรูปแบบที่หลากหลาย

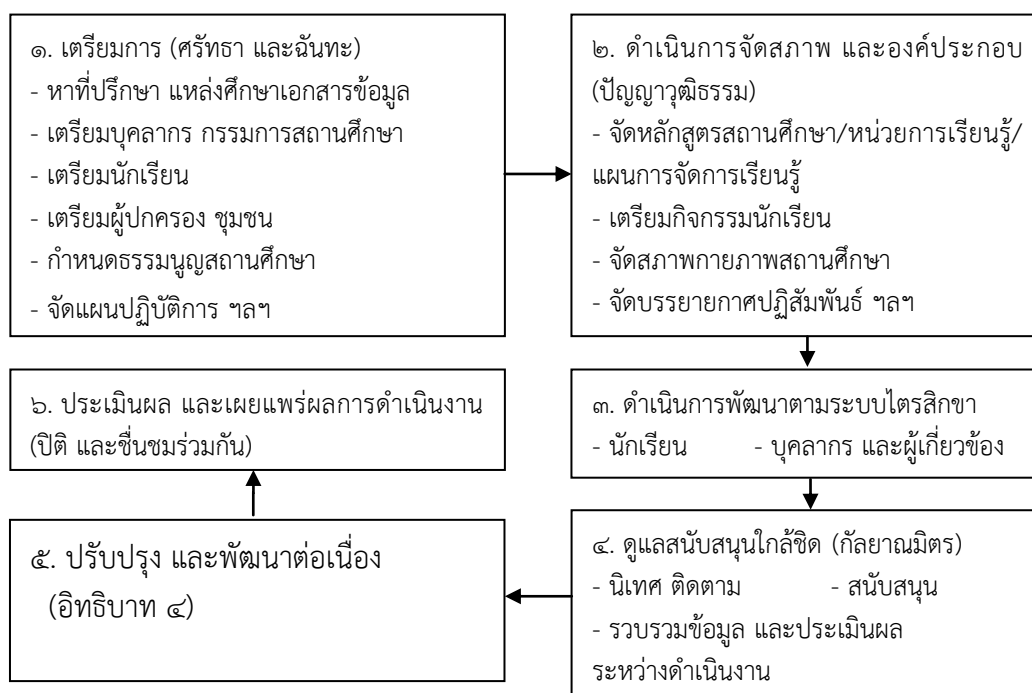
^{๒๕๖} เมตตา ภริมย์ภักดิ์, ปฐมบท โรงเรียนวิถีพุทธ ในรายงานการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนวิถีพุทธ ปีงบประมาณ ๒๕๔๗ - ๒๕๔๘, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑, ๒๕๔๘), หน้า ๑-๕.

ตามความเหมาะสมของสถานศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนได้อย่างดีที่สุดพร้อมกับสร้างสรรค์สภาพการดำเนินงานที่ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนมีความสุข และได้พัฒนาสู่ชีวิต และสังคมที่ดงามควบคู่กันไป^{๒๕๓}

แนวการดำเนินการ และจังหวะก้าวการพัฒนาของโรงเรียนวิถีพุทธแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกันได้ ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม ก้าวอย่างใดที่ชัดเจนจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้จากความพยายามในการพัฒนาผู้เรียนทั้ง ศิล สมาธิ ปัญญา ควบคู่กันไปอย่างบูรณาการบนวิถีการดำเนินชีวิตธรรมดาที่ส่งเสริมการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น” คือ ดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทัน และจัดการได้ในลักษณะที่จะก่อประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด

แนวดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธในภาพเบื้องต้นที่โรงเรียนสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม ประกอบด้วย การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ กิจกรรมเสนอแนะ การพัฒนา การพัฒนาบุคลากร และคุณลักษณะบุคลากรที่คาดหวัง และการถือกุศลสัมพันธโรงเรียนวิถีพุทธ และชุมชน รายละเอียดดังนี้

๑. การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ จังหวะก้าวการพัฒนาสู่โรงเรียนวิถีพุทธที่ชัดเจนมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบ และลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบ และลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบต่อไปนี้เป็นข้อเสนอเชิงตัวอย่างหนึ่งที่สถานศึกษาสามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการจัดสภาพ และองค์ประกอบ ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียน และบุคลากรตามระบบไตรสิกขา ขั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ขั้นปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง และขั้นประเมินผล และเผยแพร่ดำเนินการ ขั้นตอนการบริหารจัดการ ดังภาพที่ ๒.๕

ภาพที่ ๒.๕ การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ^{๒๕๔}

^{๒๕๓} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงเรียนวิถีพุทธ, หน้า ๘๕-๘๗.

^{๒๕๔} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ, หน้า ๓.

แนวการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยสังเขปมีดังนี้

๒. ขั้นตอนการเตรียมการ เป็นขั้นตอนความพยายามที่จะเตรียมสิ่งที่จะทำให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปได้โดยสะดวก ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการเตรียมการ เช่น

๑) การหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา และเอกสารข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปรึกษาที่เป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนาวิถีพุทธนี้ ซึ่งอาจจะเป็นพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มีศรัทธา และความรู้ชัดพุทธธรรม ถ้าเป็นคฤหัสถ์ ควรเป็นแบบอย่างในสังคมได้ เช่น เป็นผู้ไม่ข้องแวะในอบายมุข เป็นผู้ทรงศีล ปฏิบัติธรรม เป็นต้น ที่ปรึกษาจะมีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะในระยะเริ่มการพัฒนา

๒) การเตรียมบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนให้มีความตระหนักในคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ให้เกิดศรัทธา และฉันทะ ในการร่วมกันพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธด้วยปัญญา รู้เข้าใจทิศทางจากศรัทธา และฉันทะการพัฒนาร่วมกัน ความสำเร็จโรงเรียนวิถีพุทธด้วยปัญญา รู้เข้าใจทิศทางจากศรัทธา และฉันทะการพัฒนาร่วมกัน ความสำเร็จในการพัฒนาร่วมกัน ความสำเร็จในการพัฒนาคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นได้ไม่ยาก สำหรับวิธีการเตรียมผู้เกี่ยวข้องนี้สามารถดำเนินการได้หลากหลายตั้งแต่วิธีทั่วไป เช่น การประชุมชี้แจงการสัมมนา จนถึงการประชุมสัมพันธที่หลากหลาย การร่วมกันศึกษาดูงาน เป็นต้น

๓) การกำหนดเป้าหมายจุดเน้น หรือวิสัยทัศน์ และแผนงานที่ชัดเจนทั้งระยะยาวในธรรมนูญสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการรายปีก็ตามที่ผู้เกี่ยวข้องเห็นพ้องกันจะเป็นหลักประกันความชัดเจนในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธได้อย่างดี อันเป็นส่วนสำคัญของการเตรียมการที่ดี

๔) ขั้นตอนการดำเนินการจัดสภาพ และองค์ประกอบ เป็นการดำเนินการจัดปัจจัยต่างๆ ของการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งประกอบไปด้วยสภาพทั้งกายภาพและองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อันจะนำสู่การเป็นปัจจัยในการพัฒนาผู้เรียน ตามหลักปัญญาภิธรรม ๔ ประการ คือ การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ มีข้อมูล มีสื่อที่ดี (สัปปุริสสังเสวะ) การใส่ใจศึกษาเล่าเรียนโดยมีฐานของหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี (สัทธัมมัสสวนะ) การมีกระบวนการคิดที่ดี คิดถูกวิธี โดยมีสภาพ และบรรยากาศที่ส่งเสริม (โยนิโสมนสิการ) และปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม หรือนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้เหมาะสม (ธัมมานุธัมมปฏิบัติ) สภาพ และองค์ประกอบที่สำคัญที่จำเป็นต้องจัดส่งเสริมให้เกิดวิถีพุทธมีตัวอย่าง เช่น

๕) หลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนการสอนที่โรงเรียนวิถีพุทธควรคำนึงถึงอย่างยิ่ง แนวคิดหนึ่งของการจัดก็คือ การบูรณาการหลักธรรม ทั้งที่เป็นความรู้ (K) ศรัทธา ค่านิยม คุณธรรม (A) และการฝึกปฏิบัติหลักธรรม (P) ในการเรียนการสอน โดยอาจกำหนดในระดับจุดเน้นหลักสูตรสถานศึกษาที่แทรกในทุกองค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษา หรือกำหนดในระดับหน่วยการเรียนรู้หรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูจะนำสู่การจัดการเรียนรู้ต่อไป

๖) การเตรียมกิจกรรมนักเรียน ที่โรงเรียนต้องคิด และกำหนดให้เหมาะสมกับผู้เรียนของตนมากที่สุด ซึ่งลักษณะกิจกรรมที่กำหนดมีหลากหลายทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมวิถีชีวิต ซึ่งถ้าโรงเรียนเลือกกำหนด และเตรียมการไว้

ล่วงหน้า จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้สรุปว่า “การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกิน อยู่ ดู ฟังเป็น”

๓) การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษาที่หมายครอบคลุมถึงอาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม อาณาบริเวณของสถานศึกษาซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงการจัดให้เหมาะสม และมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาไตรสิกขาให้มากที่สุด ทั้งที่ผ่านระบบการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา และผ่านการเรียนรู้วิถีชีวิตจริงจาก “การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น” ในชีวิตประจำวัน

๔) การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ โดยผ่านการเตรียมการ การมอบหมาย การรับผิดชอบของบุคลากรในการจัดกิจกรรมส่งเสริม หรือดู และให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นกลายณมิตรเกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยจัดผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การกระตุ้นทุกคนให้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การยกย่องผู้ทำดี การปลูกศรัทธาค่านิยมปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น เป็นต้น

๓. ขั้นการดำเนินการพัฒนาผู้เรียน และบุคลากรตามระบบไตรสิกขา จุดเน้นการดำเนินการพัฒนา คือ นักเรียนของสถานศึกษา โดยเป็นการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาที่เป็นลักษณะบูรณาการ ทั้งในกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนตามหลักสูตร และกิจกรรมวิถีชีวิตต่างๆ ที่ส่งเสริม “การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น” เป้าหมายการพัฒนาจัดให้มีความชัดเจนที่พัฒนาทั้งองค์รวมของชีวิตที่จะนำไปสู่การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ในที่สุด

นอกจากการพัฒนาผู้เรียนอันเป็นภาระหลักแล้ว สถานศึกษาจำเป็นต้องไม่ละเลยการพัฒนาบุคลากรของตนเองทั้งหมดด้วย เพราะบุคลากรโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ครู และผู้บริหารจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ยิ่งบุคลากรได้รับการพัฒนาตามระบบไตรสิกขามากเท่าไร จะยิ่งส่งผลดีต่อการช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนามากขึ้นเท่านั้น การดำเนินการพัฒนาผู้เรียน และบุคลากรตามระบบไตรสิกขานี้จะดำเนินการได้ดี หากขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการจัดสภาพ และองค์ประกอบ และขั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิดดำเนินการได้อย่างดี เพราะต่างเป็นเหตุปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินการพัฒนาผู้เรียน

๔. ขั้นการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด เป็นขั้นตอนสำคัญในการเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปอย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ลักษณะของการดูแลสนับสนุนที่เหมาะสมควรมีลักษณะของความเป็นกลายณมิตรที่ปรารถนาดีต่อกัน ปรารถนาดีต่อการพัฒนาผู้เรียนหรือต่องานกิจกรรมที่สำคัญของขั้นนี้ คือ การนิเทศติดตามที่จะดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ การให้คำปรึกษา และชี้แนะผู้ปฏิบัติ การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ เป็นต้น การสนับสนุนทั้งทรัพยากรข้อมูล และเครื่องมือต่างๆ ในการช่วยดำเนินการให้เป็นไปได้อย่างราบรื่น การรวบรวมข้อมูล และการประเมินผลระหว่างดำเนินการอันจะเป็นฐานของการปรับปรุงต่อเนื่องต่อไป หรือแม้เป็นข้อมูลในการพิจารณาจัดการดูแลสนับสนุนได้อย่างเหมาะสม

๕. ขั้นการปรับปรุง และพัฒนาต่อเนื่อง เป็นขั้นตอนของระบบบริหารจัดการที่กำหนด เพื่อเน้นย้ำการพัฒนาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยนำข้อมูลในขั้นตอนต้นๆ มาพิจารณาแล้วกำหนดปรับปรุงหรือพัฒนางานที่กำลังดำเนินการอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้องค์ธรรมที่สนับสนุนการปรับปรุง และพัฒนางานให้เป็นไปอย่างชัดเจนต่อเนื่อง คือ การมีอิทธิบาท ๔ (ฉันทะ

วิริยะ จิตตะ วิมังสา) และอุปัฏฐาธรรม ๒ (ความไม่สันโดษในกุศลธรรม และความไม่ย่อในการพากเพียร) เป็นต้น

๖. ขั้นการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะสะท้อนให้ทราบถึงผลการดำเนินงานในช่วงเวลาหนึ่งๆ อาจเป็น ๑ ปี หรือ ๓ ปี หรือเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม เป็นต้น และในการประเมินจะเน้นข้อมูลที่เป็นเชิงประจักษ์เชื่อถือได้ให้ข้อมูลที่ชัดเจน ที่สามารถนำสู่การเผยแพร่หรือรายงานผู้เกี่ยวข้องให้ทราบผลการดำเนินงานนั้นๆ และนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานอื่นๆ ต่อไป และในระบบประกันคุณภาพ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญไม่น้อยต่อการเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องยอมรับในการดำเนินการ และบริหารจัดการ^{๒๕๕}

เมื่อโรงเรียนพัฒนาสู่วิสุทธิ และได้พัฒนาจนเป็นโรงเรียนวิสุทธิที่ชัดเจน จะสังเกตได้ถึง ความเปลี่ยนแปลง และประโยชน์อันมากมายที่เกิดขึ้นตามมาที่เปี่ยมไปด้วยความงดงาม และคุณค่า อาทิ

๑. นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่างๆ อย่างชัดเจนพร้อมกับการพัฒนาปัญญา และด้านอื่นๆ การพัฒนาที่จะทำให้เป็นคนดีเก่ง และมีความสุข พร้อมๆ กัน ที่คิดว่ายากจะยากสำหรับโรงเรียนวิสุทธิ

๒. การพัฒนาผู้เรียนที่เกิดขึ้นชัดเจนจะเป็นที่ชื่นชอบ และชื่นชมของทั้งผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และชุมชนที่ได้รับทราบการยอมรับ และความร่วมมือช่วยเหลือจะเกิดขึ้นอย่างทวีคูณ

๓. สภาพแวดล้อม และบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ของโรงเรียนจะดีขึ้น และเกื้อกูลการพัฒนาผู้เรียนรอบด้านทั้ง ศีล สมาธิ และปัญญาผู้คนที่เกี่ยวข้องล้วนเป็นกัลยาณมิตรแก่กันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักเรียน

๔. บุคลากรในโรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองทั้งวิธีการทำงาน และวิถีชีวิตทำให้สภาพการทำงานมีความสุขมีคุณค่าเพิ่มขึ้นชีวิตส่วนตัวพัฒนาสู่ความสะอาดสว่างสงบชัดเจน เพราะความเป็นวิสุทธิช่วยกล่อมเกล่า

๕. โรงเรียนโดยผู้บริหารครูบุคลากร และนักเรียนเป็นแบบอย่างแก่สังคมอีกเป็นพลังการพัฒนาสังคมกว้างให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

๒.๖.๘ การบริหารโรงเรียนวิสุทธิชั้นนำ ด้านวิชาการ

การบริหารวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาแต่ละแห่งดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหาร และการจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียนชุมชนท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพโดยกำหนดวัตถุประสงค์กว้างๆ ไว้ ดังนี้

๑. เพื่อให้โรงเรียนบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน โรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่น

๒. เพื่อให้การบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐาน และมีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก

๓. เพื่อให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

๔. เพื่อให้โรงเรียนได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นๆ อย่างกว้างขวาง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ ได้กำหนดขอบข่าย และภารกิจไว้ ดังนี้

๑. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ควรวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สาระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำโครงสร้างหลักสูตร และสาระต่างๆ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม นำหลักสูตรไปใช้ มีการนิเทศการใช้หลักสูตรติดตาม และประเมินผล และปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

๒. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระ และหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นนามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

๓. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผล และประเมินผลของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผล และการประเมินผลแต่ละรายวิชา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติ และผลงาน จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์ทักษะ และผลการ

เรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการและอื่นๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด พัฒนาเครื่องมือวัด และประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

๔. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหารการจัดการ และการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในโดยรวมของสถานศึกษา และส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น

๕. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ศึกษา วิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ และส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดทำ พัฒนา และใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี รวมทั้งให้มีการประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

๖. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ มีการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียงจัดทำ เอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ พัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน และส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งใน และนอกโรงเรียน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

๗. การนิเทศการศึกษา จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอน ภายในสถานศึกษา ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ ในรูปแบบหลากหลาย ประเมินผล การจัดระบบ และกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบ และกระบวนการนิเทศงานวิชาการ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบ การณ์ การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น

๘. การแนะแนวการศึกษา จัดระบบการแนะแนวทางการศึกษา และวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอนดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา ติดตาม และประเมินผลประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษา กับสถานศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

๙. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จัดระบบโครงสร้าง องค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา และตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมาย ความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา โดยการวางแผน การดำเนินการพัฒนางานตามแผน ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา หน่วยงานอื่น และเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และประสานงานกับ

สำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษา เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

๑๐. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน ควรมีการศึกษา สำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิคทักษะทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นการส่งเสริมให้ประชาชน ในชุมชน ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

๑๑. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่น ควรมีการประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษาทั้งบริเวณใกล้เคียง ภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา

๑๒. สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา ควรสำรวจ และศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษารวมทั้งความต้องการในการได้รับการ สนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษา และจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และ สถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาสถานศึกษา คือ แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา ซึ่งมี ส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนตั้งแต่วัย ๔-๒๒ ปี ตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษา ไปจนถึง ระดับอุดมศึกษา การศึกษาหรือการเรียนรู้ จึงมีความผูกพันกับสถานศึกษา เมื่อผู้จบการศึกษาไปแล้ว จะต้องคิดถึงสถานศึกษา เมื่อจะเปรียบเทียบสถานศึกษาด้านคุณภาพ และมาตรฐาน มักจะ เปรียบเทียบกันในเรื่องของงานวิชาการ ดังนั้น การบริหารสถานศึกษา และการบริหารงานวิชาการ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันอย่างไม่มีการสิ้นสุด งานวิชาการ เป็นงานหลักที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิด ในสถานศึกษา โดยเฉพาะการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนที่ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพ มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะพื้นฐานอื่นๆ เพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน และมีผู้ให้แนวคิดไว้สรุปได้ ดังนี้

กิตติมา ปรีดีติลล ได้ให้แนวคิดไว้สรุปได้ว่า “การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาหรือโรงเรียนเพื่อดำเนินการ และพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพมากที่สุด”^{๒๕๖}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้แนวคิดไว้สรุปได้ว่า “การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุด”^{๒๕๗}

^{๒๕๖} กิตติมา ปรีดีติลล, การบริหาร และการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: อักษรพิพัฒน์, ๒๕๓๒), หน้า ๗๔.

^{๒๕๗} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๕), หน้า ๑๖.

อำภา บุญช่วย ได้ให้แนวคิดไว้สรุปได้ว่า “การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจการทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด”^{๒๕๘}

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ ได้ให้แนวคิดไว้สรุปได้ว่า “การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมในงานวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักให้เกิดการปรับปรุงพัฒนา และเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนหรือผู้รับบริการ”^{๒๕๙}

การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษามีขอบข่ายกว้างขวาง มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานทุกด้านของสถานศึกษา ทั้งทางตรง และทางอ้อม จุดมุ่งหมายร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษาเป็นความสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจอันดับแรกของการบริหารงานวิชาการเพื่อตระหนักในความสำคัญ และสาระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มาตรฐานการศึกษาของชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พุทธศักราช ๒๕๕๐-๒๕๕๔) และแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พุทธศักราช ๒๕๕๒-๒๕๕๙) กระบวนการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย

๑. การวางแผนการบริหารงาน
๒. การกำหนดยุทธศาสตร์
๓. การนำแผนการบริหารงานวิชาการสู่การปฏิบัติ
๔. การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล

งานวิชาการเป็นงานหลักของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ความเป็นผู้นำทางวิชาการ การบริหารงานวิชาการมีระดับความสำคัญ และขอบข่ายการบริหารงาน ดังนี้

๑. ผู้บริหารตระหนักเห็นความสำคัญของงานวิชาการซึ่งเป็นงานหลักของสถานศึกษา เพราะความสำเร็จของสถานศึกษาส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
๒. ผู้บริหาร และครูวางแผนพัฒนางานวิชาการอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
๓. สถานศึกษาปรับปรุง และพัฒนางานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน
๔. ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนในการพัฒนาการเรียนการสอนตามความต้องการของผู้เรียน และชุมชน^{๒๖๐}

^{๒๕๘} อำภา บุญช่วย, *การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน*, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๒.

^{๒๕๙} ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, *การบริหารงานวิชาการ*, (ปัตตานี: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

^{๒๖๐} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, *การบริหารงานวิชาการ*, อ่างแล้ว, หน้า ๑๙.

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย^{๒๖๑}

๑. หลักสูตร และการบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย

- ๑) หลักสูตร สารการเรียนรู้ของหลักสูตร และการจัดระบบ
- ๒) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- ๓) สื่อการเรียนรู้
- ๔) การจัด และประเมินผลการเรียนรู้

๒. การวิจัยในชั้นเรียน

๓. การสอนซ่อมเสริม
๔. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
๕. การนิเทศภายในสถานศึกษา
๖. การประกันคุณภาพการศึกษา

กมล ภู่งาม ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ ๙ ประการ ดังนี้

๑. งานหลักสูตร ได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้

๒. งานการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การกำหนด การเตรียมการ และการจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชา การจัดทำ แผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคน การควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน

๓. งานการประเมินผลการเรียน ได้แก่ การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้รายวิชา และกิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดวิธีการ และเครื่องมือที่จะต้องใช้ในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ การควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการ และเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ การจัดทำ หลักฐานการศึกษาตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้ การนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ การกำหนดรูปแบบระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ การรายงานผู้ปกครองระหว่างปี และการรายงานผลของสถานศึกษาต่อสาธารณะ และหน่วยงานต้นสังกัด

๔. งานการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในที่มีหลักการให้บุคลากรทุกคนร่วมกันรับผิดชอบเพื่อการนำ สถานศึกษาไปสู่มาตรฐานการศึกษาร่วมกัน การกำหนดวิธีการ และระยะเวลาการนิเทศภายใน การควบคุม และส่งเสริมให้มีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ การร่วมกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น

^{๒๖๑} พิชัย เสงี่ยมจิตต์, การบริหารงานเฉพาะด้านในสถาบันการศึกษา, (อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๒), หน้า ๘๗.

๕. งานการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษา การกำหนดช่วงเวลาของการพัฒนาบุคลากรเป็นระยะๆ การควบคุมดูแลให้การดำเนินงานพัฒนาบุคลากรเป็นไปตามที่กำหนดไว้

๖. งานการวิจัย และพัฒนา ได้แก่ การทำความเข้าใจ และส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน การร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่เป็นข้อขัดข้องหรือข้อควรพัฒนาร่วมกันในสถานศึกษา การควบคุมดูแล และส่งเสริมการดำเนินการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

๗. งานการบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ ได้แก่ การกำหนดหัวข้อเรื่องทางวิชาการที่เป็นการสนับสนุนงานหลักทางวิชาการ การกำหนดวิธีดำเนินการ และระยะเวลาที่จะดำเนินการ การควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้

๘. งานการบริหารระบบข้อมูล และสารสนเทศทางวิชาการ ได้แก่ การกำหนดข้อมูล และสารสนเทศทางวิชาการของงานบริหารทั้งหมด การกำหนดเวลาในการรวบรวมข้อมูล และสารสนเทศ การควบคุมดูแล และส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูล และสารสนเทศ การนำข้อมูล และสารสนเทศไปใช้ประกอบการดำเนินงานอื่นๆ

๙. งานการบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา ได้แก่ การกำหนดหัวข้อประเมินผลงาน การกำหนดวิธีการ และเครื่องมือในการประเมิน การควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการดำเนินการประเมิน การสรุปผล และการเขียนรายงานประจำปี^{๒๖๒}

การคิดวิเคราะห์เนื้อหาของงานที่จะดำเนินการวางแผนการทำงาน การควบคุมดูแล และการส่งเสริมให้มีการดำเนินการตามแผนงาน หรือโครงการที่กำหนดการวิเคราะห์สรุปผลการทำงานเพื่อรายงาน และการนำผลการประเมินไปใช้แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนางานต่อไปนั้น ล้วนแต่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และความเอาใจใส่ในงานที่รับผิดชอบของครูแต่ละคนที่ทำงานร่วมกันในทีมงานแต่ละชุดงานเหล่านี้ดูเหมือนเป็นงานเสริมภาระงานประจำ ที่เป็นงานหลักของครู คือ งานการจัดการเรียนการสอน แต่หากพิจารณาให้ลึกซึ้งด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครูแล้วจะเห็นว่าการจะเป็นครูที่ดี มีศักยภาพสูง เป็นที่เคารพนับถือ และศรัทธาของผู้เรียนผู้ปกครอง เพื่อนครู และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้นั้น ครูทุกคนจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในงานทุกงานที่กล่าวแล้วข้างต้น และมีใช่เป็นการเกี่ยวข้องแต่เพียงผิวเผิน หากเป็นการมีส่วนเกี่ยวข้องที่ต้องการความรักในวิชาชีพครูเป็นพื้นฐาน และการมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูของตนเองประกอบกันไปด้วย และโดยภาระงานของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การจัดสถานศึกษาให้มีสิ่งแวดล้อม บรรยากาศ ที่สมบูรณ์ด้วยแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพตามหลักการของการบริหารงานวิชาการ

^{๒๖๒} กมล ภูประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ทิปส์ พับบลิคเคชั่น, ๒๕๕๔), หน้า ๙-๑๔.

กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดหลักสูตรในการจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธโดยมีองค์ประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๓ ส่วนคือ

๑. หลักสูตรสถานศึกษา

- ๑) สอดแทรก พุทธธรรมในวิสัยทัศน์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
- ๒) เพิ่มเติม คุณธรรม จริยธรรม ในผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- ๓) ให้มีการบูรณาการพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ
- ๔) สอดแทรก ความรู้ และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสถานการณ์อื่นๆ นอกห้องเรียน ได้แก่ บูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการในชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาในชีวิตประจำวัน ศึกษาเพิ่มเติมได้จากเอกสารการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนา

๒. ผู้สอน

- ๑) เป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” อย่างสม่ำเสมอ
- ๒) เป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้เรียน มีเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อดทน อดกลั้น และสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ

๓. กระบวนการเรียนรู้

- ๑) พัฒนาผู้เรียน รอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) และปัญญา (ปัญญาภาวนา)
- ๒) จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง)
- ๓) สร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวงปัญญา และวัฒนธรรมเมตตา
- ๔) เน้นให้เกิดการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ เข้าใจ และค้นพบคุณค่าแท้

ของสรรพสิ่ง^{๒๖๓}

กล่าวได้ว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ คือ การดำเนินงานกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียนตามแนววิถีพุทธ และบูรณาการพุทธธรรมเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริงในทุกกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในห้องเรียน และนอกห้องเรียน โดยครูผู้สอนควรเป็นตัวอย่างที่ดี ใช้หลักกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน ใช้กระบวนการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนรอบด้าน จัดโอกาสส่งเสริม และสร้างเสริมปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต

๒.๖.๙ สภาพปัจจุบันของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดนครสวรรค์

ปัจจุบันจังหวัดนครสวรรค์มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาทั้งหมด ๓ เขต คือ มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๑ มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต ๒ และมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๓ โดยมีโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด

^{๒๖๓} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ, หน้า ๒๓.

นครสวรรค์ทั้งสิ้น จำนวน ๓๓๖ โรงเรียน^{๒๖๔} โดยแบ่งตามเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ได้ตามตารางที่ ๒.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๖ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์	จำนวน โรงเรียน	จำนวน โรงเรียนวิทย์พุทธ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต ๑	๑๖๗	๘๗
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต ๒	๑๕๐	๑๕๐
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต ๓	๒๔๘	๙๙
รวม	๕๖๕	๓๓๖

จากตารางที่ ๒.๖ แสดงจำนวนโรงเรียนวิทย์พุทธ ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๖๐ มีมากกว่า ๓๐๐ โรงเรียน แต่ขอบเขตของการศึกษาในเรื่องนี้ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาเฉพาะโรงเรียนวิทย์พุทธชั้นนำในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์เท่านั้น เนื่องจากการศึกษาในระดับประถมศึกษา ก็เพียงพอที่จะทำให้ได้คำตอบเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของโรงเรียนวิทย์พุทธชั้นนำในจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับการศึกษาในบทนี้ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการศึกษาออกเป็น ๗ หัวข้อหลัก คือ ๑) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ๒) ด้านการจัดการเรียนรู้ ๓) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ๔) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ๕) ด้านการวัดประเมินผล ๖) ด้านการนิเทศการศึกษา ๗) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม ในบริบทความเป็นโรงเรียนวิทย์พุทธ แต่ละหัวข้อจะได้ศึกษาตามลำดับดังต่อไปนี้

๒.๖.๙.๑ ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนวิทย์พุทธชั้นนำจังหวัดนครสวรรค์

ข้อมูลพื้นฐานเป็นสิ่งบ่งบอกให้ทราบเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของสิ่งที่เรากำลังศึกษาดังนั้นเมื่อต้องการทราบสภาพปัจจุบันของโรงเรียนวิทย์พุทธชั้นนำจังหวัดนครสวรรค์ ในเบื้องต้นจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานของแต่ละโรงเรียนในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการศึกษาออกเป็น ๓ หัวข้อ คือ ๑) ประวัติโรงเรียนวิทย์พุทธชั้นนำจังหวัดนครสวรรค์กลุ่มตัวอย่าง ๙ โรงเรียน ๒) สภาพทั่วไปของในเขตพื้นที่สถานศึกษาให้บริการ และ ๓) ด้านสภาพทั่วไปของสถานศึกษา แต่ละหัวข้อจะได้ศึกษาตามลำดับดังนี้

สำหรับหัวข้อนี้จะได้ศึกษาประวัติของโรงเรียนวิทย์พุทธชั้นนำกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาแต่ละโรงเรียนเป็นเบื้องต้นก่อน เพื่อให้ทราบว่าแต่ละโรงเรียนตั้งขึ้นเมื่อใด และที่ผ่านมามีพัฒนาการมาอย่างไร การศึกษาดังกล่าวจะทำให้ทราบเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านมาซึ่งเชื่อมโยงกับสภาพปัจจุบันของชุมชนและของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลดังกล่าวในหัวข้อนี้ จึงเห็นควรศึกษาประวัติย่อของแต่ละโรงเรียนไว้เป็นเบื้องต้นก่อน ดังนี้

^{๒๖๔}โรงเรียนวิทย์พุทธ, สถิติโรงเรียนวิทย์พุทธในจังหวัดนครสวรรค์, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.vitheeбуд्धा.com/main.php?url=allschool&tp_id=4&prov_name=%B9%A4%C3%CA%C7%C3%C3%A4%EC[๒๗ มกราคม ๒๕๖๑].

๑) โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า^{๒๖๕}

โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครสวรรค์เขต ๓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๙ โดยได้รับอนุเคราะห์จากนิคมสร้างตนเองตากลิ ให้ตั้งโรงเรียนบนที่ดินของนิคมได้ ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นได้ร่วมกันสละทรัพย์และแรงงานก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราวขึ้น ได้มีการตั้งชื่อ และเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็นลำดับ ตามสภาพการปกครองและกระทรวงต้นสังกัด ดังนี้

- (๑) โรงเรียนนิคมสร้างตนเองตากลิ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๐๗
- (๒) โรงเรียนนิคมสร้างตนเองตากลิบ้านตากฟ้า พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๑๒
- (๓) โรงเรียนบ้านตากฟ้า พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๔๒
- (๔) โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า พ.ศ. ๒๕๔๒-ปัจจุบัน

เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๔๒ โรงเรียนได้ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ทุกๆ ด้าน จนผ่านเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนเครือข่ายวิทยาเขตมท.๑๑ ได้รับเลือกให้เป็น โรงเรียนอนุบาลประจำอำเภอ จึงเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า”

ข้อมูลทั่วไป

ชื่อโรงเรียน อนุบาลตากฟ้า
ที่ตั้ง เลขที่ ๖๗ (๑๙ เมษายน ๒๕๕๐) หมู่ที่ ๑ ถนนพหลโยธิน ตำบลตากฟ้า
อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๑๙๐

เป้าหมายของโรงเรียน

- คำขวัญ ชื่อสัตย์ กตัญญู ขยัน ใช้ชีวิตอย่างเพียงพอ
วิสัยทัศน์ ใช้คุณธรรมเป็นฐาน พัฒนาวิชาการเป็นเลิศ เป็นศูนย์ศึกษาอาเซียน
พันธกิจ
- (๑) ส่งเสริมคุณธรรมนำชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - (๒) ยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้ได้มาตรฐานการศึกษา
 - (๓) ส่งเสริมการจัดการศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควบคู่เทคโนโลยี
 - (๔) ส่งเสริมเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน
 - (๕) ประกันโอกาสทางการศึกษา นักเรียนในเขตบริการทุกคนอย่างทั่วถึง
 - (๖) ส่งเสริมการเรียนรู้สู่อาเซียน

^{๒๖๕}โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า สพ.นครสวรรค์ เขต ๓, โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/a/nsw3.go.th/anubantakfa/prawati-rongreyn>[๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑].

เป้าหมาย

- (๑) นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม โดยยึดตามเศรษฐกิจพอเพียง
- (๒) นักเรียนทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนด
- (๓) เด็กวัยเรียนในเขตบริการทุกคนได้รับการช่วยเหลือ ทั้งเด็กปกติ เด็กพิการ และเด็กด้อยโอกาส สนับสนุน ติดตาม และส่งต่อให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับ
- (๔) มีเทคโนโลยีเพียงพอ ครูและนักเรียนใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (๕) บ้าน วัด ชุมชน และองค์กรต่างๆ ให้การสนับสนุนการศึกษาของโรงเรียน
- (๖) นักเรียนมีความรู้เรื่องราวกับประชาคมอาเซียน

กลยุทธ์

- (๑) สร้างคุณธรรมน้อมนำสู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- (๒) ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น
- (๓) นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง รวมทั้งเด็กพิการ และเด็กด้อยโอกาส
- (๔) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดทำสื่อและอุปกรณ์ พร้อมทั้งพัฒนาสถานที่แหล่งการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการ
- (๕) ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาและพัฒนาปรับปรุงโรงเรียน

เขตที่ตั้งโรงเรียน

เขตการปกครอง เทศบาลตำบลตากฟ้า
 ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เป็นที่ราบ ด้านตะวันออกติดห้วยตะแคง ด้านทิศตะวันตกติดที่ว่าการอำเภอตากฟ้า ด้านเหนือติดสำนักงานเกษตรอำเภอตากฟ้า ด้านทิศใต้ติดถนนพหลโยธินและวัดตากฟ้า
 ระยะทางจากโรงเรียนถึงเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต ๓ ถนนลาดยาง ๔๐ กิโลเมตร

ที่ดินของโรงเรียน

ขนาดที่ดิน จำนวน ๓๙ ไร่ ๒ งาน

แผนภาพที่ ๒.๖ แสดงที่ตั้งและเขตบริการโรงเรียนอนุบาลตากฟ้า

๒) โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์^{๒๖๖}

ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ เริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๒๕ ใช้ชื่อว่า “โรงเรียน ชุมตาบงสาขากองสมบูรณ์” อักษรย่อ ค.บ. โรงเรียนตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๖ ตำบลห้วยน้ำหอม อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ปัจจุบันเป็นหมู่ที่ ๒๔ บ้านรัศมีสร้างสรรค์ ตำบลแม่เป็น อำเภอมแม่เป็น จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาในวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๒๖ ได้เป็นเอกเทศใช้ชื่อว่า “โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์” ซึ่งถือว่าเป็นการจัดตั้งครั้งแรก

โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ เดิมตั้งอยู่หลังวัดโนนสมบูรณ์ ห่างจากถนนใหญ่สายลาดยาว - ถนนสุด ๕๐๐ เมตร ต่อมาขอทำเรื่องเปลี่ยนแปลงที่ตั้งของโรงเรียนใหม่ ย้ายไปตั้งอยู่ติดถนนใหญ่สายลาดยาว - ถนนสุด ห่างจากโรงเรียนเดิม ๑ กิโลเมตร ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านโนนสมบูรณ์ มีเนื้อที่ ๒๐ ไร่ ๑ งาน ๖๐ ตารางวา ส่วนที่ดินเดิมชุมชนจัดเป็นของส่วนรวม ที่ดินของโรงเรียนเป็นที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ โรงเรียนทำเรื่องขออนุญาตใช้ที่ดินจากกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเริ่มใช้พื้นที่ใหม่เข้าไปเรียนเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๒๘

^{๒๖๖} กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒, โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://data.bopp-obec.info/web/?School_ID=1060220605 [๑ มีนาคม ๒๕๖๑].

ระดับชั้นเรียนที่ทำการสอน

ปีการศึกษา ๒๕๒๕ – ๒๕๒๖ เปิดสอนชั้น ป.๑ - ป.๕

ปีการศึกษา ๒๕๒๗ เปิดสอนชั้น ป.๖

ปีการศึกษา ๒๕๒๘ เปิดสอนชั้นเด็กเล็ก และชั้น ป.๖

ปีการศึกษา ๒๕๓๕ เปิดสอนชั้น ม.๑

ปัจจุบันโรงเรียนเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียน

วิสัยทัศน์

“ภายในปีการศึกษา ๒๕๕๗ โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์จะยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานสืบสานความเป็นไทย มีวินัย ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน พากเพียรในงานอาชีพ”

ปรัชญาของโรงเรียน

ขฺโณ โว มา อุปจจคา แปลว่า เวลาแต่ละขณะ อย่าให้ล่วงไปเปล่า

พันธกิจ เป้าหมายโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์

พันธกิจ

(๑) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

สถานศึกษา

(๒) สร้างจิตสำนึกและฝึกปฏิบัติตนในการอนุรักษ์ความเป็นไทยทั้งใน

ท้องถิ่นและสากล

(๓) ส่งเสริมความมีวินัยในสถานศึกษา

(๔) จัดกิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และชุมชน

(๕) โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

(๖) จัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน เพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียน

(๗) จัดกิจกรรมที่ปลูกฝังให้นักเรียนมีใจรักและมีความขยันในการทำงาน

และประกอบอาชีพที่สุจริต

เป้าหมาย

(๑) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรสถานศึกษา

(๒) ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(๓) ผู้เรียนมีความรักในความเป็นไทย และสามารถอนุรักษ์และสืบสาน

ความเป็นไทยได้

(๔) ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง

(๕) ผู้เรียนมีจิตสำนึกและสามารถปฏิบัติตนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้ง

ในโรงเรียนและชุมชน

(๖) โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

(๗) ครูมีการจัดการเรียนรู้บูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อเตรียม

ความพร้อมของนักเรียนในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

(๘) โรงเรียนมีศูนย์ฝึกอาชีพ เพื่อฝึกทักษะการปฏิบัติงานและปลูกฝังให้มีใจรักและความขยันในการประกอบอาชีพที่สุจริตชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และส่งแรงงานอาชีพที่สุจริต

๓) โรงเรียนวัดหนองมะขาม^{๒๖๗}

ประวัติโรงเรียนวัดหนองมะขาม

เดิมชื่อโรงเรียนบ้านหนองมะขาม เดิมเป็นอาคารเรียนชั่วคราว ๔ ห้องเรียน อยู่ในที่ดินวัดหนองมะขาม สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ ต่อมาปี ๒๕๐๓ ชาวบ้านได้ลอกคลองส่งน้ำจากประตูวังยาง จังหวัดกำแพงเพชร ถึงฤดูฝนน้ำจะไหลหลากเข้าสู่ท้องนา และไหลเข้าท่วมพื้นอาคารเรียนสูงประมาณ ๕๐ เซนติเมตร ในระหว่างเดือนมิถุนายนถึงตุลาคมของทุกๆ ปี ต้องโยกย้ายไปเรียนที่ศาลาวัดหนองมะขาม เป็นการสร้างความลำบากให้กับนักเรียนเป็นอย่างมาก ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๑๗ - ๒๕๑๘ ชาวบ้านได้ร่วมบริจาคเงินซื้อที่ดินแปลงใหม่ เป็นเนื้อที่ทั้งหมด ๘ ไร่ ๓ งาน ๓๕ ตารางวา เป็นเงิน ๑๗,๕๒๐.- บาท (หนึ่งหมื่นเจ็ดพันห้าร้อยยี่สิบบาทถ้วน) ห่างจากที่เดิมประมาณ ๕๐๐ เมตร ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้งบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนแบบ ป.๑ ก.๔ ห้องเรียน จึงได้ย้ายมาเรียนที่อาคารหลังใหม่

พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้ขอขยายเปิดชั้นเรียนประถมศึกษาปีที่ ๕

พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้งบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนแบบ ป.๑ ก. ตึก ๓ ห้องเรียน

พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้งบประมาณก่อสร้างอาคารอเนกประสงค์ แบบ สปช ๒๐๒/๒๕๒๖

พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้ขออนุญาตเปิดสอนชั้นเด็กเล็ก

ต่อมาปีพ.ศ. ๒๕๕๖ โรงเรียนบ้านหนองมะขาม โดยชาวบ้านและชุมชนได้ขอเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนวัดหนองมะขาม เพื่อที่บ้าน วัด โรงเรียน จะได้ร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ ในคราวประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ได้มีมติเห็นชอบให้โรงเรียนบ้านหนองมะขาม เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนวัดหนองมะขาม” ตามประกาศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒ เรื่องการเปลี่ยนชื่อโรงเรียน ประกาศ ณ วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๖

วิสัยทัศน์ ปรัชญาโรงเรียนวัดหนองมะขาม

วิสัยทัศน์

“โรงเรียนวัดหนองมะขาม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม นำความรู้ ครู สอนดี มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน สื่อสารทันสมัย ใส่ใจสุขภาพ ดำรงตนอย่างมีความสุข ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

^{๒๖๗} กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, โรงเรียนวัดหนองมะขาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://data.bopp-obec.info/web/index_view_history.php?School_ID=1060220373&page=history [๑ มีนาคม ๒๕๖๑].

ปรัชญา

“สร้างปัญญา รู้หน้าที่ มีคุณธรรม น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

พันธกิจ เป้าหมายโรงเรียนวัดหนองมะฆาม

พันธกิจ

- (๑) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้และทักษะตามหลักสูตร
- (๒) จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการ
- (๓) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างสงบสุข เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตย
- (๔) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้เทคโนโลยีและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- (๕) ส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาให้มีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- (๖) ส่งเสริมและพัฒนาให้สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายและใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า
- (๗) ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- (๘) ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ของสถานศึกษาให้โดดเด่น

เป้าหมาย

- (๑) ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้และทักษะตามหลักสูตร
- (๒) ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามคุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการ
- (๓) ผู้เรียนมีความสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างสงบสุข เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตย
- (๔) ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้เทคโนโลยีและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
- (๕) ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- (๖) สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- (๗) สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพของแต่ละคนและใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า
- (๘) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- (๙) สถานศึกษามีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น

๔) โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ่^{๒๖๘}

ประวัติโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ่

โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ่ ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑ ตำบลศาลเจ้าไก่อ่ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ได้ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗ เปิดทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ประถมศึกษาปีที่ ๑ - ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มีนายปลัด ข้าפרไฟ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ เริ่มแรกโรงเรียนได้ใช้ศาลาการเปรียญวัดศาลเจ้าไก่อ่เป็นสถานที่เรียน

ปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ ทางราชการได้แต่งตั้งให้ นายจำลอง ภูมิอินทร์ มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่ และได้ย้ายสถานที่เรียนจากวัดศาลเจ้าไก่อ่มาสถานที่ใหม่เป็นสถานที่สาธารณะประโยชน์ ประมาณ ๒๖ ไร่เศษ ซึ่งร่วมกับกรมการศึกษา ประชาชนจัดสร้างอาคารใหม่ แบบ ๐๑๗ ดัดแปลงขนาด ๘ ห้องเรียน ได้ตั้งโครงการหลังคาในปี ๒๕๖๔

ปีพุทธศักราช ๒๕๖๖ ทางราชการได้อนุมัติงบประมาณเป็นเงิน ๖๐,๐๐๐ บาท ต่อเติมจนเสร็จเรียบร้อยและทำพิธีเปิดป้ายนามโรงเรียน ฉลองอาคารเรียน เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ มีนายเย็น โพธิ์สุวรรณ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์เป็นประธาน พร้อมด้วยนายประมวล จุลตุล ผู้ตรวจสำนักนายกรัฐมนตรี นายสุพัฒน์ อนันตวงษ์ ศึกษาธิการจังหวัด นายเสถียร หุนตระกูล นายอำเภอลาดยาวมาร่วมพิธีเปิด

ปีพุทธศักราช ๒๕๖๔ นายจำลอง ภูมิอินทร์ ครูใหญ่ลาออก เนื่องจากรับราชการมานาน ทางราชการได้แต่งตั้ง นายสิน อยู่สุภาพ มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่ เมื่อ ๑ กันยายน ๒๕๖๔ นายสิน อยู่สุภาพ ได้ขอความร่วมมือ ครู ประชาชน จัดสร้างอาคารวันศึกษาประชาบาลชั้น ๑ หลัง สำหรับเป็นโรงอาหารและหอประชุมกว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๓๐ เมตร โครงไม้หลังคามุงสังกะสี เทพื้นปูนซีเมนต์ สิ้นงบประมาณค่าก่อสร้าง ๒๑,๒๔๙ บาท และเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๔ นายสิน อยู่สุภาพ พร้อมด้วยนายบุญธรรม ศรีเขตการณ์ และกรรมการศึกษาได้ขยายเขตที่ดิน ด้านตะวันออกไปอีก ๖๓.๕๐ เมตร และได้ขยายไปในทางใต้จรดถนนหลวง ด้านตะวันออกไปอีกยาว ๑๙๐.๕ เมตร

พุทธศักราช ๒๕๖๘ ทางราชการได้แต่งตั้งให้นายทะนง วิริยะวรา เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ ต่อมาลาออกจากราชการเพื่อรับบำนาญ สาเหตุสูงอายุ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘ ทางราชการได้แต่งตั้งให้ นายสวัสดิ์ สายหยุด มาดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ ได้รับงบประมาณสร้างบ้านพักครู ๒ หลัง และสร้างฐานเสาธงชาติ ให้งบ ๙,๔๗๙ บาท

พุทธศักราช ๒๕๓๐ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๓๐ ทางราชการได้แต่งตั้งให้ นายสวัสดิ์ สายหยุด อาจารย์ใหญ่ ไปดำรงตำแหน่งโรงเรียนวัดบางมะฝ่อ อ.โกรกพระ จ.นครสวรรค์ เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๓๐ ทางราชการได้แต่งตั้งให้นายธงชัย แจ่มกระจ่าง มาดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ ระดับ ๗ ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ ได้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ ๘

^{๒๖๘} กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๒, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://data.bopp-obec.info/web/?School_ID=1060220467 [๑ มีนาคม ๒๕๖๑].

พุทธศักราช ๒๕๓๙ ทางราชการได้แต่งตั้ง นายจิรพันธ์ วิไลพันธุ์ มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนระดับ ๗ ต่อมาในปี พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้แต่งตั้ง นางศิรินทิพย์ งามนิล มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนระดับ ๘

พุทธศักราช ๒๕๔๙ เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๔๙ นายชาติรี นิลวัชรภรณ์ มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ่ต่อ

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ่ต่อจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติ เปิดสอนตั้งแต่อนุบาล ๑ – ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีครูจำนวนครู ๒๓ คน พนักงานราชการ ๑ คน ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน ๔ คน ตำแหน่งนักการภารโรง ๒ คน และมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น ๕๕๑ คน โดยมี นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

วิสัยทัศน์ ปรัชญาโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ่ต่อ

มุ่งจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักสถานศึกษาพอเพียงสู่ประชาคมอาเซียน

พันธกิจ เป้าหมายโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ่ต่อ

พันธกิจ (Mission)

(๑) จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษาเป็นไปตามหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ

(๒) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

(๓) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

(๔) ส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

(๕) ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

(๖) ส่งเสริมและจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

(๗) ส่งเสริมเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ของสถานศึกษาให้โดดเด่น

(๘) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

เป้าประสงค์ (Goal)

(๑) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรสถานศึกษา

(๒) ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล

(๓) ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองต่อเนื่อง

(๔) สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(๕) ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(๖) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

(๗) สถานศึกษามีการใช้แหล่งเรียนรู้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างคุ้มค่า

(๘) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

(๙) สถานศึกษามีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

(๑๐) สถานศึกษามีเอกลักษณ์/อัตลักษณ์ที่โดดเด่น

(๑๑) สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง

(๑๒) สถานศึกษามีการพัฒนาผู้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

๕) โรงเรียนบ้านเขานางต๋ม^{๒๖๙}

โรงเรียนบ้านเขานางต๋ม อยู่ที่ หมู่ที่ ๑ บ้านเขานางต๋ม ตำบล วังบ่อ อำเภอนองบัว จังหวัด นครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๑๑๐ โทรศัพท์ ๐-๕๖๒๓-๐๒๕๐ ระดับที่เปิดสอน อนุบาล-มัธยมศึกษาตอนต้น ก่อตั้ง ๑ พฤษภาคม ๒๕๐๘ เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลุ่มโรงเรียนหนองบัว ๑ (บัวหลวง) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น วังบ่อ ระยะทางจากโรงเรียน ถึงเขตพื้นที่การศึกษา ๔๐ กม. ระยะทางจากโรงเรียนถึงอำเภอบัว ๒๐ กม. ข้อมูลครู/บุคลากร โรงเรียนบ้านเขานางต๋ม จำนวน ชาย ๘ คน หญิง ๑๒ คน รวมทั้งหมด ๒๐ คน

ข้อมูลคอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โรงเรียนบ้านเขานางต๋ม ข้อมูลคอมพิวเตอร์ จำนวนคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน งบประมาณ สพฐ. ๒๐ เครื่อง จัดหาเอง/บริจาค: ๑๐ เครื่อง รวม ๓๐ เครื่อง ใช้งานได้ ๑๐ เครื่อง ใช้งานไม่ได้ ๒๐ เครื่อง จำนวนคอมพิวเตอร์เพื่อการบริหารจัดการ งบประมาณ สพฐ ๑๐ เครื่อง จัดหาเอง/บริจาค ๕ เครื่อง รวม ๑๕ เครื่อง ใช้งานได้ ๑๐ เครื่อง ใช้งานไม่ได้ ๕ เครื่อง จำนวนคอมพิวเตอร์ทั้งหมด คอมพิวเตอร์ ๔๕ เครื่อง ใช้งานได้ ๒๐ เครื่อง ใช้งานไม่ได้ ๒๕ เครื่อง ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ระบบอินเทอร์เน็ตโครงการ MOEnet ผู้ให้บริการ TOT ประเภท adsl ความเร็ว ๖๑๔๔ Kbps สถานะการใช้งาน low ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่โรงเรียนเช่าเอง ระบบเครือข่าย (LAN) มีระบบเครือข่าย LAN ระบบเครือข่ายไร้สาย (Wireless LAN) มีระบบเครือข่ายไร้สาย (Wireless LAN)

ข้อมูลสิ่งก่อสร้าง (B-OBEC) โรงเรียนบ้านเขานางต๋ม ข้อมูลสิ่งก่อสร้าง โรงเรียนบ้านเขานางต๋ม มีอาคารเรียน ๓ หลัง อาคารอเนกประสงค์ ๓ หลัง บ้านพักครู ๒ หลัง ห้องน้ำ ๓ หลัง อาคารห้องสมุด ๑ หลัง สนามกีฬา และรั้วก่อสร้างเป็นคอนกรีต

เขตพื้นที่บริการโรงเรียนบ้านเขานางต๋ม หมู่ที่ ๑๓ บ้านพนาสวรรค์ ตำบลวังบ่อ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ หมู่ที่ ๑ บ้านเขานางต๋ม ตำบลวังบ่อ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ หมู่ที่ ๑๕ บ้านเขานางต๋มใต้ ตำบลวังบ่อ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ หมู่ที่ ๑๖ บ้านเขานางต๋มเหนือ ตำบลวังบ่อ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

^{๒๖๙} กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, โรงเรียนบ้านเขานางต๋ม ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๓, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://data.bopp-obec.info/emis/schooldata-view.php?School_ID=1060220543&Area_CODE=6003[๑ มีนาคม ๒๕๖๑].

๖) โรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชนูทิศ)^{๒๗๐}

ประวัติโรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชนูทิศ)

โรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชนูทิศ) เดิมตั้งอยู่หมู่ที่ ๔ ตำบลตะคร้อ อำเภอนาทะโก จังหวัดนครสวรรค์ จัดตั้งเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๘๐ โดยอาศัยศาลาวัดตะคร้อ เป็นสถานที่เรียน ใช้ชื่อว่าโรงเรียนประชาบาลตำบลตะคร้อ ๒ (วัดตะคร้อ) เป็นโรงเรียนประเภทนายอำเภอจัดตั้งโดยมีนายประจวบ กระจ่างทอง ศึกษาธิการอำเภอนาทะโก เป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งแทนนายอำเภอทำตะโก เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ดำรงอยู่ด้วยเงินประถมศึกษาสอนตามหลักสูตรประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีครูทำการสอนครั้งแรก ๒ คน คือ นายสงัด นิลพิบูลย์และนายเจริญ บุตรจันทิก

ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ชาวบ้าน คณะครู และทายกวัดตะคร้อ ได้พิจารณาเห็นว่า ศาลาการเปรียญหลังเก่าชำรุดทรุดโทรมมาก จึงได้ทำการรื้อถอนและจัดสร้างขึ้นใหม่ ยาว ๓๐ เมตร กว้าง ๑๘ เมตร และให้ใช้เป็นสถานที่เรียน

ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ นายกลม จุลโพธิ์ และนายว่าง มหิดลย์ ราษฎรตำบลตะคร้อ ได้บริจาคที่ดินให้ ๓๔ ไร่ ๒ งาน ที่ดินตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ ตำบลตะคร้อ และทางราชการได้จัดสรรงบประมาณหมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างให้อาคารเรียน แบบ ป.๑ ฉ. ขนาด ๗ ห้องเรียน งบประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ บาทจึงได้ย้ายสถานที่เรียนจากศาลาการเปรียญวัดตะคร้อมาอยู่ในที่ดินของโรงเรียน และเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็นโรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชนูทิศ)

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชนูทิศ) ตั้งอยู่เลขที่ ๒๒๘/๑๔ หมู่ ๑๓ ตำบลตะคร้อ อำเภอนาทะโก จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต ๓ ระยะทางจากโรงเรียนถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต ๓ ประมาณ ๒๓ กิโลเมตร ระยะทางจากโรงเรียนถึง จังหวัดนครสวรรค์ ประมาณ ๘๓ กิโลเมตร มีที่ดินใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๓๔ ไร่ ๒ งาน เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ๑ ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีนักเรียน ๒๕๕ คน ครูอาจารย์ ๑๑ คน นักการภารโรง ๑ คน อาคารเรียน ๓ หลัง ๑๕ ห้องเรียน บ้านพักครู ๖ หลัง บ้านพักภารโรง ๑ หลัง โรงฝึกงาน ๑ หลัง อาคารเอนกประสงค์ ๑ หลัง ห้องส้วม ๒ หลัง ถังน้ำฝน ๕ ชุด สระน้ำ ๑ สระ สนามฟุตบอล ๑ สนาม สนามกีฬาเอนกประสงค์ ๒ สนาม สนามเปตอง ๑ สนาม สนามเด็กเล่น ๑ สนาม

เป้าหมายโรงเรียน

(๑) ด้านคุณภาพผู้เรียน ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

(๒) ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ รักการอ่าน มีความสามารถ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และนำความรู้ไปพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มสมรรถภาพ

^{๒๗๐}โรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชนูทิศ), ข้อมูลโรงเรียนบ้านตะคร้อ(รัฐประชาชนูทิศ), [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/a/nsw3.go.th/bantakhro2/prawati-rongreiyon> [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑].

(๓) ผู้เรียนมีสุขภาพกายและพลานามัยที่สมบูรณ์ มีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา และอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น

การเรียนการสอน

ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ด้านการบริหาร

(๑) สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ในการพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ มีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานและระบบประกันคุณภาพภายในเป็นไปตามกฎกระทรวง

(๒) สถานศึกษามีหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาได้เต็มศักยภาพ

๓) โรงเรียนวังบ่อวิทยา^{๒๗๑}

ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนวังบ่อวิทยาเดิมชื่อโรงเรียนหนองบัว (สาขา) ตั้งอยู่หมู่ที่ ๖ ตำบลวังบ่อ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เริ่มเป็นโรงเรียนหนองบัว (สาขา) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยผู้อำนวยการสุวัฒน์ ลีวัฒนันท์ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัว เป็นผู้เริ่มก่อตั้งขึ้น เนื่องจากในสมัยนั้น ตำบลวังบ่อมีนักเรียน เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาต่ำกว่าตำบลอื่น ๆ

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ผู้อำนวยการปรีชา ทานะมัย ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัว ได้แต่งตั้งให้ นายขุน โอภาสี ตำแหน่งอาจารย์ ๒ ระดับ ๗ โรงเรียนหนองบัวเป็นผู้ดูแลโรงเรียนหนองบัว (สาขา) โดยให้บริหารและจัดการศึกษา โรงเรียนหนองบัว (สาขา) เริ่มแรกได้อาศัยโรงเรียนบ้านโคกสะอาดเป็นที่สอนชั่วคราว มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ สมัครเข้าเรียนครั้งแรกจำนวน ๖๗ คน

ต่อมาสำนักงานปฎิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรได้ออกเอกสารสิทธิ (ส.ป.ก. ๔-๓๑) ให้จัดสร้างโรงเรียนในวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ จำนวน ๓๖ ไร่ และคุณย่าหัก แสนสะอาด ยังได้ร่วมบริจาคที่ดินในการก่อสร้างโรงเรียน จำนวน ๑๔ ไร่ รวมเนื้อที่เพื่อจัดตั้งโรงเรียนทั้งสิ้น ๕๐ ไร่

โรงเรียนวังบ่อวิทยาได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นโรงเรียนมัธยมแห่งใหม่ ลำดับที่ ๓๔ ของจังหวัดนครสวรรค์ ในวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ การดำเนินการก่อตั้งโรงเรียนได้รับการสนับสนุนอย่างยิ่ง จากคณะกรรมการสถานศึกษา โดยการนำของผู้ใหญ่เจียะ ฤทธิ์บำรุง คุณลุงสม เอี่ยมทองแดง และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายจรูญ คำป่อง

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้รับงบประมาณการก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราวเป็นเงิน ๗๑๒,๐๐๐ บาท และงบปรับปรุงพื้นที่ ๒๘๘,๐๐๐ บาท นอกจากนั้นโรงเรียนยังได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากชุมชนในการสนับสนุนในการด้านการเรียนการสอน ตลอดจนสิ่งก่อสร้างต่างๆ ภายใน

^{๒๗๑}โรงเรียนวังบ่อวิทยา, ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนวังบ่อวิทยา, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://vowjoNhhttp://wbvschool.net/?cat=4&paged=2> [๑ มีนาคม ๒๕๖๑].

โรงเรียน เช่น อาคารเรียน อาคารชั่วคราว ๒ ห้องเรียนจำนวน ๒ หลัง หอประชุม ๑ หลัง สนาม
บาสเกตบอลชั่วคราว ๑ สนาม ศาลาเอนกประสงค์จำนวน ๑ หลัง รวมเป็นมูลค่าทั้งสิ้น ๘๐๐,๐๐๐ บาท

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้รับงบประมาณการก่อสร้างห้องน้ำ ห้องส้วม ชาย – หญิง
จำนวน ๑ หลัง เป็นเงิน ๒๑๐,๐๐๐ บาท

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ โรงเรียนได้เข้าร่วมอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจาก
พระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่ออนุรักษ์พันธุกรรมพืชภายใน
โรงเรียนและชุมชนป่าเขารวกและได้รับการอนุมัติให้เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓ จากกรมสามัญศึกษา

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจาก คณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานผู้ปกครองนักเรียน และองค์กรต่างๆ ชุดสระน้ำในบริเวณโรงเรียน มีเนื้อที่ประมาณ ๖ ไร่เศษ
และได้รับการจัดสรรงบประมาณการก่อสร้างอาคารเรียน แบบ ๒๑๖ ล (ปรับปรุง ๔๖) และ
สิ่งก่อสร้างประกอบรวม ๗ รายการ งบประมาณทั้งสิ้น ๑๓,๓๙๒,๖๐๐ บาท จากกรมสามัญศึกษา

สถานที่ตั้งโรงเรียนวังบ่อวิทยา

ทิศเหนือ จดถนนนครสวรรค์ – ชัยภูมิ

ทิศใต้ จดที่ดินเอกชน

ทิศตะวันออก จดป่าชุมชนเขารวก (ป่าไม้)

ทิศตะวันตก จดที่ดินเอกชน

วิสัยทัศน์,พันธกิจ

วิสัยทัศน์ (Vision)

มุ่งสู่มาตรฐานการศึกษา พัฒนาสิ่งแวดล้อม พร้อมประสานชุมชน

พันธกิจ (Mission)

- (๑) เร่งรัดการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญ
- (๒) พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- (๓) ส่งเสริมบุคลากรครู มุ่งสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- (๔) พัฒนาสิ่งแวดล้อม เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้
- (๕) ระดมทรัพยากรจากชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ
- (๖) เสริมสร้างบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษา

๘) โรงเรียนบ้านคลองลาน^{๒๗๒}

ประวัติโรงเรียนบ้านปากคลองลาน

โรงเรียนบ้านปากคลองลาน ตั้งอยู่เลขที่ ๑๑ หมู่ที่ ๔ ต.คลองลานพัฒนา อ.คลองลาน จ.กำแพงเพชร ก่อตั้งเมื่อ วันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๑ บนที่ดินป่าสงวน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาและส่งเสริมชาวเขา จังหวัดกำแพงเพชร โดยนายพา และนางปิ่น โพธิ์ทอง เป็นผู้ถือสิทธิ์ทำกินและได้ยกมอบให้ทางราชการเพื่อเป็นที่ก่อสร้างโรงเรียน จำนวนเนื้อที่ ๑๙ ไร่ ๓ งาน ๗๙ ตารางวา คิดเป็นมูลค่า ๓๘,๐๐๐ บาท (สามหมื่นแปดพันบาทถ้วน) นายไว ทองรัตน์ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้ร่วมกับราษฎรในหมู่บ้าน ก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราว ขนาด ๒ ห้องเรียน (กว้าง ๘.๕๐ เมตร ยาว ๑๘ เมตร) จำนวน ๑ หลัง สิ้นค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ๓๒,๘๗๐ บาท (สามหมื่นสองพันแปดร้อยเจ็ดสิบบาทถ้วน) ต่อมาเมื่อเดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้รับงบประมาณจากสภาตำบลโป่งน้ำร้อน ก่อสร้างอาคารเรียนแบบ ป.๑ ก. ขึ้นอีก จำนวน ๓ ห้องเรียน โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน มีมติให้ทำการก่อสร้างเชื่อมต่อกันกับอาคารเรียนชั่วคราว ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ทำการรื้อถอนอาคารเรียนชั่วคราว เนื่องจากมีสภาพชำรุดทรุดโทรม และนำวัสดุที่มีสภาพใช้การได้บางส่วนไปก่อสร้างโรงอาหาร หลังจากรื้อถอนเสร็จได้ใช้พื้นที่ทำการก่อสร้างอาคารเรียนถาวรแบบ สปช.๑๐๕/๒๕ ขึ้นแทน ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้ขออนุญาตรื้อถอนสิ่งก่อสร้างในโรงเรียน เนื่องจากเกิดการชำรุดทรุดโทรม เสียหาย ไม่อาจซ่อมแซมได้ มีอายุใช้งานนานเกิน ๒๕ ปี โดยขอใช้วัสดุที่รื้อถอนไปใช้ประโยชน์แก่ทางราชการ สร้างบ้านพักครูและอาคารประกอบ ตามหนังสือที่ ศธ ๐๔๐๒๔.๑๒๕/๙๙ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๒ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- อาคารเรียน แบบ ป.๑ ข อายุใช้งาน ๓๖ ปี ทะเบียนราชพัสดุหมายเลข กพ.๒๒๓
- บ้านพักครูใต้ถุนสูงแบบองค์การฯ อายุใช้งาน ๓๖ ปี ทะเบียนราชพัสดุ

หมายเลข กพ.๒๒๗

- บ้านพักครูใต้ถุนสูงแบบองค์การฯ อายุใช้งาน ๓๔ ปี ทะเบียนราชพัสดุ

หมายเลข กพ.๒๒๘

- บ้านพักครูใต้ถุนสูงโครงเหล็กแบบกรมสามัญ อายุใช้งาน ๓๐ ปี ทะเบียนราช

พัสดุหมายเลข กพ.๒๖๙๓

ซึ่งได้รับอนุมัติให้รื้อถอนได้ตามหนังสือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชรเขต ๒ ที่ ศธ ๐๔๐๒๔/๓๖๐๗ ลงวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๒ และอนุญาตให้นำวัสดุที่ได้จากการรื้อถอนไปใช้ประโยชน์ตามที่ขอใช้ เอกสารอ้างอิงตามหนังสือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชรเขต ๒ ที่ ศธ ๐๔๐๒๔/๑๘๔๙ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๓

^{๒๗๒} กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, โรงเรียนบ้านปากคลองลาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต ๒, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://data.bopp-obec.info/web/?School_ID=1062040300 [๑ มีนาคม ๒๕๖๑].

- ๓ พฤษภาคม ๒๕๑๕ เปิดทำการสอนเป็นครั้งแรกระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ นักเรียนทั้งสิ้น ๔๖ คน เป็นสาขาของโรงเรียนบ้านคลองลาน มีนายบัว สุริพัฒน์ ครู ๑ โรงเรียนบ้านคลองลาน มาช่วยราชการ รักษาการในตำแหน่ง “ครูใหญ่” เป็นครูคนแรก

- ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๕ ได้รับอนุญาตให้เปิดเป็นเอกเทศ เปิดทำการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒ มีนักเรียนทั้งสิ้น ๖๔ คน นายเตรียม ปาละป็น รักษาการใน ตำแหน่ง “ครูใหญ่” และ เป็นครูที่ได้รับการบรรจุคนที่ ๑ ของโรงเรียนบ้านปากคลองลาน บรรจุเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๑๕

- ปีการศึกษา ๒๕๑๖ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓

- ปีการศึกษา ๒๕๒๑ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑- ๖ (ป.๖ ปีแรก)

- ปีการศึกษา ๒๕๒๕ เปิดสอนชั้นเด็กเล็ก (๔-๕ ขวบ)

- ปีการศึกษา ๒๕๓๐ เปลี่ยนชื่อชั้นเด็กเล็กเป็นชั้นอนุบาลปีที่ ๑ และอนุบาล

ปีที่ ๒ (๔-๕ ขวบ)

- ปีการศึกษา ๒๕๓๕ เป็นโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

(มัธยมศึกษาตอนต้น)

- ปีการศึกษา ๒๕๓๗ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ ๑- ชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ ๓ (ม.๓ ปีแรก)

- ปีการศึกษา ๒๕๓๘ เป็นโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษา

- ปีการศึกษาปัจจุบัน เปิดสอนชั้น อนุบาลปีที่ ๑ – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

วิสัยทัศน์ ปรัชญาโรงเรียนบ้านปากคลองลาน

วิสัยทัศน์

“โรงเรียนบ้านปากคลองลาน มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นควบคู่คุณธรรม จริยธรรม และลักษณะที่พึงประสงค์ ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน การศึกษา รักษาความเป็นไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น ”

ปรัชญาโรงเรียน

ปัญญา ว ธเนน เสยโย “ปัญญาประเสริฐยิ่งกว่าทรัพย์”

พันธกิจ เป้าหมายโรงเรียนบ้านปากคลองลาน

พันธกิจ

(๑) จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาโดยการมีส่วนร่วม

(๒) ส่งเสริมความเป็นไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป้าประสงค์

(๑) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

(๒) บุคลากรทุกคนมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๓) ชุมชน องค์กรในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

(๔) นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

(๕) นักเรียน เห็นคุณค่าความเป็นไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

๙) โรงเรียนบ้านทุ่งตัน^{๒๗๓}

ประวัติโรงเรียนบ้านทุ่งตัน

ตั้งเมื่อวันที่ ๑๓ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ สถานที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๒ ตำบลบ้านไร่ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ปลุกสร้างเป็นอาคารเรียนชั่วคราวแบบศาลาदिมนุงแฝกออกมุงกลางกว้างประมาณ ๓ วา ยาวประมาณ ๗ วา ๒ คอก เป็นสถานที่เรียนที่ประชาชนอุทิศให้รวม ๔ ราย คือ นายหริ เกตุมุตติ, นายละมุล พูลเกตุ, นายจำลอง อิ่มขำ, นางลูกจันทร์ ปิ่นเงิน เป็นเนื้อที่ประมาณ ๕ ไร่ เพื่อสร้างโรงเรียน นามโรงเรียนมีนามว่า โรงเรียน บ้านทุ่งตัน ผู้ตั้ง นายชิต สุโกสิ นายอำเภอลาดยาว การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๓ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

วิสัยทัศน์ ปรัชญาโรงเรียนบ้านทุ่งตัน

โรงเรียนบ้านทุ่งตัน มุ่งพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

พันธกิจ เป้าหมายโรงเรียนบ้านทุ่งตัน

(๑) จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา – ประถมศึกษา

(๒) พัฒนาผู้เรียน โดยมีการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน

(๓) ระดมทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้จากท้องถิ่นและชุมชน

(๔) พัฒนาบุคลากรในทุกด้านเพื่อให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงาน

(๕) จัดระบบบริหารโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

สภาพปัจจุบันของโรงเรียนวิสุทธิพุดชนำในจังหวัดนครสวรรค์ ที่ได้ศึกษามาทั้งหมดในบทนี้มีข้อค้นพบที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านประวัติ โรงเรียนวิสุทธิพุดชนำในจังหวัดนครสวรรค์ ทุกโรงเรียนมีอายุไม่น้อยกว่า ๕๐ ปี บางโรงเรียนเห็นร่องรอยของความเป็นวิสุทธิพุดชนำตั้งแต่เริ่มจัดตั้ง เช่น โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ โรงเรียนวัดหนองมะขาม โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อต้อ อาศัยอาคารเรียนของวัดจัดการเรียนการสอน มีวันหยุดประจำปีสัปดาห์คือวันพระ และปัจจุบันโรงเรียนวิสุทธิพุดชนำจังหวัด

^{๒๗๓} กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://data.bopp-obec.info/emis/schooldata-view.php?School_ID=1060220487&Area_CODE=6002[๑ มีนาคม ๒๕๖๑].

นครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่าง ๘ โรงเรียน ได้มีการจัดการศึกษาอยู่ ๒ ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา หรือระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาภาคบังคับ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึง ระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ หากเป็นโรงเรียนขยายโอกาสก็จัดถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๒) ด้านสภาพทั่วไปของชุมชนในเขตพื้นที่สถานศึกษาให้บริการ มีลักษณะของชุมชน อาชีพหลัก ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี การศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือนของคนในชุมชน ดังนี้ (๑) ลักษณะของชุมชน โดยรวมเป็นชุมชนชนบทกึ่งชุมชนเมือง มีวัดในพระพุทธศาสนา มีที่ทำการของผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน มีโรงเรียน มีสถานีอนามัยหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล มีองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีลักษณะพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (๒) อาชีพหลักของคนในชุมชน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพรับจ้าง เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน (๓) ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน ด้านศาสนา คนในชุมชนส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา มีวัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ คนในชุมชนส่วนใหญ่ดำเนินชีวิตแบบวิถีพุทธ ด้านวัฒนธรรมและประเพณี มีชนพื้นเมืองอยู่ร่วมกันหลายกลุ่ม (๔) การศึกษาของคนในชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ จบการศึกษาสูงสุดในระดับชั้นประถมศึกษา (๕) รายได้เฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือนของคนในชุมชน คือ ผู้ปกครองนักเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดนครสวรรค์

๓) ด้านสภาพทั่วไปของสถานศึกษา คือ (๑) อาคารและสถานที่ โรงเรียนที่มีเนื้อที่ต่ำสุด จำนวน ๓ ไร่ โรงเรียนมีเนื้อที่สูงสุดจำนวน ๕๐ ไร่ ภายในบริเวณเนื้อที่ของสถานศึกษามีอาคาร สถานที่และสภาพแวดล้อม เช่น อาคารเรียน อาคารประกอบ ส้วม สนามเด็กเล่น สนามฟุตบอล สนามบาสเกตบอล สนามวอลเลย์บอล สนามตะกร้อ เป็นต้น (๒) บุคลากรของโรงเรียนมีวุฒิทางการศึกษาต่ำสุดระดับปริญญาตรีและสูงสุดระดับปริญญาโท (๓) หลักสูตรสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ในระดับปฐมวัย ได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปฐมวัย ด้านแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (๔) การรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา คือ ปัจจุบันสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ทั้ง ๘ โรงเรียนได้ผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน (สมศ.) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ด้านการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจังหวัดนครสวรรค์ สรุปได้ คือ ด้านโครงสร้างการบริหารงาน ๒) ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของสถานศึกษา ๓) ด้านแนวทางพัฒนาและกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และ ๔) ด้านการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

๑) ด้านโครงสร้างการบริหารงาน คือ ปัจจุบันโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดนครสวรรค์ แบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการบริหารวิชาการ เช่น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล เป็นต้น (๒) ด้านการบริหารงบประมาณ เช่น การจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลและรายงานผลการใช้งบประมาณ การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี

การบริหารพัสดุ และสินทรัพย์ เป็นต้น (๓) ด้านการบริหารงานบุคคล เช่น การวางแผนอัตรากำลัง และกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและบรรจุ แต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน วินัย และการรักษาวินัย และการออกจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เป็นต้น (๔) ด้านการบริหารทั่วไป เช่น การดำเนินงานธุรการ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ การดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์งาน การศึกษา งานประสานงานราชการกับเขตพื้นที่และหน่วยงานอื่น เป็นต้น

๒) ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา คือ โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดนครสวรรค์แต่ละแห่งได้มีการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ดำเนินการให้เป็นไปตาม แนวทางปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น

๓) ด้านแนวทางพัฒนาและกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา คือ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุตาม วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดนครสวรรค์ จึงได้กำหนดแนวทางพัฒนา และกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่างๆ ขึ้นมา เช่น ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ด้านสร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านส่งเสริมอัตลักษณ์ของสถานศึกษา ด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา เป็นต้น

๔) ด้านการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา คือ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุตามแนวทางพัฒนาและกลยุทธ์ตามที่กำหนดโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดนครสวรรค์ ได้จัดให้มีการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ต่างๆ เช่น โครงการวันสำคัญ โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โครงการธนาคารพอเพียง โครงการกิจกรรมน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ โครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โครงการโรงเรียนวิถิพุทธ เป็นต้น

ด้านผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำจังหวัดนครสวรรค์ สรุปได้ คือ คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม คุณภาพผู้เรียน การจัดการศึกษา การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ อัตลักษณ์ของสถานศึกษา และมาตรการส่งเสริม

ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในบริบทความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ สรุปได้คือ การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ ๑) ด้านศีล คือ สถานศึกษามีการบริหารด้านสภาพทางกายภาพและด้านสังคมที่ดี ได้แก่ บุคลากรมีคุณลักษณะที่ดี เช่น ผู้บริหาร ครู มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ลด ละ เลิกอบายมุข ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีระบบบริหาร เช่น โครงสร้างการบริหาร วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา มีอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่ดี หลักสูตรสถานศึกษามีการบูรณาการหลักพุทธธรรมในทุกกลุ่มสาระ มีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีอุปกรณ์การศึกษา มีสาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ และมีงบประมาณ เป็นต้น (๒) ด้านสมาธิ คือ บุคลากร นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องมีสมรรถภาพจิต มีคุณภาพจิต และสุขภาพจิตที่ดี เช่น คิดเก่ง มีคุณธรรม มีสุขภาพจิตดี เป็นต้น (๓) ด้านปัญญา คือ บุคลากรในสถานศึกษา เป็นผู้มีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย เป็นผู้รู้เท่าทันเหตุการณ์ แก้ปัญหาชีวิตและทำงานด้วยสติปัญญา ด้านผู้เรียนเป็นผู้มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติ

สมเหตุสมผล เป็นผู้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร เป็นต้น ๒) ด้านชุมชน แบ่งย่อยได้เป็น ๓ ด้านตามหลัก (บวร) คือ (๑) บ้าน หมายถึง สถาบันครอบครัวในชุมชนที่ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธ มีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น ชุมชนมีสมาชิกที่ดี ไม่จับกลุ่มมั่ว สุมก่อความเดือดร้อนให้กับชุมชนไว้ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนเพิ่มมากขึ้น (๒) วัด หมายถึง สถาบันทางศาสนาในชุมชน ได้ศาสนทายาทที่เป็นคนดี ไว้ช่วยเหลืองานวัด และช่วยเหลืองาน พระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น (๓) ราชการ หมายถึง ส่วนราชการหรือองค์กรของรัฐต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนได้สมาชิกในชุมชนที่เป็นคนดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข มีจิตอาสา ไว้ช่วยเหลืองานราชการ เพิ่มมากขึ้น โรงเรียนวิถิพุทธได้รับความไว้วางใจ เชื้อมนั ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากชุมชน

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

๒.๗.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำ

สมคิด สกฤตสถาปัตย์ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผล ในการปฏิรูปการศึกษาอย่างยั่งยืน” ผลการศึกษา พบว่า ๑. องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย การสร้างสื่อกลางที่มีศักยภาพการใช้ความฉลาดทาง อารมณ์เป็นฐานการสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ สำหรับการปฏิรูปการศึกษาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย กระบวนการเปลี่ยนแปลงสมดุล ต่อเนื่อง เน้นผู้เรียน ปัจจัยนำเข้ามีพลังขับเคลื่อน ผลผลิตมีคุณภาพ ผลลัพธ์มีคุณภาพเชิงพลวัต บริบทเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนแบบพอเพียง ๒. รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในการปฏิรูปการศึกษาอย่างยั่งยืนเป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพหุตัวแปรที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๑๑ องค์ประกอบ กล่าวคือ การสร้างสื่ออย่างมีศักยภาพ การใช้ความฉลาดทางอารมณ์เป็นฐาน การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (ภาวะผู้นำที่มีการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผล) ซึ่งมีอิทธิพลต่อปัจจัยนำเข้ามีพลังขับเคลื่อน กระบวนการเปลี่ยนแปลงสมดุล ต่อเนื่อง เน้นผู้เรียน ผลผลิตมีคุณภาพ ผลลัพธ์มีคุณภาพเชิงพลวัต บริบทเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนแบบพอเพียง (การปฏิรูปการศึกษาอย่างยั่งยืน) ทั้งโดยทางตรง และทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งรูปแบบมีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้^{๒๗๔}

พิทักษ์ สมบูรณ์ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำหัวหน้าศูนย์เด็กเล็กที่ส่งผล ต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด นครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ภาวะผู้นำหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ ภาวะผู้นำด้าน

^{๒๗๔} สมคิด สกฤตสถาปัตย์, “รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในการปฏิรูปการศึกษาอย่างยั่งยืน”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒).

วิชาการ ภาวะผู้นำด้านพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วม ๒) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ ๑ แนวคิดหลักการ องค์ประกอบที่ ๒ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ ๓ กระบวนการพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน คือ ๓.๑ ขั้นประเมินก่อนการพัฒนา ๓.๒ ขั้นการพัฒนาตามรูปแบบ ๓.๓ ขั้นประเมินการพัฒนา ๓.๔ ขั้นการพัฒนาซ้ำ องค์ประกอบที่ ๔ แนวทางการนำรูปแบบไปใช้^{๒๗๕}

วิมล จันทรแก้ว ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต ๓” ผลการวิจัยพบว่า ๑) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต ๓ มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้ ๑.๑) การวิเคราะห์สังเคราะห์คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องการพัฒนา ๑.๒) การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ๑.๓) การทดลองรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ๑.๔) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และ ๑.๕) การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ๒) คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องการพัฒนา มี ๕ คุณลักษณะ คือ การเป็นผู้ให้การเรียนรู้แบบทีม ผู้นำของผู้นำ ผู้นำที่สร้างความคิดสร้างสรรค์ ผู้นำการบริหารความเสี่ยง และผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ๓) ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานทั้ง ๔ กลุ่มงาน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ๔) ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และ ๕) ครูผู้สอนและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก^{๒๗๖}

ธรรมรักษ์ ธนภณ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบ ได้แก่ ๑. การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ๒. การบริหารทรัพยากรในองค์กร ๓. การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร ๔. การมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม ๕. การควบคุมองค์การอย่างสมดุล และ ๖. การเป็นผู้นำองค์การส่วนแนวคิดของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุดในการมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม

^{๒๗๕} พัทธกษ สมบูรณ์, “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำหัวหน้าศูนย์เด็กเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๖).

^{๒๗๖} วิมล จันทรแก้ว, “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต ๓”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๕๕).

และอยู่ในระดับมากในด้านการเป็นผู้นำองค์กร ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร ด้านการควบคุมองค์การอย่างสมดุล และด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์^{๒๗๗}

พงกะพรรณ ตะกลมทอง ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัย พบว่า

๑. ภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลางประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๓ องค์ประกอบ ดังนี้ ๑.๑ องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ๗ องค์ประกอบ คือ ๑) ความสามารถในการปรับตัว ๒) การมีวิสัยทัศน์ ๓) การมีความเชื่อมั่นในตนเอง ๔) การให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ ๕) การมีความน่าเชื่อถือ ๖) การมีมนุษยสัมพันธ์ และ ๗) การมีวุฒิภาวะ ๑.๒ องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ๕ องค์ประกอบ คือ ๑) ความเป็นผู้นำแบบมุ่งงานและมุ่งคน ๒) ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ๓) ความเป็นผู้นำแบบประนีประนอม ๔) ความเป็นผู้นำแบบที่ปรึกษา และ ๕) ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ๑.๓ องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงบทบาท ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ๔ องค์ประกอบ คือ ๑) บทบาทตามตำแหน่ง ๒) บทบาทนักสื่อสาร ๓) บทบาทในการติดตามและประสานงาน และ ๔) บทบาทนักพัฒนา

๒. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง ประกอบด้วยวิธีการและเทคนิคการพัฒนา ภาวะผู้นำ ๑๗ วิธี คือ ๑) บทบาทสมมติ ๒) เกมบริหาร ๓) กิจกรรมนันทนาการ ๔) กิจกรรมพัฒนาจิต ๕) กรณีศึกษา ๖) การระดมความคิด ๗) ศึกษาดูงาน ๘) การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ๙) การเผชิญเหตุการณ์ ๑๐) กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ๑๑) เกมการศึกษา ๑๒) การฝึกงาน ๑๓) การสนทนาวงกลม ๑๔) การทำแบบฝึกหัด ๑๕) การทำโครงการจริง ๑๖) การฝึกสั่งการ และ ๑๗) การประชุมทางวิชาการ^{๒๗๘}

สกล ความบุศย์ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒” ผลการวิจัย พบว่า ๑) องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่นักวิชาการส่วนใหญ่ยอมรับสูงสุด คือด้านการส่งเสริมความเป็นเลิศของนักเรียน และด้านความเป็นผู้นำ รองลงมา คือด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร ด้านการจัดหาสื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยี และด้านการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านความรู้ และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี คุณธรรม จริยธรรม และด้านวิสัยทัศน์ การประกันคุณภาพภายใน และด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร ๒) สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๓) รูปแบบ

^{๒๗๗} ธรรมรักษ์ ธนภณ, “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๗).

^{๒๗๘} พงกะพรรณ ตะกลมทอง, “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๕๖).

การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า องค์ประกอบด้านการศึกษาเชิงสำรวจ (Seek : S1) องค์ประกอบด้านการกำหนดตัวบ่งชี้เพื่อพัฒนา (Select : S2) องค์ประกอบด้านแนวทาง/กิจกรรมการพัฒนา (Structure : S3) องค์ประกอบด้านการดำเนินการพัฒนา (Steam : S4) องค์ประกอบด้านการเผยแพร่และสร้างเครือข่าย (Share : S5) ๔) ผลการศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒ ด้านการพัฒนาตนเอง ก่อนการพัฒนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง^{๒๗๙}

๒.๗.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ

เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์ ได้ศึกษาเรื่อง “องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิต ระดับประถมศึกษา ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีองค์ประกอบ ๖ ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ๒๗ ตัวแปร โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบของทุกองค์ประกอบของแต่ละโมเดลมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑ และค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Λ) รายข้อ มีค่าระหว่าง ๐.๖๔ – ๐.๙๔ เมื่อจัดลำดับความสำคัญตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดเป็น ดังนี้ (๑) การพัฒนาบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ของโรงเรียน ประกอบด้วย ๔ ตัวแปร ($\Lambda=๐.๙๔$) (๒) การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ประกอบด้วย ๓ ตัวแปร ($\Lambda=๐.๙๐$) (๓) การกำหนดเป้าหมายและสร้างความเข้าใจในเป้าหมายร่วมกัน ประกอบด้วย ๓ ตัวแปร ($\Lambda=๐.๘๘$) (๔) การพัฒนาวิชาชีพครู ประกอบด้วย ๙ ตัวแปร ($\Lambda=๐.๘๒$) (๕) การสร้างนวัตกรรมทางวิชาการ ประกอบด้วย ๙ ตัวแปร ($\Lambda=๐.๗๙$) (๖) การกำกับติดตามและสะท้อนผลการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ๕ ตัวแปร ($\Lambda=๐.๗๓$) ข้อค้นพบใหม่จากการวิเคราะห์องค์ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ บ่งชี้ว่าผู้บริหารโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษา ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนสาธิต ระดับประถมศึกษา ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนเป็นอันดับแรกและให้ความสำคัญกับการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนตลอดจนความร่วมมือระหว่างกันของทุกภาคส่วนร่วมไปกับการให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายและสร้างความเข้าใจในเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนในแนวทางการพัฒนารวมถึงการส่งเสริมให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ และการสร้างนวัตกรรมทางวิชาการเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ ขึ้นภายในสาระการเรียนรู้ อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นลำดับ^{๒๘๐}

^{๒๗๙} สกล คามบุศย์, “การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ๒๕๕๙).

^{๒๘๐} เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์, “องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัศรีเตียน, ๒๕๕๗).

นริศ แก้วสินวล ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา” ผลการวิจัย พบว่า ๑. องค์ประกอบของการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ จากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาตัวแบบสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จและเป็นแบบอย่างมี ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) ภาวะผู้นำทางวิชาการ ๒) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ๓) การพัฒนาทีมงานวิชาการในสถานศึกษา ๔) กระบวนการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดดุลยภาพในสถานศึกษา และ ๕) การกิจและขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ๒. รูปแบบการบริหารวิชาการในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบหลัก ๒๖ องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้รวม ๑๔๑ ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก และผลการสร้างคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบ ประกอบด้วย ๗ ตอน ได้แก่ ๑) บทนำ ๒) วิธีดำเนินการตามรูปแบบ ๓) รูปแบบ ๔) การดำเนินการตามรูปแบบ ๕) บทบาทหน้าที่ของบุคลากร ๖) เกณฑ์การประเมินผลการใช้รูปแบบ และ ๗) แบบประเมินผลการใช้รูปแบบ ส่วนผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบอยู่ในระดับมาก^{๒๘๑}

โกศิษฎ์ เปลรินทร์ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ ปรากฏว่า ได้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๖๐ ตัวบ่งชี้ที่เป็นไปตามหลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ตัวบ่งชี้การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจการเรียนรู้ จำนวน ๑๒ ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน จำนวน ๑๓ ตัวบ่งชี้ตัวบ่งชี้การพัฒนานักเรียน จำนวน ๑๒ ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้การพัฒนาครู จำนวน ๑๐ ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จำนวน ๑๓ ตัวบ่งชี้ ๒) ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 70.16 df = 62 ค่า P = 0.22 ค่า GFI = 0.98 ค่า AGFI = 0.96 ค่า RMSEA = 0.018) ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้ค่าไค-สแควร์ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนและค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว ทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผลการทดสอบ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๒๘๒}

บุญเชิด ขานิศาสตร์ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี” ผลการวิจัย พบว่า ๑. สภาพปัจจุบันการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษา

^{๒๘๑} นริศ แก้วสินวล, “รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ภาวะผู้นำการจัดการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๕๘).

^{๒๘๒} โกศิษฎ์ เปลรินทร์, “การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒).

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี ในภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$, S.D. = ๐.๕๙) และในภาพรวมมีปัญหาในระดับปัญหาลดลง ($\bar{X} = ๒.๗๐$, S.D. = ๐.๙๐) ๒. รูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี มีกระบวนการปฏิบัติงานวิชาการ ๖ ขั้นตอน คือ ๑) การกำหนดเป้าหมาย ๒) การวางแผน ๓) การปฏิบัติตามแผน ๔) การส่งเสริมนิเทศ กำกับ ติดตาม ๕) การตรวจสอบ ประเมินผล ๖) การรายงานผลการดำเนินงาน โดยภาพรวมรูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๗๗$, S.D. = ๐.๓๒) และความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๗๒$, S.D. = ๐.๔๐)^{๒๘๓}

วีระศักดิ์ ลันสี ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนากระบวนการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยโครงสร้างที่สัมพันธ์กัน ๕ องค์ประกอบคือ ๑) เป้าหมายของการประเมิน ๒) สิ่งที่มีมุ่งประเมิน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และด้านมาตรการส่งเสริม ตัวบ่งชี้การประเมินได้จากสิ่งที่มีมุ่งประเมิน ๑๕ มาตรฐาน ๖๕ ตัวบ่งชี้ ๓) เกณฑ์การตัดสินผลการประเมินมี ๕ ระดับ คือ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง ๔) วิธีการประเมิน ประกอบด้วย ผู้เกี่ยวข้องกับการประเมิน และการประเมินตามรูปแบบเสริมพลัง ๓ ประสาน ผลการประเมินรูปแบบการประเมินพบว่า รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง ๔ องค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพงานประเมินทั้งด้านการใช้ประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบทั้ง ๔ องค์ประกอบมีคุณภาพในระดับมากที่สุด^{๒๘๔}

ไตรรัตน์ โคสะสุ ได้ศึกษาเรื่อง “ระบบและวิธีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัย พบว่า ๑. สภาพปัจจุบันและปัญหาพบว่าสภาพการดำเนินการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก และประเด็นที่มีปัญหาคือ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ๒. ระบบและวิธีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ ระบบการประเมิน และวิธีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา สำหรับระบบการประเมินนั้น แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับเขตพื้นที่ศึกษาระดับเครือข่ายสถานศึกษา และระดับสถานศึกษา ส่วนวิธีการประเมินคุณภาพภายในทั้ง ๓ ระดับนั้น เป็นการประเมินกระบวนการประกันคุณภาพภายในทั้ง ๘ ขั้นตอน ประกอบด้วยแนวการประเมิน

^{๒๘๓} บุญเชิด ขานิศาสตร, “การพัฒนากระบวนการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๖).

^{๒๘๔} วีระศักดิ์ ลันสี, “การพัฒนากระบวนการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๗).

๑) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา ๒) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ๓) การจัดระบบบริหาร และสารสนเทศ ๔) การดำเนินงานตามแผน ๕) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ๖) การประเมินคุณภาพภายใน ๗) การจัดทำรายงานประจำปี และ ๘) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง^{๒๘๕}

วรรณพร สุขอนันต์ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับสถานศึกษาขนาดเล็ก ควรประกอบด้วย ปัจจัยการดำเนินการ ๘ ปัจจัย ที่มีความสำคัญกับการนิเทศภายใน ได้แก่ ๑. การวางแผนกลยุทธ์ ๒. เทคนิคการนิเทศ ๓. บทบาทหน้าที่ ๔. การประเมินผล ๕. การสร้างเครือข่าย ๖. การพัฒนา ๗. สื่อและเครื่องมือนิเทศ และ ๘. มนุษย์สัมพันธ์^{๒๘๖}

พรศิริ วรรณพันธุ์ ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยส่งผลกระทบต่อสภาพและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ” ผลการวิจัย ปัจจัยด้านสภาพในการดำเนินการ การประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ย ๓.๖๐ และสามารถจำแนกตามประเด็นด้านต่างๆ ได้ดังนี้ ๑. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๖ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ มีความมุ่งหมายในการดำเนินงานขององค์กรที่มั่นคงและชัดเจน รองลงมาคือคณาจารย์และบุคลากรที่มีความสามารถในการทำงาน และ มีเกณฑ์ในการวัดผลงานที่มีคุณภาพ ๒. ปัจจัยด้านผลผลิตและการบริการ (ผลผลิต หมายถึง บัณฑิต) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๐ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ การผลิตบัณฑิตและบริการขึ้นอยู่กับความต้องการของสังคมและชุมชน รองลงมาคือการมีส่วนร่วมทั้งสังคมและชุมชนท้องถิ่นและผู้สนับสนุนมหาวิทยาลัย และประชาชนมีการบอกต่อถึงคุณภาพบัณฑิตและการบริการ ๓. ปัจจัยด้านวิธีการดำเนินงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๐ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ ติดต่อสื่อสารโดยใช้ข้อมูล รองลงมาคือศึกษาและเรียนรู้จากมหาวิทยาลัยอื่น และมีกระบวนการทำงานทำตามกฎของ PDCA (PLAN-DO-CHECK-ACT) ๔. ปัจจัยด้านบุคลากรมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๙ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ คณาจารย์และบุคลากรมีการติดต่อกับสังคมและชุมชนท้องถิ่น รองลงมาคือคณาจารย์และบุคลากรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนหน่วยงาน และ คณาจารย์และบุคลากรมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ๕. ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กรมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ มีการมอบหมายความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ รองลงมาคือมีความเข้าใจบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ และหัวหน้างานมีการสั่งงานด้วยลายลักษณ์อักษร ๖. ปัจจัยด้านจิตสำนึกในการทำงาน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๕๓ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ มีความเข้าใจว่าบุคลากรทุกคนต้องทำงานของตนให้ดีที่สุด รองลงมาคือมีความเข้าใจว่าหัวหน้างานเป็นผู้ควบคุมและรับผิดชอบในกระบวนการ

^{๒๘๕} ไตรรัตน์ โคสะสุ, “ระบบและวิธีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๙).

^{๒๘๖} วรรณพร สุขอนันต์, “รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก”, วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐).

ทำงาน มีความเข้าใจว่าทุกผลลัพธ์มาจากกระบวนการ และมีความเข้าใจว่าคุณภาพทุกด้านหมายถึง การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในของ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ควรให้บุคลากรในมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับอนาคต คณาจารย์และบุคลากรควรได้รับการสนับสนุนจากการ จัดการ / การบริหารให้มากกว่าเดิม และควรจัดให้มีเกณฑ์ในการวัดผลงานที่ชัดเจนเพื่อให้ผลงาน มีคุณภาพ ปัจจัยด้านผลผลิตและการบริการ (ผลผลิต หมายถึง บัณฑิต) ควรให้ประชาชนมีการบอก ต่อถึงคุณภาพบัณฑิตและการบริการอย่างต่อเนื่อง ควรมีการตอบสนองต่อความต้องการและความ คาดหวังของสังคมและชุมชน ท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ควรให้มีการวัดความพึงพอใจของสังคมและ ชุมชน ท้องถิ่นอย่างกระตือรือร้น และควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมร่วมกับสังคมและชุมชนท้องถิ่นและ ผู้สนับสนุนมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยด้านวิธีการดำเนินงานควรรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน ท้องถิ่นและสังคมแล้วนำมาปรับใช้ควรรับฟังความคิดเห็นจากกระบวนการดำเนินงานเสมอ ควรมีการ รับผลย้อนกลับ (Feedback) ที่สม่ำเสมอ และควรรับฟังความคิดเห็นของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ แล้วนำมาปรับปรุงใช้ในการทำงาน ปัจจัยด้านบุคลากรควรมีการวางแผนกลยุทธ์เกี่ยวกับบุคลากร คณาจารย์และบุคลากรควรมีการทำงานอย่างมีศักยภาพกว่าเดิม ควรมีการรับการฝึกอบรมวิธีการ ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง คณาจารย์และบุคลากรควรมีส่วนร่วมในการกำหนด วิสัยทัศน์ที่เกี่ยวกับสังคม และชุมชนท้องถิ่นและคณาจารย์และบุคลากรควรยอมรับในการทำงานเป็นทีม ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กรควรมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยดำเนินการแบบครอบคลุม ทุกหน้าที่ (Cross – function) ควรมีการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และการเปลี่ยนแปลงใน การทำงานควรมีการนำการบริหารกลยุทธ์มาใช้ในกระบวนการบริหารกิจการหลักขององค์กร ควรมี การดำเนินการทุกระบบและกระบวนการโดยใช้หลักของคุณภาพทุกระดับ และควรมีการประสานงาน ในทุกระดับ ปัจจัยด้านจิตสำนึกในการทำงานควรมีการวัดและประเมินคุณภาพจากความต้องการของ ผู้รับบริการจากมหาวิทยาลัยเป็นประจำ ควรมีการวัดและติดตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ควรทำความเข้าใจว่าคุณภาพทุกด้านหมายถึง การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และควรมีความเข้าใจว่าทุก ผลลัพธ์มาจากกระบวนการการทำงาน^{๒๘๗}

วิฑิตา สุขทัญญาต ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในทศวรรษ หน้า ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในทศวรรษหน้าของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มี ๓ องค์ประกอบ คือ ๑) คุณสมบัติภาวะผู้นำทางวิชาการในทศวรรษ หน้าของผู้บริหารสถานศึกษา มีอยู่ ๕ ด้าน วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในทศวรรษหน้าของ ผู้บริหารสถานศึกษามีอยู่ ๓ วิธีการ และกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการมี ๔ ขั้นตอน ๒) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในทศวรรษหน้าสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิมีความเป็นประโยชน์ในระดับสูงมากที่สุด

^{๒๘๗}พรศิริ วิรุณพันธ์, “ปัจจัยส่งผลต่อสภาพและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในของ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ”, รายงานวิจัย, (โครงการวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ๒๕๕๑).

และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ประเมินโดยผู้อำนวยการสำนักเขตพื้นที่อยู่ในระดับสูงมาก เช่นเดียวกัน^{๒๘๘}

ศรุตพงศ์ ภูวธีรวรานนท์ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ผลการวิจัย พบว่า (๑) องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการมี ๔ องค์ประกอบ ๗๐ ตัวบ่งชี้ (๒) พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการสร้างสภาพแวดล้อมใหม่ในการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ส่วนเรื่องอื่นๆ อยู่ในระดับมาก และพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้างานวิชาการ มีพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการต่ำกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการและผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่ ๕ ปีลงมา มีพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการต่ำกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่ ๕ ปี ขึ้นไป (๓) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ระบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน และการวัดและประเมินผล รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ องค์ประกอบของระบบการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการทดลองตามรูปแบบเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น^{๒๘๙}

เพชรนิ สงค์ประเสริฐ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัย พบว่า ๑. รูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และครูฝ่ายวิชาการมี ๔ องค์ประกอบของ ๑) ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน ประกอบด้วย พฤติกรรมของผู้นำ ด้านการจัดองค์กรเพื่อการเรียนการสอน การวางแผนองค์กรเพื่อการสอน การพัฒนาหลักสูตรและการบริหารการเรียนการสอน การจัดโครงการพัฒนาบุคลากร การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ๒) ขั้นตอนการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา ประกอบด้วย การรับรู้และค้นหาปัญหา การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การวางแผนปฏิบัติการ การนำไปปฏิบัติ การประเมินผลลัพท์ ๓) ภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการ ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา

^{๒๘๘} วิทิตา สุขทั่วญาติ, “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในทศวรรษหน้าของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๙).

^{๒๘๙} ศรุตพงศ์ ภูวธีรวรานนท์, “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๕).

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน ๔) กระบวนการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ประกอบด้วย การวางแผนงานวิชาการการนำไปปฏิบัติ การตรวจสอบประเมินผลงานวิชาการ การปรับปรุงงานวิชาการ ๒. รูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สร้างขึ้นประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน ๒) องค์ประกอบเกี่ยวกับขั้นตอนการทำงานเป็นทีม ๓) องค์ประกอบด้านภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการ ๔) องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารงานวิชาการ รูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นนี้ รายละเอียดปรากฏในคู่มือการดำเนินการ ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ๓. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่งผลให้ผู้บริหาร / หัวหน้างานวิชาการมีพฤติกรรมและแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับบทบาทผู้นำทางวิชาการและบริบทของสถานศึกษา บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทำงานเป็นทีม สามารถปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนได้อย่างเป็นรูปธรรม ๔. การประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หลังจากการทดลอง ยืนยันรูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีม ๔ องค์ประกอบ ที่พัฒนาขึ้นว่ามีความเป็นไปได้และเหมาะสม อยู่ในระดับมาก^{๒๙๐}

ปาริชาติ วัคควัทพงษ์ ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๑” ผลการวิจัย พบว่า การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่พึงประสงค์และที่เป็นอยู่จริงเพื่อสร้างรูปแบบและเพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๑ การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่พึงประสงค์ ขั้นตอนที่ ๒ การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่เป็นอยู่จริง ขั้นตอนที่ ๓ การสร้างรูปแบบ และขั้นตอนที่ ๔ การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่พึงประสงค์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๑ มี ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มี ๘ พฤติกรรม การจัดการเรียนการสอนมี ๑๐ พฤติกรรม ๒) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนการสอนมี ๖ พฤติกรรม ๓) ด้านการจัดบรรยากาศทางวิชาการมี ๑๑ พฤติกรรม พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่เป็นอยู่จริงของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

^{๒๙๐} เพชรนิ สงคประเสริฐ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๑).

ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๑ โดยภาพรวม ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๓ ด้าน รูปแบบการพัฒนา พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๑ มี ๖ องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการวัตถุประสงค์ พฤติกรรมภาวะผู้นำที่จำเป็นต้องพัฒนา วิธีการพัฒนา แผนการพัฒนา กระบวนการพัฒนา มี ๔ ชั้น ดังนี้ ขั้นที่ ๑ การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่ต้องการพัฒนา ขั้นที่ ๒ การเตรียมการพัฒนา ขั้นที่ ๓ การพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ ขั้นที่ ๔ การประเมินผลการพัฒนา รูปแบบการพัฒนา พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๑ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก^{๒๙๑}

ปรีชา ปัญญานฤพล ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อการศึกษาตลอดชีวิต” ผลการวิจัย พบว่า ๑. รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วย ๑) วิสัยทัศน์ คือ สร้างความรู้ สร้างโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิต เป็นพลังปัญญาของชุมชนบ้านเขาใหญ่ ภายในปี ๒๕๖๐ ๒) พันธกิจ คือ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในชุมชน ๓) เป้าหมาย ได้แก่ การสร้างศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน ๑ ศูนย์ ๔) วัตถุประสงค์ เพื่อให้บริการความรู้ การจัดการเรียนรู้ การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ของประชาชนในชุมชน ๕) บทบาทหน้าที่ ๖) กลุ่มเป้าหมาย ๗) การประกันคุณภาพ ๘) โครงสร้าง การดำเนินงาน ๙) กระบวนการทำงาน ๑๐) แหล่งเรียนรู้ ๒. ผลการประเมินผลรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๓๐$)^{๒๙๒}

พิเชศ รุ่งสว่าง ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” ผลการวิจัย พบว่า ๑. รูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงประกอบด้วย ๕ ประการ ได้แก่ (๑) วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนและการประเมิน (๒) ตัวชี้วัดของการจัดการเรียนการสอนและการประเมิน (๓) เกณฑ์ของการจัดการเรียนการสอนและการประเมิน (๔) เครื่องมือของการจัดการเรียนการสอนและการประเมิน (๕) ผู้เกี่ยวข้องของการจัดการเรียนการสอนและการประเมิน และขั้นตอนการประเมิน ๖ ขั้นตอน ได้แก่ (๑) เตรียมความพร้อมการประเมิน (๒) ออกแบบกิจกรรม (๓) ปฏิบัติงาน (๔) การประเมินผล (๕) สรุปผล (๖) การให้ข้อมูลย้อนกลับ ๒. เครื่องมือการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยภาพรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ ๓. ผลการประเมินรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ส่วนผล

^{๒๙๑} ปรีชาติ วัคควัทพงษ์, “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๑”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๘).

^{๒๙๒} ปรีชา ปัญญานฤพล, “การพัฒนาแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๙).

การประเมินรูปแบบสำหรับผู้เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมากที่สุดและพบวาคะแนนสอบหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕^{๒๙๓}

พยุ่ง ใบแย้ม ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา” ผลการวิจัย พบว่า ๑) ความเป็นแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย ๖ องค์ประกอบ ที่มีความเกี่ยวข้องประสานสัมพันธ์กัน ได้แก่ การบริหารการศึกษาอย่างมีคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคุณภาพของผู้เรียนโดยการศึกษาค้นคว้า ผู้ปกครองให้การสนับสนุน การนิเทศส่งเสริมการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย และการให้บริการแหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึง และเท่าทัน ๒) รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม ประกอบด้วย ๗ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นการจัดการเรียนรู้ (Instructional) ขั้นการให้บริการ (Service) ขั้นการเชื่อมโยงความรู้สู่สากล (Linked to global) ขั้นพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (Development) และขั้นประเมินผลและเผยแพร่ (Asses and spreads) และ ๓) ประสิทธิภาพรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสม ประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญมีประสิทธิภาพที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๗๙$, S.D.= ๒.๙๔) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีประสิทธิภาพที่ระดับมากที่สุด (ร้อยละ ๑๐๐) และทดลอง (Try out) นำรูปแบบไปใช้กับบุคลากรในสถานศึกษามีประสิทธิภาพที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๗๙$, S.D.= ๒.๙๔)^{๒๙๔}

ยุพิน ยืนยง ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูเขตการศึกษา ๕ อัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ๑. รูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียน มีชื่อว่า ซีไอพีอี (CIPE Model) ประกอบด้วย หลักการ มุ่งเน้นกระบวนการนิเทศที่เป็นระบบสัมพันธ์กัน และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการนิเทศและการวิจัยในชั้นเรียน กระบวนการนิเทศ ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ Classifying : C การคัดกรองระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อจัดกลุ่มครู และเลือกการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับครูแต่ละกลุ่ม ขั้นตอนที่ ๒ Informing : I ให้ความรู้ก่อนการนิเทศ ขั้นตอนที่ ๓ Proceeding : P การดำเนินงานได้แก่ ๓.๑ การประชุมก่อนการสังเกตการณ์สอน (Pre conference) ๓.๒ การสังเกตการณ์สอน (Observation) ๓.๓ การประชุมหลังการสังเกตการณ์สอน (Post conference) ขั้นตอนที่ ๔ Evaluating : E การประเมินผลการนิเทศ โดยมีการกำกับ ติดตาม (Monitoring) อย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอน ๒. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า ครูผู้นิเทศมีสมรรถภาพในการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการ อยู่ในระดับสูงมาก และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยหลักการ

^{๒๙๓} พิชิต รุ่งสว่าง, “การพัฒนาแบบการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการประเมินการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๘).

^{๒๙๔} พยุ่ง ใบแย้ม, “การพัฒนาแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา”, รายงานวิจัย, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๕๘).

ใช้รูปแบบการนิเทศมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูผู้รับการนิเทศมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการก่อนและหลังรูปแบบการใช้การนิเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยหลังการใช้รูปแบบการนิเทศมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ มีสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับสูงมาก และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการ อยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนมีผลการเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการของครูผู้รับการนิเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยหลังการใช้รูปแบบการนิเทศ นักเรียนมีผลการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ^{๒๙๕}

อังคณา ตุงคะสมิต ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาศรีดงเค็ง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบของระบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบด้วยระบบย่อยซึ่งดำเนินการต่อเนื่องเป็นวงจร ๔ ระบบ ได้แก่ ระบบวางแผน (Plan) ระบบปฏิบัติการ (Act) ระบบตรวจสอบ (Observe) ระบบสะท้อนผล (Reflect) ซึ่งทุกระบบมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นตรวจสอบ และขั้นสะท้อนผล ๒. ผลการใช้ระบบโดยการนำระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนไปสู่การปฏิบัติด้านการใช้ประโยชน์ของระบบ มีความชัดเจนในทุกขั้นตอน ตอบสนองต่อความต้องการของทุกฝ่ายและทำให้เกิดการพัฒนาการสอนของครูและการเรียนของผู้เรียน ผลการประเมินเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายในการร่วมมือแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงเป็นที่ยอมรับเหมาะสมกับการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย ด้านความเหมาะสม ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมิน เป็นธรรมชาติ โปร่งใส คำนึงถึงประโยชน์ผู้เรียนเป็นหลัก ดำเนินการด้วยความรับผิดชอบและมีจรรยาบรรณ ด้านความถูกต้องน่าเชื่อถือ มีความสอดคล้องกับความสำเร็จและความจำเป็นในการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน วัดดูประสงคสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการบรรยายกระบวนการดำเนินการชัดเจน สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา กำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน ด้านผลที่เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายมีความพึงพอใจ มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน ประเมินผู้เรียนในทิศทางเดียวกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ด้านการวัดและประเมินผล ทำให้ครูได้ใช้การวัดการประเมินที่หลากหลาย สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาใช้การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการสอน และนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาผู้เรียนและการสอนของครู^{๒๙๖}

^{๒๙๕} ยุกิน ยืนยง, “การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูเขตการศึกษา ๕ อัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓).

^{๒๙๖} อังคณา ตุงคะสมิต, “การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาศรีดงเค็ง จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐).

๒.๖.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม

อุดม ขำนิ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเขตภาคกลาง” ผลการวิจัย พบว่า ๑. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำมีองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์และการจัดการต่างๆ ที่สำคัญที่สุดคือ คน เป็นผู้ทำงานให้ทุกอย่างเกิดขึ้น ผู้บริหารจึงต้องมีลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำครบถ้วน เช่น ความมีอัจฉริยภาพสูง มองการณ์ไกล แสวงหาโอกาส บริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพ มุ่งมั่นให้แก่งาน และการสร้างพันธมิตร องค์ประกอบเหล่านี้เป็นทิศทางให้องค์กรและทีมงานได้ก้าวเดินต่อไปสู่จุดหมายปลายทาง ส่วนคุณสมบัติของผู้นำที่ดีตามทฤษฎีตะวันตกของ Ricketts ซึ่งประกอบด้วยทักษะ ๔ ด้านคือ (๑) ด้านมนุษยสัมพันธ์(๒) ด้านเทคนิคและมนุษยสัมพันธ์ (๓) ด้านเทคนิค และ (๔) ด้านความคิดเทคนิค อนึ่ง ในฐานะครูอาจารย์ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารในฐานะผู้นำนั้น กรอบของกระทรวงศึกษาธิการต้องมี (๑) บุคลิกภาพดี (๒) ด้านความรู้ความสามารถดี (๓) ด้านลักษณะทางสังคมดี และ (๔) ด้านบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ นอกจากนี้ในทางพระพุทธศาสนา ผู้นำที่ดีต้องประกอบด้วยคุณสมบัติภายใน ได้แก่ รู้หลักสัพพริสนธรรม มีสติปัญญา ทันทต่อเหตุการณ์ มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล เป็นคนเข้มแข็ง ส่วนคุณสมบัติภายนอกได้แก่ มีความรู้ ความสามารถ มีพรหมวิหารธรรม หวังประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม น่ารักน่าเคารพ เป็นธรรมาธิปไตย ฉลาดในการพูด และไม่ลำเอียง ๒. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งแต่เดิมเรียกว่า โรงเรียนราษฎร์ของวัดนั้น ได้มีการก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ และพัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันมีจำนวน ๑๑๑ โรงเรียนคณะครู ๕,๑๒๐ คน จำนวนนักเรียน ๙๕,๓๘๙ คน เฉพาะในเขตภาคกลางเขต ๑ มี ๑๔ โรงเรียน เขต ๒ มี ๑๙ โรงเรียน รวมทั้งสิ้น ๓๓ โรงเรียน และเนื่องจากโรงเรียนการกุศลของวัดมีเจตนารมณ์ในการจัดตั้งเพื่อสงเคราะห์เด็กด้อยโอกาสและยากจนในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นๆ และชุมชนใกล้เคียง จึงต้องเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ผู้บริหารและครูอาจารย์มีความเสียสละอุทิศตนให้แก่การเรียนการสอนอย่างแท้จริง ทั้งผู้บริหารและผู้สอนต่างก็มีหน้าที่ทำการสอนได้ ผู้สอนจึงต้องประกอบพร้อมด้วยกัลยาณมิตรธรรม ๗ คือ (๑) ปิโย – เป็นคนน่ารัก (๒) ครุ – เป็นคนน่าเคารพ (๓) ภาวนีโย – มีเสน่ห์แก่ผู้พบเห็น (๔) วตฺตา จ – รู้จักพูดให้ได้ผล (๕) วจนฺทโม – อดทนต่อถ้อยคำ (๖) คมภีรณฺจ กถิตฺตา – แกล้งเรื่องกล้าได้ (๗) โน จมฺฐาเน นิโยชเย – ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกครูอาจารย์ผู้สอนโรงเรียนในเขตภาคกลาง ๑๓ โรงเรียน ในจำนวน ๓๓ โรงเรียนๆ ละ ๑ รูป/คน รวม ๑๓ รูป/คน แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารและครูอาจารย์ปฏิบัติตามกัลยาณมิตรธรรม ๗ อยู่แล้ว เพราะเป็นโรงเรียนการกุศล ๑ และเพราะอุดมการณ์ที่เข้ามาบริหารหรือสอนในโรงเรียนการกุศลนี้ ๑ ผลที่ออกมาจึงเป็นที่น่าพึงพอใจ ๓. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเขตภาคกลาง จากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่มเฉพาะ สรุปได้ดังต่อไปนี้ ๑) ผู้บริหารควรมีบุคลิกภาพที่ดี มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี วางตัวเป็นที่รักของคนทั่วไป ๒) ผู้บริหารต้องวางตัวเป็นที่เคารพ เป็นที่น่าเชื่อถือของผู้ใต้บังคับบัญชา มีการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดี และต้องมีความรู้ความสามารถรอบด้าน ๓) ผู้บริหารควรมีบุคลิกภาพที่เป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา นำเข้าหา มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นที่น่าคบหาของบุคคลทั่วไป ๔) ผู้บริหารควรวางตนเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนจนถึงนักเรียนผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไป ผู้บริหารต้องมองทั้งพฤติกรรมบุคคลและเหตุการณ์เข้าด้วยกันจนสามารถโยงถึงหลักการได้

และใช้หลักการนั้นสร้างวิธีการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาและป้องกันปัญหา เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ (Event) และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบุคคล (Person) ให้อยู่ภายใต้การควบคุมได้ ๕) ผู้บริหารต้องมีความอดทน อดกลั้น ต้องพร้อมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และขอเสนอแนะในการปฏิบัติงาน สามารถเข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี ๖) ผู้บริหารต้องมีความเฉลียวฉลาด สามารถอธิบายเรื่องราวต่างๆ ให้เข้าใจได้ง่ายสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี มีสติปัญญาที่ดี ที่จะสามารถช่วยเหลือสังคมแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ๗) ผู้บริหารต้องวางตัวเป็นผู้นำที่ดี ไม่ชักจูงในทางที่เสื่อมเสีย ต้องรู้จักการบริหารคน งาน สิ่งของต่างๆ ให้เกิดความถูกต้อง เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด ผู้บริหารต้องมีศีลธรรม จรรยาที่ดี ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและสังคม โดยเฉพาะต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติ มีความถูกต้อง เที่ยงธรรม ปราศจากอคติในการทำงาน^{๒๙๗}

พระครูโสภาสนนทกิตติ์ (ศักดิ์ โอภาโส) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนวิถิพุทธระดับประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในระดับประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลกระทบ โดยด้านผลกระทบมีผลการศึกษายู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธเน้นผลสำเร็จที่เกิดขึ้น เช่น การมีความรู้ การมีคุณธรรม มากกว่าปัจจัยนำเข้า เช่น การตัดสินใจและแรงจูงใจ ๒) ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในระดับประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งในด้านการตัดสินใจ แรงจูงใจ การมีมนุษยสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสาร และการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งสัมพันธ์กับภาวะผู้นำที่เป็นกระบวนการบริหาร คือ การเสริมสร้างปัจจัยนำเข้า การพัฒนากระบวนการและการให้เกิดผลกระทบหรือผลสัมฤทธิ์ที่เหมาะสม ๓) สำหรับหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในการบริหารงานระดับประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีความสอดคล้องกัน ดังนี้ (๑) ทักษะด้านการตัดสินใจทางการบริหาร สอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม และหลักไตรสิกขา (๒) ทักษะด้านการสร้างแรงจูงใจสอดคล้องกับหลักขรรวาสธรรมและหลักอิทธิบาท (๓) ทักษะด้านการติดต่อสื่อสารสอดคล้องกับอปริหานิยธรรม (๔) ทักษะด้านภาวะผู้นำเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ (๕) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์สอดคล้องกับหลักศีล หลักพรหมวิหารธรรม และหลักกัลยาณมิตร ซึ่งผลการศึกษา ๔) รูปแบบทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ สามารถบูรณาการเพื่อนำไปสู่การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหารโรงเรียนใน ๓ ด้าน ดังนี้ ๑) ทักษะภาวะผู้นำด้านการครองตน (Leader Skills) สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ๓ (Sikkhà) หลักขรรวาสธรรม ๔ (Gharāvāsadhama) และหลักสัปปุริสธรรม ๗ (Sappurisdhamma) ๒) ทักษะภาวะผู้นำด้านการครองคน (Leader Skills) สอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร ๔ (Brahmavihàra) หลักศีล ๕ (five precepts) และหลักกัลยาณมิตร ๗ (Kalyānamittatà) ๓) ทักษะภาวะ

^{๒๙๗} พระพิศาลศึกษากร (สุดใจ ยโสธโร), “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมบาลี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

ผู้นำด้านการครองงาน (Leader Skills) สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท ๔ (Iddhipāda) หลักสังคหวัตถุ ๔ (Saṅgahavatthu) และอปริหานิยธรรม ๗ (aparihāniyadhamma)^{๒๙๘}

๒.๖.๔ งานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนวิสุทธิพุทธ

พระมหาสุรศักดิ์ สุรสโกโก (โพธิ์เงิน) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพการบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีทั้งในด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหารและนักเรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมประจำวันพระ และด้านการส่งเสริมวิสุทธิพุทธ ในภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านกายภาพที่แสดงถึงความเป็นโรงเรียนวิสุทธิพุทธ เช่น มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน มีป้ายพุทธสุภาษิต ป้ายคติธรรม เป็นต้น มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการเรียนการสอนที่เน้นการคิดแบบมีเหตุผล ถูกวิธี เข้าใจ และรู้คุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียนที่มุ่งเน้นรักษาศีล ๕ การยิ้มง่าย ให้อภัย ใฝ่หาความรู้ ด้านการส่งเสริมวิสุทธิพุทธ เช่น การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย เติบโตช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงจัง การมีจิตอาสาฯ และด้านกิจกรรมประจำวันพระตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการจัดการโรงเรียนให้เป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนาที่มีการบูรณาการไปสู่การเรียนการสอนในวิชาการต่างๆ กับการส่งเสริมให้มีพฤติกรรมเชิงพุทธของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ๒. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี พบว่า มีปัจจัยทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ในเชิงบวกนั้นสิ่งที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำ ได้แก่ การเอาใจใส่ดูแลของผู้บริหาร คณะครู นักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งการส่งเสริมจากพระสงฆ์และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนกิจกรรมเชิงพุทธ โดยมีการนำหลักพุทธธรรมและหลักวิถีพุทธมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ในขณะที่ปัจจัยเชิงลบ ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารงานทั่วไป โดยในด้านวิชาการนั้นยังขาดการบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆ นักเรียนขาดความสนใจในรายวิชาพระพุทธศาสนา ด้านงบประมาณยังขาดการบริหารงบประมาณที่นำมาใช้ในกิจกรรมเชิงพุทธ เนื่องจากโรงเรียนมีความปรารถนาที่จะบริหารงบประมาณที่เป็นอิสระมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมมากกว่าการจัดกิจกรรมเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง ด้านบุคลากรพบว่า ทั้งครู นักเรียนยังไม่ให้ความสนใจและเรียนรู้ในเชิงพุทธอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านบริหารงานทั่วไปนั้นยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธในระดับน้อย ๓. รูปแบบการบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี พบว่า การบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำนั้นควรนำอัตลักษณ์ ๒๙ ด้านของโรงเรียนวิสุทธิพุทธมาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาไปสู่การพัฒนาการบริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธ โดยอาจใช้รูปแบบ “PPTAB Model” ที่หมายถึงการพัฒนาด้านกายภาพ (Physical) ให้เป็นที่สัปปายะต่อการเรียนรู้ด้านการส่งเสริมวิสุทธิพุทธ (Promote the Buddhist way) ด้านการเรียนการสอน (Teaching on

^{๒๙๘} พระครูโอภาสพนทกิตติ (ศักดิ์ โอภาโส), “การวิเคราะห์ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนวิสุทธิพุทธระดับประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

Demand) ด้านส่งเสริมกิจกรรมเชิงพุทธ (Activities in Buddhist) เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติที่นำไปสู่ด้านพฤติกรรมเชิงพุทธที่พึงประสงค์ (Behavior)^{๒๙๙}

พระครูวินัยธรสมศักดิ์ สุจิตโต (ธมทรัพย์) ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัย พบว่า ๑. การศึกษาสภาพวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ ในจังหวัดนนทบุรี พบว่า มีการบริหารงานอยู่ ๕ ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานธุรการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารอาคารสถานที่ และด้านบริหารคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๐๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = ๓.๑๖$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารอาคารสถานที่ ($\bar{X} = ๓.๑๒$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{X} = ๓.๐๐$) ๒. กระบวนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ ในจังหวัดนนทบุรี มี ๑๐ ประการ คือ ๑) สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมองค์กร ๒) กำหนดค่านิยมขององค์กรให้ชัดเจน ๓) กำหนดวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ ๔) สร้างวิสัยทัศน์ของโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ ๕) กำหนดกลยุทธ์ พันธกิจ แผนการดำเนินงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ๖) สรรหาบุคลากรเป็นแกนนำ ๗) ดำเนินการตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่กำหนดไว้ ๘) ติดตามผลการดำเนินงานมีการวัดผลประเมินผล ๙) ชำรงรักษาหรือพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น และ ๑๐) บูรณาการกระบวนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรวิสุทธิโพธิ์ ๓. ผลการศึกษาระบบการสร้างวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ ในจังหวัดนนทบุรี การสร้างวัฒนธรรมองค์กร ควรมีการบูรณาการกระบวนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรวิสุทธิโพธิ์กับการบริหารงานของโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ ในจังหวัดนนทบุรี การบริหารงานของโรงเรียน ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านการบริหารงานวิชาการ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านการบริหารงานธุรการ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านการบริหารงานบุคคล การสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านการบริหารงานอาคารสถานที่ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านคุณธรรมจริยธรรม^{๓๐๐}

ศศิธร ศรีพรหม ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์” ผลการวิจัย พบว่า ๑. การคิดเชิงอนาคตของนักเรียนโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์โดยรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับการคิดเชิงอนาคตตามสภาพที่เป็นจริงด้านการคิดจินตนาการมีค่าสูงสุดอยู่ในระดับมาก ส่วนระดับการคิดเชิงอนาคตตามสภาพการณ์ที่คาดหวังด้านการคิดจินตนาการมีค่าสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ๒. องค์ประกอบเชิงยืนยันการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ มีจำนวน ๔ องค์ประกอบ ประกอบด้วย การมองภาพอย่างองค์รวม การคิดอย่างต่อเนื่อง การคาดการณ์แนวโน้ม และการคิดจินตนาการสอดคล้องกับข้อมูลทฤษฎีที่ศึกษามาและได้

^{๒๙๙} พระมหาสุรศักดิ์ สุรสกโก (โพธิ์เงิน), “ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ชั้นนำของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๓๐๐} พระครูวินัยธรสมศักดิ์ สุจิตโต (ธมทรัพย์), “กระบวนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

เกณฑ์ปกติการคิดเชิงอนาคต สวนเกณฑ์ปกติแบบวัดการคิดเชิงอนาคต ของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า มีช่วงของคะแนนที่ตั้งแต่ ๓๕ ลงไป, ๓๖-๔๔, ๔๕-๕๕, ๕๖-๖๔, ตั้งแต่ ๖๕ ขึ้นไป ตามลำดับ ๓. กระบวนการส่งเสริมการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธ ประกอบด้วย ๖ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ การวิเคราะห์สภาพและคุณลักษณะของนักเรียน ขั้นตอนที่ ๒ วางแผนจัดกิจกรรมการส่งเสริมการคิดเชิงอนาคตวิถิพุทธให้กับนักเรียน ขั้นตอนที่ ๓ ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผน ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินผลการจัดกิจกรรม ขั้นตอนที่ ๕ สรุปผลการดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนที่ ๖ การให้ขอมูลย้อนกลับ^{๓๐๑}

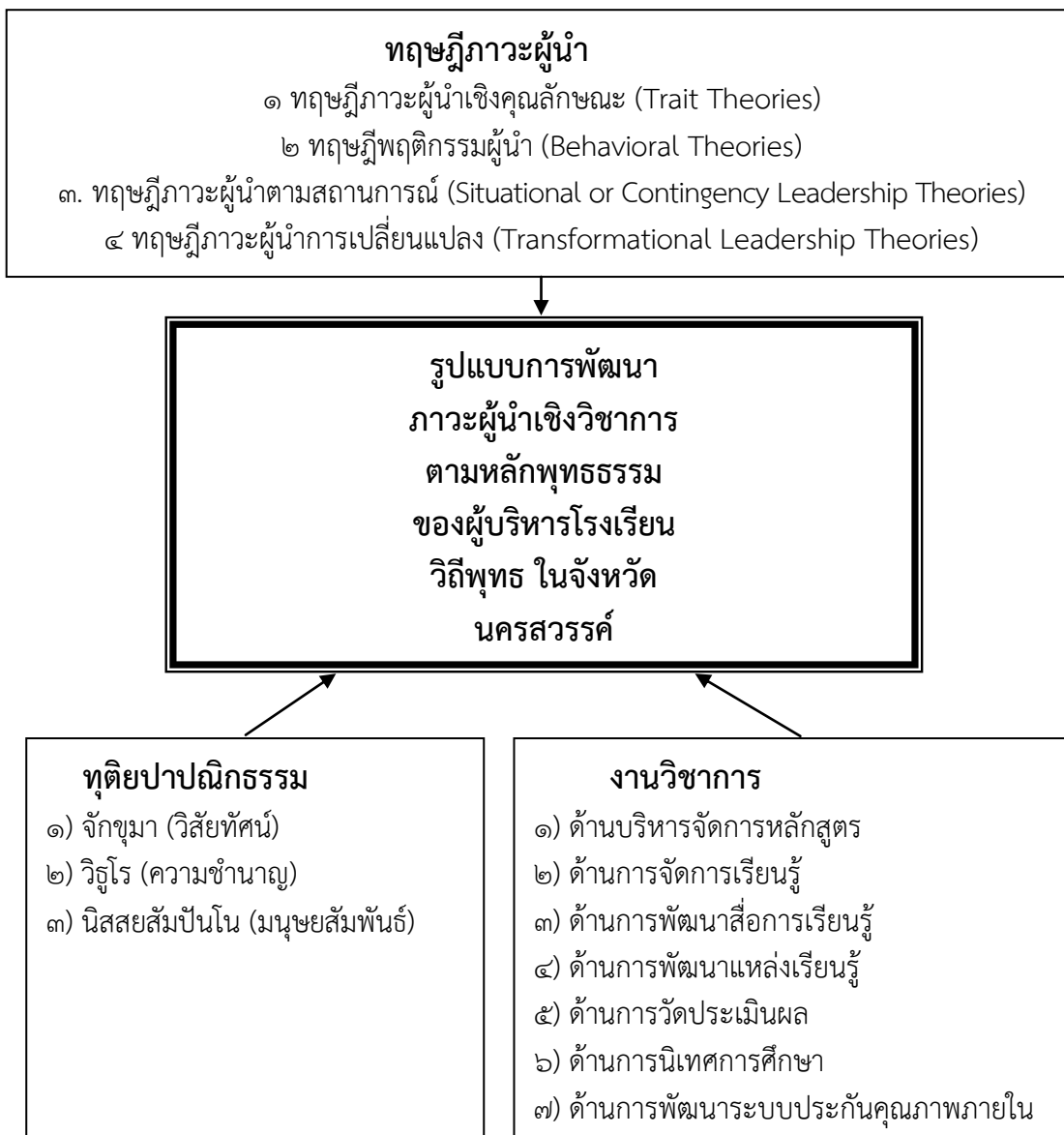
วิชาญ ใจเถิง ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนววิถิพุทธและวอลดอร์ฟสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัย พบว่า ๑. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและผลการพัฒนารูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบ ๔ องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ ๑ หลักการและความสำคัญของรูปแบบ องค์ประกอบที่ ๒ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ ๓ ด้านบริหารงานวิชาการใช้กระบวนการบริหารเชิงระบบ คือ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ขั้นตอนด้านกระบวนการ (Process) และขั้นตอนด้านผลผลิต (Output) และองค์ประกอบที่ ๔ แนวทางการนำ รูปแบบไปใช้ ๒. ผลการตรวจสอบและประเมินรูปแบบ ปรากฏว่ารูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนววิถิพุทธและวอลดอร์ฟมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ด้านความคิดเห็นต่อรูปแบบครูผู้รู้ใช้รูปแบบมีความรู้สึกที่ดีมากต่อรูปแบบ และเห็นว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ในบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขช่วยให้เด็กมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้งในส่วนตัวและความสัมพันธ์กับเพื่อนเด็กกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบมากและเห็นว่าการกิจกรรมสนุกทำแล้วมีความสุขสบายใจรู้สึกรักผู้สอนมากขึ้น ด้านการนำไปใช้ครูผู้รู้ใช้รูปแบบมีความเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ปกติทั่วไปในสถานศึกษาได้ และด้านเนื้อหาครูผู้รู้ใช้รูปแบบมีความเห็นว่ารูปแบบมีความชัดเจนดีแต่ถ้าได้เพิ่มเติมเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนมีความชัดเจนในการจัดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ๓. ผลการทดสอบประสิทธิผลของรูปแบบ พบว่าคุณภาพของผู้เรียนหลังการทดลองใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ สอดคล้องกับจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ^{๓๐๒}

^{๓๐๑} ศศิธร ศรีพรหม, “การพัฒนากระบวนการส่งเสริมการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนวิถิพุทธ”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยวัดผลและสถิติการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙).

^{๓๐๒} วิชาญ ใจเถิง, “รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนววิถิพุทธและวอลดอร์ฟสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๙).

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) เพื่อการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๒.๗ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ๒) สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ และ ๓) ประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

ผู้วิจัยต้องการนำเสนอรายละเอียดที่สำคัญและให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญที่จะทำการศึกษาวิจัย รวมทั้งให้ได้ทราบข้อมูลเชิงลึกที่มีรายละเอียดชัดเจนจนสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ ซึ่งมีกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยพิจารณาจากสภาพทั่วไป ศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิดและทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่จะนำมาพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑. ศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ บทความ หนังสือ วารสาร สื่อออนไลน์ เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิชาการ โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดคำถามในแบบสัมภาษณ์

๒. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ที่รับผิดชอบทางด้านวิชาการ จำนวน ๑๘ คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

ขั้นตอนที่ ๒ ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์สภาพการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ ๑ แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ ๑ มาयर่างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๒. นำร่างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ที่ได้สร้างขึ้นมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาฯ แล้วนำมาพิจารณาด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๑ รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำมาพัฒนารูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้คำถามจากแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ (ฉบับร่างที่ ๑) แล้วนำผลการวิเคราะห์เนื้อหา มาปรับปรุงให้ได้ร่างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ (ฉบับร่างที่ ๒)

ขั้นตอนที่ ๓ ในการประเมินรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ที่ผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากขั้นตอนที่ ๒ มาประเมินรูปแบบ เพื่อถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓๐ คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามเกณฑ์แห่งการคัดเลือก เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและนำผลมาวิเคราะห์เนื้อหา มาปรับปรุงให้ได้ร่างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ (ฉบับร่างที่ ๓) เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และดำเนินการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อแก้ไขปรับปรุง จนได้รูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ฉบับสมบูรณ์ ดังตารางที่ ๓.๑

ภาพที่ ๓.๑ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) ในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) ในวิจัย ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยยึดหลักว่าเป็นบุคคลที่เป็นสมาชิกของกระแสหลัก (Mainstream) ของโรงเรียนที่มีข้อมูลที่ครอบคลุมและทันต่อเหตุการณ์ เป็นคนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน และเป็นผู้มีความละเอียดมากกว่าคนอื่น^๑ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ที่รับผิดชอบงานทางด้านวิชาการ โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

๑) เป็นผู้มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษา

๒) เป็นผู้มีบทบาทและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธ หรือ

๓) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

ผู้วิจัยได้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการวิจัย ๑๘ คน คือ

ชื่อ	สกุล	ตำแหน่ง	โรงเรียน	สัมภาษณ์
๑. นางสาวรุ่งจิต	ทองอินทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนบ้านทุ่งต้น	๑๔ มิ.ย. ๒๕๖๐
๒. นางยุพิน	พงศ์ภาณุกุล	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านทุ่งต้น	๑๔ มิ.ย. ๒๕๖๐
๓. นายจำเนียร	โลหะเวช	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนบ้านคลองลาน	๑๓ มิ.ย. ๒๕๖๐
๔. นางสาวมัลลิกา	สิงห์สม	ครู	โรงเรียนบ้านคลองลาน	๑๓ มิ.ย. ๒๕๖๐
๕. นายสันติ	อินทร์สุภา	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนบ้านเขานางตัวม	๗ มิ.ย. ๒๕๖๐
๖. นายวินัย	มะณี	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านเขานางตัวม	๗ มิ.ย. ๒๕๖๐
๗. นายวิเชียร	พงษ์ไพบูลย์	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ	๑๙ มิ.ย. ๒๕๖๐
๘. นางนภาพร	ยอดดำเนิน	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ	๑๙ มิ.ย. ๒๕๖๐
๙. นายวิเชียร	ศิริคง	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า	๑๕ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๐. นางเจียมรัตน์	ธนะมิตร	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า	๑๕ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๑. นายวิฑูรย์	งามนิธิจารุเมธี	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนวังบ่อวิทยา	๑๓ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๒. นางสาวกัญญาณัฐ	ภูทร์ย์	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนวังบ่อวิทยา	๑๓ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๓. นางพิมพ์ปิณ	นิธิจิราติ	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนวัดหนองมะขาม	๑๙ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๔. นางสาวปาริชาติ	ยกรัตน์	ครู	โรงเรียนวัดหนองมะขาม	๑๙ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๕. นายสิทธิพงศ์	สังสร	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาอนุทิศ)	๑๕ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๖. นางกาญจนา	ยาสมนึก	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาอนุทิศ)	๑๕ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๗. นายอรรถพงศ์	เลิศวิกรานต์	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์	๑๙ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๘. นางสาวสุภาภรณ์	ไชรเวก	ครู	โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์	๑๙ มิ.ย. ๒๕๖๐

^๑สุภากร จันทวานิช, **วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๗๙.

ขั้นตอนที่ ๒ สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

การจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อนำร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ มาพิจารณาโดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๑ รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วย

๑) ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๕ คน

๒) ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๓ รูป/คน

๓) ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านภาวะผู้นำ จำนวน ๓ คน

ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

๑) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษา

๒) เป็นผู้มีความรู้และหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธ หรือ

๓) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ การจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย

ชื่อ	สกุล	ตำแหน่ง	สัมภาษณ์
๑. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.		รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๒. พระราชวรเมธี (วีระ วรปญฺโญ), ผศ.ดร.		ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๓. ผศ.ดร. สุพจน์ บุญอ่อน		อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๔. รศ.ดร. วรภุต	เถื่อนช้าง	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๕. ดร. วินัย	ทองมัน	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๖. ผศ.ดร. สาร	ทรัพย์รวงทอง	คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๗. นายจำเนียร	โลหะเวช	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองลาน	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๘. นายวิเชียร	พงษ์ไพบูลย์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๙. นายวิฑูรย์	งามนิธิจารุเมธี	ผู้อำนวยการโรงเรียนวังบ่อวิทยา	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๑๐. นายวิเชียร	คงสิริ	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลตากฟ้า	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๑๑. นางสาวรุ่งจิต	ทองอินทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งต้น	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐

ขั้นตอนที่ ๓ ประเมินรูปแบบวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ สำหรับขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามนี้

๑. นำรูปแบบที่ได้จากขั้นตอนที่ ๒ มาประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยประเมินความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ประโยชน์ของรูปแบบ

๒. แล้ววิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลทั้ง ๓ ส่วน แล้วนำมาสร้างเป็นร่างแนวปฏิบัติการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ตามกรอบแนวคิดในด้านการบริหารงานวิชาการดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของผู้เชี่ยวชาญให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วส่งร่างรูปแบบการบริหารงานวิชาการ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ตามข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารงานวิชาการทั้ง ๓๐ รูปคน

ประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ ดังมีรายละเอียดประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่

๑. ความถูกต้องของรูปแบบ
๒. ความเหมาะสมของรูปแบบ
๓. ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ
๔. ประโยชน์ของรูปแบบ

ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

- ๑) มีประสบการณ์ในการในการทำงานหรือเกี่ยวข้องกับงานวิชาการไม่น้อยกว่า ๕ ปี
- ๒) สังกัดอยู่ในโรงเรียนวิถิพุทธ
- ๓) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ มีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาการศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญประเมินความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ประโยชน์ของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓๐ คน ซึ่งมีรายชื่อดังนี้

ชื่อ	สกุล	ตำแหน่ง	ประเมินรูปแบบ
๑. นายวิเชียร	ศิริคง	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลตากฟ้า	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒. นายอรรถพงศ์	เลิศวิกรานต์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์	๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๓. นางพิมพ์ปวีณ์	นิธิจิราติ	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองมะฆาม	๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๔. นายนิทัศน์	อินทร์ฉ่ำ	ผู้อำนวยการโรงเรียนพนมรอกวิทยา	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๕. นายวิเชียร	พงษ์ไพบูลย์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ	๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๖. ดร.สันติ	อินทร์สุภา	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขานางตัวม	๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๗. ดร.สิทธิพงศ์	สังศรี	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชนูทิศ)	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๘. นายวิฑูรย์	งามนิธิจารุเมธี	ผู้อำนวยการโรงเรียนวังบ่อวิทยา	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๙. ว่าที่ ร.ต.เบญจรงค์	ทองอ่อน	ผู้อำนวยการโรงเรียนรัฐราษฎร์อนุสรณ์	๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

๑๐. นายจำเนียร	โลหะเวช	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองลาน	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๑. นางสาวรุ่งจิต	ทองอินทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งต้น	๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๒. นายอรุณ	รุ่งเรือง	ผู้อำนวยการโรงเรียนลาดยาววิทยาคม	๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๓. นายบัญชา	วงศ์เชื้อ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา	๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๔. นายณัฐจักร	แก้วสุวรรณ	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดคลองบางเตือ	๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๕. นายพรสวัสดิ์	เหรียญทอง	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลแม่เป็น (บ้านตลุกตาสาม)	๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๖. นายบุญชู	นิมวิศิษฐ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพยุหะคีรี (วัดพระปรารักษ์เหลือง)	๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๗. นางสาวคร	คล้ายแท้	ผู้อำนวยการโรงเรียนพยุหะศึกษาการ	๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๘. นายอภิเชษฐ์	ฉิมพลีสุวรรณ	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหัวจั่ว	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๙. นางสาวสุภาพ	ศิริยา	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปลาไหล	๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๐. นายชาติรี	นิลวัชรารณ	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลลาดยาว	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๑. นายชาญชัย	ชนิดสะ	ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ	๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๒. นางสาวจินตนา	เหล่าอินทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งรวงทอง	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๓. นายณัฐ	เกิดจันทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเทพมงคลทอง	๔ ธันวาคม ๒๕๖๐
๒๔. นางสาวปติ	ตระกูลมากรณ	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองสาตี	๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๕. นายสะอาด	สุวรรณชื่น	ผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนบ้านปางซ้าย	๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๖. นายเสริมศักดิ์	อินตะอุ่งวงศ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งแม่ น้ำน้อย	๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๗. นายบัณฑิตชัย	เปี้ยปิยะ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปางขนุน	๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๘. นายอารี	สีปลิง	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองม่วง	๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๙. นายศิริกุล	ศรีคำชล	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังข่าน	๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๓๐. ดร. จงกล	เดชปิ่น	ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัว	๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

๓.๓ เครื่องมือในการวิจัย

๓.๓.๑ กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาสภาพการพัฒนากาจะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑. ศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ บทความ หนังสือ วารสาร สื่อออนไลน์ เกี่ยวกับ
รูปแบบการพัฒนากาจะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัด
นครสวรรค์ ข้อมูลกาจะผู้นำเชิงวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบศึกษาเอกสารเป็น
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๒. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และ
ผู้ที่รับผิดชอบทางด้านวิชาการ จำนวน ๑๘ คน เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนากาจะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์
กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๒ สร้างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม

๑) ยกร่างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ ๑ ได้ร่างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ฉบับที่ ๑ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๒) พัฒนารูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ได้จากรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ (ฉบับร่างที่ ๑) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓) จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพิจารณาร่างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อหาข้อเสนอแนะรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ฉบับร่างที่ ๒

ขั้นตอนที่ ๓ ประเมินรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓๐ คน โดยประเมินรูปแบบด้าน คือ ความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ของรูปแบบ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ เสร็จแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และผู้ช่วยเพื่อแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๒ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

๑. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

ใช้การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง (Open Interview) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ทราบข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ มีวิธีการสร้างดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ภาระงานตามกรอบแนวคิดด้านการบริหารงานวิชาการ ในการศึกษาแบบวิธีการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ขอบเขต ของการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ และภาระงานของโรงเรียนด้านการบริหารวิชาการ จำนวน ๗ ด้าน และหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร

๓) สร้างแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดที่กำหนด

๔) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบประเด็นการสัมภาษณ์ ว่าครอบคลุมหรือไม่ และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ขึ้นตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

๕) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์

๖) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ก่อนนำไปสัมภาษณ์

๒. แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

๑) สังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เพื่อสร้างแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ในการนำเสนอรูปแบบวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๒) นำแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องสมบูรณ์ของแนวคำถามสำหรับรูปแบบวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดนครสวรรค์

๓) ปรับปรุงแก้ไขแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม ก่อนนำไปใช้ในการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ

๓. แบบประเมิน

๑) แบบประเมินจากร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ คือ ความถูกต้อง และความเหมาะสม

๒) นำแบบประเมิน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบประเมิน แล้วนำไปประเมินกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓๐ คน ประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่

๑. ความถูกต้องของรูปแบบ
๒. ความเหมาะสมของรูปแบบ
๓. ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ
๔. ประโยชน์ของรูปแบบ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ลุ่มลึก มีความชัดเจนเพียงพอสำหรับการตอบปัญหาของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยมีแนวการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ขั้นการศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ที่รับผิดชอบทางด้านวิชาการ จำนวน ๑๘ คน

๑. ขอนหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ลงนามโดยผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ที่รับผิดชอบทางด้านวิชาการ จำนวน ๑๘ คน

๒. นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๙ โรงเรียน โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ คน พร้อมทั้งแนบคำถามในการสัมภาษณ์ไปด้วย เพื่อให้เข้าใจประเด็นของข้อคำถาม และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์ พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

๓. ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ ตามที่นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยมีการบันทึกเทปและจดบันทึกการสัมภาษณ์

๔. รวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือและวิธีการต่างๆ

๕. จัดระบบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ ๒ ขั้นตอนการสร้างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม

ในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย และผลที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ ๑ นำมากร่างรูปแบบ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับคณะผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการดำเนินการดังนี้

๑) ขอหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เพื่อขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

๒) นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๑ รูป / คน พร้อมทั้งแนบแบบประเมินสำหรับการสนทนากลุ่ม และบอกวัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่ม พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในสัมมนา

๓) ดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยการใช้ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์วราราม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ในการจัดการสนทนากลุ่มในงานวิจัยเรื่องนี้ โดยมีการบันทึกเทปและจดบันทึกข้อมูลในการใช้เวลาดำเนินการการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ประโยชน์ของรูปแบบ การพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ นำมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญ มีขั้นตอนดังนี้

๑) ขอหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ประเมินรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๒) นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓๐ คน พร้อมทั้งแนบบแบบประเมินรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเภทของเทคนิควิจัย ได้แก่

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ด้วยการใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงภาพถ่ายในแต่ละครั้งจัดหมวดหมู่ตามแต่ละตัวแปร

๓.๕.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผล

๓.๕.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินผู้ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ประโยชน์ของรูปแบบ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ๒) สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ และ ๓) ประเมินรูปแบบวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนดังนี้ คือ

๔.๑ ขั้นตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ๗ ด้าน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ คน ผู้วิจัยนำข้อมูลภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ แล้วสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์กับผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดนครสวรรค์ มีผลสรุปในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

๑) ภาวะผู้นำด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มีการกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของโรงเรียนเป็นไปตามมาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางทางวิชาการ มีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการอย่างมีมาตรฐาน

๒) ภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้ และสร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ เพื่อให้การบริหารจัดการบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยมีคุณลักษณะและพฤติกรรม ทั้งด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม บุคคลแห่งการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม การสอนงาน การมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการใช้แรงจูงใจ โดยเน้นทั้งด้านหลักการ ทฤษฎี การปฏิบัติ และการนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในการปฏิบัติเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้

๓) ภาวะผู้นำด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ พบว่า การใช้สื่อการเรียนรู้ ซึ่งแนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ มีดังต่อไปนี้ วิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหา จะต้องใช้สื่อการเรียนรู้ประเภทใดที่ช่วยสร้างความเข้าใจในความคิดรวบยอดนั้นได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยเน้น

กิจกรรมที่ผ่านกระบวนการที่ผู้เรียนต้องลงมือค้นหาคำตอบ ทำความเข้าใจด้วยตนเอง หรือสะท้อน การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการสำรวจ วิเคราะห์ปัญหา การจัดการเลือกใช้สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างหลากหลายผ่านการประเมิน ทางวิชาการ มีการสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น

๔) ภาวะผู้นำด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พบว่า แหล่งความรู้ ได้จากประสบการณ์ ในการแสวงหาความรู้ ซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติ สำรวจแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งใน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แล้วจัดทำทะเบียนแหล่ง เรียนรู้ จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ครู สถานศึกษาอื่น เพื่อพัฒนา แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถดำเนินการตามแผนดำเนินการพัฒนา เกิดแหล่ง เรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนยังมีแหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการ คือห้องสมุด สื่อเทคโนโลยีและ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์มีสื่อ-อุปกรณ์ โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการจัดการ เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น เป็นที่คาดหมายได้ว่าผลสัมฤทธิ์นักเรียนจะดีขึ้นในโอกาสต่อไป

๕) ภาวะผู้นำด้านการวัดประเมินผล พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นผู้นำทางวิชาการ ต้องวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอยู่เป็นประจำเพื่อทราบผลที่จะช่วยในการตัดสินใจต่าง ๆ รวมถึงการใช้ข้อมูลในการปรับเปลี่ยนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนการสอน สร้างความเจริญงอกงาม ทางสติปัญญาให้เกิดแก่ผู้เรียน หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนในโรงเรียน มุ่งให้เกิด ประสิทธิภาพด้านการสอนเป็นสำคัญ

๖) ภาวะผู้นำด้านการนิเทศการศึกษา พบว่า การนิเทศเป็นการพัฒนาครูโดยมี วัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ครูมีความเข้าใจ่องแท้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษาในด้านหลักสูตร การ จัดการเรียนการสอน ระเบียบวิธีการสอน จัดระบบนิเทศงานวิชาการ การเรียนการสอนภายใน โรงเรียน สร้างความตระหนักให้กับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนิเทศภายใน มีการดำเนินงาน นิเทศทางวิชาการ การเรียนการสอนระดับโรงเรียน กลุ่มสาระวิชาและรายวิชา ประเมินระบบ กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ประสานแลกเปลี่ยนด้านประสบการณ์นิเทศกับสถานศึกษาอื่น

๗) ภาวะผู้นำด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน พบว่า การดำเนินงาน ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเกิดจากการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาและการ ดำเนินงานของครูผู้สอน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุดในการจัดการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาได้มีการ จัด การศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่องทุกปีจึงเป็นเหตุผลให้เกิดการดำเนินการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และฉบับที่ แก้ไขเพิ่มเติมเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษามาตรา ๔๗ ที่ว่าให้มีระบบประกันคุณภาพทาง การศึกษาทุกระดับ

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบภาวะผู้นำมาสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิจากโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ๙ โรงเรียน จำนวน ๑๘ คน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ประสบความสำเร็จเป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ เพื่อทราบว่าสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๙ โรงเรียน มีคุณลักษณะแต่ละด้านจำเป็นอย่างน้อยเพียงใด

ผลการศึกษา ดังต่อไปนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๕๖ เป็นเพศชายเพียง ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๔๔ ด้านอายุ พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๕๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ รองลงมา คือช่วงอายุ ๔๑-๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๗๘ ส่วนกลุ่มอายุต่ำกว่า ๓๐ ปี และ ช่วงอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี มีจำนวน ๒ คน เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ ด้านการศึกษาผู้ให้สัมภาษณ์อยู่ที่ระดับปริญญาโทเป็นส่วนใหญ่ จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ รองลงมาคือระดับปริญญาตรี จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๘๙ และ ปริญญาเอก ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ ส่วนด้านประสบการณ์การทำงานผู้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๓ คน รองลงมาคือ ๖-๑๐ ปี จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖๗ และน้อยที่สุดคือ ๑-๕ ปี จำนวน ๑-๕ ปี จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิชาการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ จำนวน ๙ โรงเรียน การจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๘ คน ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ลงพื้นที่จริงไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการบริหารงานวิชาการ จึงได้ตั้งประเด็นคำถามตามลำดับขั้นตอน เพื่อสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการศึกษาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จากการบันทึก การสังเกต บันทึกเทป และถ่ายภาพ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารงานวิชาการในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในด้านต่างๆ ของแต่ละสถานศึกษา และให้ได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการในการจัดการของสถานศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ ระหว่างวันที่ ๗ - ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๐ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปผลเป็นความเรียง ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ มีลักษณะอย่างไร

ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการและมีความรู้ความเข้าใจเรื่องมาตรฐาน และหลักสูตร ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สามารถช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการตัดสินใจในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทความต้องการของโรงเรียน นอกจากนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบตรวจสอบและประกันคุณภาพเป็นข้อมูลในการตัดสินใจและปรับปรุงการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุผลตามที่คาดหวัง^๑ ภาวะผู้นำทางวิชาการที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการบริหารงานวิชาการได้ ต้องเข้าใจขอบข่ายของงานวิชาการ ตลอดจนภาระหน้าที่ และองค์ประกอบของพฤติกรรมทางภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นอย่างดี^๒ พฤติกรรมของ

^๑ สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขานางต๋ม, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^๒ สัมภาษณ์ นายวินัย มะณี, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านเขานางต๋ม, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนโดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน การพัฒนานักเรียน การพัฒนาครู และการส่งเสริมบรรยากาศสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมการเรียนรู้^๓ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีและปรัชญาในหลักสูตรกลุ่มต่าง ๆ ตระหนักว่าไม่มีวิธีการสอนใดดีที่สุดตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตร การพัฒนาความเป็นมนุษย์ การเป็นตัวแทนเชิงวิชาการการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ในการเปลี่ยนแปลง การจัดการให้เป็นไปตามแผนการสอนและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ^๔ ผู้นำทางวิชาการ ต้องเป็นผู้ที่ ๑) มีความรู้ความเข้าใจทฤษฎี ปรัชญา ของหลักสูตรต่างๆ ของสถานศึกษา ๒) มีความรู้ความเข้าใจในวิธีสอนแบบต่างๆ ๓) สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน ๔) เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ ๕) สนับสนุนและส่งเสริม ความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน ๖) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๗) นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้^๕ ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังนี้ ๑) มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ๒) มีภาวะผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน ๓) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ ๔) มีศักยภาพในการพึ่งตนเองในการพัฒนา งานวิชาการ และ ๕) มีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้ตลอดเวลา^๖ ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึงพฤติกรรมกรกระทำหน้าที่ตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาอย่าง สร้างสรรค์ในการชี้นำหรือโน้มน้าวจิตใจข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายให้เข้าใจและเกิดความตระหนักในการรวมพลังและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการ และวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จตาม เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาประกอบด้วยพฤติกรรม ๗ ด้าน ดังนี้ ๑) การอำนวยความสะดวกในการพัฒนาวิสัยทัศน์ ๒) การนิเทศและติดตามการนำ หลักสูตรไปใช้ ๓) การสร้างความมั่นใจในเกณฑ์การประเมินผล ๔) การใช้เทคโนโลยี และข้อมูลที่ หลากหลายในการพัฒนา ๕) การสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ๖) การสร้างและ พัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำของบุคลากร และ ๗) การเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง^๗ ภาวะ ผู้นำ ต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาบุคคลอื่นโดยได้รับการยอมรับและยกย่อง จากบุคคลอื่นเป็นผู้ทำให้บุคคลอื่นไว้วางใจ และให้ความร่วมมือ ความเป็นผู้นำเป็นผู้มีหน้าที่ในการ อำนาจการ หรือสั่งการบังคับบัญชา ประสานงาน โดยอาศัยอำนาจหน้าที่เพื่อให้กิจการงานบรรลุผล สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ต้องการ ความเป็นผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการ

^๓ สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองลาน, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^๔ สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, ครูโรงเรียนบ้านคลองลาน, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^๕ สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งต้น, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^๖ สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านทุ่งต้น, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^๗ สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองลาน, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ใช้ศิลปะในการจูงใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยความเต็มใจ^{๙๘} ภาวะผู้นำ ต้องมีความสามารถในการบริหารตนเองและครองใจผู้อื่นได้ โดยสามารถใช้คนอื่นทำ บางอย่างตามเป้าหมาย และแนวทางที่ตนวาดฝันหรือคาดคะเนเองได้^{๙๙} ผู้นำที่ดี ต้องมุ่งแสวงหามรรค วิธีที่จะนำผู้ร่วมงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานตามที่กำหนดไว้ การแสดงออกในรูปของ พฤติกรรม ได้แก่ ความสัมพันธ์ กับผู้ร่วมงาน ความสามารถในการตัดสินใจ ความรับผิดชอบและ วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ความเป็นผู้นำสูงสามารถแสดงบทบาทในการนำด้วยบารมี ความจงรักภักดีให้ เกิดในจิตสำนึกของบุคลากรต่อหน่วยงานสร้างความพึงพอใจด้วยการใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่กับ ผู้ร่วมงานจนสามารถสร้างทีมงานได้^{๑๐๐} คนที่จะเป็นผู้นำได้ต้องถูกฝึกบริหารความกล้า และการที่จะ เป็นคนกล้าต่อสู้เพื่อความถูกต้องได้นั้น จะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ คือมีความคิดความ เชื่อในสิ่งที่ตนเห็นว่าถูกต้องดีงาม มีความประสงค์ที่จะแสดงออกซึ่งความคิดความเชื่อนั้นๆ มีมโน ธรรมสัมปชัญญะขั้นสูง ที่จะตัดสินใจว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ทำในสิ่งที่ตนทำได้ จากที่ตนมี และสถานภาพที่เป็นอยู่ มีความฉลาดรู้ เห็นความเชื่อมโยงของเรื่องราวต่างๆ รู้จักแก้ไข เข้าใจผลดี และผลเสีย มีความผูกพันยึดมั่นในความกล้านั้นอย่างคงเส้นคงวา และมีบุคลิกที่เป็นแบบฉบับของ ตนเอง กล้าแสดงออกถึงความเป็นตัวตน^{๑๐๑} ผู้นำที่ดีต้องมีความตื่นตัว มีความสามารถในการตัดสินใจ รวดเร็วและถูกต้องมีความสามารถในการจูงใจคน มีความรับผิดชอบและมีความฉลาด รอบรู้ทันโลก ทันที่ทันเหตุการณ์ และมีความสามารถในการแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี^{๑๐๒} ภาวะผู้นำเป็นปัจจัย สำคัญต่อการบริหารหรือต่อตัวผู้บริหาร เพราะภาวะผู้นำจะเป็นเครื่องชี้วัดให้เห็นความสำเร็จของ หน่วยงาน การดำเนินงานอย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์ ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะ และศิลปะในการ บริหารงานของผู้หน้านั้นก็คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร^{๑๐๓} ผู้นำทางวิชาการ ต้องรู้ลักษณะการปฏิบัติงาน และการบริหารจัดการในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาใน ๘ ด้าน ประกอบด้วยพฤติกรรมกา รเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาและการใช้หลักสูตรการนิเทศการศึกษา การจัดการเรียน การสอน การจูงใจ การสนับสนุนการจัดการในชั้นเรียนการสนับสนุนการประเมินผลการเรียนของ นักเรียน และบรรยากาศในโรงเรียน^{๑๐๔} ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจขอบข่ายเนื้อหา งานวิชาการ คือ ๑. ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน ๓. ด้าน การนิเทศภายใน ๔. ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และ ๕. ด้านการประกันคุณภาพ การศึกษา^{๑๐๕}

^{๙๘} สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, ครูโรงเรียนบ้านคลองลาน, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๙๙} สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขานางต๋วม, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นายวินัย มะณี, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านเขานางต๋วม, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบุลย์, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ่ต๋อ, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นางนภาพรณัฏ์ ยอดดำเนิน, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ่ต๋อ, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลตากฟ้า, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ นางเจียมรัตน์ ธนะมิตร, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนอนุบาลตากฟ้า, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, ผู้อำนวยการโรงเรียนวังบัววิทยา, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ผลการสังเคราะห์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครู ในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ จำนวน ๑๘ ท่าน โดยสามารถสรุปผลการสัมภาษณ์เป็นประเด็นๆ ที่สำคัญ เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการในโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ตามหลักการบริหารงานวิชาการ ๗ ด้าน คือ ๑) การบริหารจัดการหลักสูตร ๒) การจัดการเรียนรู้ ๓) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ๔) การพัฒนา แหล่งเรียนรู้ ๕) การวัดประเมินผลและวิจัย ๖) การนิเทศการศึกษา และ ๗) การพัฒนาระบบประกัน คุณภาพภายใน บุรณการกับหลักทางพระพุทธศาสนา คือ หลักพุทฺธยปาปณิกสูตร ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านวิสัยทัศน์ (จักขุมา) ๒) ด้านความชำนาญ (วิจิโร) และ ๓) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปโน) จึงได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ และหาข้อสรุปจากงานวิจัย ดังนี้

๒.๒.๒ ผลการวิเคราะห์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการบริหารจัดการ หลักสูตรตามหลักพุทฺธยปาปณิกธรรม

วิสัยทัศน์ (จักขุมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ หลักสูตร ควรเป็นอย่างไร

ภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ผู้ร่วมงาน ได้แก่ ครู เข้ามามีส่วน ร่วมในการสร้าง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีการทำประเมินการใช้ หลักสูตรของโรงเรียน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นหลักสูตรของ โรงเรียนเพื่อใช้ในการศึกษาต่อไปโดยให้เหมาะสมกับสภาพบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป พร้อมทั้งประเมิน หลักสูตร และการใช้หลักสูตรใหม่ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัดได้^{๑๖} การบริหารหน่วยงาน หรือองค์กรจะประสบความสำเร็จ ความความสามารถและทักษะในการบริหารของผู้นำมีส่วนสำคัญ เป็นอย่างมากพร้อมด้วยคุณลักษณะของภาวะผู้นำย่อมสามารถนำกลุ่มไปในทิศทางที่ต้องการเพื่อให้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้^{๑๗} ผู้นำและภาวะผู้นำ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในสังคมและในการทำงานเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคม หรือองค์กรนั้นๆ ให้ไปสู่ความเจริญก้าวหน้า อย่างแท้จริง^{๑๘} ที่การบริหารงานด้านวิชาการ มีความสำคัญมากกับสถานศึกษา ดังนั้นการที่จะให้งาน วิชาการมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารจึงควรที่มีความเป็นผู้นำ คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ที่บ่งชี้ถึง ความสามารถในการบริหารงานวิชาการได้ ต้องเข้าใจขอบข่ายของงานวิชาการ ตลอดจนภาระหน้าที่ และองค์ประกอบของพฤติกรรมทางภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นอย่างดี^{๑๙} โรงเรียนเป็นโรงเรียนผู้นำ ด้านวิชาการหลักสูตรแกนกลาง ส่วนที่สำคัญคือ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร เพราะว่าหลักสูตรเป็นธงของการศึกษาของโรงเรียนที่จะนำครูบุคลากรของการศึกษาเดินทางได้ ถ้าเราไม่มีธง แล้วเราก็ไปสะเปะสะปะ อย่างน้อยเราต้องรู้โครงสร้างหลักสูตร ให้มีความสำคัญกับวิชาไหน

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนวังบ่อวิทยา, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราติ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองมะฆาม, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, ครูโรงเรียนวัดหนองมะฆาม, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

เป็นอย่างไร ในแต่ละระดับชั้น โดยเฉพาะไม่ปล่อยให้ครูในโรงเรียน คือครูในอำเภอ หนองบัว คือเป็นโรงเรียน คือมีโรงเรียนชายขอบแล้ว ไปอีกโรงเรียนก็สุดแดนแล้ว จากสภาพโรงเรียนตั้งแต่หนองไผ่มา โรงเรียนทั้งนั้นแต่ว่าครูส่วนใหญ่ไม่ยอมอยู่ ครูจำเป็นต้องพักอยู่ที่นี่ ครูที่มาส่วนใหญ่ อยู่ ๒ ปี ๓ ปี ๔ ปี พอเป็นครูผู้ช่วยเสร็จแล้ว มีสิทธิ์ย้ายเข้าไปอยู่ใกล้ๆ เส้นทาง ครูบรรจุใหม่ก็จะได้ลงตรงนี้ ถ้าผู้บริหารไม่มีความรู้ในเรื่องวิชาการ จริงอยู่น้องเค้ามาใหม่ อย่างน้อยพอมมาแล้วเราต้องให้คำปรึกษา แนะนำ ในเรื่องของมาตรฐานตัวชี้วัดมาตรฐานในตัวกำหนดต่างๆ การทำหลักสูตร หรือหลักสูตรท้องถิ่น การบูรณาการการใช้ประสบการณ์^{๒๐} ต้อง ในแต่ละชั้นอย่างวิชาภาษาไทยเด็กจะต้องอ่านได้ก็คำ ภาษาอังกฤษเด็กจะไม่ชอบเรียน มีการมาคุยมาสร้างข้อตกลงกัน^{๒๑} การนำหลักสูตรมาใช้ นั้นก็ต้องอิงนโยบาย อิงกฎหมายการศึกษาโดยเฉพาะ พรบ. การศึกษา ๒๕๔๒ ที่เน้นผู้เรียนเรื่องความรู้คุณธรรม นี่ก็เป็นส่วนที่สำคัญ ฉะนั้น วิสัยทัศน์ในเรื่องของการจัดการศึกษาในเรื่องนี้คือ เด็กต้องเป็นคนดีคนเก่ง มีความสุข^{๒๒} โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรให้ทุกคนมีส่วนร่วม มีการแนะนำแนวทางที่ดีเพื่อพัฒนาให้ถึงจุดเป้าหมายที่เราวางไว้ มีการนิเทศห้องเรียน^{๒๓} หลักสูตรสถานศึกษาปรับออกมาล่าสุด^{๒๔} เน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการหลักสูตรมีการแบ่งครูออกเป็นตามความถนัดวิชาเอก ให้ครูจัดทำหลักสูตรแต่ละหลักสูตร^{๒๕} ดูหลักสูตรของหน่วยเหนือมาก่อน เป็นนโยบายมาก่อนแล้ว นำมาดูในบริบทของโรงเรียน ในหมู่บ้าน ของคณะกรรมการสถานศึกษาด้วย มีการเขียนหลักสูตรเอง เป็นหลักสูตรท้องถิ่น แล้วดูบริบทของหลักสูตรที่เราต้องการหรือผู้ปกครองมีการพูดคุย ประชุม ว่าจะให้เด็กของเรา ในหมู่บ้านของเราไปในทิศทางไหนดี แล้วนำมาปรับปรุงเพิ่มเติมจากหลักสูตรส่วนกลาง ที่ให้มาปรับปรุง^{๒๖} ให้ทำหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องสมนามหลวง^{๒๗} ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตร การพัฒนาคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนาการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน^{๒๘} ผู้บริหารต้องใช้ประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดให้นักเรียนโดยการควบคุมแนะนำของสถานศึกษา อันเป็นเครื่องมือที่จะช่วยบรรลุวัตถุประสงค์ หรือความคาดหวังทาง

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังศร, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชุนูทิศ), วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, ผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิจิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางพิมพ์วิมล นิธิจิราติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังศร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชุนูทิศ), วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

การศึกษาที่ตั้งไว้ และยังต้องอาศัยหลักสูตรเป็นสื่อในการสอนที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้^{๒๙} ผู้นำในการบริหารหลักสูตรนั้น ต้องประมวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาได้จัดไว้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ ต้องวางแผนหรือวางแผนแนวทางที่จะใช้สำหรับการจัดการศึกษาตามจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม หรือมวลประสบการณ์ที่มีอยู่ในกรมการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามที่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน^{๓๐} การบริหารหลักสูตรเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ของประชาชนในประเทศ ซึ่งคนที่จบการศึกษาในแต่ละระดับในประเทศ หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของคนที่จบการศึกษาในระดับชั้นนั้นๆ หลักสูตรจึงเป็นมาตรฐานของการศึกษา ถ้าประเทศหรือการศึกษาระดับใดมีหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ จะสะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามมา หลักสูตรจึงเป็นแนวทางในการให้การศึกษา ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลติดตามผลของการศึกษาได้ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ตลอดทั้งผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกท่าน ซึ่งครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายให้สะท้อนและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้ ตลอดทั้งการจัดประสบการณ์ของครูผู้สอน ซึ่งการศึกษาในแต่ละระดับจะมีองค์ความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป เพราะฉะนั้นการบริหารหลักสูตรเป็นเครื่องหมายอนาคตการศึกษาของชาติ อนาคตการศึกษาของชาติ ย่อมมาจากหลักสูตรที่มีวิสัยทัศน์ที่มีการวางกรอบเนื้อหาที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม^{๓๑} การบริหารหลักสูตร เป็นการพัฒนาค้นในสังคมให้มีคุณลักษณะที่คาดหวัง เป็นเครื่องมือจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายและส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคลให้มีพฤติกรรม และคุณธรรมจริยธรรมรากฐานความคิดที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งผู้เรียนสามารถค้นพบความสนใจ ความถนัดที่แท้จริงของตนเองและสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ และเป็นโครงการแผนงานหรือข้อกำหนด ที่ชี้แนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม^{๓๒}

ผลการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พอประมวลได้ ดังนี้

หลักการด้านวิสัยทัศน์ที่ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการนั้น สิ่งที่สำคัญ คือ ต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์แบบบูรณาการ ด้วยการมีส่วนร่วมของบุคลากร และมุ่งพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านคุณธรรม จริยธรรม นำความรู้สู่สากล ก้าวทันเทคโนโลยี ควรใช้หลักจักษุมาโดยนำมาประยุกต์บูรณาการในการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร ผู้บริหารต้องมีจักษุมา แปลว่า มีสายตาและปัญญาที่มองการณ์ไกลหรือมีวิสัยทัศน์ที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวาดภาพจุดหมายปลายทางได้ชัดเจนและใช้สื่อสารให้สมาชิกในองค์กรยอมรับและดำเนินไปสู่

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองสมบูน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นางสาวสุภาภรณ์ โชรเวก, ครูโรงเรียนบ้านคลองสมบูน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

จุดหมายปลายทาง เช่นเดียวกับที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดจุดหมายปลายทางในพระพุทธศาสนาไว้ว่า การประพฤติปฏิบัติธรรมทุกอย่างมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่จุดเดียวคือ ความหลุดพ้น การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ต้องรู้ว่าจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทางหรือนาคตในการดำเนินการจัดการได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผลโดยอาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วย มีความชำนาญในการใช้ความคิดหรือทักษะทางด้านความคิดในการวางแผนงาน การกำหนดวิสัยทัศน์ จึงมีคำกล่าวเปรียบเปรย ไว้ว่า เป็นภาพ “ฝันให้ไกล ไปให้ถึง” ฉะนั้นการจัดทาวิสัยทัศน์ของหลักสูตรนั้น จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดหมายและวิธีการ แม้การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบกระเทือนทางด้านความคิดและความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐาน หรือรูปแบบของหลักสูตร หลักสูตร ถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมได้ การจัดการศึกษาที่ดีจึงควรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพชีวิตและสังคมของผู้เรียน หลักสูตรจึงจำเป็นต้องปรับปรุงหรือพัฒนาให้มีความเหมาะสม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมอยู่เสมอ หลักสูตรสถานศึกษาจึงควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุดสำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจ และประสบการณ์ให้ผู้เรียน และพัฒนาความมั่นใจ ให้เรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระและร่วมใจกันควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญ ๆ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสื่อสารส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็นและมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม และโดยเฉพาะพัฒนาหลักการในการจำแนกแหว่งถูกและผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ว่ามีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคมหลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียนและช่วยให้เป็นพลเมืองพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล และเป็นอิสระและเข้าใจในความรับผิดชอบ

ภาวะผู้นำเชิงวิชาการนั้น จะต้องกำหนดหลักสูตรที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ และเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษา ผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการสอน และประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุง ให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา สถานศึกษาควร

ดำเนินการจัดทำหลักสูตรดังนี้ ๑) กำหนดวิสัยทัศน์ สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อบ่งบอกอนาคตว่า โลกและสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาครัฐกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาแสดงความประสงค์อันสูงส่ง หรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมในการกำหนดงานหลักที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษา พร้อมด้วยเป้าหมายมาตรฐานแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ และการติดตามผล ตลอดจนจัดทำรายงานแจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษาเพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษาและมาตรฐานหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้ กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้ เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทิศทาง ก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรค์ต่องานแห่งสังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่ายเพียบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตร สารการเรียนรู้ การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตาม การรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วยวิธีดังกล่าวนี้ จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การกำหนดสารการเรียนรู้หรือหัวข้อเรื่องในท้องถิ่นสนองตอบความต้องการของชุมชน ๒) การจัดหลักสูตรสถานศึกษา จากวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสารการเรียนรู้จากช่วงชั้น ให้เป็นรายปี หรือรายภาค พร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ครูทุกคน คือ ครูผู้สอนและครูสนับสนุน ได้นำไปออกแบบการเรียนการสอน การบูรณาการโครงการร่วม เวลาเรียน การมอบหมายงาน / โครงการงาน แฟ้มผลงาน หรือการบ้าน ที่มีการวางแผนร่วมกันทั้งสถานศึกษาเป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา ๓) การกำหนดสารการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือภาค สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มต่าง ๆ จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานวิเคราะห์ และกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย พิจารณากำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล พร้อมทั้งการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และสามารถกำหนดในลักษณะผสมผสานการ จัดเป็นการเรียนแบบยืดหยุ่นหัวข้อเรื่องหรือจัดเป็นโครงการได้ ๔) การออกแบบการเรียนการสอน จากสารการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สถานศึกษาต้องมอบหมายครูผู้สอนทุกคนต้องออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่าผู้เรียนควรจะสามารถทำอะไรได้ และออกแบบการเรียนรู้อย่างต้องให้ผู้เรียนพัฒนาได้ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะและเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์และสังคม ๕) การกำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ ๙ ปี สถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข การคิดวิเคราะห์ และการใช้คอมพิวเตอร์ ด้วยวิธีการสอนที่ยืดหยุ่นหัวข้อเรื่องจากกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์หรือสังคมศึกษาเป็นหลักตามความเหมาะสมของท้องถิ่นบูรณาการการเรียนรู้ด้วยกลุ่ม

สาระต่าง ๆ เข้ากับหัวข้อเรื่องที่เรียนอย่างสมดุล ควรกำหนดจำนวนเวลาเรียนสำหรับสาระการเรียนรู้รายปี ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ในลักษณะรายวิชาหรือโครงการ ๖) แนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินไปด้วยดีบรรลุตามที่คาดหวัง จึงกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ (๑) การจัดทำสาระของหลักสูตร (๒) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (๓) การกำหนดคุณลักษณะอันถึงประสงค์ (๔) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เป็นต้น

สรุปผลการสังเคราะห์วิสัยทัศน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พอสรุปได้ ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๘ คน ผลการสรุปการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการบริหารหลักสูตร ได้ผลดังนี้

๑) การบริหารจัดการหลักสูตร สร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน สร้างหลักสูตรของสถานศึกษาของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

๒) การจัดทำหลักสูตรให้ผู้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา

๓) พัฒนาความรู้ความสามารถ ความชำนาญในหลักสูตร

๔) มีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันท่วงที และการเปลี่ยนแปลง

๕) การพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

๖) ตั้งผู้เชี่ยวชาญในการให้คำแนะนำในการจัดทำหลักสูตร

๗) การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธมีการบูรณาการทางด้านหลักสูตรเพื่อให้เกิดความหลากหลาย พร้อมกับให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมให้โอกาสได้แสดงความคิดเห็น

๘) ผู้บริหารสร้างเข้าใจความต้องการของครูและนักเรียน เพื่อนำแนวความคิดข้อเสนอแนะของทุกฝ่ายมาบูรณาการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาหลักสูตร

๙) ผู้บริหารมุ่งให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตร เพื่อนำไปสู่แนวคิดของการสร้างวัฒนธรรมให้ทุกคนรู้สึกถึงตัวเองได้เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการหลักสูตร

๑๐) ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีการร่วมกันพัฒนาร่างหลักสูตร ปรับปรุงทางด้านวิสัยทัศน์ ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ตัวนักเรียน และความต้องการของผู้เรียน โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

๑๑) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีการสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในการทำงานในด้านหลักสูตรให้ทันสมัยปรับใช้กับพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

๑๒) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานไปศึกษาดูงาน หรือร่วมประชุมสัมมนาเพื่อรับการถ่ายทอดความคิดใหม่ ๆ นำมาพัฒนาการทำหลักสูตรให้เกิดความทันสมัย

๑๓) ในการปฏิบัติงานด้านหลักสูตรนั้นผู้บริหารเล็งเห็นถึงความสำคัญ และส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการหลักสูตร ร่วมคิดโครงการกิจกรรมของกลุ่มงานทางด้านหลักสูตรของโรงเรียน

๑๔) ผู้บริหารให้ผู้มีส่วนร่วมและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผน ร่วมกำหนดแผน หลักสูตร ทั้งระยะสั้น และระยะยาว

๑๕) มีการจัดสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น พัฒนาการเรียน โดยการส่งเสริมให้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย ส่งเสริมให้มีการสร้างสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีการเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้

๑๖) มีการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีการจัดทำเป็นหลักสูตรของโรงเรียน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยให้เหมาะสมกับบริบทของสภาพ การเปลี่ยนแปลง

๑๗) มีการส่งเสริมให้มีการอบรมพัฒนาความรู้ด้านหลักสูตร จัดให้มีการอบรม ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แล้วกลับมาถ่ายทอดความรู้ให้กับคณะครู เพื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย

๑๘) สนับสนุนให้มีการพัฒนาหลักสูตรทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดย คณะกรรมการ ตัวแทนผู้ปกครองเป็นคณะทำงาน เพื่อให้สอดคล้องต่อความต้องการของเด็ก ผู้ปกครอง และคณะกรรมการ

๑๙) มีการรวมกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในสภาพพื้นที่และความเป็นอยู่ของ ชุมชนที่ใกล้เคียงกัน ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ความชำนาญ (วิรูโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำวิชาการด้านบริหารจัดการ หลักสูตร ควรเป็นอย่างไร

ความชำนาญเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากต้องเป็นผู้มีความชำนาญ และต้องใช้เวลา และประสบการณ์ในการแก้ปัญหาทั้งทางด้านวิชาการนั้นนักเรียนกลุ่มที่ได้รับบริการกลุ่มเป้าหมายในแต่ละปีจะมีไม่เหมือนกัน การเตรียมความพร้อมของเด็กและการเตรียมศักยภาพของเด็กในแต่ละรุ่น เนี่ยจะไม่เหมือนกันในทุกปี ในทศวรรษที่ ๒๑ เป็นยุคของการเรียนรู้จากที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ เราจะทำอย่างไรให้เด็กรู้จักวิเคราะห์สร้างสรรค์ การเรียนรู้เป็นผู้ชี้แนะ คือกระบวนการเรียนรู้^{๓๓} ทุกคนมีส่วนร่วม มีการนิเทศ การใช้หลักสูตร การวัดผลประเมินผล^{๓๔} สร้างความศรัทธาเพื่อให้หลักสูตร ออกมาในลักษณะที่มีความชัดเจนมีบทบาทที่แน่นอน^{๓๕} ต้องมีความรู้ความสามารถในเรื่องของ หลักสูตร รู้ลึก ว่าหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรแกนกลาง^{๓๖} มีการศึกษาเพิ่มเติม มีการพัฒนา หมายถึงว่า มีการอบรม เมื่อเราไปรับการอบรมมาแล้วนำมาถ่ายทอดให้ครูได้รับทราบ^{๓๗} ความชำนาญเกิดจากความพยายามในการจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงตาม จุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และการพัฒนาตนเองตามที่พึงประสงค์ของสังคม^{๓๘}

^{๓๓} สัมภาษณ์ นางนภาพรณียะ ยอดคำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงษ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายอรรถพงษ์ เลิศวิกรานต์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ความชำนาญในการพัฒนาหลักสูตร คือ ความพยายามของผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครู อาจารย์ ได้ร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของ บริบททางสังคม ทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เพื่อให้ผู้เรียนเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เกิดความ เชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้น^{๓๙} ความชำนาญในการบริหารหลักสูตร ต้องรู้จัก ปรับแต่งเสริม เต็มต่อ หรือดำเนินงานอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ ของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสนองต่อความต้องการของผู้เรียน^{๔๐} ความชำนาญในการ บริหารหลักสูตร จะเกิดขึ้นได้ ต้องรู้จักกระบวนการปรับปรุงหลักสูตร หรือสร้างหลักสูตรใหม่ เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายทางการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น^{๔๑} ความชำนาญเกิดจากการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือสมบูรณ์ขึ้น กับการสร้างหลักสูตรขึ้นมา ใหม่ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และการพัฒนาตนเอง จะต้องคำนึงถึงวิธีการหรือยุทธวิธีที่ผู้เรียนสามารถ นำไปใช้กับเนื้อหาได้ทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตเพื่อให้ผู้เรียนเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เกิดความ เชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้น^{๔๒}

ผลจากการวิเคราะห์ความชำนาญในการพัฒนาภาวะผู้นำวิชาการด้านการ บริหารหลักสูตร พอสรุปความได้ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรผู้บริหารจำเป็นต้องมีความสามารถในการทำความเข้าใจใน กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการ วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง จะต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ จะพัฒนาอย่างกระจ่างชัด และต้องพิจารณาความต้องการของสังคมด้วย ซึ่งวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ต้องมี ความครอบคลุมสิ่งที่วิเคราะห์ไว้ รวมทั้งต้องสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน การกำหนด มาตรฐานและคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนในแต่ละวัยแต่ละระดับ การศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพที่ดีเทียบกันหรือไม่อย่างไร การกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรจะเน้นแบบยึดครูเป็นสำคัญหรือยึดผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารการศึกษา หรือแนวความคิดความตามความเชื่อในการจัดการศึกษา วิธีการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรในปัจจุบัน เน้นแบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญหรือเน้น “การสอนคนมากกว่าการสอนหนังสือ” โดยมีแนวทางการ จัดการเรียนรู้ เช่น กระบวนการเรียนหรือวิธีการเรียนสำคัญพอ ๆ กับเนื้อหาวิชาให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดง และครูเป็นผู้กำกับกับการแสดงชี้แนะแนวทางผู้เรียนค้นหาความรู้ จัดแผนการเรียนรู้ให้สนองจุดมุ่งหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตร โดยคำนึงถึงความพร้อมด้านอาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และ ทรัพยากรของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ครูนำวิธีการสอนแบบต่างๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาพร้อม ทั้งให้ครูรู้จักนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ และเน้นให้ครูจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง คุณธรรม และจริยธรรม หลักสูตรที่ดีจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนนำไปปฏิบัติได้ดีมีประสิทธิภาพ

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางสาวสุภาภรณ์ ไชรวะก, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ทางด้านครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน ผู้บริหารควรมีการแนะนำให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตร ควรมีการจัดเตรียม/จัดหาเอกสารประกอบหลักสูตร ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ควรมีการกำหนดนโยบายและแผนงานวิชาการของโรงเรียนไว้ตลอดปีการศึกษา ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการหลักสูตร ทั้งการวางแผน การอำนวยความสะดวก ประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ หลักสูตรมุ่งเน้นการบริหารหลักสูตร ผลิตภัณฑ์ที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการประกอบการทางด้านการจัดการหลักสูตร ควบคู่การมีความรู้พื้นฐานด้านการเรียนการสอน โดยให้ความสำคัญ กับการพัฒนาบัณฑิตให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ชำนาญการและวิธีการ ปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งมีคุณธรรม และจริยธรรมเพื่อความสำเร็จ ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้ที่เข้าใจหลักสูตรอย่างกระจ่างชัด มีความรู้ความสามารถควบคุมดูแลและให้คำแนะนำแก่ผู้สอนให้ดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้

สรุปผลการสังเคราะห์ความชำนาญ (วิธวิธี) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พอสรุปความได้ ดังนี้

- ๑) การบริหารจัดการหลักสูตรมีความสามารถ ความรู้ ความชำนาญ ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมต่อความเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่างๆ ได้
- ๒) เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้นำทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน
- ๓) เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ๔) เป็นผู้มีความสามารถแสวงหาความรู้ โดยประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง อาชีพที่สามารถประกอบได้หลังสำเร็จการศึกษา
- ๕) การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักการ และจุดหมายของหลักสูตร และการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
- ๖) การบริหารกิจกรรมนักเรียนให้ตอบสนองหลักสูตรและสร้างเสริมหลักสูตรให้เป็นผลสมบูรณ์
- ๗) จัดแผนการเรียนให้สนองจุดมุ่งหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตร โดยคำนึงถึงความพร้อมด้านอาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และทรัพยากรของท้องถิ่น
- ๘) ส่งเสริมให้ครูนำวิธีการสอนแบบต่างๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา พร้อมทั้งให้ครูรู้จักนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ และเน้นให้ครูจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม
- ๙) มีความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร
- ๑๐) จัดครูเขาสอนให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจความถนัด และประสบการณ์เพื่อจะได้จัดมวลงประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑๑) ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่างและประชุมวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อพิจารณาหาจุดประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาในแต่ละวิชา ตลอดจนเพื่อพิจารณาวางแผนการใช้แผนการสอนให้เหมาะสม

ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสยสัมพันธ์) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ควรเป็นอย่างไร

การมีส่วนร่วม จะให้ทุกคนได้รับรู้รับทราบ ต้องมีการออกมาเป็นสารสนเทศ มีการสรุปการจัดการเรียนรู้ว่ามีคุณภาพอย่างไร อาจเป็นในรูปแบบตัวเลข มีการวัดค่า เปรียบเทียบ แล้วนำไปประชาสัมพันธ์ในรูปแบบวารสาร อินเทอร์เน็ต ให้เห็นผล มีคุณภาพที่จะเปรียบเทียบกับระดับประเทศได้ไหม^{๔๓} เรามีความสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ทุกฝ่าย ยิ้มแย้มแจ่มใส สภาพแวดล้อมด้วย^{๔๔} มีความสำคัญมาก ต้องคุยกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างครู^{๔๕} มีการบริหารแบบร่วมมือกัน^{๔๖} มีการมาคุยกันเรื่องหลักสูตร มีการแต่งตั้งคณะกรรมการก่อนโดยใช้คุณครูในโรงเรียน และมีกรรมการสถานศึกษา มานั่งคุยกันแล้วว่าการปรับปรุงหลักสูตรว่าควรจะมีการปรับปรุงตรงไหนบ้าง^{๔๗} มนุษย์สัมพันธ์ในการบริหารจัดการหลักสูตร ต้องรู้จักกระบวนการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่นำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน สามารถพัฒนาความรู้เจตคติและทักษะ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร^{๔๘} การบริหารหลักสูตรไว้ว่าเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีการเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ การวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการประชาสัมพันธ์หลักสูตร โดยการตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ การเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่งบประมาณ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การจัดทำโครงการสอน เป็นต้น^{๔๙} การบริหารหลักสูตร ต้องสร้างอุปนิสัยที่ดีในการบริหารงานด้านวิชาการ ซึ่งเปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพมากที่สุด การบริหารหลักสูตรนั้นเป็นระบบของหลักสูตร จะต้องบริหารอย่างเป็นระบบระเบียบ และรวมถึงกระบวนการเรียนการสอนด้วย ระบบการบริหารหลักสูตรจะต้องมีองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ การวางแผนหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร^{๕๐} ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ในการวางแผน การควบคุม กำกับ ดูแล การจัดระบบ ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน โครงการวิชาการที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตรและการสอน โดยสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติการเรียนรู้ และตอบสนองเจตนาารมณ์ของหลักสูตร หลักการบริหารหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ๑) เอกสารหลักสูตรมีความ

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นางพิมพ์วิมล นิธิจิราดิ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๔๖} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนิก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๔๗} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังศร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๔๙} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนิก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายอรรถพงษ์ เลิศวิกรานต์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ชัดเจน สมบูรณ์ทันสมัยใช้แนวทางในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๒) ผู้สอนมีคุณภาพ คือ มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ตาม เป้าหมายของหลักสูตร ๓) ผู้เรียนมีความพร้อมเกี่ยวกับความรู้ ทักษะพื้นฐาน พร้อมทั้งจะเรียน หลักสูตรนี้ได้ ๔) มีบริการสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตรที่ดีและเพียงพอที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร ๕) ระบบการบริหารหลักสูตรที่ดีและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือแนะนำการใช้หลักสูตรการเรียนการสอนกับผู้เรียน ๖) ระบบอาจารย์ที่ปรึกษามีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือแนะนำการใช้ หลักสูตรการเรียนการสอนกับผู้เรียน ๗) มีบรรยากาศวิชาการที่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหาความรู้ และบรรยากาศทางสังคมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมกับผู้เรียน ๘) ระบบควบคุมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ หลักสูตรการติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๑} ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีส่วน สำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาและใช้หลักสูตรระดับสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นตัวจักรสำคัญในการกระตุ้นและชักนำให้บุคลากรในโรงเรียนได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาผู้เรียนใหม่คุณภาพตามต้องการ ดังนั้น หากผู้บริหารสามารถเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความ เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างชัดเจน และให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู รวมทั้งสามารถทำงานร่วมกับคณะครูในโรงเรียนได้ จะสามารถทำให้การใช้หลักสูตรเป็นไปตาม เป้าหมายได้ไม่ยาก^{๕๒} การบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา ซึ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษามี ภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สถานศึกษาจึงมี บทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำสู่การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมี ประสิทธิภาพ สร้างความมั่นใจต่อพ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนว่าผู้เรียนมีคุณภาพตามหลักสูตร การศึกษาของชาติและตามความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ดังกล่าว สถานศึกษาจึง มีภารกิจสำคัญ ดังนี้ ๑) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยออกแบบหลักสูตรให้ครอบคลุมส่วนที่เป็น แกนกลาง ส่วนที่เป็นความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งส่วนที่เป็นสถานศึกษาต้องการจัดให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มเติม ๒) ส่งเสริม สนับสนุนในด้านการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาหลักสูตรและมีความรู้ความเข้าใจในด้านวิชาการ ๓) จัดสรรงบประมาณ ทรัพยากร เพื่อให้บุคลากรได้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับชั้นเรียนของตนเอง ๔) ติดตามการใช้หลักสูตร กำกับดูแลคุณภาพ นิเทศภายในให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ๕) มีการวิจัยและพัฒนาการใช้หลักสูตรตลอดจนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา^{๕๓} มนุษย์ สัมพันธ์ที่ดีของผู้บริหาร ต้องสร้างบทบาทเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร ดังนี้ ๑) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาใช้ในสถานศึกษานั้นอย่างถ่องแท้ ๒) ให้ความรู้ครูผู้สอนใน โรงเรียนเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ๓) ให้บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนชนิดต่างๆ แก่ครู ๔) ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ๕) กระตุ้นให้ ครูใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น จัดฝึกอบรมหรือประชุมสัมมนา ๖) ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครู ผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ๗) จัดระบบการบริหารหลักสูตร และ ๘) ประสานงานกับ

^{๕๑} สัมภาษณ์ นางสาวสุภาภรณ์ โขรวะก, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร^{๕๔} บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารหลักสูตร มีดังนี้ ๑) ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่าง เพื่อให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอนและวางแผนในการเตรียมการดำเนินการใช้หลักสูตร ๒) จัดเตรียมบุคลากร โดยการประชุม อบรม สัมมนา เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรและแนวการสอน ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศ ๓) จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถตามความถนัดและความสนใจเพื่อจะได้จัดมวลประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๔) ให้บริการและสนับสนุนการสอนของครู โดยการจัดหาเอกสารหลักสูตรงบประมาณวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน เช่น การจัดห้องสมุดให้อยู่ในสภาพที่ครูและนักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ โดยคำนึงถึงคุณประโยชน์และความสะดวกสบายในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนเป็นหลัก ๕) ดำเนินการนิเทศ ติดตามผลและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือที่เหมาะสม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ๖) สร้างขวัญและกำลังใจ ตลอดจนส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานอย่างเหมาะสมและยุติธรรม โดยยึดระบบคุณธรรมเป็นหลัก และ ๗) ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ครูผู้สอนผู้ปกครองและประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตร และการรับความร่วมมือที่ดีจากบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยใช้วิธีการและสื่อที่หลากหลายนอกจากที่กล่าวมา นอกจากนี้ยังกล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรว่าผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมุ่งมั่นสร้างระบบคุณภาพให้เกิดขึ้นในสถานศึกษากำหนดทิศทางและนโยบายที่ชัดเจนปรับปรุงยกระดับมาตรฐาน และกำหนดขั้นตอนการทำงาน รวมทั้งการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้ทันสมัยอยู่เสมอ พัฒนาบุคลากรให้สามารถทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วมในการบริหารงานในสถานศึกษา รวมทั้งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการวิจัยชั้นเรียน พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และระดมทรัพยากรท้องถิ่นชุมชนเพื่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา^{๕๕} นอกจากบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตร ผู้นำในการบริหารจัดการหลักสูตร จะต้องมีความสัมพันธ์ในเรื่องเหล่านี้ ดังนี้ ๑) วางแผนและปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ๒) ประเมินความเหมาะสม และคุณภาพของโครงการพัฒนาหลักสูตร ๓) อำนาจการให้เป็นตามนโยบาย และปรัชญาของการศึกษาและหลักสูตร ๔) อำนาจในการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในหลักสูตร ๕) ใช้ข้อมูลจากการวิจัยและส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียน ๖) ประสานงานกับบุคคลอื่น ในการจัดการเรียนการสอนพิเศษ เช่น หน่วยงานนิเทศก์ ๗) ทำงานร่วมกับครูนิเทศในการใช้หลักสูตร ๘) เตรียมผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ๙) อำนาจความสะดวกในเรื่องเวลาและอุปกรณ์ที่ใช้ในเรื่องการปรับปรุงหลักสูตร ๑๐) ช่วยเหลือครูโดยใช้เทคนิคการแนะแนว และที่ปรึกษาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ๑๑) จัดองค์การและอำนาจการโครงการที่เกี่ยวกับการจัดบริการทาง

^{๕๔} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

การศึกษาที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ ๑๒) แนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรให้ชุมชนเข้าใจ และ ๑๓) ส่งเสริมการติดต่อในโรงเรียนในระดับเดียวกัน^{๕๖}

ผลจากการวิเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปันโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการบริหารหลักสูตร พอสรุปประมวลได้ ดังนี้

การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการบริหารหลักสูตรเพื่อให้เกิดความมีมนุษยสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานนั้น ถึงแม้รูปแบบของโครงการต่างจะมาจากส่วนกลาง แต่โรงเรียนก็มีการเน้นการทำงานให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยผู้ที่เกี่ยวข้องมาช่วยกันดำเนินงานในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะเรื่องของหลักสูตรจะให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษามีคุณภาพ การระบุเป้าหมายการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษาปฐมวัยอย่างชัดเจน มีการจัดทำแผนทะเบียนสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา การนำวัสดุท้องถิ่นมาผลิตสื่อการเรียนการสอน และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารควรมีการกำหนดเป้าหมายของกระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนผลิตสื่อร่วมกันระหว่างผู้บริหาร และครู การวางแผนจัดหาสื่อภายในและภายนอกร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครู ครูตรวจสอบสื่อทุกภาคการศึกษาปี ละ ๒ ครั้ง คือ ระยะเวลาครึ่งปี ระยะเวลาตลอดปี มีการพัฒนาประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น สร้างเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน นอกจากนี้ผู้บริหารยังต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูและนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมทั้งในและนอกหลักสูตร ส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรม เพื่อนำกลับมาพัฒนาทักษะด้านการใช้สื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ผู้นำต้องสร้างวิสัยทัศน์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะมีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการที่กว้างไกล เน้นการบูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารและการจัดการ รวมทั้ง การเรียนการสอน มีความสามารถในการบริหารและการจัดการ โดยบูรณาการเทคโนโลยีในหลักสูตรโรงเรียน ระบบการบริหาร การปฏิบัติงานในโรงเรียน ซึ่งต้องเข้าใจและหยั่งรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถกระจายอำนาจให้บุคลากรได้อย่างเหมาะสม ผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ จึงเป็นผู้นำยุคใหม่อย่างแท้จริง ผู้นำการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นผู้ควบคุมกลไก และขับเคลื่อนการศึกษาไปสู่เป้าหมายแห่งการปฏิรูปการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่สำคัญ โดยเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีในระบบการศึกษา ในการบริหารและการจัดการ โดยเฉพาะควรมุ่งคุณภาพการศึกษาเป็นเป้าหมายสูงสุด โดยคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ความสามารถคุณธรรมจริยธรรม ส่วนที่สำคัญของผู้บริหารคือ มีความพร้อมทางด้านข้อมูลสารสนเทศ มีความรู้เท่าทันในสถานการณ์ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ปัญหา แก้ปัญหาและตัดสินใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความใฝ่รู้และฝึกฝนการเรียนรู้ที่สามารถนำพาให้สถานศึกษามีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆ ด้านได้นั้นต้องอาศัยคุณสมบัติที่สำคัญ คือ มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ใช้หลักธรรมทางศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และมุ่ง

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีควร ส่งเสริม สนับสนุน และโน้มน้าวใจข้าราชการครู เกิดความตระหนักในการรวมพลังและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการด้านการบริหาร หลักสูตร ซึ่งนอกจากจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ต้องทำหน้าที่ในการบริหารหลักสูตรด้วย ผู้บริหารต้องหาวิธีที่ทำให้ผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร ผู้บริหารจึงต้องให้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหลักสูตร เป็นผู้ดำเนินการและทำอยู่ในรูปของคณะกรรมการ กำหนดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ มีการจัดทำแผนของ หลักสูตรร่วมกันดังนั้นการร่วมมือของทุกฝ่ายจึงเป็นหน้าที่นำไปใช้ในการปฏิบัติได้

สรุปผลการสังเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปโน) ในการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พอสรุปได้ ดังนี้

- ๑) การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- ๒) จัดประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผนบริหารวิชาการโดยศึกษาหลักสูตร สถานศึกษาและแผนกลยุทธ์เป็นข้อมูลในการวางแผน
- ๓) การมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษาวางแผนพัฒนา หลักสูตร เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนสถานศึกษา
- ๔) การวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู ในการจัดหาสื่อภายในและ ภายนอก
- ๕) ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักสูตรแกนกลาง เพื่อทำความเข้าใจเป้าหมาย แนวทางในการปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้นถึงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- ๖) การจัดหลักสูตรที่หลากหลายตามความเหมาะสมตามความต้องการของ ผู้เรียนและท้องถิ่น
- ๗) พัฒนาหลักสูตรที่สร้างขึ้นด้วยความร่วมมือของชุมชนของโรงเรียน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมจัดทำหลักสูตร จัดกิจกรรมสื่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่ หลากหลาย สอดคล้องกับพื้นที่
- ๘) ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรให้นักเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครองและคนใน ชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตรและรับความร่วมมือที่ดีจากบุคคลทั้งในและ นอกโรงเรียน

๒.๒.๓ ผลการวิเคราะห์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการจัดการเรียนรู้ควรเป็นอย่างไร

เรื่องการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนเป็นโรงเรียนนำร่องของ สปจ นครสวรรค์ตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ เป็นโรงเรียนแกนนำ การปฏิรูปการศึกษา มีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยการเรียนวิชาใดก็ตามไม่มีการแบ่งออกจากกันให้มีความกลมกลืน เราเรียนภาษาไทยเราเรียนคณิตศาสตร์เราเรียนพละ เราก็สามารถบูรณาการ มีการคัดเลือกแกนนำ ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง บังเอิญโรงเรียนใหญ่ๆ เขาไม่กล้ามา เขามุ่งวิชาการ เขาสอนคณิตศาสตร์สอนพิเศษ แต่การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เด็กอยากเรียนอะไร เราก็สนองในเรื่องกิจกรรมต่างๆ ได้ สมมติว่าเราจะสอนเรื่องภาษาไทยเราก็นำมาบูรณาการกับคณิตได้ บูรณาการกับอะไร กิจกรรม โดยให้เด็กทำ ครูก็คอยสนับสนุน ไปกระตุ้นเค้า พอดีโรงเรียนเราเป็นแกนนำก็จะมีโรงเรียนอื่นมาดู และกระแสการปฏิรูปในสมัยนั้นมีการ Boom เต็มที่มีการประกวดงานวิชาการต่างๆ ทางโรงเรียนจะเป็นแกนนำ มีโอกาสได้นำเสนองานต่างๆ หลายที่ มีการบูรณาการ มีการทำผลงานทางด้านวิจัย มีการประเมิน^{๕๗} ในการจัดการเรียนรู้ในเด็ก การเรียนรู้ในยุคของศตวรรษที่ ๒๑ ต้องรู้จัก คิด วิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ เหล่านี้เนี่ยให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตในโลกของการเปลี่ยนแปลงในวันข้างหน้า^{๕๘} ดูโครงสร้างแต่ละรายวิชา ผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งในและนอกสถานที่วิเคราะห์หลักสูตร^{๕๙} เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีการเข้ามามีส่วนร่วมในการ มีการส่งเสริมทักษะทางด้านการกระบวนการ ซึ่งเป็นครุต้นแบบของกลุ่ม มีการทำวิจัยในชั้นเรียน^{๖๐} การเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะชี้แนะ ส่วนการให้เด็กเนี่ยเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เน้นไปที่การเรียนรู้แบบ Active learning^{๖๑} มีการมอบหมายให้ครูตามความถนัด ตามความสามารถ ให้แนวทางกับครู มีการคัดกรองเด็กเพราะมีความแตกต่างกัน มีการจัดทำแผนการเรียนรู้เฉพาะกลุ่ม ใช้การเรียนการสอนตามตารางของไกลกังวล ส่วนในครูทางด้านวิชาการมีไม่เพียงพอ การจัดตารางเรียน ครูเข้าชั้นตามความถนัดความสามารถสอนแบบไม่ได้ประจำชั้น แต่มีการหมุนเวียนสอน คือมีครูไม่เพียงพอ ให้หมุนเวียนสอน^{๖๒} เนื่องจากหลักสูตรและการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ ไม่สามารถแยกจากกันได้เพราะมีความสัมพันธ์และเกื้อกูลซึ่งกันและกันความสำเร็จของหลักสูตรต้องอาศัยการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้^{๖๓} การจัดการเรียนรู้ มีมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน และนำพาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและมีคุณลักษณะ

^{๕๗} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๖๑} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๖๒} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

อันพึงประสงค์ ในการจัดการเรียนรู้^{๖๔} ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาการทางสมอง และเน้นคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ใช้สื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศ เครือข่ายการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย^{๖๕} สถานศึกษาต้องมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และนำผลที่ได้ใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดคุณภาพสูงสุดต่อผู้เรียน^{๖๖} การจัดทำเนียบการของผู้สอน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะทำกิจกรรมที่อาศัยกระบวนการโยงความสัมพันธ์เปรียบเทียบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ดังกล่าว ผลการเรียนรู้ว่าจะอยู่ในรูปความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การประเมินผล ฯลฯ การจัดทำเนียบกิจกรรมของผู้สอนอาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ กัน^{๖๗} การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเป้าหมายที่สำคัญสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนใหม่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะที่สำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน^{๖๘} การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาการทางสมอง และเน้นคุณธรรมจริยธรรม มีการเชื่อมโยงกับการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การเรียนรู้ดังกล่าวผลการเรียนรู้ว่าจะอยู่ในรูปความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การประเมินผล^{๖๙}

ผลการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ พอสรุปความได้ ดังนี้

การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ครูจะต้องศึกษาวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย วางแผนการสอน จัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์เอกสาร หนังสือ ข้อมูลต่าง ๆ ติดต่อแหล่งเรียนรู้ เตรียมเครื่องมือการประเมินผล ห้องเรียนหรือสถานที่ประกอบกิจกรรมในขณะสอน จะต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจร่วมกิจกรรม ดูแลให้คำแนะนำแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ และเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มความสามารถนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก็ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีความแตกต่างกันในด้านบุคลิกภาพ ความคิด ความสนใจ และความถนัด ซึ่งเป็นผลให้ผู้เรียนมีแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ที่ไม่เหมือนกัน ผู้เรียนอาจชอบใช้การดู การฟัง การอ่าน หรือการลงมือปฏิบัติ ซึ่งในการรับรู้ข้อมูลแตกต่างกันตาม

^{๖๔} สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๖๕} สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นายวินัย มะณี, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นางนภาพรณียะ ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๖๙} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

เส้นทางการรับรู้ โดยการจัดการเรียนรู้ นั้น มีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความรู้ และมีจิตใจที่ดี การเรียนรู้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและผู้สอน ความรู้ ความสามารถเกิดจากการฝึกปฏิบัติ ผู้เรียนลงมือกระทำ (Hands-on) และฝึกคิดด้วยตนเองเป็นสำคัญ (Brain on) โดยครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง จัดสภาพการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายให้ผู้เรียนรู้สึกอิสระได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย โดยครูยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพผู้บริหารควรมีบทบาทในการจัดระบบประมาณ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ และตรงกับความต้องการของครูเพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ซึ่งจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา

นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ทั้งผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลาง คือการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมาย ควรมีกระบวนการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา มีการกำหนดนโยบายและแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วบริหารจัดการตามโครงสร้างของงานที่กำหนดไว้ ผู้บริหารควรเล็งเห็นความสำคัญจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครู ส่งเสริมพัฒนาครูในเรื่องของการอบรม พัฒนาตนเองในด้านของเทคโนโลยีสมัยใหม่ และความรู้ที่ทันสมัย รวมทั้งควรหาวิธีการถ่ายทอดนโยบาย และแนวปฏิบัติ ให้ครูผู้สอนมีหลักการการจัดการความรู้ มีการวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมเป็นรายวิชาต่าง ๆ นั้นจะต้องวิเคราะห์จากจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชา แล้วนำไปสัมพันธ์กับจุดหมายและหลักการของหลักสูตร เพื่อดูว่าจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรม ครอบคลุมครบถ้วนตามที่หลักสูตรต้องการหรือไม่ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาวิธีการสอน เพื่อให้สอนตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ พบคำตอบด้วยตนเอง มีการฝึกทักษะเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่ม กระบวนการที่ใช้ในการเรียนการสอน และทฤษฎีเรียนรู้มีมากมายที่จะเลือกมาใช้สอยให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรูรวมทั้งกระบวนการที่ให้นักเรียนวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วย

ผลจากการสังเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายและแผนการจัดการเรียนรู้ ศึกษาความรู้จากหนังสือตำราเรียน คู่มือครู และเอกสารอื่น ๆ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เว็บไซต์ทางการศึกษาเพื่อคัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของผู้เรียน จัดทำจุดประสงค์การเรียนรู้ต้องชัดเจน จัดกิจกรรมควรนำไปสู่ผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้จริง สื่อการเรียนการสอนจะต้องมีคุณค่ามีความหลากหลายทั้งของจริง ภาพ แผนภูมิ เอกสาร ใบความรู้ แถบบันทึกเสียงวีดิทัศน์ ฯลฯ นอกจากนี้วิธีการวัดผลควรชัดเจนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูควรทำแผนการจัดการเรียนรู้ใช้ด้วยตนเอง เพื่อจะได้มีโอกาสถกแถลง คิดเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับสภาพความพร้อมของนักเรียน กับสภาพแวดล้อมทั้งในส่วนของกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกใช้กระบวนการ สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนวิธีวัดและประเมินผล และทันสมัยอยู่เสมอ โดยบันทึกข้อบกพร่องของแผนการสอนไว้เป็นข้อมูลการปรับปรุง การจัดการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ และสามารถใช้เวลาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้มากพอในการพัฒนาการเรียนรู เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดการ

ความรู้ที่ผู้ที่มีส่วนร่วมในทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งรับทราบบทบาทของตนเอง ตลอดจนแนวทางปฏิบัติเพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่ดี

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ทั้งนอกห้องเรียน ในห้องเรียน ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกด้าน จะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน เป็นการ จัดสภาพการเรียนเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ของนักเรียน ทั้งด้านสังคมและจิตใจ รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความแตกต่างของผู้เรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

สรุปผลการสังเคราะห์วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการจัดการเรียนรู้ พอสรุปได้ ดังนี้

ภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารควรให้ครู เข้ามามีส่วนในการสร้างความรู้ ในโรงเรียน ดังนี้

๑) สร้างเนื้อหาบทเรียน หรือสาระเนื้อหาประกอบการจัดการเรียนรู้ให้ นักเรียนในรายวิชาที่ตนเองสอนอย่างอิสระ โดยเนื้อหาสาระเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชั้น โดยไม่บังคับทุกคนเพียงแต่ให้เป็นไปตามความสามารถของครูแต่ละบุคคล หรือรวบรวมเนื้อหาให้ เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้

๒) ผู้บริหารมุ่งเน้นให้ครูสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนด้วยตัวเอง

๓) ส่งเสริมการสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเพื่อให้ นักเรียนได้มีการศึกษาเพิ่มเติม

๔) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์

๕) ผู้บริหารให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู คณะกรรมการ เครือข่ายต่างๆ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้กับโรงเรียน และเป็นวิทยากรในวิชาต่างๆ ตามความเหมาะสม

๖) ผู้บริหาร ครู จัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน

๗) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการใช้สื่อเทคโนโลยี ทั้งคอมพิวเตอร์เพื่อสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต จัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม และเรียนรู้ด้วยตนเอง

๘) จัดแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษา จัดการเรียน การและแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาวิชาผสมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์

๑๑) การสร้างบรรยากาศแห่งความรักความศรัทธา ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน สร้างนิสัยช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นสร้างความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

๑๒) มีการกำหนดนโยบายและแผนการจัดการเรียนรู้

๑๓) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน

ความชำนาญ (วิรุโ) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการจัดการเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร

ประสบการณ์ไม่เพียงพอ ต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คือผู้สอนต้องศึกษาค้นคว้าที่สร้างให้เด็กให้รู้จักการปฏิบัติโดยตรง^{๗๐} มีการอบรมคณะครูทุกปีทางด้านวิชาการเพื่อนำแผนไปใช้^{๗๑} เป็นแบบอย่างที่ดีทุกๆด้าน ทั้งการปฏิบัติตน ปฏิบัติงานเพื่อให้เค้าเล็งเห็นถึงงาน คือการทำให้ดู^{๗๒} ต้องมีการศึกษาวิธีการเทคนิคการจัดการเรียนรู้ มีการพัฒนาอบรมครู^{๗๓} ทางโรงเรียนเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ เป็นที่ปรึกษาของคุณครู เมื่อมีปัญหาต้องหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน โดยทางผู้บริหารเป็นผู้ประสานงานเองก็ได้ หรือประสานไปทางหน่วยเหนือว่าทางด้านวิชาการ มี สน. ประจำกลุ่มที่มีปรึกษาด้านการศึกษานิตะ^{๗๔} หลักการในการจัดการเรียนรู้ที่จะต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการตามความเหมาะสม^{๗๕} ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ภารกิจว่าจะจัดการเรียนรู้อย่างไร ผู้เรียนจึงจะเข้าใจความหมายของสิ่งที่จะเรียนรู้และโครงสร้างของความรู้ ประกอบด้วยข้อมูล ข้อเท็จจริง หลักการ กฎเกณฑ์ ไปจนถึงทฤษฎี อย่างมีลำดับขั้นตอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีหลักในการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาจะต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และผลการเรียนรู้ ตลอดจนสาระให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตร เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพให้ เป็นไปตามเป้าหมาย^{๗๖} ควรพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ด้วยครูให้ความรัก ความเมตตาต่อศิษย์จะทำให้ผู้เรียนเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดพลังในการเรียนรู้กล้าคิด กล้าทำ ในสิ่งที่ถูกต้องเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น^{๗๗} กระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ควรเป็นการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ที่นำมาใช้ ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ทั่วไปที่ใช้ได้กับหลายๆ วิชา เช่น กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นต้น นอกจากนี้ในการเรียนรู้แต่ละวิชา กิจกรรมจะต้องเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้เฉพาะวิชา เช่น วิชาวิทยาศาสตร์จะใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์^{๗๘} เนื่องจากการเรียนรู้สามารถเกิดได้ในทุกที่และทุกโอกาส ทั้งการเรียนรู้ในห้องเรียน ในสภาพแวดล้อม และในธรรมชาติ ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และบูรณาการเชื่อมโยงไปสู่ชีวิตจริง^{๗๙} การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และ

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางนภาพรณีย ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๗๑} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๗๒} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๗๓} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๗๕} สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๗๖} สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๗๗} สัมภาษณ์ นายวินัย มะณี, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๗๘} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๗๙} สัมภาษณ์ นางนภาพรณีย ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

พัฒนาตนเองไว้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม^{๘๐} การจัดการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมาย ครูผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญ และสรรหากระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัดทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ นำพาให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ผู้เรียนควรได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม/ กระบวนการเรียนรู้ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมองและมุ่งเน้นความรู้คู่คุณธรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความหลากหลาย ทันสมัยเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ธรรมชาติของวิชาให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ตามความสนใจ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก^{๘๑} การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ โดยการจัดวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ให้พัฒนาตนเองได้ การจัดการเรียนรู้ควรเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียนให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ได้ลงมือศึกษาค้นคว้าคิด แก้ปัญหาและปฏิบัติงานเพื่อสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนจัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้^{๘๒} การจัดการเรียนรู้ควรให้ความสำคัญของคุณภาพแตกต่างระหว่างผู้เรียน เพื่อวางรากฐานชีวิตให้เจริญงอกงามอย่างสมบูรณ์มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัด การเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบ และแสดงออกถึงศักยภาพของตนเอง ครูผู้สอนจึงควรมีข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลสำหรับใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และนำไปพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน^{๘๓} การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมกับการทำงานของสมอง การเชื่อมโยงวงจรสมอง พัฒนาการทางอารมณ์ ซึ่งจะมีผลให้ผู้เรียนมีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยใช้ประสบการณ์ตรงด้านร่างกายที่เป็นรูปธรรม ข้อเท็จจริงและทักษะด้านต่างๆ ที่ปรากฏในชีวิตจริงตามธรรมชาติเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางสมอง^{๘๔} การจัดการเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการคุณธรรมจริยธรรม ได้รับรู้เกิดการยอมรับ เห็นคุณค่าและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นลักษณะนิสัยที่ดี^{๘๕} หลักการจัดการเรียนรู้ ให้ยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลักใช้วิธีสอนที่หลากหลาย

^{๘๐} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๘๑} สัมภาษณ์ นางเจียมรัตน์ ธนะมิตร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๘๒} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๘๓} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๘๔} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปิณัฏ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๘๕} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล โดยออกแบบการจัดการเรียนรู้ใช้วิธีการ กิจกรรม สื่อ และแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน^{๘๖} หลักการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดมาเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เรียนรู้ โดยผู้เรียนเป็นผู้ทำหน้าที่เรียนด้วยตนเอง และต้องเรียนรู้คู่คุณธรรม และเป้าหมายของการเรียนแบ่งเป็นด้านปัญญา มุ่งให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านอารมณ์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถทางอารมณ์ เห็นคุณค่าและเข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น แก้ปัญหาความขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ด้านสังคม มุ่งเน้นความรู้เพื่อเข้าใจสถานการณ์ แก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางความคิด การกระทำ โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและวัฒนธรรม^{๘๗} การจัดวิธีการเรียนรู้ ต้องจัดให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคล มุ่งให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และคิดอย่างมีวิจารณญาณ การจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม^{๘๘} กระบวนการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญเหตุการณ์ และแก้ปัญหากระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการกระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทาง ในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๘๙} การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร จะต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งครูผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจแนวคิดการจัดการเรียนรู้และผลที่เกิดกับผู้เรียนแล้วนำมาจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาของผู้เรียนตามหลักสูตร^{๙๐} กระบวนการเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ผู้เรียนใช้ในการแสวงหาความรู้สร้างความเข้าใจ สร้างองค์ความรู้และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถและศักยภาพตามที่มุ่งหวังในหลักสูตร^{๙๑} กระบวนการจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญเหตุการณ์และแก้ปัญหากระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการกระบวนการวิจัย

^{๘๖} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๘๗} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นางสาวสุภาภรณ์ ไชรวง, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๙๐} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๙๑} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาของผู้เรียนตามหลักสูตร^{๙๒}

ผลการวิเคราะห์ความชำนาญ (วิรูโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ พอสรุปความได้ ดังนี้

ความชำนาญของผู้บริหารในด้านการจัดการเรียนรู้นั้น ผู้บริหารมีส่วนสำคัญในหลายๆ ด้าน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจำเป็นต้องรู้และปฏิบัติในหลักและกระบวนการบริหาร การศึกษา นโยบายและการวางแผนการศึกษา การบริหารจัดการการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิจัยทางการศึกษา คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร การศึกษา ในส่วนการบริหารด้านวิชาการ ผู้บริหารควรมีความรู้ การบริหารจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารที่มีความสามารถจะสามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย เพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการได้อย่างแท้จริง เป็นองค์กรที่ส่งเสริมให้เกิด และขยายแนวความคิดใหม่ๆ ออกไป สามารถแสดงออกทางความคิดได้อย่างอิสระ และเป็นที่ผู้เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยกันอย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการถ่ายโอนความรู้เหล่านั้นไปยังสมาชิกคนอื่นๆ เพื่อให้เกิดผลอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านช่องทางการสื่อสารและเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีการสร้างฐานข้อมูลที่เข้าถึงกันได้ทั้งภายในและภายนอก การเปิดรับและพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดเวลา การแสวงหาความรู้ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นองค์กรการเรียนรู้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยการเรียนรู้และการพัฒนา เพื่อให้ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ของผู้บริหารที่ใช้เพื่อการบริหารนั้นจึงต้องมีการปรับเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น หรือบูรณาการภายในองค์กรได้อย่างทันท่วงทีเพื่อให้สอดคล้อง และสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงภายนอกโดยลักษณะของการเรียนรู้นี้ สามารถที่จะถ่ายทอดกันได้ สามารถขยายขอบเขตความสามารถของตนได้อย่างต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุดทั้งนี้เพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

การจัดการเรียนรู้นั้นควรคำนึงถึงจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รัก การอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่ง วิทยาการประเภทต่างๆ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนการสอนมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้

^{๙๒} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติให้ได้ คิดเป็น ทำเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนโดยเน้นความรู้ คุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและบูรณาการความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างสมดุลรวมทั้งการฝึกทักษะและกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ใช้ความรู้โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ และประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ

สรุปผลการสังเคราะห์ความชำนาญ (วิธวิธี) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ พอสรุปได้ ดังนี้

๑) การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน/ประสบการณ์การเรียนรู้ยึดหลักความถนัดและความสนใจ เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพของผู้เรียน

๒) การเรียนการสอนมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญจึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ได้ คิดเป็น ทำเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๓) มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนโดยเน้นความรู้ คุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและบูรณาการความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างสมดุล

๔) พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

๕) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๖) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๗) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

๘) กระบวนการเรียนรู้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหน่วยงาน

๙) ในการปฏิบัติการสอนมีการจัดการทางด้านประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ ที่ทันสมัยสอดคล้องกับบริบทสังคมในปัจจุบัน ครูควรมีความรู้ ความสามารถ ในการพัฒนาผู้เรียนให้ เกิดทักษะสามารถปรับตัวกับสภาพแวดล้อมได้

๑๐) การจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการจัด ประสบการณ์ให้สอดคล้องตามแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนถนัด

๑๑) ฝึกทักษะและกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการ ประยุกต์ใช้ความรู้โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ

ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปันโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการจัดการเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร

มีการประชุมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง^{๙๓} ให้ความจริงใจ มีการทำอย่างถูกต้อง มีความรู้จริง^{๙๔} การจัดการเรียนรู้ นำผลที่ประสบความสำเร็จมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้^{๙๕} มีการมานั่งคุยกันว่ามีปัญหาอะไรแล้วมาคุยกันในการสอนเด็ก การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มานั่งคุยกันว่าเด็กในห้องเรียนใครมีปัญหา^{๙๖} จัดให้มีแผนการสอนให้ครบถ้วนทุกชั้น และทุกกลุ่มสาระ สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำแผนการสอนเอง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำและกระตุ้นให้ครูจัดทำและติดตามการนำไปใช้ด้วย^{๙๗} จัดห้องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจำนวนนักเรียน รวมถึงจัดวัสดุครุภัณฑ์และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอตามความจำเป็น^{๙๘} จัดสถานที่อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้และห้องพิเศษ เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในกลุ่มสาระต่างๆ ตามสภาพความพร้อมของสถานศึกษา^{๙๙} ตรวจสอบการจัดตารางสอนให้เหมาะสมกับเวลาและสอดคล้องกับอัตราเวลาเรียนในหลักสูตรทุกกลุ่มสาระทุกชั้นเรียนและให้มีตารางสอนรวมของสถานศึกษาด้วย^{๑๐๐} จัดทำหรือจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตรและแบบพิมพ์ที่สนับสนุนการสอน เช่น แผนการสอน คู่มือครู และเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับครูผู้สอนให้เพียงพอทุกระดับชั้นและทุกกลุ่มสาระ โดยการสำรวจความขาดแคลนและความต้องการ^{๑๐๑} จัดครูประจำชั้น ครูประจำวิชาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถประสบการณ์และความถนัดหากไม่สามารถดำเนินการได้ก็ให้จัดตามความสมัครใจทั้งนี้ให้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับนักเรียนด้วย^{๑๐๒} ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู โดยการตรวจแผนการสอน หรือตรวจบันทึกการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ^{๑๐๓} จัดครูเข้าสอนแทนครูที่ขาดหรือครูที่ไม่มาปฏิบัติงาน โดยมีการบันทึกมอบหมายงาน และบันทึกรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษร^{๑๐๔} ติดตามช่วยเหลือพิเศษ ช่วยแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้แก่ครู ให้ขวัญและกำลังใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร^{๑๐๕} เป็นผู้นำให้ครูปรับปรุงการสอน ให้รู้จักใช้เทคนิคและวิธีการสอนแบบต่างๆ และเลือกกิจกรรมการสอนโดยคำนึงถึงสภาพความพร้อมของนักเรียนโรงเรียน ชุมชน และ

^{๙๓} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๙๔} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปิ๋ว นิธิจิราดิ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๙๕} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนีก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๙๖} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๙๗} สัมภาษณ์ นายวินัย มะณี, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๙๘} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๙๙} สัมภาษณ์ นางนภาพรณียอดดาเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นางเจียมรัตน์ ธนะมิตร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปิ๋ว นิธิจิราดิ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญเพื่อให้เด็กเรียนรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี^{๑๐๖} แนวทางปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ นั้น ผู้นำต้องส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้เพื่อความรู้ เพื่อป้องกัน และแก้ปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การส่งเสริมให้รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกันปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ โดยเน้นการนิเทศ ที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันหรือแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสม และส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม^{๑๐๗} บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ตลอดจนเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ^{๑๐๘} ผู้บริหารสถานศึกษาควรร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข^{๑๐๙} ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เข้าใจแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆ อย่างเหมาะสม^{๑๑๐} ผู้บริหารสถานศึกษาพึงส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ตามความต้องการของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์^{๑๑๑} ผู้บริหารสถานศึกษาควรระดมทรัพยากรในชุมชน พร้อมทั้งแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร^{๑๑๒} ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้สื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง^{๑๑๓} ผู้บริหารสถานศึกษา

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ นางสาวสุภาภรณ์ ไชรวง, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ควรส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง^{๑๑๔} ผู้บริหารสถานศึกษาพึงเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงให้บุคลากรในสถานศึกษามีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง^{๑๑๕} ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย พร้อมนำผลการวัดและประเมินผลมาพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ^{๑๑๖} ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ประชุมสัมมนา ประชุมปฏิบัติการ ศึกษาดูงาน เพื่อการพัฒนาบุคลากรครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้^{๑๑๗} บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารจึงต้องสนับสนุนให้ครูทำความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักการสำคัญ เพราะจะช่วยในการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ เมื่อแนวคิดเปลี่ยน การกระหายย่อมเปลี่ยนตามไปด้วย นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีบทบาทที่สำคัญคือ สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สนับสนุนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน กำกับติดตามประเมินผล^{๑๑๘}

ผลการวิเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสยสัมพันธ์) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ พอสรุปความได้ ดังนี้

ภาวะผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ภาวะผู้นำทางด้านวิชาการด้านการเรียนรู้ที่มีภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญต่อองค์กรตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งได้กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีหน้าที่รับผิดชอบ ปริมาณและผลงานสูง โดยมีลักษณะงานที่ปฏิบัติได้แก่ ๑) พัฒนางานวิชาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีความก้าวหน้า เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตร ๒) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิชาการ (การประกวดแข่งขันต่างๆ) ๓) ร่วมวางแผน จัดทำแผนและดำเนินงานตามแผนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ๔) นิเทศครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๕) เสนอผลการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มสาระ มุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเรียนรู้ต่อผู้บริหาร ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำโดยร่วมมือกับครูในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และตั้งเป้าหมายโดยรวมของโรงเรียนให้ชัดเจน สื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับนักเรียนและครู ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าใจชัดเจน เกี่ยวกับการเรียนการสอนมีอุดมการณ์ที่มุ่งเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และยังสามารถนำผลจากการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเรียนการสอนของหัวหน้าการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญมีนโยบายและแผนงานวิชาการที่ชัดเจนและพัฒนากลยุทธ์เพื่อไปสู่เป้าหมายให้ได้ โดยหลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรควรให้หลายฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทน

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ นายวินัย มะณี, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ นางนภาพรณีย ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ชุมชนท้องถิ่น และตัวนักเรียนเอง การจัดการเรียนรู้ที่ว่าผู้บริหารต้องจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในการเรียนการสอนสนับสนุนและจัดหาทรัพยากรและสิ่งของจำเป็น เพื่อให้ครูประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานการสอนโดยจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร จัดเตรียม จัดหาเอกสารประกอบหลักสูตรให้เพียงพอและครบตามความต้องการของครู จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ มีการติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอันนำไปสู่การปรับปรุงและสื่อสารเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มุ่งส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีระบบ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง ทั้งนี้เพราะการเป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อมูล ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอยู่เป็นประจำเพื่อทราบผลที่จะช่วยในการตัดสินใจต่างๆ รวมถึงการใช้ข้อมูลในการปรับเปลี่ยนการสอนโดยต้องเป็นผู้รับผิดชอบเพื่อให้มั่นใจว่าครูได้รับคำแนะนำตามที่ต้องการ เพราะครูเป็นผู้กำหนดความสำเร็จ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เน้นการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์นั้นผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะใช้แหล่งข้อมูลหลากหลาย เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน การตัดสินใจทุกระดับจะต้องอาศัยข้อมูลที่ตรงกับปัญหาสามารถใช้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางที่เน้นงานการเรียนการสอน ช่วยครูในการใช้ข้อมูลเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน และเพื่อชี้แจงความต้องการของนักเรียน ช่วยทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจการตัดสินใจที่มั่นคง ผู้นำต้องกระตุ้นหรือรื้อฟื้นกระตุ้นให้มีความกระตือรือร้น มีชีวิตชีวาเกิดขึ้นให้ได้ มีกฎระเบียบปฏิบัติให้ชัดเจน มีการสื่อสารกับสมาชิกในทีมงานให้รู้ข่าวสารตลอดเวลา พัฒนาโดยก้าวไปพร้อมๆ กัน มีการร่วมแรงร่วมใจกันทำงานและถ้าผู้บริหารให้การเสริมแรงชื่นชมยินดีต่อผลสำเร็จของนักเรียนและครูจะทำให้ นักเรียนและครูมีกำลังใจเข้มแข็ง เกิดความมั่นใจในการกระทำสิ่งต่างๆ

สรุปผลการสังเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปันโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ พอสรุปความได้ ดังนี้

- ๑) พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
- ๒) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ๓) การมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร ครูวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- ๔) การมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร ครู ปฏิบัติตามแผน
- ๕) การนิเทศ กำกับติดตาม การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนโดยผู้บริหาร
- ๖) การมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครอง ชุมชนในการรับรู้และประเมินความพึงพอใจ ของครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็ก
- ๗) ผู้บริหาร ครู ร่วมกันในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และตั้งเป้าหมาย โดยรวมการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนให้ชัดเจน

๘) ในส่วนของครูมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันภายในโรงเรียนเป็นการเรียนรู้ร่วมกันภายในโรงเรียน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๙) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง จากความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับผู้อื่น

๑๐) การพัฒนาทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองด้วยความเข้าใจ

๒.๒.๔ ผลการวิเคราะห์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม

วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ควรเป็นอย่างไร

เนื่องจากการพัฒนาสื่อการเรียนรู้มีความสำคัญมากเพราะภาวะผู้นำในปัจจุบันและอนาคตเป็นสังคมที่ไร้พรมแดน มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาการใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อการรับรู้ข้อมูลแล้วนำมาถ่ายทอดกับครูในการนำไปใช้ในการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ สามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นได้^{๑๑๙} นอกจากนี้ปัจจัยที่ผู้บริหารในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนคือ ผู้บริหารต้องเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอทั้งปริมาณ และคุณภาพ ต้องมีการนำความรู้ ความสามารถและระบบของสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน รวมทั้งมีการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเพื่อการใช้สื่อด้านเทคโนโลยีอย่างเต็มประสิทธิภาพ^{๑๒๐} ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการให้ผู้ร่วมงาน ได้แก่ ครู เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ คือ ร่วมกันพิจารณาจัดซื้อ วัสดุ อุปกรณ์ ตามงบประมาณที่กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่กลุ่มได้รับการจัดสรร จัดสร้างขึ้นมาใช้ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ร่วมระดมทรัพยากรจากแหล่งสนับสนุนภายนอกโรงเรียนในส่วนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ร่วมกันจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้กับทางโรงเรียนตามต้องการ^{๑๒๑} ในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนจะมีการจัดสรรเรื่องงบประมาณ เป็นเรื่องของนโยบายในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ ขึ้นกับนโยบายหน่วยงานภาครัฐ เป็นไปตามสถานการณ์ของกระทรวง สำคัญอยู่ที่งบประมาณ^{๑๒๒} เราต้องยอมรับว่าไม่จะเป็นเป็นสิ่งที่ตัวครูเองก็เป็นสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ตัวสื่อทางด้าน ICT หรือเทคโนโลยีหรือ Digital ต่างๆ ต้องมีการพัฒนาที่มีการเปลี่ยนแปลง สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดวิสัยทัศน์สามารถรู้ทันต่อเหตุการณ์ต่างๆเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอันนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่โรงเรียนต้องให้ความสำคัญ โดยการใช้สื่อของสิ่งเหล่านี้ที่ให้ทันต่อโลกของอนาคต^{๑๒๓} โดยกำหนดให้ครูได้พัฒนา

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ นางเจียมรัตน์ ธนะมิตร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพฑูรย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สื่อการเรียนรู้เพื่อนำมาใช้พัฒนา ให้ทันสมัย โดยใช้เทคโนโลยี^{๑๒๔} ได้รางวัลหนังสือเล่มเล็กระดับภาค มีการพัฒนาส่งเสริมให้ทำสื่ออย่างต่อเนื่อง โดยได้จัดทำหนังสือเล่มเล็กระดับภาคเหรียญทอง ไม่ว่าจะเป็นสื่อเล่มเล็ก สื่อเทคโนโลยี โดยผู้บริหารเป็นต้นแบบในการจัดทำสื่อมาให้ดู ว่ามีการต้องทำอย่างไร มีการนำเสนออย่างไร เวลาที่เราเห็นสิ่งที่ดีให้นำมาใส่ในสื่อการสอนเพื่อพัฒนาเด็กให้เกิดความเท่าเทียมกับเด็กในเมือง^{๑๒๕} การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ปัจจุบันต้องอาศัยทางด้านเทคโนโลยี มีโปรเจคเตอร์ มีไวไฟ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีทุกห้อง แต่บางครั้งอาจจะติดเรื่องสัญญาณบางอย่าง^{๑๒๖} มีคู่มือในการศึกษา เรียนอะไร เรื่องอะไรให้มีการเตรียมสื่อการเรียนการสอนแบบไหน มีการสนับสนุนในด้านงบประมาณในการใช้ซื้อสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนมาประกอบในการเรียนการสอน^{๑๒๗} สื่อการสอนว่าสื่อการสอนนั้น อาจจะหมายถึงวัสดุสิ่งของ ภาพ เครื่องใช้ ตลอดจนหมายถึงตัวบุคคล วิธีการ สถานที่ต่างๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลดีต่อการจัดการเรียนการสอน^{๑๒๘} สื่อการสอนว่าสื่อการสอนนั้น อาจจะหมายถึงเครื่องมือหรืออุปกรณ์ (Hardware) เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายทึบแสง โปรเจคเตอร์ เครื่องฉายวีซีดี เป็นต้น^{๑๒๙} ประเภทวัสดุหรือสื่อละมุนภัณฑ์ (Software) เช่น फिल्म ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง รายการวิทยุ หนังสือเรียน รูปภาพรวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ ด้วย^{๑๓๐} ประเภทเทคนิคหรือวิธีการ (Technique or Method) เช่น การสาธิตการศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ เป็นต้น^{๑๓๑} สื่อการเรียนการสอน คือ สิ่งที่น่าความรู้ไปสู่ผู้เรียน อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์หรือไม่ใช่สิ่งตีพิมพ์ก็ได้ สื่อการสอนที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์คือสิ่งประเภทโสตทัศนูปกรณ์ หมายรวมถึงวัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์และวิธีการทางโสตทัศนศึกษาและได้แบ่งสื่อการเรียนการสอน^{๑๓๒} โสตทัศนวัสดุ ได้แก่ ภาพ เช่น ภาพเขียน ภาพถ่าย ภาพที่ตัดมา วัสดุลายเส้น ได้แก่ การ์ตูนลายเส้น แผนภูมิ แผนสถิติ โปสเตอร์วัสดุ มีทรง ได้แก่ ฟันจำลอง ของจริง^{๑๓๓} เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่ เครื่องเสียง เช่น เครื่องบันทึกเสียง เล่นแผ่นเสียง และเครื่องขยายเสียง เครื่องฉาย เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์^{๑๓๔} กิจกรรมโสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่ การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการการจัดสถานการณ์จำลอง^{๑๓๕} สื่อการเรียนรู้ว่าเป็นตัวกลางสำหรับการส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี ตลอดจนเครือข่าย

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิจิจารูเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิจิจารูเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ นางสาวสุภาภรณ์ ไชรวะก, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

การเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่นกว้างขึ้น สื่อกิจกรรมเป็นวิธีการที่คุณครูจะสรรค์สร้างความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมการกระทำให้ผลสำเร็จดัง ที่ตั้งหวังไว้ตั้งแต่แรก^{๑๓๖} สื่อการเรียนรู้ (Learning materials) คือ สื่อที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์สื่อเทคโนโลยี สื่อธรรมชาติ การเลือกสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนควรคำนึงถึงความน่าสนใจชวนคิดชวนติดตามเป็นสื่อที่เข้าใจง่ายกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ และที่สำคัญ คือ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียน วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล^{๑๓๗} สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่แสดงหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่างๆ โดยใช้ตัวหนังสือที่เป็นตัวเขียนหรือตัวพิมพ์ เป็นสื่อในการแสดงความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์มีหลายชนิด ได้แก่ เอกสาร หนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร บันทึกรายงาน เป็นต้น^{๑๓๘} สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นใช้ควบคู่กับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุ หรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น เทป บันทึกภาพพร้อมเสียง (วีดิทัศน์) แอ็บสัน ทีกเสียง ภาพนิ่ง สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นอกจากนี้สื่อเทคโนโลยียังรวมถึงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นต้น^{๑๓๙} บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอดสาระความรู้ แนวคิด และประสบการณ์ไปสู่บุคคลอื่น เช่น บุคลากรในท้องถิ่น แพทย์ ตำรวจนักธุรกิจ เป็นต้น^{๑๔๐} ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อมตัวผู้เรียน เช่น พืชผักผลไม้ ปรากฏการณ์ ห้องปฏิบัติการ เป็นต้น^{๑๔๑} กิจกรรมและกระบวนการ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ผู้สอนและผู้เรียนกำหนดขึ้นเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ ใช้ในการฝึกทักษะ ซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น บทบาทสมมติ การสาธิต การจัดนิทรรศการ การทำโครงงาน เกม เพลง เป็นต้น^{๑๔๒} วัสดุ เครื่องมือ และอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อประกอบการเรียนรู้ เช่น หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ รวมถึงสื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ทดลองวิทยาศาสตร์ เครื่องมือช่าง เป็นต้น^{๑๔๓} การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ควรใช้วัสดุสิ่งของ ภาพ เครื่องใช้ ตลอดจนตัวบุคคล วิธีการ สถานที่ต่างๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลดีต่อการจัดการเรียนการสอน และ

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ นายวินัย มะณี, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ นางนภาพรณียะ ยอดคำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญ คือ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียน วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน และความแตกต่างระหว่างบุคคล^{๑๔๔}

ผลการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ พอประมวลได้ ดังนี้

การวิเคราะห์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้นั้น ผู้บริหารจัดการการเรียนการสอน การทำแผนการสอนจำเป็นต้องจัดหาสื่อและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับกลวิธีที่คิดขึ้น ครูผู้สอนอาจคิดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสื่อที่มีอยู่แล้วก็ได้ การส่งเสริมการพัฒนาตนเองส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (ID Plan) กระตุ้นให้ครูรู้สึกมั่นใจ สามารถเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายต่างๆ และยืนหยัดเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กำหนดให้ครูมีมาตรฐานการปฏิบัติงานรายบุคคล เพราะการส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าร่วมประชุมสัมมนาไปทัศนศึกษาเพื่อสามารถนำมาประยุกต์และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาแห่งอื่นๆ ตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้ครูมุ่งมั่นในการสร้างสื่อและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องตรงกับมาตรฐานการเรียนรู้และการจัดการศึกษาให้มีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด

จัดทำแผนงานโครงการเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนสอน กำหนดนโยบายของโรงเรียนกำหนดความต้องการจำเป็นด้านต่างๆ จัดทำแผนงานโครงการการพัฒนาบุคลากร การปรับกระบวนการทัศน์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีการ การเตรียมสิ่งสนับสนุน การเตรียมแหล่งค้นคว้าสำหรับผู้เรียนการเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ ผู้บริหารสนับสนุนผู้เรียนได้เรียนรู้จากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในรูปแบบที่หลากหลายในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และได้ทำกิจกรรมต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตามความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมสนับสนุนศักยภาพของครูด้านพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ส่งครูไปฝึกดูงาน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้านสื่อที่ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ กำหนดวิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์ แล้วนำไปสู่การกำหนดทิศทางที่จะปฏิบัติได้จริง สามารถวัดผลประเมินติดตามผลการดำเนินการได้ ส่งเสริมให้ครูได้รับรู้และเข้าใจ มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนอย่างทั่วถึง ผู้บริหารมีความรอบรู้ เข้าใจ และสามารถวิเคราะห์ระบบต่างๆ ได้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ สามารถรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของครูและนักเรียน รับฟังความคิดเห็นเพื่อพัฒนาร่วมกัน มีความเข้าใจสภาพปัญหาและศักยภาพของโรงเรียน เพื่อกำหนดนโยบายร่วมกัน ส่งเสริมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

^{๑๔๔}สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สรุปผลการสังเคราะห์วิสัยทัศน์ (จกขุม) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ พอสรุปได้ ดังนี้

- ๑) ผลิตสื่อการสอนและการใช้สื่อการสอนต่างๆ ที่มีความหลากหลาย
- ๒) จัดหาสื่อการสอนที่ทันสมัย
- ๓) ส่งเสริมปรับปรุงและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารจัดการ รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้ก้าวหน้าทันความเจริญทางเทคโนโลยี
- ๔) พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เนื้อหา
- ๕) จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ อาจจะผลิตขึ้นมาใหม่หรือปรับปรุงจากของเดิม
- ๖) ให้อุทิศผลผลิตและใช้สื่อการสอนอย่างจริงจัง
- ๗) ผลิตสื่อการเรียนการสอน พัฒนาสื่อสำเร็จรูปที่สามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรูของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๘) สื่อการเรียนการสอนสร้างเองโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น
- ๙) มีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนจากหนังสือเป็น ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยครูเป็นผู้แนะนำที่ปรึกษา หรือกระบวนการคิดของผู้เรียนให้รู้จักคิด วิเคราะห์ กล้าแสดงออก รักการเรียนรู้ และใช้การเรียนรู้เพื่อไปแสวงหาความรู้ใหม่ๆ

ความชำนาญ (วิธวิธี) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร

ครูผู้สอนหรือผู้บริหารต้องไปดูว่าการที่เราใช้สื่ออะไรก็ตามต้องให้สอดคล้องกับการออกแบบการเรียนรู้ เช่น การออกแบบ การจัดกิจกรรมโครงงานอย่างใดอย่างหนึ่ง คือไม่มีการได้ไปซื้อจากท้องตลาด^{๑๔๕} มีการพัฒนาปรับปรุง อบรมการทำสื่อ โดยการกำหนดให้ครูได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อนำมาใช้พัฒนาให้ทันสมัย โดยใช้เทคโนโลยี^{๑๔๖} มีการจัดทำสื่อด้วยตัวเอง แสวงหาสื่อจากทางอินเทอร์เน็ต และจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งสื่อคือมาจากหลายทาง คือที่มาจากการทำขึ้นเอง สื่อทางเทคโนโลยี บทเรียนสำเร็จรูป^{๑๔๗} สื่อทางด้านเทคโนโลยีเน้น เพิ่มเทคโนโลยีเข้าไป ดูวิทัศน์พวกนี้^{๑๔๘} ให้แนวนโยบายคุณครูไป ว่าการจัดทำสื่อการเรียนการสอนต้องให้สอดคล้องกับเนื้อหา วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัดที่เราจะสอนนักเรียนในแต่ละชั้น ในแต่ละวิชาให้มีการสอนคล้องกัน^{๑๔๙} การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่ายขึ้นรวดเร็วขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์^{๑๕๐} ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่ น่าสนใจและทำให้อยากรู้อยากเห็น ส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน เกื้อหนุนผู้เรียนที่

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ นางนภภรณ์ ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

มีความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกัน ให้เรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน^{๑๕๑} ช่วยให้ผู้เรียนบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่างๆ ให้เชื่อมโยงกัน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อการค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ในหลายมิติจากสื่อที่หลากหลายเชื่อมโยงโลกที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนให้เข้าสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน^{๑๕๒} สื่อการเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังได้กล่าวว่าสื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในห้องเรียนการเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการและลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน^{๑๕๓} สื่อการเรียนรู้มีความสำคัญและประโยชน์ต่อผู้สอนและผู้เรียน แต่ความสำคัญและประโยชน์จะต้องตกอยู่กับผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด เพราะสื่อการเรียนรู้เป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญได้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในบทเรียนและเนื้อหาสาระนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ และสามารถมากขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้^{๑๕๔} ความสำคัญของสื่อการเรียนรู้ว่าสื่อมีบทบาทสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยสื่อจะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกและเพิ่มพูนทักษะประสบการณ์ให้ปัจจุบันสื่อการเรียนรู้มีอิทธิพลสูงต่อการกระตุ้น ให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจนเกิดการพัฒนาด้านต่างๆ ได้แก่ ความรู้ สื่อการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้เชิงเนื้อหา ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่ที่ได้เข้ากับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ทักษะ สื่อการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมทักษะด้านต่างๆ ให้กับผู้เรียน คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ เห็นคุณค่าในตนเอง มีจิตสำนึกและค่านิยมที่ดีงาม^{๑๕๖} การใช้สื่อในการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นเรื่องของการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจและเพิ่มพูนทักษะประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อการค้นคว้าเพิ่มเติม^{๑๕๗}

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ นายวินัย มะณี, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นางนภาพรณีย ยอดคำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ นางเจียมรัตน์ ธนะมิตร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ผลการวิเคราะห์ความชำนาญ (วิรูโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ พอประมวลได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความชำนาญการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้นั้นทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่อง มีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมที่เรียนรู้ เกิดทักษะหรือมีความชำนาญในเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมที่เรียนรู้ เกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ สามารถนำความรู้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมต่อไปอีกได้ ลักษณะของการจัดการเรียนรู้ประเภทของสื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนสามารถเอาชนะข้อจำกัดเรื่องความแตกต่างกันของประสบการณ์ดั้งเดิมของผู้เรียน คือเมื่อใช้สื่อการเรียนการสอนแล้วจะช่วยให้เด็กซึ่งมีประสบการณ์เดิมต่างกันเข้าใจได้ใกล้เคียงกัน ขจัดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องสถานที่ ประสบการณ์ตรงบางอย่าง หรือการเรียนรู้ ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อมและสังคม สื่อการเรียนการสอนทำให้เด็กมีความคิดรวบยอดเป็นอย่างดีเดียวกัน ทำให้เด็กมีความสนใจและต้องการเรียนในเรื่องต่างๆ มากขึ้น เช่นการอ่าน ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ทัศนคติ การแก้ปัญหา การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เป็นการสร้างแรงจูงใจและเร้าความสนใจช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากอุปสรรคสู่นามธรรม ในการผลิตสื่อการศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขึ้นใช้เองโดยครูผู้สอนนั้น นับเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะครู ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สามารถวิเคราะห์ถึงความยากง่าย ความเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่การที่จะผลิตสื่อ ให้มีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้นั้น จะต้องมีการบวนการผลิตที่มีขั้นตอนและมีระบบเพื่อให้สื่อที่ผลิตมีคุณค่าต่อการศึกษาสูงสุด บทบาทของสื่อการเรียนการสอนในบทเรียน ก็คือ เป็นตัวกลาง ตัวช่วย ในการให้ข้อมูลความรู้หรือสิ่งบอกกล่าวแก่ผู้เรียน แต่การใช้สื่อการเรียนการสอนให้ไดผลนั้น ต้องตรงกับจุดประสงค์เนื้อหา และกิจกรรมของบทเรียน อีกทั้งยังต้องใช้อย่างประหยัด และคุ้มค่าอีกด้วย สื่อการเรียนการสอนมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีคุณลักษณะต้องใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่าอีกด้วย สื่อการเรียนการสอนมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีคุณลักษณะเฉพาะในตัวของมันเอง ดังนั้น ผู้ที่รับผิดชอบซึ่งรวมทั้งผู้บริหารและครูผู้สอน จำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องของการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม สื่อบางประเภทมีราคาแพง อาจจะหาวิธีการสร้างและดัดแปลงทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นสื่อ เพื่อนำมาใช้ประกอบการสอน รวมทั้งต้องเรียนรู้การเก็บรักษาสื่อต่างๆ เป็นอย่างดีด้วย ผู้บริหารก็เช่นเดียวกัน จะต้องมีความรู้เรื่องสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอน รวมทั้งจัดหา สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในเรื่องสื่อการเรียนการสอน โดยจะเน้นในเรื่องหาสาระที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร และครูผู้สอนเกี่ยวกับเรื่องสื่อการเรียนการสอน โดยจะเน้นในเรื่องความหมาย ประเภทของสื่อ ประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอน การเก็บรักษา การบริหารสื่อการเรียนการสอน บทบาทผู้บริหารโรงเรียนกับสื่อการเรียนการสอนสื่อการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร สื่อเป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้ความคิด เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรแกนกลางที่ใช้มาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผู้เรียน

โดยหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะกำหนดมาตรฐานจะกำหนดมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพของผู้เรียน

**สรุปผลการสังเคราะห์ความชำนาญ (วิธฺโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ
ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ พอสรุปความได้ ดังนี้**

๑) มีความรู้และความเข้าใจ เกิดทักษะหรือมีความชำนาญในเนื้อหาของหลักสูตร

๒) สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

๓) การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาทักษะด้านการคิดการพัฒนาสื่อการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบและให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น

๔) พัฒนาทักษะด้านสื่อการเรียนรู้มีช่องทางการเรียนรู้และการสื่อสารความรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการจัดการที่หลากหลาย

๕) กำหนดแผนพัฒนาด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ระยะกลาง (๓-๕ ปี) และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่อยู่ในแผนปฏิบัติการประจำปี

๖) มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และระบบเครือข่ายภายใน ในสถานศึกษา

๗) มีระบบอินเทอร์เน็ตที่ใช้เพื่อการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน

๘) มีซอฟต์แวร์ที่จำเป็นสำหรับใช้ในสถานศึกษาที่ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์

๙) มีการจัดห้องเรียนที่หลากหลาย เช่น ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และ/หรือห้องเรียนคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

๑๐) มีรูปแบบพัฒนาสื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่หลากหลาย

๑๑) มีการจัดรวบรวมสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างเป็นระบบ จัดเป็นคลังแหล่งเรียนรู้ศูนย์สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ตามศักยภาพของสถานศึกษา

๑๒) มีการประสานเครือข่ายชุมชน ท้องถิ่น รวมถึงองค์กรภาครัฐและเอกชนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๑๓) ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอน โดยส่งเสริมให้ครูผลิตพัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน

๑๔) จัดหารสื่อและเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนางานวิชาการ

๑๕) ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดทำ พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานและสถาบันอื่น

๑๖) การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

๑๗) ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อ และด้านประเมินผล

ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปันโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร

สื่อการเรียนรู้มีผลต่อการเรียนรู้อย่างไร มีการบริหารสื่อ โดยการใช้สื่อเป็นที่ยอมรับ สื่อที่ใช้ในโรงเรียน และยังได้รับการสนับสนุนจากเอกชน มีแกนสาระ สื่อสารคดี มีการจัดกิจกรรม มีการปฏิบัติฝึกเรียนกับสื่อจริงๆ^{๑๕๘} นอกจากมีการผลิตสื่อแล้วเราต้องมีการนำเสนอได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน^{๑๕๙} มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อนำมาพัฒนาสื่อ^{๑๖๐} ให้ครูไปศึกษาวิชาที่ครูสอนว่าควรจะใช้ สื่ออะไร มีการใช้สื่อใหม่ มีการวิเคราะห์เด็ก^{๑๖๑} ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนา สื่อการเรียนรู้ โดยกำหนดแนวทางในการปฏิบัติในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา^{๑๖๒} ศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมครู ผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน และการ พัฒนางานด้านวิชาการ จัดหาสื่อเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาด้านวิชาการ ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนา และ การใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการ จัดการเรียนการสอน และพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร และหน่วยงาน และสถาบันอื่น และการประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา^{๑๖๓} จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการ เรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก^{๑๖๔} จัดทำและจัดหาสื่อการ เรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมา ประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้^{๑๖๕} เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความ หลากหลายสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่าง บุคคลของผู้เรียน และประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ^{๑๖๖} ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดให้มีการกำกับติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับ สื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะๆ และสม่ำเสมอ^{๑๖๗} ด้านสื่อของสถานศึกษาหน่วยงาน ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษามีส่วนในการดำเนินการ ต้องจัดทำและจัดหา สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ นางเจียมรัตน์ ธนะมิตร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน^{๑๖๘} จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน ศึกษาวิธีการเลือกและเลือกใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมหลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน^{๑๖๙} ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเอง และเลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้โดยการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อย่างสม่ำเสมอ จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและในชุมชนเพื่อการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และการพัฒนาสื่อ^{๑๗๐} จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น จัดให้มีการกำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ^{๑๗๑} บทบาทของฝ่ายบริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ต้องเข้าใจงานสื่อการสอน ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญ โดยการให้การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้สื่อการสอน มีนโยบายและวางแผนการจัดโครงการงานสื่อการสอน มีความรู้ความสามารถช่วยจัดและช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดบริการสื่อการสอน จัดให้มีอาคารสถานที่ งบประมาณ บุคลากรแ่งงานสื่อการสอน^{๑๗๒} แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ ส่งเสริมให้ครูผลิตพัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน จัดหาสื่อและเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนางานวิชาการ ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนา และใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา^{๑๗๓} ผู้บริหารมีหน้าที่ในการจัดหาและจัดระบบบริการสื่อการสอนที่จำเป็นในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ^{๑๗๔} การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ต้องมีการพัฒนาให้เกิดขึ้น และมีความต่อเนื่อง ผู้บริหารจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อเป็นอย่างดี โดยการให้การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้สื่อการสอน มีนโยบายและวางแผนการจัดโครงการงานสื่อการสอน มีความรู้ความสามารถ ช่วยจัดและช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดบริการสื่อการสอน นอกจากนี้ผู้บริหารยังต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่สามารถพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้ทันกับสังคมปัจจุบันอีกด้วย^{๑๗๕}

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ นางสาวสุภาภรณ์ ไชรวะ, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ผลการวิเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปันโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ พอประมวลได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้กำหนดทิศทาง และนโยบายการศึกษา พัฒนาระบบการศึกษาในโรงเรียนโดยใช้สื่อการเรียนการสอน การทำให้ผู้อื่นให้ตระหนักเห็นประโยชน์ และนำสื่อการเรียนการสอนไปประยุกต์ในการจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง ไปบูรณาการกับการจัดการศึกษาให้เป็นหนึ่งเดียวอย่างมีความหมาย บนพื้นฐานของทฤษฎี การปฏิบัติ และผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักเห็นประโยชน์ของการสื่อการเรียนรู้ไปบูรณาการในการจัดการศึกษา เพื่อลดช่องว่าง โดยเฉพาะในยุคสังคมแห่งการเรียนรู้จะต้องศึกษาเพื่อก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการทำงาน ดังนั้น จึงไม่เพียงแค่ว่าเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังต้องใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำรงชีวิต ผู้บริหารต้องพัฒนาวิสัยทัศน์และเป้าหมายของภาวะผู้นำทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ โดยต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบถึงความต้องการ เป้าหมาย และควรจะมีพัฒนาให้การเรียนรู้ของนักเรียนและครูมีประสิทธิภาพ นั่นคือเป้าหมายของผลลัพธ์อันดับแรก ส่วนเป้าหมายของครูก็มุ่งไปที่จะพัฒนานั้นเพื่อส่งผลให้พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้นเช่นกัน สร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาแผนปฏิบัติงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว กำหนดทรัพยากรที่จำเป็น กำหนดระยะเวลาและกำหนด Benchmark เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารควรใช้ทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้การศึกษาให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักเห็นความสำคัญคือ ๑) ด้านความเสมอภาคลดช่องว่างทางเทคโนโลยี ๒) การพัฒนาผู้ชำนาญด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ โดยมุ่งสร้างโอกาสให้ครูได้เรียนรู้และนำเทคโนโลยีไปบูรณาการกับหลักสูตร ๓) สร้างบทบาทใหม่ของผู้บริหารใหญ่ เขาใจ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีความหมายและชี้แนะสนับสนุนผู้แนวคิดพื้นฐานที่สำคัญอันเป็นสิ่งบ่งชี้ลักษณะของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษานั้นคือต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ A's คือ ๑) การตื่นตัวด้านเทคโนโลยี (Awareness) ๒) ความสามารถด้านเทคโนโลยี (Ability) ๓) ผู้อำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีแก่ผู้อื่นอย่างเสมอภาค (Available)

ในสถานการณ์ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมออยู่เสมอความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนจึงอยู่ในสภาวะการดำเนินงานที่คลุ้มเครือและตกอยู่ในสภาวะความเสี่ยงต่อการบริหารงานการศึกษาอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนมีลักษณะความเป็นผู้นำทางวิชาการด้านพัฒนาสื่อการเรียนรู้ สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะสามารถจำแนกระหว่างผู้นำและผู้ตามได้นั้นคือ “คุณลักษณะ” ดังนั้น การมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมจะช่วยให้องค์กรเป็นที่รู้จักของสังคม ผู้นำต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลนอกองค์กร กลาที่จะตัดสินใจ ยอมรับฟังความคิดเห็นของชุมชน นโยบายการปกครองต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรเป็นที่ยอมรับของสังคม การมีเครือข่ายจะช่วยให้บุคคลต่างๆ เขามาสนับสนุนการทำงานของตนในองค์กร ผู้นำต้องเรียนรู้และปรับตนเองให้เหมาะสม จะต้องมี ความสม่ำเสมอและเป็นมิตรกับบุคคลทั่วไป นอกจากนี้ผู้บริหารยังให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย มุ่งเน้นสร้างความร่วมมือ การจัดหาสื่อการเรียนรู้ สามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้อย่างพอเพียงเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายของการเรียนรู้ในแนวลักษณะนี้ให้เกิดขึ้นทั้งในโรงเรียนและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสถานที่โรงเรียน ห้องถิ่น ชุมชน สังคม จัดทำพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อค้นคว้าของผู้เรียน เลือกสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ธรรมชาติ ของสาระการเรียนรู้ และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

สรุปผลการสังเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปันโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ พอสรุปความได้ ดังนี้

- ๑) กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของการพัฒนาสื่อการเรียนรู้
- ๒) ศึกษาและกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน โดยพิจารณาว่าผู้ที่จะใช้สื่อการเรียนรู้ความรู้และประสบการณ์เดิมมาอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดคุณสมบัติส่วนอื่นๆ ของสื่อให้เหมาะสม
- ๓) กำหนดและวิเคราะห์เนื้อหาหาสาระให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และให้เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย
- ๔) กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยการตีความและจำแนกแยกย่อยจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และให้เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย
- ๕) ควรจะต้องพิจารณากำหนดเนื้อหาสาระให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์
- ๖) การนำวัสดุท้องถิ่นมาผลิตสื่อการเรียนการสอนและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน
- ๗) ควรประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อเป็นข้อมูลในบูรณาการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ใหม่ๆ และจะเป็นตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายรวมทั้งเป็นข้อมูลด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น
- ๘) พัฒนาแผนปฏิบัติงาน โดยการประเมินแผนทั้งในระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) และหลังเสร็จสิ้น (Summative Evaluation) เพื่อตรวจสอบกับตัวบ่งชี้ความสำเร็จและเป้าหมาย
- ๙) ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อพัฒนาการจัดการสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้อง ตามสภาพความต้องการของชุมชน
- ๑๐) ผู้บริหารสถานศึกษา มีการพัฒนาสื่อ สร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน มีการมอบหมายงานให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อให้ครูผู้สอนแต่ละท่านสร้างจัดทำให้เพียงพอ และมีความเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการดำเนินการ
- ๑๑) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาการกับสถานศึกษาอื่นๆ ร่วมทั้งในเครือข่าย ในส่วนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมพัฒนาความสามารถของผู้เรียนพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ และร่วมรับรองหลักสูตรที่เปิดทำการสอนของโรงเรียน
- ๑๒) จัดให้มีการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาการจัดพัฒนาสื่อการเรียนรู้

๒.๒.๕ ผลการวิเคราะห์สังเคราะห์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ควรเป็นอย่างไร

มักขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน อยู่ที่ชุมชน ในเรื่องของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ต้องมาจากเรื่องของวิสัยทัศน์ เริ่มจาก ผู้บริหาร ครู ตัวแทนนักเรียน ผู้แทนชุมชน ว่าสภาพของโรงเรียนเราเป็นผู้นำของการเรียนรู้ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี ชุมชนมีส่วนร่วม โดยภาพรวมเกิดจากการร่วมมือของชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ควบคู่คุณธรรม ผมจะเลือกคุณธรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นแหล่งเรียนรู้เราจะทำเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง มีความหลากหลายด้านเศรษฐกิจพอเพียงเราจะมีแปลงเกษตร มีเรือนเพาะชำ มีบ่อเลี้ยงกบ บ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เพราะเห็นทำน้ำส้มควันไม้ ปลูกผัก มีสวนมะนาว แก้วมังกร นี่คือแหล่งเรียนรู้ คือว่ามาจากไหน นอกจากนี้ก็มีห้องสมุด มีห้องคอมพิวเตอร์ เราหางบประมาณมาเอง หากจากแหล่งที่เค้าบริจาคคอมพิวเตอร์ มีให้ไปรับ ๓๐ เครื่อง แล้วหาแหล่งเรียนรู้จากข้างนอกมา อย่างปราชญ์ชาวบ้านที่เอื้อกับเด็กต่อการเรียนรู้ของเด็กนี้เราก็ดึงเข้ามา เราก็พาเด็กไปเรียนรู้^{๑๗๖} สร้างความเข้าใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สามารถจำได้ อย่างยั่งยืน ใช้สื่อประสบการณ์ใช้แหล่งเรียนรู้ในลักษณะของสามมิติ การเรียนรู้จากการเจอจากประสบการณ์จริงจะทำให้เด็กจำมากกว่า^{๑๗๗} นักเรียนได้ไปช่วยเหลือวัดตลอด มีงาน ทั้งด้านการจัดกิจกรรม ไปทำกับวัดตลอดไม่ว่าจะเป็นเสาร์อาทิตย์หรืออะไรก็ตาม จะมีพระมานำทำบุญสวนมนต์ ทุกวันศุกร์คาบแรก ผูกเด็กให้เป็นมรรคทายก^{๑๗๘} ทางโรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้อย่างครบถ้วนอยู่ในห้องมีแหล่งเรียนรู้ที่มาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน มีการทำตระกล้า ทำดอกไม้มีการจัดทำสวน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้จริงๆ^{๑๗๙} แหล่งเรียนรู้มี ๒ แบบ ภายในมีห้องพิเศษ เช่น ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องสมุด ห้องดนตรี ห้องคณิตศาสตร์ส่วนแหล่งพัฒนานอกห้องเรียนมีลานธรรม และฐานการเรียนรู้ของเศรษฐกิจพอเพียง^{๑๘๐} เราพัฒนาทั้งภายในและภายนอก การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในได้แก่ ห้องสมุด แปลงเกษตร ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องพยาบาล สนามเด็กเล่น มีการดูแลปรับปรุงซ่อมแซม เรื่องพัฒนาการของเด็ก แหล่งเรียนรู้นอก มีการจัดทัศนศึกษา ปีละอย่างน้อย ๑ ครั้ง ที่ใช้งบประมาณทางราชการที่เค้ากำหนดมาตามรายหัวที่เค้ากำหนดมาว่าต้องมีการพานักเรียนไปทัศนศึกษา มีในบริเวณที่ใกล้โรงเรียน เช่น วัด บึง ในรอบๆ หมู่บ้าน^{๑๘๑} การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อรองรับนโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับ / ประเภทให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพและพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ สำหรับการศึกษา ต้องมียุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านพัฒนาแหล่ง

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

เรียนรู้^{๑๘๒} แหล่งเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ เพราะแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นผู้บุคคลแห่งการเรียนรู้^{๑๘๓} แหล่งเรียนรู้ เป็นสิ่งที่มีอยู่ในสังคมรอบตัวเราที่เป็นทั้งสิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต เป็นสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่ทำให้ค้นในสังคมเกิดการเรียนรู้และเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง^{๑๘๔} แหล่งเรียนรู้ คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่แวดล้อมใกล้ตัว หรือไกลตัวโรงเรียน แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ที่สนับสนุนส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ขึ้น สามารถคิดสร้างสรรค์พัฒนาจากสภาพที่เป็นอยู่เดิมให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ศึกษาเรียนรู้ สามารถเลือกรับเอาสิ่งที่สนใจหรือไม่สนใจเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ หมายถึงแหล่งข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ทั้งหลายที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ได้ด้วยตนเอง จากการคิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย และต่อเนื่องจนเกิดกระบวนการเรียนรู้และสุดท้ายก็เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้^{๑๘๕} แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา คือ สิ่งต่างๆ ซึ่งอาจเป็นบุคคล สถานที่วัสดุอุปกรณ์ สื่อ หรือเอกสารสิ่งพิมพ์ ที่ผู้เรียนได้ใช้ศึกษาเรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจให้ได้รับความรู้ และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้^{๑๘๖} แหล่งการเรียนรู้ (Learning resource) คือสถานที่หรือแหล่งข้อมูลทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ที่ผู้เรียนสามารถเข้าไปศึกษาแสวงหาประสบการณ์ความรู้ เพื่อช่วยพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง^{๑๘๗} การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรพัฒนาแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ใช้ศึกษาเรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจให้ได้รับความรู้ และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้^{๑๘๘} แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งเสริมสร้างความรู้ ความคิด และประสบการณ์ เป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัยเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต^{๑๘๙} แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบสามารถใช้เป็นแหล่งทัศนศึกษาเสริมความรู้เพิ่มเติมให้กับเด็กนักเรียนและนักศึกษานอกเหนือจากหลักสูตรปกติ สามารถใช้สถานประกอบการเพื่อใช้เป็นแหล่งฝึกฝีมือฝึกคนในภาคปฏิบัติของหลักสูตรทุกประเภทและทุกระดับอีกด้วย^{๑๙๐} แหล่งเรียนรู้ เป็นที่รวบรวมขององค์ความรู้อันหลากหลายพร้อมที่จะให้นักเรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ นางเจียมรัตน์ ณะมิตร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ นางพิมพ์วิมล นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ นางสาวสุภาภรณ์ ไชรวง, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน เป็นแหล่งข้อมูลทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนานและมีความสนใจที่จะเรียนรู้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ทำให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักในท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต^{๑๙๑} แหล่งเรียนรู้ คือ สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกโรงเรียน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเป็นแหล่งที่จะทำให้ผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้ฝึกปฏิบัติหรือได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างเพื่อน ระหว่างครูกับนักเรียน ระหว่างวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้กับครูและนักเรียน รวมทั้งเป็นแหล่งที่ผู้เรียนอาจอาศัยการสืบค้นของตนเองเพื่อแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ผู้สอนจึงสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเต็มที่^{๑๙๒} แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นแหล่งรวมขององค์ความรู้อันหลากหลายพร้อมที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลและเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตนเอง เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนานและมีความสนใจที่จะเรียนรู้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการคิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้^{๑๙๓} แหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งที่รวบรวมขององค์ความรู้อันพร้อมที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลและเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต แหล่งการเรียนรู้สามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ทั้งจากท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ตนเองมีอยู่แล้ว เชื่อมโยงเรื่องราวในท้องถิ่นสู่การเรียนรู้สากล พัฒนาคุณลักษณะและความคิด ความเข้าใจในคุณค่า และทัศนคติ ค่านิยม ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน^{๑๙๔}

ผลการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้พอประมาณได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์สังเคราะห์วิสัยทัศน์ ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ จำเป็นต้องมีกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนรู้ตามความสนใจของแหล่งการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ เรือนเพาะชำ สวนหย่อม ห้องครัว ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องพลศึกษา ห้องพยาบาล เป็นต้นแหล่งการเรียนรู้ที่กล่าวมานี้มีอยู่ในโรงเรียนตามปกติอยู่แล้ว หากผู้บริหารสามารถบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้เหล่านี้ให้เป็นระบบวางแผนการใช้แหล่งการ

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

เรียนรู้ จัดตั้งบุคลากรรับผิดชอบดูแล มีการควบคุมกำกับ และติดตามประเมินผลการใช้แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของครูในฐานะผู้อำนวยการความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ จะทำให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผนในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ และเป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน บนพื้นฐานของการเรียนรู้ร่วมกันการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แหล่งที่มีข้อมูลข่าวสารความรู้ ประสบการณ์สารสนเทศและเทคโนโลยีสำหรับผู้เรียนใช้ในการแสวงหาความรู้ ซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน แหล่งการเรียนรู้นอกโรงเรียน การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ วางแผน กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์การดำเนินงานสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ตรวจสอบ ทบทวนกำกับติดตาม เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ อย่างคุ้มค่า เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมีอยู่ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียน อาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ ซึ่งสถานศึกษากำหนดนโยบายและมาตรการครูผู้สอนวางแผนการใช้สำรวจแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แล้วจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคลองค์กร หน่วยงาน จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งใน และนอกโรงเรียน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับกลุ่ม/กลุ่มงาน/งาน/กลุ่มสาระ ในการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน พัฒนาห้องสมุดให้เป็นหอสมุด SLPPark ที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารดำเนินงานแหล่งการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสนับสนุนครูผู้สอนให้นำแหล่งการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการส่งเสริมผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองในแหล่งการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดไว้ เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยสถานศึกษาควรกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

สรุปผลการสังเคราะห์วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พอสรุปได้ ดังนี้

- ๑) การจัดทำแผนทะเบียนข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกให้ครบถ้วนสมบูรณ์
- ๒) การส่งเสริมและสนับสนุนให้ ครู นักเรียน ใช้แหล่งเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- ๓) การกำกับ ติดตาม และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ
- ๔) การรายงานผลการดำเนินงานและนำผลการประเมินแหล่งรู้ไปใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

๕) พัฒนาแหล่งเรียนรู้และจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้

๖) กำหนดยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๗) กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานการจัดแหล่งการเรียนรู้

๘) กำหนดโครงการจัดกิจกรรม การจัดแหล่งการเรียนรู้

๙) จัดประชุมบุคลากรสร้างความตระหนักและร่วมกันวางแผน

๑๐) ดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตามสารสนเทศที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ จัดระบบการใช้สำหรับผู้เรียนและผู้สนใจ

๑๑) ผู้เรียนและผู้สนใจได้ใช้แหล่งการเรียนรู้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า มีการรวบรวมข้อมูลการใช้ เพื่อเป็นข้อมูลกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

๑๒) กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศ ติดตาม และประเมินการพัฒนา และใช้แหล่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ความชำนาญ (วิธวิธี) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร

แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนมีความยั่งยืนมากกว่า เช่น ฐานการเรียนรู้ของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างที่ได้ก่นำไปใช้เนี่ย การเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ การปลูก ผัก เห็ดนางฟ้า ต่างก็เป็นแหล่งเรียนรู้จะมีความยั่งยืน เพราะมีการดูแลรักษา แต่ถ้าเป็นแหล่งการเรียนรู้จากภายนอกจะไม่ยั่งยืนคือต้องมีเวลาเพื่อจะไปศึกษา เราจึงต้องสร้างแหล่งเรียนรู้จากภายในโรงเรียนเราจะได้เห็นทุกวัน จึงต้องสร้างจากโรงเรียนเองเพื่อให้เกิดความยั่งยืน^{๑๙๕} ต้องมีประสบการณ์ ควบคุมการเรียนรู้ ๘ สาระนั้นนักเรียนได้ไปช่วยเหลือวัดตลอด มีงานทั้งด้านการจัดกิจกรรม ไปทำกับวัดตลอดไม่ว่าจะเป็นเสาร์อาทิตย์หรืออะไรก็ตาม จะมีพระมานำทำบุญสวดมนต์ทุกวันศุกร์คาบแรก ผูกเด็กให้เป็นมรรคทายก^{๑๙๖} ให้ความสัมพันธ์กับปราชญ์ชาวบ้าน มีการเชิญวิทยากรจากในหมู่บ้านมาเป็นวิทยากร ทำแหล่งเรียนรู้ พัฒนาทำสวนสมุนไพรรอบโรงเรียนอย่างตระไคร้ ผอ. เป็นผู้นำในการเอามาปลูกเอง มะนาว^{๑๙๗} มีการสำรวจแล้วเจาะลึกในแต่ละแหล่งมีความเป็นมาอย่างไร มีความสำคัญ มีประโยชน์อย่างไร^{๑๙๘} มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ภายใน ภายนอก จัดบริบทให้เอื้อต่อการเรียนรู้ภายใน ภายนอก^{๑๙๙} แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่รอบๆ ตัวเราทุกหนทุกแห่ง จะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปมากมายหลายประเภท แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เช่น ครู เพื่อนในห้องเรียน เพื่อนต่างห้องเรียน เพื่อนต่างระดับบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชน เป็นต้น

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ นางนภาพรณีย ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนิก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

แหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิชาการ ได้แก่สถานที่ต่างๆ ภายในโรงเรียนและชุมชน เช่น ห้องสมุด วัด ตลาด ร้านค้าสถานีตำรวจ สถานีอนามัย โบราณสถาน สวนสัตว์ เป็นต้น^{๒๐๐} แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ เช่น ห้วย คลอง ต้นไม้ ป่าสวนสาธารณะวารสาร นิตยสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ แผนปฎิบัติ ภายโฆษณา รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เกมคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ เป็นต้น^{๒๐๑} แหล่งเรียนรู้สามารถจำแนกออกเป็นแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล เช่น ขาวนา ขาวสวน พ่อค้า ช่างฝีมือ ศิลปิน พระภิกษุสงฆ์ นักกีฬา เป็นต้น^{๒๐๒} แหล่งเรียนรู้ประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ห้องสมุด โบราณสถาน โรงงาน สวนหย่อม เขื่อน ฯลฯ^{๒๐๓} แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน แร่ เกาะ แม่น้ำ ห้วยหนอง ฯลฯ^{๒๐๔} แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม เช่น ประเพณี ความเชื่อ เช่นขนบธรรมเนียมประเพณี การละเล่น ฯลฯ^{๒๐๕} แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ เช่น ห้องสมุดโรงเรียนห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ สหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียน บ่อเลี้ยงปลาในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อและเทคโนโลยี ได้แก่ เทปบันทึกเสียง วิทยุทัศน์ ชุดการสอน แหล่งเรียนรู้ประเภทเอกสารสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ ภาพถ่าย แผนที่ แผนที่ผืนและ แหล่งเรียนรู้ประเภทวัสดุธรรมชาติได้แก่ หิน น้ำ ป่า เขา ถ้ำ สัตว์ พืช^{๒๐๖} แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคลและองค์กรในชุมชน หมายถึง บุคคล คณะบุคคลหรือตัวแทนขององค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ แนวคิด หลักการ และวิธีการปฏิบัติ ให้แก่นักเรียนได้ เช่น ตัวแทนด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม ตัวแทนรัฐบาลหรือหัวหน้าส่วนราชการ คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาองค์กรต่างๆ ผู้ชำนาญพิเศษ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชนชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น พระภิกษุสงฆ์หรือผู้นำศาสนาต่างๆ ผู้นำชุมชน คณะบุคคลจากสถาบันต่างๆ เป็นต้น^{๒๐๗} แหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง ทรัพยากรหรือสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทรัพยากร ป่าไม้ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรแร่ธาตุ ทรัพยากรสัตว์ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ฝายชลประทาน ลำคลอง อุทยานแห่งชาติ ศูนย์อนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่า เป็นต้น^{๒๐๘} แหล่งเรียนรู้ประเภทอาคาร สถานที่ และสิ่งก่อสร้าง หมายถึง อาคาร สถานที่ หรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด พิพิธภัณฑ์ พระพุทธรูป โบสถ์ วิหาร ศูนย์ราชการ โรงพยาบาล สถาบันการศึกษา โรงงานอุตสาหกรรม ตลาดอนุสาวรีย์ ศาลหลักเมือง เรือนจำ สถานีตำรวจ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์พัฒนาวิชาการเกษตร โรงงานอุตสาหกรรม

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนิก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ นางสาวสุภาภรณ์ โชรเวก, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

เป็นต้น^{๒๐๙} แหล่งเรียนรู้ประเภทสื่อวัฒนธรรม และเทคโนโลยี หมายถึง แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้นที่เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นนวัตกรรม หรือเทคโนโลยีที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ห้องสมุดประชาชน เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ ต่างๆ ระบบเครื่องยนต์ต่างๆ เคมีภัณฑ์ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีสารสนเทศ การสอนทางไกลผ่านดาวเทียม คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น^{๒๑๐} แหล่งเรียนรู้ประเภทศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี หมายถึง แหล่งการเรียนรู้ทางสังคมที่แสดงถึงความเป็นอยู่ ความเชื่อ วิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต เช่น ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ดนตรีพื้นเมือง การแสดงพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน กิจกรรมชุมชน พิธีทางศาสนา ประเพณีความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ ศิลปกรรม แกะสลัก เครื่องปั้นดินเผา ภาพวาด ภาพเขียน เป็นต้น^{๒๑๑} แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิชาการ ได้แก่ สถานที่ต่างๆ ภายในโรงเรียนและชุมชน เช่น ห้องสมุด วัด ตลาด ร้านค้า สถานีตำรวจ สถานีอนามัย โบราณสถาน สวนสัตว์ เป็นต้น^{๒๑๒} แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ ห้วย หนอง คลอง สวนสาธารณะ ป่า ต้นไม้ ไร่ ไร่นา อุทยานธรรมชาติ รวมทั้งสัตว์ต่างๆ เช่น สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า เป็นต้น^{๒๑๓} แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา นิตยสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว ป้ายโฆษณาต่างๆ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เสียงตามสาย เกมคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ เป็นต้น^{๒๑๔} แหล่งเรียนรู้ ต้องสอดคล้องกับโรงเรียนแต่ละแห่งเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการใช้ เช่น แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่ แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ลำธาร กรวด หิน ดิน ทราย ชายทะเล แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน ห้องสมุดประชาชน สถาบันทางการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการบุคคลเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์และผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ^{๒๑๕} แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เดิมจะมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นหลัก คือ ครู อาจารย์ ห้องเรียน ห้องสมุด ต่อมา มีการพัฒนาเป็นห้องปฏิบัติการต่างๆ เช่น ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ เป็นต้น ตลอดจนการใช้ อาคารสถานที่บริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น ห้องอาหาร สนาม ห้องน้ำ สวนดอกไม้

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ นายวินัย มะณี, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ นางนภาพรณีย ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน เป็นต้น^{๒๑๖} แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ครอบคลุมทั้งด้านสถานที่และบุคคล ซึ่งอาจอยู่ในชุมชนใกล้เคียงโรงเรียนและชุมชน ที่โรงเรียนพานักเรียนไปศึกษาหาความรู้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ชายทะเล วัด ตลาด ห้างสมุดประชาชน สถานีตำรวจ สถานีอนามัย สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ฟาร์ม สวนผัก สวนผลไม้^{๒๑๗} แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล สามารถให้ข้อมูลข่าวสารกับผู้อื่นได้ ซึ่งได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ จากประสบการณ์ของตนเอง เป็นต้น ซึ่งแหล่งบุคคลนี้จะเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทางมากกว่าแหล่งการเรียนรู้ประเภทอื่นๆ แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อมวลชน เป็นแหล่งที่เป็นการให้ข้อมูล ข่าวสาร โดยผ่านทางสื่อมวลชนประเภทต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสาร แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถาบัน เป็นองค์กรซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐบาล หรือเอกชนเพื่อทำหน้าที่ในการแสวงหาสารสนเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์ จัดเก็บ และให้บริการ เผยแพร่ ได้แก่ ห้างสมุดหรือต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสื่อมวลชนจะสามารถเข้าถึงผู้ใช้ได้อย่างกว้างขวางแต่การสื่อสารจากแหล่งสื่อมวลชนจะเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว ศูนย์สารสนเทศ แหล่งข้อมูลของหน่วยงานองค์กรทางราชการ สมาคมวิชาชีพ เป็นต้น^{๒๑๘} แหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่รอบๆ ตัวเรา จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปมากมายหลายประเภท เช่น แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ และแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อสารสนเทศและสื่อเทคโนโลยีต่างๆ^{๒๑๙}

ผลการวิเคราะห์ความชำนาญ (วิรูโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พอประมวลได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความชำนาญในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีการวางแผนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ในเรื่องจัดทำเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาสถานศึกษา มีการนำแผนปฏิบัติการไปสู่การปฏิบัติการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบโครงการการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ มีการกำหนดให้ผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ประเมินการดำเนินงานที่รับผิดชอบและในการปรับปรุงและการพัฒนาส่วนใหญ่มีการใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการวางแผนปฏิบัติการประจำปีและจากการสนทนากลุ่มส่วนใหญ่ มีความเห็นตรงกับแบบสอบถามและมีความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านสภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ไม่เพียงพอและไม่หลากหลาย ขาดบุคลากรประจำห้องปฏิบัติการที่เป็นแหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์ศูนย์เทคโนโลยีชำรุดไม่มีผู้ดูแลห้องปฏิบัติการ ไม่เปิดบริการให้นักเรียนใช้และขาดการดำเนินการอย่าง ด้านการวางแผนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในประเด็นกระบวนการจัดทำแผนการวางแผนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ไม่เป็นระบบ ด้านการดำเนินงานตามแผนมาตรฐานและตัวชี้วัดคุณภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ขาดความเหมาะสมในประเด็นมาตรฐานและตัวชี้วัดคุณภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ขาดความเหมาะสม ด้านการติดตาม

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ นางเจียมรัตน์ ธนะมิตร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

และประเมินผลในประเด็น การจัดระบบการเก็บข้อมูลเพื่อติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการ แหล่งเรียนรู้ไม่มีประสิทธิภาพ และด้านการไปวางแผนการพัฒนา และจากการสนทนากลุ่มส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกับแบบสอบถามและมีความคิดเห็นเพิ่มเติม ด้านปัญหาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนไม่ให้ความสำคัญในการวางแผน การจัดทำแผน การจัดโครงสร้างที่สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและให้ได้มาตรฐานและตัวชี้วัดคุณภาพการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ขาดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมไม่มีการจัดระบบการเก็บข้อมูลและการตรวจสอบผลการประเมินการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพบุคลากรขาดความรู้ความสามารถในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ขาดการติดตามประเมินผล และนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะของผู้ประเมินมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สร้างความตระหนักและร่วมกันวางแผนกำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ชัดเจน ให้มีการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนงาน โครงการ ให้มีการวางแผนร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดทำแหล่งเรียนรู้ที่สวຍงาม ร่มรื่น ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อการสอนที่ได้มาตรฐาน ทันสมัย เพียงพอและหลากหลายเพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สูงขึ้น ควรส่งเสริมให้บุคลากรเห็นคุณค่าของการประเมินและมีปฏิทินการนิเทศตรวจสอบ ติดตามการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินผล แก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพบุคลากรมีความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ และจากการสนทนากลุ่มมีความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านผู้บริหารสถานศึกษา มีการส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนได้พัฒนาตนเอง ให้เห็นความสำคัญของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ด้านงบประมาณ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากนโยบายการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้งบประมาณทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีความพร้อมของอาคารสถานที่ที่หลากหลายเอื้อต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ และมีความพร้อมด้านอุปกรณ์การเรียน แบบเรียน สำหรับนักเรียนได้อย่างเพียงพอด้านนโยบายของรัฐและหน่วยเหนือกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้สถานศึกษาเป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต นโยบายการปฏิรูปการศึกษารอบสองของรัฐบาลส่งผลให้สถานศึกษามีแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีการประกันคุณภาพการศึกษามีมาตรฐานและตัวบ่งชี้วัดคุณภาพที่ส่งผลให้สถานศึกษามีเป้าหมายในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการสังเคราะห์ความชำนาญ (วิธวิธี) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พอสรุปได้ ดังนี้

๑) พัฒนาโครงสร้างองค์การดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ให้มีความชัดเจนและเอื้อต่อการบริหารแหล่งเรียนรู้

๒) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

๓) ส่งเสริมให้บุคลากรใช้แหล่งเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

- ๔) สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้
- ๕) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้
- ๖) พัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติในการวางแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- ๗) พัฒนาการจัดทำแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ได้แผนที่มีความ

คุณภาพ

- ๘) การดำเนินงานตามแผนด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
- ๙) มีการวางแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นระบบทำให้ได้แผนที่มีความ

คุณภาพ

- ๑๐) การพัฒนาระบบการวางแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้
- ๑๑) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ มีความสามารถในการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีทักษะในการใช้เทคโนโลยี

ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปันโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร

แหล่งเรียนรู้จากที่ใกล้ตัว เมื่อทำแล้วแล้วออกประชาสัมพันธ์ ตามเว็บไซต์ของโรงเรียนทางไลน์ และเมื่อทำแล้วมีการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาชมสื่อการเรียนการสอนของเรา มาศึกษาดูงานอย่างเศรษฐกิจพอเพียง โดยการบริหารจัดการสื่อในโรงเรียนแล้วมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปได้เข้ามาดู มาศึกษา ถึงการปฏิบัติของโรงเรียนในด้านของสื่อ เป็นการพัฒนาเพื่อให้เป็นต้นแบบ^{๒๒๐} มีการอบรมเพื่อพัฒนาสื่อให้เกิดความทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาสื่อ^{๒๒๑} นำได้นำเด็กไปพัฒนา อบต สถานอนามัย ไปปลูกต้นไม้^{๒๒๒} มีการให้เด็กปฏิบัติจริงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากวิทยากรท้องถิ่น จากผู้เชี่ยวชาญ^{๒๒๓} ช่วยกันคิด^{๒๒๔} มีนโยบายให้มาหาภูมิปัญญาท้องถิ่น ดูจากในหมู่บ้านก่อน มีพระมาสอนเกี่ยวกับศีลธรรมในวันพุธ ทางด้าน อสม. ก็มีการเชิญเข้ามา^{๒๒๕} ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน^{๒๒๖} การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้นำต้องสำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครูสถานศึกษาอื่น บุคคลรอบครัวองค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ นายวินัย มะณี, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้และประสานความร่วมมือสถานศึกษาบุคคลครอบครัวองค์กรหน่วยงานและสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๒๒๗} แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นในเขตพื้นที่การศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาที่ใกล้เคียง จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้และประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๒๒๘} สำหรับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนทุกๆ ด้าน เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญ เพื่อสร้างพื้นที่ในการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลนอกโรงเรียน ซึ่งแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น^{๒๒๙}

ผลการวิเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสยสัมพันธ์) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พอประมวลได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ เรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่นๆ สื่อที่จะนำมาใช้ เพื่อจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร เน้นสื่อเพื่อการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองทั้งของผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำหรือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง รวมทั้งนำสื่อที่มีอยู่รอบตัวมาใช้ในการเรียนรู้ รูปแบบของสื่อการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดเวลา ศึกษา สำนวญ วิเคราะห์สภาพปัญหา การจัดการ การเลือก การใช้และการประเมินคุณภาพของแหล่งเรียนรู้ เพื่อใช้จัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้บริหารการศึกษาควรเน้นการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคุณภาพของผู้เรียนโดยการศึกษาค้นคว้า ผู้ปกครองให้การสนับสนุน การนิเทศส่งเสริมการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย และการให้บริการแหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึง โดยการสร้างวิธีการคิดและการแก้ปัญหาพฤติกรรม

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์โพธิ์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ นางนภาพรณี ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ของผู้เรียน โดยเน้นหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันและอยู่อย่างมีปัญญา ควบคู่คุณธรรมประจำตน ด้วยวิธีการเข้าใจเข้าใจและพัฒนา เริ่มต้นที่สำคัญคือการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เป็นสื่อเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นไปสู่สากล เพื่อประโยชน์ในการกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ที่ช่วยให้ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง ศิษยานุศิษย์ และผู้ดูแลแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นสร้างเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้เรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัว ส่งเสริมพัฒนาความเป็นเจ้าของ และนำไปสู่ความยั่งยืนของท้องถิ่นซึ่งการจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่สำคัญควรเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา อันเป็นวัยที่กำลังอยากรู้อยากเห็น ง่ายต่อการเรียนรู้ได้ดี มีความจดจำได้ยาวนาน และง่ายต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงได้สนใจเรื่องการพัฒนาแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม เพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา การเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพ การสร้างทีมงานการออกแบบหลักสูตร การศึกษาเรียนรู้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ให้คำแนะนำและติดตามประเมินผล บริหารจัดการศึกษาโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ บุคคลและกลุ่มคน คณะกรรมการสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น หน่วยงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปผลการสังเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปันโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พอสรุปความได้ ดังนี้

๑) รูปแบบของสื่อการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดเวลา

๒) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๓) ใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม เพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ผลการประสิทธิภาพรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสม

๔) จัดแหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับแนวนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

๕) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้บูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้

๖) การให้ความสำคัญกับท้องถิ่น โดยตั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นศาสตร์ในสาขาวิชาต่างๆ

๗) จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา แลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนา ระหว่างท้องถิ่น การใช้พื้นที่ท้องถิ่นเป็นพื้นที่ในการศึกษาค้นคว้า องค์กรส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๘) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการร่วมคิด และตัดสินใจเจ้าหน้าที่

๙) สถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่นร่วมกันกำหนดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการระดมความคิดเห็นร่วมกัน

๑๐) สร้างความร่วมมือระหว่างแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ อย่างคุ้มค่า เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมีอยู่ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

๒.๒.๖ ผลการวิเคราะห์สังเคราะห์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผลตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม

วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการวัดประเมินผลควรเป็นอย่างไร

การวัดประเมินผลเราใช้การวัดผลโดยอิงของแกนกลาง ดูจากเรื่องของการมาเรียน โดยต้องผ่านตามมาตรฐานตัวชี้วัดที่เปอร์เซ็นต์^{๒๓๐} มักมีปัญหาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเป็นผลระยะสั้น จึงต้องเป็นการทำที่ต้องยั่งยืนส่วนการวัดประเมินผลนั้น ในเรื่องของแบบทดสอบก็ดี ในเรื่องของการใช้เครื่องมือก็ตามยังมีความจำเป็นต้องใช้อยู่^{๒๓๑} ได้จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน^{๒๓๒} มีการวัดโดยการวัดอย่างถูกต้องโดยให้ทำข้อสอบโดยมาตรฐานของระดับชาติ ระดับเขต ระดับโรงเรียนมีการตรวจสอบได้^{๒๓๓} มีรูปแบบการวัดที่หลากหลาย ดูเด็ก มีวิธีการหลายๆ อย่าง เด็กสมัยนี้ด้านการเรียนการสอนมีความแตกต่างกัน โดยวัดความมีคุณภาพของเด็ก^{๒๓๔} กำหนดการวัดผลประเมินผลตามระเบียบของทางโรงเรียนซึ่งได้ใช้แนวนโยบายมาจากกระทรวงศึกษาธิการที่เค้ากำหนดมาให้ มีการแบ่งเกรดออกเป็น ๘ เกรด มากการกำหนดว่าการเรียนการสอนต้องมีการเรียนผ่านการเรียนรู้ที่ตัวถึงจะผ่าน แล้วทำตามระเบียบการวัดผลของโรงเรียน ซึ่งดูแนวการปฏิบัติ^{๒๓๕} การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนที่เป็นตัวแทนคุณลักษณะของสิ่งของที่เราวัดส่วนการประเมินผลเป็นการนำคะแนนที่ได้มาพิจารณาและตัดสินผลตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์ที่กำหนดไว้คำศัพท์ที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนมีความหมายแตกต่างกันแต่บางคนนำมาใช้ในความหมายเดียวกัน^{๒๓๖} การกำหนดตัวเลขให้กับวัดสิ่งของเหตุการณ์ปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เรียน การจะได้มาซึ่งตัวเลขนั้นอาจต้องใช้เครื่องมือวัดเพื่อให้ได้ตัวเลขที่สามารถแทนคุณลักษณะต่างๆ ที่ต้องการวัด เช่น ไม่บรรทัดวัดความกว้างของหนังสือได้ ๓.๕ นิ้ว ใช้เครื่องชั่งวัดน้ำหนักของเนื้อหมูได้ ๐.๔ กิโลกรัม ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ ในวิชาภาษาไทยของเด็กชายแดง

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิจิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ได้ ๔๒ คะแนน เป็นต้น ส่วนการประเมิน (Assessment) หมายถึง กระบวนการเก็บข้อมูล ดีความบันทึก และใช้ข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบของผู้เรียนที่ทำในภาระงาน / ชิ้นงาน ว่าผู้เรียนรู้อะไร สามารถทำอะไรได้ และจะทำต่อไปอย่างไร ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย^{๒๓๗} กระบวนการกำหนดตัวเลขหรือสัญลักษณ์ให้กับบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์อย่างมีกฎเกณฑ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แทนปริมาณหรือคุณภาพของคุณลักษณะที่จะวัดและการประเมินผล หมายถึง การตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของผลที่ได้จากการวัดโดยเปรียบเทียบกับผลการวัดอื่นๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้^{๒๓๘} การค้นหาคุณลักษณะของบุคคลหรือสิ่งของต่างๆ โดยใช้เครื่องมือวัดอย่างใดอย่างหนึ่งตามความเหมาะสมเพื่อให้ได้มาซึ่งผลตามหน่วยวัดของเครื่องมืออื่นๆ ที่เรียกว่าข้อมูล การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นจากการนำข้อมูลที่ได้จากการวัดมาทำการพิจารณาตัดสินเป็นระบบอย่างครอบคลุม เพื่อหาข้อสรุปด้วยคุณธรรม^{๒๓๙} การวัด (Measurement) เป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามความมุ่งหมาย และเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้นๆ และการประเมินผล (Evaluation) เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่าความจริงและการกระทำ^{๒๔๐}

ผลการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ (จกขุม) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล พอประมวลได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล การวิเคราะห์สังเคราะห์วิสัยทัศน์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ซึ่งเป็นกระบวนการที่จำเป็นในการที่จะรู้ถึงจุดประสงค์ของการศึกษา รวมไปถึงกระบวนการเรียนการสอน การประเมินต้องประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจริง การให้รู้ผลของการเรียนรู้อาจทำให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนหนึ่งๆควรมีการตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียน ผู้สอน และกระบวนการสอนเป็นระยะๆ (formative evaluation) เพื่อพิจารณาตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีคุณสมบัติหรือเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนตรงตามที่กำหนดไว้หรือไม่ กระบวนการวัดและประเมินผลนี้จะพยายามทำให้ได้ข้อมูลจากการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำมาวิเคราะห์และตัดสินใจว่า การสอนดังกล่าวนี้บรรลุผลหรือไม่ (summative evaluation) นำผลการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ในการจัดลำดับ เลื่อนชั้นเรียนและพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนการเรียนการสอนหากไม่มีการวัดและประเมินผลแล้ว ผู้สอนก็ไม่ทราบว่าคุณเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่มากน้อยเพียงใด ไม่ทราบว่าการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวมีประสิทธิภาพหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่ หากต้องการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข จะปรับปรุงพัฒนาตรงจุดไหน อย่างไร การประเมินส่วนใหญ่จะใช้เพื่อจุดมุ่งหมายประการหลัง คือ เน้นการได้ข้อมูลเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลการเรียนรู้ของนักศึกษา การจัดการเรียนการสอนจึงควรส่งเสริมให้มีการประเมินเพื่อจุดมุ่งหมายสองประการแรกด้วยทั้งนี้ ความเหมาะสมของระบบประเมินต้องให้ความสำคัญกับการ

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ นายวินัย มะณี, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ นางนภาพรณีย ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

กำหนดเกณฑ์การประเมิน วิธีการประเมินเครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพ และวิธีการให้เกรดที่สะท้อนผลการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีการกำกับให้มีการประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) มีการใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย ให้ผลการประเมินที่สะท้อนความสามารถในการปฏิบัติงานในโลกแห่งความเป็นจริง (real world) และมีวิธีการให้ข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ที่ทำให้นักศึกษาสามารถแก้ไขจุดอ่อนหรือเสริมจุดแข็งของตนเองได้ การกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินพัฒนาการของสถานศึกษาอย่างชัดเจน การวัดประเมินผลพัฒนาการเด็กตามสภาพจริงอย่างสม่ำเสมอ การกำกับติดตามการวัด และประเมินพัฒนาการเป็นไปตามหลักเกณฑ์การประเมินพัฒนาการตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.๒๕๔๖ การตรวจสอบการใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลพัฒนาการที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนหรือประเมินผลย่อย โดยการประเมินผลนี้ใช้ระหว่างมีการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ หากว่าผู้เรียนไม่ผ่านจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้สอนก็จะหาวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนนั้นมีความรู้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังใช้ผลการประเมินเพื่อตรวจสอบตัวผู้สอน เช่น ผลจากการสอนเนื้อหาเรื่องหนึ่ง ปรากฏว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ในกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ไม่ผ่าน จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้สอนก็อาจจะตรวจสอบว่าการสอนของตนเองเป็นอย่างไร การอธิบายชัดเจนหรือไม่ เมื่อผู้สอนตรวจสอบดูแล้วหากพบข้อบกพร่องจุดใดก็แก้ไขตรงตามนั้นวางแผนและดำเนินการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน พัฒนาระบบ ระเบียบและแนวทางการประเมินผลการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณาตัดสิน และอนุมัติผลการเรียนของผู้เรียน พัฒนาระบบการจัดการเรียนของสถานศึกษา วางแผนการบริหารจัดการศึกษาด้านต่างๆ ผู้บริหารมีความเข้าใจและมีการกำหนดแนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผลของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูปรับปรุงเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน พร้อมทั้งติดตามและตรวจสอบเอกสารการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน การวัดและประเมินการจัดการศึกษา ต้องมีการวางแผนออกแบบการประเมิน กำหนดขอบข่ายของสิ่งที่ต้องการวัดและประเมินให้ชัดเจน เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินการจัดการศึกษามีคุณภาพ มาตรฐาน และเกณฑ์การวัดและประเมินการจัดการศึกษาต้องกำหนดไว้อย่างเหมาะสม มีการประเมินแบบมีส่วนร่วม ผลการวัดและประเมินการจัดการศึกษาสามารถนำไปใช้ได้หลากหลายเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ แบบแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบในการประเมินสิ่งที่ต้องการประเมินว่า ควรพิจารณาประเมินสิ่งใด ด้วยวิธีการใดควรพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการประเมิน ข้อจำกัดของรูปแบบ ข้อจำกัดของเวลา และงบประมาณ ช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและแผน หรือทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในการกำหนดงบประมาณ จำนวนบุคลากรอาคารสถานที่ สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนให้เพียงพอในการจัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ข้อมูลสารสนเทศในการนิเทศ ติดตามการดำเนินงาน ให้เป็นไปตามแผนงานของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ การวัดและประเมินการจัดการศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา เป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ให้มีการจัดทำมาตรฐานคู่มือการประเมินมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน้าที่สำคัญของผู้บริหารเกี่ยวกับการนิเทศ คือเป็นผู้ที่ให้ความรู้สร้างความ

เข้าใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากร ตลอดจนการกำกับติดตามประเมินผลการทำงานของคณะครู ซึ่งต้องตระหนักว่าการบริหารต้องสร้างความมีส่วนร่วม สร้างเครือข่ายสถานศึกษา เพื่อการประสานงานของสถานศึกษา เพื่อร่วมกันวางแผนในการพัฒนาบุคลากรเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาสถานศึกษา โดยผู้บริหารได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์จุดมุ่งหมายในการประเมิน การกำหนดจุดมุ่งหมายในการประเมิน และเป้าหมายของการประเมินให้ชัดเจนว่าจะประเมินอะไร ในส่วนใดด้วย วัตถุประสงค์อย่างไร เช่น ต้องการประเมินเอกสารหลักสูตรเพื่อดูว่าเอกสารหลักสูตรถูกต้องสมบูรณ์สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากแค่ไหน หรือจะประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ในเรื่องอะไร แคไหนหรือการนำหลักสูตรไปใช้ทั้งหมด หรือประเมินหลักสูตรทั้งระบบ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินที่ชัดเจนทำให้เราสามารถกำหนดวิธี เครื่องมือ และขั้นตอนในการประเมินได้อย่างถูกต้อง และทำให้การประเมินหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลถูกต้องเป็นที่เชื่อถือได้ กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการที่จะใช้ในการประเมินผล การกำหนดเกณฑ์และวิธีการประเมิน การประเมินผลหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้เราทราบถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร การประเมินผลมีประโยชน์ในการจัดการศึกษาการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรต้องอาศัยผลจากการประเมินผลเป็นสำคัญซึ่งผู้บริหารจะต้องมีความรู้และความชำนาญมาก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงได้ถูกจุด ส่งผลให้หลักสูตรมีคุณภาพดียิ่งขึ้น เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ และค่านิยมที่มีต่อโรงเรียนให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน ผู้บริหารจะรู้ว่าควรจะต้องใส่ใจและสนับสนุนช่วยเหลือหรือบริการทางใดบ้าง

สรุปผลการสังเคราะห์วิสัยทัศน์ (จกขุม) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล พอสรุปได้ ดังนี้

- ๑) การกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินพัฒนาการของสถานศึกษาอย่างชัดเจน
- ๒) การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดและประเมินพัฒนาการให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา
- ๓) การวัดประเมินผลพัฒนาการเด็กตามสภาพจริงอย่างสม่ำเสมอ
- ๔) การกำกับติดตามการวัด และประเมินพัฒนาการเป็นไปตามหลักเกณฑ์การประเมินพัฒนาการตามหลักสูตรการศึกษา
- ๕) การตรวจสอบการใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลพัฒนาการที่มีคุณภาพมีมาตรฐาน
- ๖) การรายงานผลการวัดและประเมินพัฒนาการให้มีคุณภาพ
- ๗) ตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
- ๘) พัฒนาระบบ ระเบียบและแนวทางการประเมินผลการเรียน
- ๙) เน้นการประเมินตามสภาพจริง

ความชำนาญ (วิรูโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการวัดประเมินผล ควรเป็นอย่างไร

ให้เป็นไปตามหลักสูตรจะมีระเบียบของการวัดประเมินผล ความชำนาญที่มีความ
เที่ยงใช้ตัวจากเด็กด้วย จำนวนนักเรียนมีความพร้อม มีการวัดแบบในเรื่องของสภาพความเป็นจริง
ดูจากการสังเกต ผลงานของนักเรียนตัวนี้น่าจะได้ข้อมูลที่แท้จริงมากกว่าการเขียนทดสอบ มีความ
แตกต่างกันไม่เหมือนกัน บางคนมีความเก่งทางภาษาไทยแต่ไม่เก่งคณิตศาสตร์ บางคนไม่เก่งทั้งหมดเลย
แต่ให้ไปทำกิจกรรมชุดดิน มีทักษะทางการปฏิบัติ การวัดและประเมินผลตัวนี้เราต้องดูว่าเรามี
วัตถุประสงค์ว่าอย่างไรซึ่งการวัดประเมินผลของนักเรียนคือต้องมีความพร้อม มีการอ่านออกเขียนได้
และไปเรียนที่สูงขึ้น ถ้าใช้การวัดโดยทฤษฎีหรือข้อสอบจริงๆแล้วนักเรียนมักไม่ผ่าน ส่วนหนึ่งคือต้อง
ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ คือต้องวัดตามความถนัดของเด็ก^{๒๔๑} มีการปรับปรุง อบรม ได้จัดทำระเบียบการ
วัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน^{๒๔๒} ถูกต้องแม่นยำ มีการตรวจสอบได้ ต้องทำ เพื่อให้
ทราบว่าเด็กมีความรู้มากน้อยเพียงใด^{๒๔๓} มีการวัดที่หลากหลาย ข้อสอบเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้นเอง
มีการสังเกต มีการสัมภาษณ์^{๒๔๔} เป็นที่ปรึกษาให้คุณครูว่าการวัดผลประเมินผลมีปัญหาอะไรเราจะ
ปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง ซึ่งการวัดผลประเมินผล มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง มีความ
หลากหลาย มีความเหมาะสมกับนักเรียนทั้งที่เป็นนักเรียนปกติและนักเรียนที่บกพร่องต้องวัดผลไปให้
เกิดการเหมาะสมกับตัวนักเรียนด้วยมีความหลากหลายด้วย^{๒๔๕} จุดมุ่งหมายของการวัดผลการศึกษา
คือ (๑) วัดผลเพื่อค้นและพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียน (๒) วัดผลเพื่อวินิจฉัย (๓) วัดผลเพื่อจัด
อันดับหรือจัดตำแหน่ง (๔) วัดผลเพื่อเปรียบเทียบหรือเพื่อทราบพัฒนาการของนักเรียน (๕) วัดผล
เพื่อพยากรณ์^{๒๔๖} นอกจากนี้ จุดมุ่งหมายของการประเมินผล ยังวัดเพื่อ (๑) เพื่อจัดตำแหน่ง (๒) เพื่อ
วินิจฉัย (๓) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถของผู้เรียน (๔) เพื่อพยากรณ์ (๕) เพื่อประเมินค่า^{๒๔๗}
การวัด และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ คือ การประเมิน
เพื่อพัฒนาผู้เรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบ
ผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัด เพื่อให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้
สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัด
และประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่
และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการ
ประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของ
ผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนอย่างเต็มตาม

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ นางนภาพรณีย ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนิก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ศักยภาพ^{๒๔๘} การประเมินระดับ ชั้นเรียน เป็นการประเมินที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอน ดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่าง หลากหลาย เช่น ชักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงการ การประเมินชิ้นงาน/ ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน การประเมินชั้นเรียนเป็นการ ตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้าน ไใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ในการปรับปรุงการสอนของตนเองด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด^{๒๔๙} การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการตรวจสอบผลการเรียน ของผู้เรียนเป็นรายปี /รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และเป็นการประเมินเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีสิ่งที่ต้องพัฒนาในด้านใด รวมทั้ง สามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ และระดับเขตพื้นที่ การศึกษา ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการจัด การศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน^{๒๕๐} การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่ การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษาหรือด้วยความร่วมมือ กับหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้รับการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจาก การประเมินระดับ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา^{๒๕๑} การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมิน คุณภาพผู้เรียนในระดับชาติ ตามมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐานสถานศึกษา ต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูล ในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับ ต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการ จัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ^{๒๕๒} การวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ซึ่งผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัด เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๔๙} สัมภาษณ์ นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๕๐} สัมภาษณ์ นางสาวสุภาภรณ์ ไชรวะ, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๕๑} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๕๒} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สะท้อนสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งมีเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลในทุกระดับ^{๒๕๓} จุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้นตามสภาพจริง เพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ซึ่งผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัด เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้สะท้อนสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งมีเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลในทุกระดับ^{๒๕๔}

ผลการวิเคราะห์ความชำนาญ (วิรูโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล พอประมวลได้ ดังนี้

การวัดประเมินผล ผู้บริหารและครู ได้มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการวัดและประเมินผลตามความสามารถของผู้เรียน ตามศักยภาพของผู้เรียน และความรู้พื้นฐานที่ต่างกัน นอกจากนี้ผู้บริหารยังสนับสนุนให้ครูฝ่ายวิชาการและหัวหน้าสาระการเรียนรู้ที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการวัดประเมินผล เข้าฝึกอบรม ประชุม ศึกษาดูงาน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับระเบียบการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรที่ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณธรรมจริยธรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและความสามารถของผู้เรียน ทั้งนี้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนของนักเรียนเข้ามาวัดประเมินผลด้วย แล้วนำผลที่ได้จากการวัดผลประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล ผู้บริหาร กำหนดระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดแผนการประเมินผลการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางและสาระเพิ่มเติมของรายวิชาต่างๆ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยวิเคราะห์ จากมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดทำรายวิชาพร้อมเกณฑ์การประเมิน กำหนดสิ่งที่ต้องการประเมินในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา พร้อมเกณฑ์การประเมินและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขผู้เรียน กำหนดการทบทวนการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ให้ข้อเสนอแนะข้อหาหรือเกี่ยวกับวิธีการเทียบโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามหลักการและแนวทางการเทียบโอนผลการเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ให้คำปรึกษาติดตาม กำกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักวิชาการและแนวทางที่สถานศึกษากำหนดไว้ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และการเทียบโอนผลการเรียน การจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และการเทียบโอนผลการเรียน การส่งเสริมให้ครูบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้

^{๒๕๓} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๕๔} สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ความเข้าใจในแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผล ตลอดจนความเข้าใจในเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลรูปแบบต่างๆ โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง เช่น การประเมินการปฏิบัติงาน การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน หรือการประเมินด้วยการสื่อสารส่วนบุคคล เช่น การซักถาม การสัมภาษณ์ การส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาเครื่องมือ บริหารจัดการการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการจัดเก็บเอกสารหลักฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องดำเนินการด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถวัดและประเมินผลผู้เรียนได้อย่างรอบด้านทั้งด้านความรู้ ความคิด กระบวนการ พฤติกรรมและเจตคติเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัดธรรมชาติวิชาและระดับชั้นของผู้เรียน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเที่ยงตรงยุติธรรม และเชื่อถือได้ การประเมินผู้เรียนพิจารณาจาก พัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษาและจัดให้มีการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตลอดจนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารที่มีความสามารถจะให้คำปรึกษา แนะนำเทคนิควิธีการสอน เนื่องจากการประเมินผลหลักสูตรเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนมาก ผู้ทำหน้าที่ประเมินผล จำเป็นต้องยึดหลักการที่สำคัญในการประเมินผลเพื่อที่จะทำให้การประเมินผล เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลจากการประเมินหลักสูตรที่มีคุณค่าเพียงพอที่จะนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรได้จริง เป็นข้อมูลหรือหลักฐานที่เชื่อถือได้สูง มีความเที่ยงตรง เราจะพบว่าในการ ประเมินหลักสูตรผลจากการประเมินหลายต่อหลายเรื่องมิได้ถูกนำไปใช้กับด้วยเหตุผลดังกล่าวทั้งๆ ที่การประเมินผลหลักสูตรแต่ละครั้งเป็นงานใหญ่ต้องลงทุนลงแรงสูงเพราะฉะนั้นในการประเมิน หลักสูตรเพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มีคุณค่าเราจึงมีหลักเกณฑ์ที่จะช่วยในการประเมิน มีการจะวัดที่ เชื่อถือได้ โดยมีเครื่องมือและเกณฑ์การวัดซึ่งเป็นที่ยอมรับ เพราะข้อมูลเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการประเมินผล ดังนั้นข้อมูลจะต้องได้มาอย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ และมากพอที่จะใช้เป็นตัว ประเมินค่าหลักสูตรได้ มีขอบเขตที่แน่นอนชัดเจนว่าเรื่องต้องการประเมินในเรื่องใดแคไหน การรวบรวมข้อมูลมาเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ และกำหนดเครื่องมือในการประเมินผลจะต้องพิจารณา อย่างรอบคอบ ผลต่างๆ ที่ได้จากการประเมินควรนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรทั้งในด้านการ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงในโอกาสต่อไป เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดี และมีคุณค่าสูงสุดตามที่ต้องการ การประเมินหลักสูตรของคณะกรรมการประเมินหลักสูตรเลือกใช้ได้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการ ประเมินเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาสำหรับการประเมินหลักสูตร

**สรุปผลการสังเคราะห์ความชำนาญ (วิธฺโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ
ด้านการวัดประเมินผล พอสรุปความได้ ดังนี้**

๑) ส่งเสริมพัฒนาระบบและเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้าน
ต่างๆ แก่ครูและบุคลากรของสถานศึกษา

๒) การจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร
สถานศึกษา

๓) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการวัด
และประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการเทียบโอนผลการเรียน

๔) การส่งเสริมให้ครูบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในแนว
ปฏิบัติการวัดและประเมินผล ตลอดจนความเข้าใจในเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลรูปแบบต่างๆ
โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน หรือการประเมินด้วยการสื่อสาร
ส่วนบุคคล

๕) การส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาเครื่องมือ บริหารจัดการการวัด
และประเมินผลการเรียนรู้และการจัดเก็บเอกสารหลักฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบ

๖) สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ของ
ผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

๗) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐาน
การเรียนรู้/ตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษาและจัดให้มีการประเมิน
การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตลอดจนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๘) การประเมินผู้เรียนพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติการ
สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน
ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

๙) ให้สถานศึกษาจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา เพื่อเป็นหลักฐานการ
ประเมินผลการเรียนรู้อย่างงานผลการเรียน แสดงวุฒิการศึกษาและรับรองผลการเรียนของผู้เรียน

๑๐) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และ
ประยุกต์ใช้ความรู้มาป้องกันและแก้ปัญหา

๑๑) มีการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ทักษะการปฏิบัติและคุณธรรมจริยธรรม
ด้านความรับผิดชอบ

๑๒) มีวิธีการประเมินถูกต้องเหมาะสมกับทักษะที่ต้องการประเมิน

ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปันโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการวัดประเมินผล ควรเป็นอย่างไร

เป็นลักษณะในแต่ละกลุ่มเป็นเด็กบางกลุ่มที่เป็นเด็กที่บกพร่องการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จึงต้องมีความแตกต่างกัน มีการนำกระบวนการโมเดลของโรงเรียนนำมาใช้กับนักเรียนกับโครงการ โดยนักเรียนใช้ปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสูตรนี้ในการซ่อมเสริมจนเด็กอ่านออกเขียนได้ แล้วจึงใช้ผลตรงนี้นำไปเผยแพร่ เป็นนโยบายให้ออกมาเป็นหลักของการปฏิบัติ เคื่อกัมานิเทศติดตาม^{๒๕๕} ต้องมีความหลากหลายเพราะนักเรียนมีความแตกต่างกัน^{๒๕๖} เพื่อที่เราจะได้ตรวจสอบตลอดเวลาว่าเด็ก มีความรู้ระดับไหนแล้วต้องมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ถ้าเกิดเจอปัญหาให้ทำวิจัยในชั้นเรียน^{๒๕๗} มีการวัดผลประเมินผลไปตามข้อกำหนดที่ตั้งไว้ มีการมาคุยกัน ว่าสิ้นปีมีการนายการผลทุกคนจะมานั่งคุยกันว่าการวัดผลประเมินผลสิ้นปีการศึกษา เราจะนำผลมาสรุป^{๒๕๘} การวัดและประเมินผล เป็นขั้นตอนสำคัญยิ่งขั้นตอนหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประเมินผลเป็นการนำผลที่วัดได้มาตัดสิน หรือประเมินสรุปคุณภาพของการจัดการศึกษาว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ หลักสูตรเหมาะสมหรือไม่ ควรปรับปรุงอย่างไร ทำให้ทราบจุดดีจุดด้อย เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการบริหารจัดการศึกษา สำหรับประโยชน์ของการวัดและประเมินผลการศึกษา ได้สรุปประโยชน์ของการวัด ผลการศึกษามี ดังนี้ (๑) ประโยชน์ต่อนักเรียน (๒) ประโยชน์ต่อครูผู้สอน (๓) ประโยชน์ต่อฝ่ายแนะแนว (๔) ประโยชน์ต่อฝ่ายบริหาร^{๒๕๙} เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน การประเมินผลช่วยให้ทราบว่าเทคนิค นวัตกรรม/ สื่อ และเนื้อหาวิชาที่สอน มีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร เป็นการช่วยวินิจฉัยข้อบกพร่องในการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อปรับปรุงความเจริญก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน การประเมินช่วยให้ทราบว่านักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนเรื่องอื่นต่อไปหรือไม่ โดยวินิจฉัยหาข้อบกพร่อง จุดอ่อน หรือที่มาของความไม่เข้าใจของนักเรียน เป็นการพัฒนานักเรียนให้เต็มศักยภาพแต่ละคน เพื่อให้ครูรู้จักนักเรียนในด้านสติปัญญา ความถนัดสังคม ฯลฯ สามารถแนะแนวอาชีพ แนะนำนักเรียนในด้านการเรียนการสอนได้ถูกต้องและช่วยเด็กแก้ปัญหาด้านสังคม เพื่อตรวจสอบว่าการเรียนการสอนได้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่นักเรียนมีความเจริญงอกงามถึงระดับใด เพื่อเป็นสารสนเทศในการรายงานผลการศึกษา ให้นักเรียน ผู้ปกครอง อาจารย์แนะแนว สถาบัน การศึกษาใหม่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ใหม่ ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ ความเข้าใจและทักษะต่างๆ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าโดยตรงกับจุดประสงค์ของการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศช่วยผู้บริหารการศึกษา ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เช่น กับนักเรียนเข้าใหม่ การจัดชั้นเรียน การเลื่อนชั้น การจัดการ

^{๒๕๕} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๕๖} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๕๗} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๕๘} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๕๙} สัมภาษณ์ นางเจียมรัตน์ ธนะมิตร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สอนซ่อมเสริมการวางแผนบริหารจัดการโรงเรียน ฯลฯ^{๒๖๐} ประโยชน์ของการประเมินผลที่สำคัญที่สุดคือ มุ่งนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งผลจากการประเมินจะคุ้มค่ามากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้เกี่ยวข้องที่จะนำไปใช้กับใครในกิจการใด และอย่างไรบ้าง และกล่าวว่าประโยชน์ของการประเมินมีประโยชน์ต่อผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง การแนะแนว และการวิจัย^{๒๖๑} ประโยชน์ของการวัด และประเมินผล ดังนี้ (๑) เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูอาจารย์ ทำให้ครูอาจารย์ทราบว่าผลการสอนของตนเป็นอย่างไรและจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น (๒) เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียนนักศึกษา นักเรียนนักศึกษาจะได้ทราบว่าตนมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนหรือไม่เพียงใด ซึ่งจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเอง (๓) เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารงานในสถานศึกษา ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอน บันทึกการสอนที่นำมาสู่การปฏิบัติว่าประสบปัญหาอย่างไร จะได้แก้ไขปรับปรุงอย่างไร (๔) เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไป เช่น ผลการเรียนการศึกษสำเร็จตามหลักสูตรเป็นแนวทางในการทำงานและศึกษาต่อ (๕) เป็นหลักฐานด้านการศึกษาของสถานศึกษาในการรับนักศึกษา ผลการเรียนและการสำเร็จตามหลักสูตร (๖) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในด้านผลการเรียน และการสำเร็จการเรียนของนักเรียนนักศึกษา^{๒๖๒} การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ให้ใครมาซึ่งข้อมูลที่ต้องการเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนอีกทั้งยังมีประโยชน์ในการตรวจสอบคุณภาพการสอนของครูจึงนับว่ามีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างยิ่งจากการศึกษา กล่าวได้ว่าประโยชน์ของการประเมินผลที่สำคัญที่สุด คือ มุ่งนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อประโยชน์ต่อนักเรียน ประโยชน์ต่อครูผู้สอน ประโยชน์ต่อฝ่ายแนะแนว และประโยชน์ต่อฝ่ายบริหาร^{๒๖๓}

ผลการวิเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปັນโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล พอประมวลได้ ดังนี้

การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน/ประสบการณ์การเรียนรู้ยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ดังนั้นจึงต้องจัดสภาวะแวดล้อม บรรยากาศรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจเหมาะสมแก่วัย และศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่และเป็นการเรียนรู้กันและกัน อันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชนสังคมและประเทศชาติ โดยการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง บุคคล ชุมชนและทุกส่วนของสังคม ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนการสอนมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญจึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติให้ได้ คิดเป็น ทำเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึง

^{๒๖๐} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๖๑} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๖๒} สัมภาษณ์ นางพิมพ์วิมล นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๖๓} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ประสงค์ให้กับผู้เรียนโดยเน้นความรู้ คุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและบูรณาการความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างสมดุลรวมทั้งการฝึกทักษะและกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ใช้ความรู้โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ ผู้บริหารอาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุนจะต้องเอาใจใส่การดำเนินงานจัดการเรียนการสอนตามกรอบ TQF ซึ่งกระบวนการกระบวนการรวบรวมและใช้ข้อมูลเพื่อประเมินบุคคล วัตถุประสงค์ที่สนใจ โรงเรียนส่งเสริมให้ครูจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมสอดคล้องกับความสนใจและเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนจัดหาเอกสารคู่มือระเบียบว่าด้วยการวัดประเมินผลให้ครูได้ศึกษา ติดตามประเมินผลการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ มีการกำกับติดตาม ประเมิน วัดผล เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน อย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการวัดผลประเมินผลที่สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะของผู้เรียนให้โรงเรียนจัดทำแผนการวัดผลประเมินผลแต่ละรายวิชา โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดขอบข่ายของสิ่งที่ต้องการวัดและประเมินให้ชัดเจน เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินการจัดการศึกษามีคุณภาพ มีมาตรฐาน มีรูปแบบวิธีการประเมิน และผู้บริหารมีบทบาทในการนิเทศ กำกับติดตามการวัดและประเมินการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ มุ่งวัดและประเมินความพร้อมและกระบวนการจัดการศึกษาคือความพร้อมด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการจัดการในสถานศึกษา สถานศึกษามีแนวปฏิบัติในการดำเนินการประเมินความพร้อมและกระบวนการจัดการศึกษา รวมทั้งสามารถนำผลไปใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษา การประเมินผลการจัดการศึกษามีกระบวนการดำเนินงานที่สำคัญประกอบด้วย การวางแผนการประเมิน ดำเนินการประเมินและรายงานผลการประเมิน ผลการประเมินการจัดการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายแผนงานและโครงการใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มาตรฐานและตัวบ่งชี้ด้านปัจจัย ด้าน คุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษาและด้าน มาตรการส่งเสริม ขั้นตอนการประเมินเพื่อการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา ประกอบด้วยขั้นการวางแผนการประเมิน ดำเนินการประเมินและนำผลการประเมินไปใช้ การนำผลการประเมินเพื่อการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาไปใช้สามารถนำไปใช้ในการกำหนดแผนงานและโครงการ ใช้ในการจัดปัจจัยสนับสนุนปรับปรุงวิธีดำเนินงานใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน รวมทั้งใช้ในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ต่อสาธารณชน ซึ่งการมีส่วนร่วมต้องกำหนดนโยบายร่วมวางแผนและออกแบบการประเมิน จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการวัดและประเมินการจัดการศึกษาพัฒนาบุคลากรสนับสนุนงบประมาณ จัดทำระบบสารสนเทศที่ดี สนับสนุนให้มีวัฒนธรรมการประเมิน จัดให้มีระบบ กำกับติดตามที่ดีและสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวัดและประเมินที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การเรียนการสอนนักเรียนได้ผลดี ด้วยความร่วมมือกันทั้งทางโรงเรียนและทางบ้าน ให้ผู้ปกครองทราบความเป็นไปอย่างสม่ำเสมอเพื่อหาทางส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไขร่วมกันระหว่างผู้ปกครองนักเรียนกับทางโรงเรียน

สรุปผลการสังเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปันโน) ในการพัฒนา
ภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล พอสรุปได้ ดังนี้

๑) ผู้บริหารแจ้งหลักเกณฑ์วัดประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้น
พื้นฐาน

๒) ส่งเสริมให้ครูมีการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้หลากหลายวิธีตรงตาม
มาตรฐานและตัวชี้วัด

๓) ส่งเสริมให้ครูมีการวัดผลประเมินผลที่สะท้อนสมรรถนะสำคัญและ
คุณลักษณะของผู้เรียน

๔) ส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการวัดประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

๕) ส่งเสริมให้ครูสร้างเครื่องมือวัดประเมินผลที่มีคุณภาพ

๖) ผู้บริหารมีการกำกับติดตาม ประเมิน วัดผล เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียน
การสอน อย่างสม่ำเสมอ

๗) ติดตามประเมินผลการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ

๘) โรงเรียนจัดหาเอกสารคู่มือระเบียบว่าด้วยการวัดประเมินผลให้ครูได้ศึกษา

๙) จัดทำแผนการวัดผลประเมินผลแต่ละรายวิชา

๑๐) ดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้นการประเมิน
ตามสภาพจริง

๑๑) รวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านวิชาการเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำ
หลักสูตรสถานศึกษา

๑๒) มอบหมายภารกิจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้แก่บุคลากร
ฝ่ายต่างๆ ของสถานศึกษารับผิดชอบ

๑๓) สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการฝ่าย
ต่างๆ รวมทั้งกำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและ
งานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนรับผิดชอบ สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กคณะกรรมการต่างๆ
อาจแต่งตั้งตามความเหมาะสม

**๒.๒.๗ ผลการวิเคราะห์สังเคราะห์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศ
การศึกษาตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม**

**วิสัยทัศน์ (จกขุม) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษา
ควรเป็นอย่างไร**

นิเทศตามภารกิจงาน โดยการมอบหมายให้ครูได้มาร่วมกันวิเคราะห์ O-Net A-Net
ใน ๕ สาระ ว่ามีมาตรฐานคะแนนเป็นอย่างไร ต่ำกว่าเขต กว่าจังหวัด โดยการนำหาวิธีการมานำเสนอ
สาเหตุของแต่ละรายวิชาแล้วนำมาแก้ไข แก้ปัญหา ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น แล้วนำมาเสนอว่ามีการนิเทศ

อย่างไร^{๒๖๔} การนิเทศมักจะมีการทำควบคู่ไปกับการวัดและประเมินผล การแนะนำ การติดตาม และเป็นข้อมูลเพื่อที่จะใช้สำหรับการไปวัดและประเมินผล แต่มีความจำเป็นในการทำงานทุกอย่างถ้าขาดเรื่องการนิเทศจะขาดประสิทธิภาพ เพราะเป็นตัวแนะนำตัวเสนอแนะและที่สำคัญคือการทำกำลังใจจะเป็นประโยชน์กับการนิเทศ^{๒๖๕} ให้ความรู้กับบุคลากร^{๒๖๖} มีการนิเทศอย่างต่อเนื่อง อย่างจริงจัง อย่าง ผอ. ถ้าไม่ไปไหนก็จะอยู่นิเทศ เดินนิเทศเชิงประจักษ์บอกกับครูเลยว่าเด็กอยู่ในไหนครูอยู่นั้น^{๒๖๗} มีการตั้ง ผอ. นิเทศ ครูวิชาการนิเทศ จับคู่กันนิเทศ^{๒๖๘} มีการแต่งตั้งทำเป็นคำสั่ง ซึ่งการนิเทศนี้มีรูปแบบทั้งบริหารไปนิเทศ แล้วครูนิเทศกันเองในรูปแบบของการประชุม ประชุมประจำเดือนบางที่มีการสอบถามกันว่าเป็นอย่างไร ดูตามห้องเรียน มารเช็ค แบบเขียน^{๒๖๙} การนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อพัฒนางานในหน้าที่ความรับผิดชอบ ถือเป็นการพัฒนาบุคลากรรูปแบบหนึ่งที่น่าจะได้ผลรวดเร็วกว่า โดยเฉพาะการนิเทศภายในสถานศึกษา ในอันที่จะปรับปรุง ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น^{๒๗๐} การนิเทศการศึกษาว่าเป็นความพยายามอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ^{๒๗๑} การนิเทศการสอนเป็นการดำเนินการของผู้คนที่จัดกระทำกับครูเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายอัน ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งเน้นการช่วยเหลือปรับปรุงการเรียนการสอนโดยตรง^{๒๗๒} การนิเทศการศึกษา เป็นกิจกรรมหนึ่งในหลายๆ กิจกรรมของการบริหารการศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงเงื่อนไขการเรียนรู้และความเจริญงอกงามของผู้เรียนโดยมุ่งให้ผู้สอนปรับปรุงวิธีการสอนและจัดกิจกรรมอื่นควบคู่ไปด้วย^{๒๗๓} การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือร่วมกับครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของบทเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา^{๒๗๔} การนิเทศการศึกษาว่าเป็นการแนะนำช่วยเหลือความพยายามทุกอย่างของเจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษาในการแนะนำครู หรือบุคคลอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษา ให้รู้จักวิธีการปรับปรุงการสอน ช่วยให้เกิดความงอกงามทางวิชาการทางการศึกษา ช่วยในการพัฒนาครูช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยปรับปรุงวัสดุและเนื้อหาการสอนปรับปรุงวิธีสอนและช่วยปรับปรุงการประเมินผลการสอน^{๒๗๕} การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการที่จะทำ

^{๒๖๔} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๖๕} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๖๖} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๖๗} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๖๘} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๖๙} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๗๐} สัมภาษณ์ นางเจียมรัตน์ ธนะมิตร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๗๑} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๗๒} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๗๓} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๗๔} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๗๕} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยการทำงานร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น ช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ซึ่งความสำเร็จของงานขึ้นอยู่กับความร่วมมือช่วยเหลือกัน ที่อาศัยความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและบุคลากรครูภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอนของครูใหม่ประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น^{๒๗๖} การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นการนิเทศที่มีริเริ่มและจัดการดำเนินการโดยบุคคลภายในสถานศึกษา และในหลายโอกาสอาจเชิญบุคลากรภายนอกเป็นวิทยากรร่วมโปรแกรม^{๒๗๗} การนิเทศภายใน เป็นกระบวนการที่อาศัยความร่วมมือของบุคลากรสถานศึกษาภายใต้การนำของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน จนบุคลากรทุกฝ่ายสามารถนำตนเองในการปฏิบัติงานได้ และก่อให้เกิดผลขั้นสุดท้ายคือ การศึกษาของผู้เรียนที่มีความก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๗๘} การนิเทศที่ดำเนินการภายในสถานศึกษาซึ่งมีครู ผู้บริหาร และบุคลากรภายในสถานศึกษาร่วมมือกันเพื่อปรับปรุงงานด้านต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอนอันจะนำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและความสำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนด บุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักเรียนจึงย่อมทราบปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่าคนภายนอก เพราะฉะนั้น การนิเทศภายในโรงเรียนจะสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนได้อย่างดี^{๒๗๙} การนิเทศภายใน เป็นการปฏิบัติงาน ร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด โดยที่อาศัยกระบวนการความร่วมมือของบุคลากรสถานศึกษา ภายใต้การนำของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เพื่อการศึกษาของผู้เรียนที่มีความก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน^{๒๘๐}

ผลการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ (จกขุมมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา พอประมวลได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา การนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมและสร้างสรรค์ให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนางานวิชาการภายในโรงเรียนเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นด้วยเหตุที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการนิเทศและการประเมินผล การสอนของครูค่อนข้างน้อยทำให้ครูไม่ได้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนจึงทำให้ครูไม่ได้ปรับปรุงวิธีการสอนให้ดีขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูบันทึกผลการประเมินการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปพิจารณาหาแนวทางช่วยเหลือและสนับสนุนการบันทึกผลการประเมินไว้เป็นหลักฐานและสรุปการประเมินไว้ในแหล่งเดียวกันเพื่อใช้ศึกษาพิจารณาอย่างเป็นเอกสารที่นำไปอ้างอิงเพื่อปรับปรุงการนิเทศ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดให้ครูไปสังเกตการสอนของครูที่มี

^{๒๗๖} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๗๗} สัมภาษณ์ นายอรรถพงษ์ เลิศวิกรานต์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๗๘} สัมภาษณ์ นางสาวสุภาภรณ์ โชรเวก, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๗๙} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๘๐} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ประสบการณ์ทางการสอนและเพื่อนครูอื่นๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนยังขาดความหลากหลายและครูมีภาระงานหลักที่จะต้องรับผิดชอบในด้านการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน จึงไม่มีการกำหนดให้ครูไปสังเกตการสอนของครูที่มีประสบการณ์ทางการสอนและเพื่อนครู อื่นๆ ผู้บริหารมีบทบาทการจัดการระบบการนิเทศโดยกำหนดนโยบาย และแผนการนิเทศ จัดเตรียมปัจจัยที่เกี่ยวข้องและให้ความสำคัญกับการดำเนินการตามระบบบุคลากร ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและทักษะการนิเทศ ผู้บริหารต้องตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศ ให้ครูมีทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศ มีการเตรียมความพร้อม ศึกษาความต้องการความจำเป็นให้ดำเนินการตามแผน และการประเมินผลและนำผลการนิเทศไปใช้ประโยชน์ แนวโน้มของการนิเทศในอนาคตเป็นการนิเทศที่ใช้รูปแบบไม่ซ้ำและนิเทศแบบร่วมมือ การนิเทศใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การประยุกต์การจัดการความรู้ และการพัฒนาเครือข่ายการนิเทศ โดยผู้บริหารต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำ ผู้บริหารการประเมิน ส่งเสริมกำลังใจและผู้สอนแนะหรือเป็นพี่เลี้ยงให้กับครู การนิเทศการศึกษาที่ผู้บริหารปฏิบัติงาน ร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศที่จะช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำครูผู้รับการนิเทศและบุคลากรทางการศึกษาให้พัฒนาการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา ผู้บริหารด้านการนิเทศต้องมีความรู้ มีทักษะระหว่างบุคคลและทักษะเชิงเทคนิค เพื่อปฏิบัติการกิจการนิเทศต่างๆ เช่น การให้ความช่วยเหลือการพัฒนาโดยกลุ่ม การพัฒนาวิชาชีพ การพัฒนาหลักสูตร และการวิจัยปฏิบัติการ

สรุปผลการสังเคราะห์วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา พอสรุปได้ ดังนี้

๑) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาการนิเทศการศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา

๒) ปฏิบัติกิจกรรมการนิเทศการศึกษา โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้รับการนิเทศ

๓) พัฒนาผู้รับการนิเทศให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจนเกิดผลต่อการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

๔) พัฒนาแผนการนิเทศให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

๕) พัฒนาและใช้นวัตกรรมการนิเทศการศึกษาจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นลำดับ

๖) จัดกิจกรรมการนิเทศการศึกษาโดยเน้นผลลัพท์ที่เกิดแก่ผู้รับการนิเทศ

๗) รายงานผลการนิเทศการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

๘) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศสภาพปัจจุบัน

๙) การวางแผนการนิเทศ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ทางเลือกรายละเอียดอื่นในการดำเนินงาน

ความชำนาญ (วิรุโ) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษา ควรเป็นอย่างไร

มีรูปแบบ มีวัตถุประสงค์ มีเป้าหมาย เพื่อให้ผู้ที่นิเทศได้รู้เข้าใจ เพื่อมาสะท้อนให้ผู้ที่ได้รับการนิเทศเพื่อเป็นการสะท้อนเมื่อจบการนิเทศเลยความรู้หรือข้อมูลที่ไปนิเทศได้ในสิ่งที่เค้าได้นิเทศ^{๒๘๑} ตั้งทีม รองทั้ง ๔ ฝ่าย หัวหน้าสาระร่วมกันนิเทศ ให้ความรู้กับบุคลากร^{๒๘๒} ให้ความสำคัญมาก เพราะการนิเทศเป็นการตรวจสอบว่ามีข้อบกพร่องอย่างไรบ้าง แล้วนำไปแก้ไขปรับปรุง คือต้องเน้นกับทุกฝ่าย ให้มีการช่วยเหลือกัน^{๒๘๓} เมื่อมีการนิเทศแล้วจะนำผลของการนิเทศมาคุยกันโดยใช้การมีส่วนร่วม เมื่อมีสิ่งที่ดีควรส่งเสริม เมื่อมีการพัฒนาก็มีการช่วยกัน^{๒๘๔} มีการทำเป็นระบบ มีการแต่งตั้งเป็นคำสั่งนิเทศ และต้องลงไปนิเทศให้มีความต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน^{๒๘๕} การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ ๔ ประการ ดังนี้ (๑) เพื่อพัฒนาคน การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรเหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น (๒) เพื่อพัฒนางาน การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่นักเรียน ซึ่งเป็นผลผลิตจากการสอนของครู โดยเหตุนี้การนิเทศที่จัดขึ้นจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนางาน ซึ่งได้แก่ การสอนนั่นเอง (๓) เพื่อสร้างการประชาสัมพันธ์ การสร้างประสานสัมพันธ์นั้นเป็นผลที่เกิดจากการทำงานร่วมกันผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำผู้ตาม ซึ่งไม่ใช่เป็นการกระทำภายใต้การถูกบีบบังคับ และคอยตรวจตราหรือคอยจับผิด (๔) เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ การสร้างขวัญและกำลังใจนั้นถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการนิเทศ ทั้งนี้เพราะขวัญและกำลังใจ เป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจทำงาน หากการนิเทศไม่ได้ทำการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานแล้วการนิเทศก็ย่อมจะประสบผลสำเร็จได้ยาก^{๒๘๖}

ผลการวิเคราะห์ความชำนาญ (วิรุโ) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา พอประมวลได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความชำนาญในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ช่วยเสนอแนะ แนะนำการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้สอนในระบบการศึกษา คือการปรับปรุงการสอนของครูให้มีคุณภาพ คือต้องเป็นผู้มีความชำนาญในด้านวิชาการและการนิเทศภายใน การนิเทศการศึกษา สนับสนุนให้ครูผู้สอนดูงานทั้งในและนอกสถานที่ การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ การนิเทศการศึกษาจากผู้ชำนาญการโดยเฉพาะ จึงจะทำให้แก้ไขปัญหานั้นได้สำเร็จลุล่วง จะต้องมีการควบคุมดูแลด้วยระบบการนิเทศการศึกษา จำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ การนิเทศการศึกษาเป็น

^{๒๘๑} สัมภาษณ์ นางนภภรณ์ ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๘๒} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๘๓} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๘๔} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๘๕} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๘๖} สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

กระบวนการทำงานร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากร ได้เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น การนิเทศการศึกษา เป็นการสร้างการประสานสัมพันธ์ ระหว่างผู้นิเทศและ ผู้รับการนิเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน ซึ่งไม่ใช่เป็นการทำงานภายใต้การถูกบังคับและคอยตรวจตราหรือคอยจับผิด การนิเทศ การศึกษาจะดีเพียงใดก็ตาม ก็ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ดังนั้น จึงกระทำอย่างรอบคอบและระมัดระวังความรู้สึกของผู้ถูกนิเทศ การให้โอกาสในการแก้ไข ปรับปรุง จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืน ผู้บริหารจะต้องเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นความร่วมมือ ร่วมใจในการดำเนินงาน ใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานนั้นไปสู่เป้าหมายที่ ต้องการ การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่มีความจำเป็นต่อความเจริญของงานของครูแม้ว่าครูจะได้รับ การฝึกฝนมาอย่างดีแล้วก็ตามแต่ครูก็ต้องปรับปรุงฝึกฝนตนเองอยู่เสมอในขณะที่ทำงานใน สถานการณ์จริง การนิเทศ โดยเฉพาะการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุง คุณภาพการศึกษา ซึ่งจะช่วยแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องด้านวิชาการให้มีการพัฒนา และส่งเสริมให้ การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ร่วมบริหาร เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับ คุณครูและนักเรียน จึงย่อมทราบถึงปัญหาต่างๆได้ดีกว่าบุคลากรภายนอก เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว การนิเทศภายในโรงเรียนจะสนองตอบความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนได้อย่างถูกต้องและ เหมาะสมที่สุด การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการบริหารการศึกษาที่จัดดำเนินการใน โรงเรียนโดยบุคลากรในโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูอาจารย์และ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในโรงเรียนเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาในโรงเรียนโดยตรง ให้เป็นไปตามมาตรฐานของโรงเรียนและของบุคลากรให้สูงขึ้นและรักษาไว้ จนส่งผลให้โรงเรียนเป็นที่ ยอมรับของผู้รับประโยชน์จากโรงเรียนทุกฝ่าย การนิเทศทางการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานและ ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างผู้บริหารและบุคลากรภายในโรงเรียน ในการแนะนำช่วยเหลือ มีขวัญ กำลังใจ ส่งเสริมเกี่ยวกับการเรียนการสอนและพัฒนากิจการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปตาม มาตรฐานของโรงเรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของ ผู้รับประโยชน์จากโรงเรียนทุกฝ่าย เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ กำหนดไว้

สรุปผลการสังเคราะห์ความชำนาญ (วิธูโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษา พอสรุปได้ ดังนี้

- ๑) มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการและการนิเทศ
- ๒) พัฒนาและส่งเสริมการนิเทศให้มีคุณภาพ
- ๓) กำหนดนโยบาย เป้าหมายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- ๔) มีจุดประสงค์ในการนิเทศที่แน่นอน การนิเทศหลักสูตรจะต้องกำหนดลงไปให้แน่นอนชัดเจนว่าจะทำอย่างไร
- ๕) การกำหนดนโยบาย แนวทาง หลักการในการนิเทศหลักสูตร
- ๖) การกำหนดวัตถุประสงค์การนิเทศหลักสูตร
- ๗) การกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การนิเทศหลักสูตร

๘) ร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ครูและบุคลากรได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

๙) มีจุดหมายที่จะพัฒนางานคือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีขึ้น

๑๐) พัฒนาและใช้นวัตกรรมกรณีเทศการศึกษามีคุณภาพ

ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปันโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา ควรเป็นอย่างไร

ในเรื่องของนิเทศเป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ ต้องมีความรู้ ความเข้าใจดี คำจะไม่ถูกมองว่าเป็นการจับผิด ไม่มีช่องว่าง^{๒๘๗} มีการนิเทศ มีความคิดทางหลากหลายจากความร่วมมือจากทุกฝ่าย^{๒๘๘} ทำแบบกัลยาณมิตร มีอะไรให้คุยกันได้ ปรับปรุงแก้ไขได้^{๒๘๙} ใช้ความเป็นกัลยาณมิตร^{๒๙๐} มีการออกนิเทศแบบหลายรูปแบบ มีการนิเทศกันเอง มี ผอ. ไปนิเทศ และมีการนิเทศแบบประชุม^{๒๙๑} แนวทางในการปฏิบัติในการนิเทศการศึกษา ดังนี้ (๑) จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ การเรียนการสอนภายในสถานศึกษา (๒) ดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลายและเหมาะสมกับสถานศึกษา (๓) ประเมินผลการจัดระบบและการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา (๔) ติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา (๕) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศภายในเขตพื้นที่การศึกษา^{๒๙๒} บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการนิเทศภายในดังนี้ (๑) การช่วยให้ผู้สอนแต่ละคนทำหน้าที่การสอนให้ได้ผลดี แก้ปัญหาของผู้สอนแต่ละคนทางด้านการสอน ช่วยให้ผู้สอนมีความเจริญงอกงามในวิชาชีพของตนเอง (๒) การเป็นผู้ประสานงานและบริการแก่ผู้สอนทุกคนในด้านการสอน เช่น ช่วยจัดหาหนังสือ วิเคราะห์เนื้อหา วิธีสอน อุปกรณ์ รวมทั้งอำนวยความสะดวกการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (๓) การเป็นวิทยากรที่ดีที่สุดของผู้สอนในทุกโอกาส คือ สามารถให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แจง ชี้แหล่งวิทยาการที่เหมาะสมให้แก่ผู้สอน (๔) การเป็นผู้ประเมินผลการเรียนการสอน และโปรแกรมต่างๆ ของสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น (๕) การเป็นผู้นำที่ดีของสถานศึกษาและชุมชนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเพื่อร่วมมือในด้านการนิเทศภายใน (๖) การช่วยเหลือผู้สอนด้านวิชาการ ได้แก่ ปฐมนิเทศผู้สอนเข้าใหม่ การจัดประชุมก่อนเปิดเรียน การเยี่ยมชั้นเรียนหรือหมวดวิชา การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม การอบรม บรรยาย อภิปราย การสัมมนาในโอกาสต่างๆ การจัดหนังสือ คู่มือต่างๆ ให้การปรับปรุงห้องสมุดให้ใช้ได้อย่างสะดวกทั้งผู้สอนและผู้เรียน การจัดอุปกรณ์สื่อทัศนศึกษาให้ใช้ได้อย่างทั่วถึง และการแนะนำให้ป็นสมาชิกชมรมหรือสมาคมต่างๆ (๗) ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการทำงาน เช่น จัดสวัสดิการให้สร้าง

^{๒๘๗} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์โพธิ์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๘๘} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๘๙} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๙๐} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๙๑} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๙๒} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ความสามัคคีภายในสถานศึกษา จัดสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เอื้อต่อบรรยากาศภายในสถานศึกษาแก่ผู้ร่วมงาน^{๒๙๓} บทบาทและภารกิจของผู้บริหารเกี่ยวกับการนิเทศดังนี้ (๑) บทบาทในการส่งเสริมและจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง สามารถดำเนินงานตามนโยบายได้ถูกต้อง ทำหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียนได้อย่างสมบูรณ์ (๒) บทบาทในการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพครู โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้มีการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี ที่มีประสิทธิภาพนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับครูในโรงเรียน (๓) บทบาทในการจัดประชุมอบรม มีการจัดประชุมอบรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การประชุมปฏิบัติการ การสัมมนาอภิปรายกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ครูมีโอกาสเข้ารับการอบรมในการพัฒนาวิชาชีพ นำทักษะความรู้มาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (๔) บทบาทในการติดตามประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ครูพัฒนาศักยภาพได้ดียิ่งขึ้นการประเมินเพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข ให้เกิดการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ (๕) บทบาทในการใช้กลุ่มโรงเรียน สมาคมวิชาชีพ หรือเครือข่ายเป็นแนวทางเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ครูในโรงเรียนโดยใช้กลุ่มหรือเครือข่ายช่วยเหลือ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การจัดประชุมทางวิชาการ การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน ฯลฯ (๖) บทบาทในการสร้างครุต้นแบบในสาขาวิชาต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดผลการพัฒนาและเป็นแบบอย่างแก่ครูทั่วไป^{๒๙๔} บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศภายในว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีหน้าที่หลักอีกประการหนึ่ง คือ หน้าที่ในการนิเทศการศึกษาเนื่องจากการนิเทศการศึกษาเป็นงานที่แนะนำปรับปรุงให้คณะผู้สอนได้ทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ หากคณะผู้สอนคนใดไม่ได้ปรับปรุงวิธีการสอนของตนเอง ผู้บริหารซึ่งมีพระเดชก็สามารถที่จะลงโทษผู้สอนได้ตามความเหมาะสม เพื่อมิให้บุคคลใดกระทำเป็นแบบอย่างต่อไป^{๒๙๕} การนิเทศภายใน ผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศภายใน คือการเป็นผู้ประสานงานจัดระบบการนิเทศงานวิชาการ การเรียนการสอนภายในสถานศึกษา ส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการทำงาน เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ครูและบุคลากรเหล่านั้นได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น อันจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอนการจัดการศึกษา ทั้งสามารถใช้แก้ปัญหาเหล่านั้นได้^{๒๙๖}

ผลการวิเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสยสัมพันธ์โน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา พอสรุปความได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกัน ของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อช่วยเหลือแนะนำครูให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ เสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนและการปฏิบัติงาน ส่งเสริมประสานความร่วมมือในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน และเสริมสร้างขวัญกำลังใจ โดยยึดถือหลักการดำเนินการ คือ หลักของการมุ่งประโยชน์เพื่อการพัฒนาครู หลักแห่งความร่วมมือ หลักการสร้างสัมพันธ์ภาพบนความเท่าเทียม หลักความเป็นระบบและความต่อเนื่อง และหลักความยืดหยุ่นให้

^{๒๙๓} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนิก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๙๔} สัมภาษณ์ นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๙๕} สัมภาษณ์ นางสาวสุภาภรณ์ ไชรวง, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๙๖} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

อิสระการนิเทศและการบริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เป็นกระบวนการทำงานที่ต้องการประสานกัน เป็นองค์ประกอบของกัน และกันและการดำเนินงานจะส่งผลกระทบต่อกัน ความสัมพันธ์ของการนิเทศและการบริหารการศึกษาเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นการประสานการทำงานร่วมกัน และเป็นองค์ประกอบของกันและกันการนิเทศจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ต้องอาศัยพึงพาการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่ดี ขณะเดียวกันการนิเทศซึ่งช่วยให้ครูได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพสูงขึ้นในการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานก็ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาเช่นกัน จึงเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ช่วยให้การบริหารจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ การนิเทศการศึกษาเป็นศาสตร์ที่มีพัฒนาการในการดำเนินการมาในหลายยุคหลายสมัยในแต่ละยุคก็จะมีแนวคิด ความเชื่อและจุดเน้นในการสถานศึกษาใดที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ในการทำงานและสามารถนำศักยภาพของบุคลากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จ มีความก้าวหน้าสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามความคาดหวังของสังคมได้ การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา โดยผ่านการนิเทศ การศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ การนิเทศการศึกษาเป็นศาสตร์ที่มีพัฒนาการในการดำเนินการมาในหลายยุคหลายสมัยในแต่ละยุคก็จะมีแนวคิด ความเชื่อและจุดเน้นในการดำเนินการที่แตกต่างกันการกำหนดยุคตามคาบเวลาตายตัว เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะพัฒนาการของการศึกษาในบริบทต่างๆ มีความแตกต่างกันอย่างมาก ผู้นิเทศการศึกษาต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญที่จะให้ความรู้ คำแนะนำและชี้แนะแก่ครู ผู้นิเทศ จึงเป็นเหมือนครูของครู ที่มีความรู้ดี มีเทคนิควิธีการสอนที่จะให้คำชี้แนะเพื่อช่วยเหลือครูในสถานศึกษา การพัฒนาการของนิเทศการศึกษามีการพัฒนาเรื่อยมาจนมากระทั่งในยุคปัจจุบันเป็นการนิเทศในยุคประชาธิปไตย มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศมากมาย จุดมุ่งหมายและกระบวนการนิเทศมีการเปลี่ยนแปลงการนิเทศจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับผู้นิเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ของครูและผู้นิเทศ การนิเทศการศึกษาช่วงนี้จึงเป็นการนิเทศที่เน้นการนิเทศการเรียนการสอน ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกรนิเทศการศึกษานั้นเอง การนิเทศจะช่วยในการประสานความร่วมมือของทุกคนเพื่อแก้ปัญหาของตนเองและคนอื่น อันจะเป็นการส่งเสริมวิธีการสอนที่ถูกต้องและป้องกันปัญหาในการสอน ประสานและบูรณาการความพยายามและวิสัยทางการศึกษาทั้งหมดเพื่อให้เกิดการศึกษาดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการสังเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสยสัมพันธ์) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา พอสรุปได้ ดังนี้

- ๑) การนิเทศตามสภาพจริงของการศึกษา
- ๒) สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายและการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างกันของคณะทุกฝ่าย
- ๓) ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดปฏิทินการนิเทศการเรียนการสอน
- ๔) การควบคุมกำกับ ติดตาม การนิเทศงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง

- ๕) ทำปฏิทินหรือตารางการนิเทศการศึกษาชัดเจนเป็นระบบ
 ๖) การสร้างความรู้ความเข้าใจและให้บุคลากรครูเห็นความสำคัญมีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษา
 ๗) ลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องของของผู้นิเทศจะได้มีเวลานิเทศอย่างทั่วถึง
 ๘) มีการจัดอบรมจากผู้เชี่ยวชาญในด้านการนิเทศการศึกษา
 ๙) ควรนิเทศตามสภาพความเป็นจริงและนำผลการนิเทศมาปรับปรุงการเรียนการสอน
 ๑๐) รายงานผลการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข

๒.๒.๘ ผลการวิเคราะห์สังเคราะห์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม

วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ควรเป็นอย่างไร

เราทำตามมาตรฐานของ สมศ ๘ ขั้นตอน โดยการต้องรู้ เข้าใจในเรื่องของตัวมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์มาตรฐาน ๔ มาตรฐาน^{๒๙๗} เป็นระบบที่ให้ความเชื่อถือกับผู้รับบริการ มีส่วนสำคัญคือบริหารให้เป็นระบบ ผลงานและหน่วยงานที่เป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นนี้ก็เป็นที่ยอมรับกับบุคคลภายนอกหรือบุคคลทั่วไป^{๒๙๘} โรงเรียนได้ทำร่วมกับบุคลากร มีการทำแผนพัฒนาเพื่อให้ได้ตามมาตรฐาน^{๒๙๙} การประกันคุณภาพภายในเราได้มีการแบ่งส่วนงานให้ครูทุกคนรับผิดชอบตามหลักสูตร ๔ ตัวชี้วัด ทำเป็นปัจจุบันแล้วตอนนี้^{๓๐๐} มีการทำคำสั่งทุกปี มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกันคุณภาพแบบใหม่ซึ่งมี ๔ ตัว แล้วนำปัญหาอุปสรรคจะเป็นแบบไหน^{๓๐๑} มีการประชุมชี้แจงคุณครูก่อนว่าระบบประกันภายใน ๘ ข้อนี้อันดับแรกเราทำอะไรบ้าง มีการรวบรวมข้อมูล แผนการปฏิบัติการ มีการแตกเป็นโครงการต่างๆ มีการดำเนินการไปตามแผน มีการวัดประเมินผลโครงการ มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา มีการประชุมผู้ปกครองมีการแจ้งให้ทราบเรื่องระบบการประกัน ว่าตอนนี้มีการดำเนินการเรียนการสอน มาตรฐานของการประกันคุณภาพมีการกำหนดไว้อยู่แล้ว ตอนนี้เป็น ๔ มาตรฐาน ดำเนินการเรียนการสอนตาม ๔ มาตรฐาน โดยมีการดำเนินการตามโครงการ ซึ่งแผนโครงการประจำปี ต้องครอบคลุมทั้ง ๔ มาตรฐาน^{๓๐๒} การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพซึ่งเป็นภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องทำอยู่แล้ว การประกันคุณภาพจึงไม่ใช่เรื่องใหม่หรือเป็นเรื่องแปลก

^{๒๙๗} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๙๘} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๒๙๙} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๐๐} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๐๑} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังคร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๐๒} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

แยกไปจากงานปกติ^{๓๐๓} การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าถ้าทำตามกระบวนการที่กำหนดแล้วการศึกษาจะมีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ^{๓๐๔} การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง^{๓๐๕} การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการหรือกลไกใดๆ ที่จะรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของการจัดการศึกษา ให้ได้มาตรฐานและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นับว่าเป็นระบบที่สร้างความมั่นใจต่อสังคม ผู้ปกครอง ประชาชน และสถาบันประกอบการว่าสถาบันการศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนดไว้^{๓๐๖} การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการในการจัดระบบการวางแผน การควบคุม และการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง^{๓๐๗} การประกันคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ต้องดำเนินการด้านการศึกษาให้มีระบบเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องตามเงื่อนไขที่กำหนด เพื่อนำไปสู่คุณภาพการศึกษา และยังต้องพัฒนาหรือรักษาคุณภาพการศึกษาอีกด้วย ทั้งนี้สถานศึกษาต้องประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก โดยดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่ทางราชการประกาศกำหนด^{๓๐๘} การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียนและผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชนและสังคมโดยรวม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการป้องกันไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และผลผลิตไม่มีคุณภาพ^{๓๐๙} การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่า จะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตร และตรงตามความมุ่งหวังของสังคม^{๓๑๐} หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ได้แก่ (๑) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพ ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้า โดยเป้าหมายที่สำคัญ อยู่อยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (๒) การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร

^{๓๐๓} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๐๔} สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๐๕} สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๐๖} สัมภาษณ์ นายวินัย มณี, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๐๗} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๐๘} สัมภาษณ์ นางนภาพรณีย ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๐๙} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๑๐} สัมภาษณ์ นางเจียมรัตน์ ธนะมิตร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

และการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาต้องวางแผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการต่อเนื่องเป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน (๓) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ว่า จะเป็นผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และบุคคลอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องมีผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ^{๓๑๑} หลักการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามแนวทางที่กำหนด แยกเป็นข้อๆ ได้ ดังนี้ (๑) จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (๒) ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาตามปกติ (๓) จัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและการเตรียมการประเมินภายนอก^{๓๑๒} หลักการสำคัญ ของการประกันคุณภาพภายในไว้ดังนี้ (๑) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่บุคลากรของสถานศึกษาได้ร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพ ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา (๒) การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ และการทำงานตามปกติของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา (๓) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาโดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชน ผู้ปกครอง หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล ได้เข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตาม ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุง ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของชุมชน ผู้ปกครอง และสังคมโดยรวม^{๓๑๓} หลักการสำคัญ ของการประกันคุณภาพการศึกษา คือความสามารถในการบริหารจัดการโดยการจัดทำมาตรฐานการศึกษาให้ได้และจัดให้มีการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป เพื่อมุ่งสู่คุณภาพการศึกษาที่เป็นเลิศ^{๓๑๔} หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ (๑) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพ ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้าโดยเป้าหมายสำคัญ อยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (๒) การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ ๑ ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผนตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบมีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน (๓) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่

^{๓๑๑} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๑๒} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๑๓} สัมภาษณ์ นางพิมพ์วิมล นิธิจิราชาติ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๑๔} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด เป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ^{๓๑๕} หลักการประกันคุณภาพการศึกษา คือ ระบบตามแบบแผนที่กำหนดไว้โดยมีการควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ จนทำให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพ และมาตรฐานของดัชนีชี้วัดระบบและกระบวนการผลิต ผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยเป้าหมายที่สำคัญ อยู่ที่ว่าพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน^{๓๑๖}

ผลการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน พอประมวลได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในการบริหารจัดการ และการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการ การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษามีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้น จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้า โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผนตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนา

^{๓๑๕} สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สังสร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๑๖} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

คุณภาพการทำงาน การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษาโดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผลพัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ เป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานและพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์ให้ผู้รับบริการทางการศึกษาว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุขเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สถานศึกษาและหน่วยงานที่กำกับดูแล เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนท้องถิ่นมีข้อมูลที่จะช่วยตัดสินใจในการวางแผนและดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายมีข้อมูลสำคัญในภาพรวมเกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาทุกระดับทุกสังกัด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวนโยบายทางการศึกษาและการจัดระบบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย “ระบบการประกันคุณภาพภายใน” และ “ระบบการประกันคุณภาพภายนอก” เพื่อใช้เป็นกลไกในการผดุงรักษาคุณภาพและมาตรฐานของการศึกษา การประกันคุณภาพภายใน เป็นการสร้างระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย เป้าหมายและระดับคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดโดยสถานศึกษาและหรือหน่วยงานต้นสังกัด โดยหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษากำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานการประกันคุณภาพการศึกษาประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

สรุปผลการสังเคราะห์วิสัยทัศน์ (จกขุม) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน พอสรุปได้ ดังนี้

- ๑) สถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- ๒) การวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพ การศึกษาให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา
- ๓) ดำเนินการพัฒนางานตามแผนประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- ๔) การดำเนินการพัฒนางานตามแผนติดตามตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- ๕) นำผลการประเมินคุณภาพในสถานศึกษามาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๖) การวางแผนและการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบและการ ประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนการทบทวนการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์

๗) การดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

ความชำนาญ (วิธวิธี) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ควรเป็นอย่างไร

เราต้องเดินตามระบบตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานเพื่อให้ครบกระบวนการตามมาตรฐานได้รับการยอมรับจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตามมาตรฐานนั้นและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้รับทราบ ผู้ที่เกี่ยวข้องในที่นี้คือด้านการบริหารสถานศึกษา ตัวแทนครู เครือข่ายผู้ปกครองต้องได้รับการยอมรับ และมีมติเป็นเอกฉันท์นี่คือมาตรฐาน แล้วนำมาจัดทำแผนพัฒนา มาจัดทำข้อมูลสารสนเทศ แล้วนำแผนมาปฏิบัติ และนำแผนมาพัฒนาเพื่อให้เกิดการต่อเนื่อง จนมาถึงกระบวนการขั้นตอนเป็นข้อๆ ไปทำตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบเพื่อเกิดความเป็นระบบเป็นขั้นตอน การมีส่วนร่วม เพื่อสร้างตัวชี้วัดที่ได้มาข้อมูลของแต่ละระดับชั้น^{๓๑๗} กระทรวงประกาศทำตามกระทรวง ๔ มาตรฐาน โรงเรียนได้ทำร่วมกับบุคลากร มีการทำแผนพัฒนาเพื่อให้ได้ตามมาตรฐาน^{๓๑๘} เราได้การรับรองจาก สมส ครั้งที่ ๓ และรอการประเมินครั้งที่ ๔ คือ เป็นระบบที่ทางโรงเรียนให้ความสำคัญมาก ในปัจจุบันก็ได้มีการทำอยู่^{๓๑๙} มีการแบ่งงานกันรับผิดชอบ^{๓๒๐} เราจะใช้การพัฒนาระบบแบบวงจร PDCA เราตั้งแผนปฏิบัติการไว้มีการแบ่งกิจกรรมกันว่ากิจกรรมโครงการแต่ละโครงการมีความสอดคล้องกับท่านใดบ้างที่ต้องรับผิดชอบและเข้ากับระบบคุณภาพมาตรฐาน ๔ ตัว เข้าตัวไหนแล้วเราก็กดำเนินการไป กิจกรรมวันสำคัญ มาเข้าในที่ประชุม ว่ามีความคืบหน้าอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร^{๓๒๑} การประกันคุณภาพภายในว่าเป็นการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น^{๓๒๒} การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนควรดำเนินการ ดังนี้ (๑) การศึกษาและเตรียมการตั้งคณะทำงาน (๒) การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา การจัดทำฐานข้อมูล การจัดทำมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียน การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนที่มีแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนที่เอื้อต่อการประเมินภายในและภายนอก (๓) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ทบทวนแผน พัฒนาบุคลากร จัดสิ่งอำนวยความสะดวกดำเนินการ นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล (๔) การตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (เป็นการประเมินภายใน) เตรียมการ ตรวจสอบ / ประเมิน สรุป รายงาน (๕) การพัฒนาและปรับปรุง (๖) การเตรียมการรับการประเมินจากหน่วยงานที่รัฐกำหนด (เป็นการประเมินภายนอก)^{๓๒๓} แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามแนวคิด Edwards Deming ได้นำมาเผยแพร่ คือวงจร PDCA (Plan-Do-

^{๓๑๗} สัมภาษณ์ นางนภาพรณีย ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๑๘} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๑๙} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๒๐} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนิก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๒๑} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๒๒} สัมภาษณ์ นายวินัย มะณี, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๒๓} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

Check-Act) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๔ ขั้นตอนดังนี้ (๑) การวางแผน (P-Plan) เป็นการเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผน จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายแนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงานระยะเวลาและทรัพยากรที่ต้องใช้เพื่อทำงานให้บรรลุงานในส่วนนี้ของสถานศึกษา คือ ธรรมนูญสถานศึกษาหรือแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งจะประกอบด้วยแผนงาน งาน / โครงการต่างๆ ที่สถานศึกษาจะดำเนินการเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ (๒) การปฏิบัติตามแผน (D-Do) เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากการวางแผน กล่าวคือผู้เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้เป็นไปตามลักษณะงานห้วงเวลา และความรับผิดชอบ โดยผู้บริหารอาจต้องนิเทศ แนะนำกำกับติดตามหากพบปัญหาอุปสรรคอะไรก็คอยแนะนำช่วยเหลือให้งานทั้งปวงได้เป็นไปตามที่ตั้งความหวังไว้ (๓) การตรวจสอบประเมินผล (C-Check) เป็นการประมาณค่าการดำเนินงานว่าเด่นด้อยดี ไม่ดี มากน้อยแค่ไหน เพียงใดโดยการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ กับสิ่งที่ทำได้จริง ถ้าสิ่งที่ทำได้จริงมากกว่าที่คาดหวังเอาไว้ ก็แสดงว่าดี ประสบผลสำเร็จ แต่ถ้าสิ่งที่ทำได้จริงน้อยกว่าที่คาดหวังเอาไว้ ก็แสดงว่าไม่ดี ต้องปรับปรุงแก้ไข การประเมินในขั้นตอนนี้มุ่งที่จะได้ทราบสภาพการดำเนินงานจริงว่าเป็นไปแค่ไหน จะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ผลจากการประเมินจึงมุ่งเพื่อการพัฒนางานมากกว่าการจับผิดผู้ปฏิบัติ (๔) การปรับปรุง (A-Act) เป็นการนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงเพื่อพัฒนางาน กล่าวคือถ้าผลการปฏิบัติในห้วงเวลาที่ผ่านมายังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ก็ต้องแสวงหาวิธีดำเนินการที่เหมาะสมกว่าเดิม แต่ถ้าผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายแล้วให้ดำเนินการต่อไปก็จะเปลี่ยนเป้าหมายให้สูงขึ้นจะได้เป็นการท้าทายการทำงานของบุคลากร และเป็นการสร้างหลักประกันว่าการดำเนินงานในองค์กรมีแต่พัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีหยุดอยู่กับที่ การดำเนินงานตามวงจร PDCA จะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องเช่นเดียวกัน เมื่อปฏิบัติกิจกรรมในขั้นที่ ๑ เสร็จ ก็ต่อไป ขั้นที่ ๒ ขั้นที่ ๓ และขั้นที่ ๔ เมื่อครบรอบหนึ่งในขั้นที่ ๔ แล้วก็จะขึ้นขั้นที่ ๑ ในรอบต่อไปอีก วนเวียนอยู่เช่นนี้^{๓๒๔} การประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานเป็นสองขั้นตอน คือ ขั้นประกันคุณภาพการศึกษาและขั้นรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ในขั้นประกัน คุณภาพการศึกษาถือว่าเป็นกิจกรรมการบริหารและควบคุมภายในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความมั่นใจในคุณภาพการศึกษาที่ได้รับมีแนวทางปฏิบัติ ๔ ขั้นตอน ดังนี้ (๑) การจัดทำแผนพัฒนา หรือธรรมนูญโรงเรียนเพื่อทราบทิศทางนโยบายเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งเป็นความต้องการที่จะทำให้สำเร็จในอนาคต รวมทั้งกรอบของงานแต่ละกลุ่ม (๒) การดำเนินงานตามรายงาน หรือธรรมนูญโรงเรียนเป็นการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ลงมือปฏิบัติตามแผนรวมทั้งอำนวยความสะดวก การช่วยเหลือแนะนำ เพื่อให้งานดำเนินการตามกรอบที่กำหนด (๓) การติดตามและตรวจสอบ ปรับปรุงการดำเนินงาน เป็นการควบคุม กำกับตรวจสอบและประเมินผลการทำงาน นำผลการตรวจสอบและประเมินผล แก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อพัฒนาต่อไป (๔) การประเมินตนเอง เป็นการประเมินเพื่อสรุปสภาพและผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโรงเรียน ตามแผนพัฒนาหรือธรรมนูญโรงเรียนว่าประสบผลอย่างไรเป็นไปตามที่คาดหวังหรือวางไว้หรือไม่ อธิบายได้อย่างไร และจะดำเนินการต่อไปอย่างไร^{๓๒๕}

^{๓๒๔} สัมภาษณ์ นางนภาพรณิ ยอดดำเนิน, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๒๕} สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาประกอบด้วยภาระงานที่สถานศึกษาต้องดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบใน ๘ เรื่อง คือ (๑) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ (๒) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา (๓) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (๔) การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (๕) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา (๖) การประเมินคุณภาพการศึกษา (๗) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (๘) การผดุงระบบประกันคุณภาพ^{๓๒๖}

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาประกอบด้วย การดำเนินการโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ๘ ประการดังนี้ (๑) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา (๒) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ (๓) การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา (๔) การดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษา (๕) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา (๖) การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด (๗) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (๘) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง^{๓๒๗}

ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประกอบด้วยขั้นตอนในการพัฒนาระบบอยู่ ๘ ขั้นตอน ซึ่งผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ และดำเนินการพัฒนาระบบต่างๆ เหล่านี้ให้เป็นวัฒนธรรมและวิถีชีวิตการทำงานตามปกติของบุคลากรในสถานศึกษา ประกอบด้วย (๑) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ได้แก่ การสร้างระบบการจัดการข้อมูลคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่สามารถใช้ตัดสินใจวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในระดับ เช่น สารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา สารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน สารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและสารสนเทศตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษา (๒) การพัฒนามาตรฐานการศึกษาซึ่งบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ได้ร่วมกันกำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ที่ใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพ และแนวทางในการบริหารจัดการของสถานศึกษา (๓) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการจัดแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและข้อจำกัดของสถานศึกษา รวมถึงต้องเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษาด้วย ทั้งนี้ เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดการยอมรับร่วมกันพร้อมทั้งนำไปสู่การปฏิบัติเป็นแผนโครงการ หรือกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา (๔) การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการนำแผนการพัฒนาสู่การปฏิบัติผู้บริหารจะต้องแสวงหาวิธีการให้บุคลากรทุกคนเกิดความตระหนักยอมรับ และมีพันธะผูกพันต่อเป้าหมาย และแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำพร้อมติดตามกำกับอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานของสถานศึกษาบังเกิดผลสัมฤทธิ์ตามแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ มาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ความสำเร็จที่กำหนดไว้ (๕) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การตรวจสอบและทบทวนผลการดำเนินงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลของบุคลากรในสถานศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดเป็นการติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งควรจะได้ดำเนินการตามระยะเวลาต่างๆ ที่เหมาะสมและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง (๖) การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นการนำ

^{๓๒๖} สัมภาษณ์ นางเจียมรัตน์ ธนะมิตร, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๒๗} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อร่วมกันประเมินความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการของสถานศึกษา อันจะได้เป็นสารสนเทศเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาและการจัดสรรทรัพยากรของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล (๗) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นการนำเสนอข้อมูลผลการประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของสถานศึกษาให้บุคลากรภายในสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดชุมชนและสาธารณชนได้รับทราบระดับความสำเร็จ ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาของสถานศึกษาในโอกาสต่อไป (๘) การผดุงรักษาระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อเป็นการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามแนวทางบริหารคุณภาพหรือวงจร PDCA^{๓๒๘} ขั้นตอนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย (๑) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (๒) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพตามมาตรฐาน (๓) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ (๔) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาของสถานศึกษา (๕) จัดให้มีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา (๖) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานของสถานศึกษา (๗) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน (๘) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพราะหากดำเนินงานโดยยึดหลักระบบประกันคุณภาพที่มุ่งเป้าหมายไปยังผู้เรียนสถานศึกษาก็จะบรรลุผลได้โดยไมยาก^{๓๒๙} การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา คือ ขั้นตอนของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพ การประเมินและรับรองคุณภาพ การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพ และการประเมิน และรับรองคุณภาพ^{๓๓๐}

ผลการวิเคราะห์ความชำนาญ (วิธวิธี) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน พอประมวลได้ ดังนี้

คุณภาพการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างทรัพยากรที่มีคุณค่า การศึกษาที่มีคุณภาพจะนำไปสู่ การพัฒนาประเทศ ทุกประเทศจึงมีมาตรการในการดำเนินการจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพ การประกันคุณภาพการศึกษานับได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการวางแผนและการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบและการประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนการทบทวนการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้น สถาบันต่างๆ จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบัน

^{๓๒๘} สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๒๙} สัมภาษณ์ นางพิมพ์วิมล นิธิจิราดิ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๓๐} สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับคณะวิชา ซึ่งเป็นระดับที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการเรียนการสอน การสร้างองค์ความรู้ และการบริการวิชาการแก่สังคม การพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพในระดับนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งการพัฒนาจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ว่ามีปัจจัยใดบ้างทั้งด้านบุคลากร ด้านองค์การและการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพ เพื่อนำปัจจัยเหล่านั้น ไปสู่การส่งเสริมสนับสนุนเพื่อการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารคณะและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้สถาบันควรมีการส่งเสริมภาวะผู้นำในระดับคณะวิชา ซึ่งแม้ว่าค่าเฉลี่ยในด้านนี้จะอยู่ในระดับมากอยู่แล้วก็ตามแต่สิ่งที่ควรเพิ่ม คือ ทักษะในการบริหารเพื่อสามารถให้คำชี้แนะแก่บุคลากรในคณะวิชา สำหรับในด้านการมีส่วนร่วมควรส่งเสริมให้บุคลากรในคณะวิชา มีบทบาทในการประเมิน ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงผลการดำเนินงานประกันคุณภาพ การใช้ข้อมูลผลการประเมินเพื่อการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายแผนงานหรือโครงการของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้ดำเนินการตามภารกิจ มีทิศทางที่ชัดเจน และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อนการบริหารหรือดำเนินการใดๆ ของสถานศึกษาจึงต้องมีการกำหนดนโยบายแผนงานหรือโครงการเป็นกรอบทิศทางในการบริหารหรือดำเนินงาน โดยผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการประเมินเพื่อการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา มาพิจารณาว่าจากผลการประเมินมีจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรค และแนวทางปรับปรุงพัฒนางานของสถานศึกษาในเรื่องใดบ้าง ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องต้องศึกษาสารสนเทศให้ครบถ้วน และนำมาประเมินความต้องการจำเป็นจัดลำดับความสำคัญของปัญหา เพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายแผนงาน และโครงการของสถานศึกษา เพื่อเตรียมแก้ไขปัญหาในการศึกษาต่อไปการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแห่งหนึ่งเมื่อปีที่ผ่านมา พบว่าตัวบ่งชี้ที่ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ ได้แก่ ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมผนวกกับการนำบริบทและภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอในสภาพใ้การใช้การได้ดีมีแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน สำหรับตัวบ่งชี้ที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับต้องปรับปรุงคือ ครูมีการศึกษาวิจัยและพัฒนากิจการการเรียนรู้ ในวิชาที่ตนรับผิดชอบและใช้ผลในการปรับการสอน จากผลการประเมินดังกล่าวผู้บริหารโรงเรียนสามารถใช้ข้อมูลผลการประเมินนี้เป็นแนวทางในการจัดปัจจัยโดยเพิ่มสื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้งบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน อาจจัดทำโครงการพัฒนาครู ให้มีความรู้ความเข้าใจในการวิจัยและพัฒนากิจการการเรียนรู้ในวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ อาจตั้งเป้าหมายให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน อย่างน้อย ปีละ ๑ เรื่อง รวมทั้งอาจใช้ข้อมูลการประเมินนี้เป็นข้อมูลและหลักฐานที่มีเหตุผลในการขอรับการสนับสนุนด้านปัจจัยของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องได้ด้วยในระหว่างดำเนินการดำเนินงานตามนโยบายแผนงานหรือโครงการของสถานศึกษาผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามนโยบายแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ปัญหาอุปสรรคจุดเด่น จุดด้อยของกระบวนการหรือวิธีการดำเนินงานจึงต้องมีการประเมินกระบวนการ ความก้าวหน้าของการดำเนินงาน หรือปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และใช้ข้อมูลผลการประเมินดังกล่าวนี้เพื่อประกอบการตัดสินใจในการปรับแผน กระบวนการทำงาน ความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในด้าน

มาตรฐานด้าน และการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสติปัญญา ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา การนิเทศภายใน กำกับติดตาม ตรวจสอบและนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ จัดระบบข้อมูลสารสนเทศ และใช้สารสนเทศในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา นำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องจากผลการประเมินดังกล่าวผู้บริหารโรงเรียนสามารถใช้ข้อมูลผลการประเมินนี้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานในการศึกษาต่อไปได้โดยมอบหมายให้ครูและผู้เกี่ยวข้องได้นำผลการประเมินภายในและผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาใช้ในการจัดทำโครงการพัฒนาครูในด้านการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ ที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน โครงการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาผู้บริหารจัดให้มีการนิเทศภายใน กำกับติดตาม ตรวจสอบเป็นประจำทุกเดือน และให้นำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนและให้รายงานผลการดำเนินงานให้กับที่ประชุมครูประจำเดือนเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ โครงการปรับปรุงระบบข้อมูลสารสนเทศจัดทำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

สรุปผลการสังเคราะห์ความชำนาญ (วิธวิธี) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน พอสรุปได้ ดังนี้

- ๑) นโยบายและแผนงานประกันคุณภาพ
- ๒) โครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการประกันคุณภาพ
- ๓) การติดต่อสื่อสารภายในหน่วยงาน
- ๔) ความรู้ความเข้าใจด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
- ๕) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพ
- ๖) แรงจูงใจในการดำเนินการประกันคุณภาพ
- ๗) ภาวะผู้นำของผู้บริหารคณะกรรมการประกันคุณภาพ
- ๘) จัดระบบโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการประกันคุณภาพในสถานศึกษา
- ๙) กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตาม

มาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของสถานศึกษา

๑๐) วางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

๑๑) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๑๒) เตรียมความพร้อมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษา พร้อมदानทรัพยากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการประเมินผลภายใน

ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปันโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ควรเป็นอย่างไร

ต้องมีการมีส่วนร่วมให้ทุกคนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในระบบการประกันคุณภาพภายใน มีการประเมินคุณภาพภายใน มีความเข้าใจในระบบงาน ไม่มีการปฏิเสธงาน มีการสร้างความพึงพอใจ เอาไปชี้แจง ให้ครู ผู้ปกครอง สถานศึกษา^{๓๓๑} มีการติดตามตลอด มีการพัฒนาไปตามมาตรฐาน และดูแลกันอย่างต่อเนื่อง^{๓๓๒} มีการชี้แจงที่มาที่ไป อย่างการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ เราต้องมาชี้แจง เพราะเราต้องมีการนำข้อมูลข่าวสารมาให้กับครูให้เค้าได้รับรู้ข่าวสารที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไรมาก่อนนี้หลักสูตรเปลี่ยนไปแล้วนะ มี ๔ ตัวชี้วัด มี ๔ มาตรฐาน^{๓๓๓} มีการประชุมร่วมกันคิดแนวทาง^{๓๓๔} มีการพัฒนาระบบตั้งแต่ต้นปีการศึกษา มีการวางแผนว่าปีหน้าเราจะมีโครงการอะไร มีส่วนร่วม มีหน้าที่ในการรับผิดชอบ^{๓๓๕} ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความตระหนักเข้ามามีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำ ทั้งจะต้องมีการทำงานเป็นทีม โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องได้รับการเตรียมพร้อมให้มองเห็นคุณค่าและมีความรู้เข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา โดยมีการติดตามกำกับและดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ^{๓๓๖} บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ดังนี้ คือ ผู้บริหาร มีบทบาทในการบริหารจัดการ ส่งเสริมและสนับสนุน อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลให้มีการประกันคุณภาพภายในที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมโดยผู้บริหารควรเป็นแกนนำในการจัดทำแผน รวมทั้งกำกับติดตามให้มีการดำเนินการตามแผนการนำผลจากการประเมินตนเองมาใช้ปรับปรุงสถานศึกษาและรายงานให้สาธารณชนรับทราบ^{๓๓๗} แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาดังนี้ (๑) จัดระบบโครงสร้างองค์กรให้รองรับการจัดการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (๒) กำหนดเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (๓) วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา (๔) ดำเนินพัฒนางานตามแผนและติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (๕) ประสานความร่วมมือกับเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา (๖) ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา

^{๓๓๑} สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๓๒} สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๓๓} สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปิ๋ว นิธิจิราดิ, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๓๔} สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๓๕} สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๓๖} สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๓๗} สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

เพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา (๗) การประสานกับสำนักรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นหลักฐานการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง^{๓๓๘} บทบาทของผู้บริหารกับการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารต้องมีลักษณะของผู้นำแบบประชาธิปไตย จะให้ความสำคัญ ให้เกียรติและเคารพ ในศักดิ์ศรีของผู้ร่วมงาน ยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นร่วมแก้ปัญหาและร่วมตัดสินใจ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ มีความซื่อสัตย์จริงใจ มีความสามารถกระตุ้น และจูงใจให้เกิดความรักและความผูกพันในสถานศึกษา และดำเนินการอย่างต่อเนื่องรวมทั้งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา โดยมีการติดตามกำกับและดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ^{๓๓๙}

ผลการวิเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปັນโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน พอประมวลได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแผนปฏิบัติการประจำปี ของสถานศึกษาเสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนดสถานศึกษาจะต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา เช่นสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผลการประเมินคุณภาพด้านผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษานับได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการวางแผนและการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบและการประเมินผลการดำเนินงานตลอดจนการทบทวนการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพและภาวะผู้นำของผู้บริหาร ปัจจัยด้านองค์การและการบริหาร ได้แก่ นโยบายและแผนงานประกันคุณภาพ โครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการประกันคุณภาพ การติดต่อสื่อสารภายในหน่วยงาน วัฒนธรรมองค์กรและการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดและมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จด้านการประกันคุณภาพสำหรับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการนั้นถือเป็นปัจจัยสำคัญ จึงได้มีการกำหนดไว้ในหลักการของการประกันคุณภาพที่ให้เป็นความร่วมมือของคนทุกระดับในองค์กรเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร และได้มีการศึกษาถึงประเด็นที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพส่งเสริมให้มีการทบทวนมาตรฐานการศึกษาต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีเพื่อให้สามารถดำเนินการให้บรรลุตามมาตรฐาน จัดทำแผนร่วมกันโดยนำข้อมูลในปที่ผานมา ร่วมวิเคราะห์ด้วย และส่งเสริมให้มีการประชุม/อบรมแก่บุคลากรทุกฝ่ายแล้วแต่งตั้งในรูปของคณะทำงานให้ครอบคลุม สถานศึกษาควรจัดระบบการตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบมีความต่อเนื่องและส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง

^{๓๓๘} สัมภาษณ์ นางสาวมลลิกา สิงห์สม, วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

^{๓๓๙} สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

ตลอดจนผู้ปกครองตัวแทนในชุมชนมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากร เสียหน้า โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ต้องทำให้การประกัน คุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนใน สถานศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษาโดย สถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผนตรวจสอบ ประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบที่มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนา คุณภาพการทำงาน การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหาร ครูอาจารย์และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษาโดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียนชุมชน เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผลพัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามี คุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ ผู้บริหารกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการ ควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผนและ ดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนา สถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้ เป็นไปตามเป้าหมายและ มาตรฐานการศึกษาเมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้วหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและต้น สังกัดก็เข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุง สถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาที่มีความอุ่นใจ และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

สรุปผลการสังเคราะห์ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปັນโน) ในการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน พอสรุปได้ ดังนี้

- ๑) จัดให้มีการอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดผล
- ๒) ศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรให้เข้าใจเพื่อเป็นแนวทางในการวัดผลและ ประเมินผล
- ๓) วัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงการเรียน การสอน
- ๔) ดำเนินการประเมินให้มีคุณภาพ ได้ผลการประเมินที่น่าเชื่อถือ ใช้กระบวนการ ประเมินที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงรวมทั้งดำเนินการประเมินให้เสร็จ ทันเวลา ทันท่วงทีการนำไปใช้ประโยชน์
- ๕) สถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- ๖) คุณภาพการปฏิบัติงานของครูและผู้นำเทศจะสูงขึ้น เมื่อสัมพันธภาพของครู และผู้นำเทศมีลักษณะของความเป็นเพื่อนและอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ ความร่วมมือ การเคารพและความมั่นใจซึ่งกันและกัน
- ๗) นำผลการประเมินคุณภาพในสถานศึกษามาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง
- ๘) พัฒนามาตรฐานการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน

- ๙) ทำแผนพัฒนาสู่การปฏิบัติโดยใช้โครงการต่างๆ มาพัฒนา
- ๑๐) ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพโรงเรียน
- ๑๑) การมีส่วนร่วมในการจัดทำมาตรฐานการศึกษาให้ครอบคลุมเป็น

มาตรฐาน

- ๑๒) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- ๑๓) ส่งเสริมให้มีการทบทวนมาตรฐานการศึกษาต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เพื่อให้สามารถดำเนินการให้บรรลุตามมาตรฐาน
- ๑๔) การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
- ๑๕) ประสานงาน กำกับดูแลช่วยเหลือสนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงเป็นทีม โดยการตั้งคณะกรรมการพิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหารซึ่งฝ่ายที่รับผิดชอบงานใดควรเป็นกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาและประเมินคุณภาพงานนั้น

๔.๒ ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑. ยกร่างรูปแบบ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการดำเนินงานในขั้นตอนที่ ๑ ในการสร้างรูปแบบผู้วิจัยมีการดำเนินการ ดังนี้

๑) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ ทั้งหมดจำนวน ๙ โรงเรียน สัมภาษณ์ภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ๗ ด้าน และหลักทศตยาปณิกสูตร เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาใช้ในการร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๒) ใช้แบบสอบถามผู้บริหาร และครูผู้สอนที่เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลในการร่างรูปแบบ

๓) ใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๑ รูป/คน เพื่อให้ได้มูลและข้อเสนอแนะไปปรับปรุงในการร่างรูปแบบต่อไป

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ที่รับผิดชอบทางด้านวิชาการโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำในจังหวัดนครสวรรค์ ปรากฏว่างานวิชาการ ๗ ด้าน และทศตยาปณิกสูตร นำมายกร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ดังต่อไปนี้

๑. การบริหารจัดการหลักสูตร

๑.๑ วิสัยทัศน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

๑) การบริหารจัดการหลักสูตร สร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน สร้างหลักสูตรของสถานศึกษาของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

๒) การจัดทำหลักสูตรให้ผู้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา

๓) พัฒนาความรู้ความสามารถ ความชำนาญในหลักสูตร

๔) มีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทนต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลง

๕) การพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

๖) ตั้งผู้เชี่ยวชาญในการให้คำแนะนำในการจัดทำหลักสูตร

๗) การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธมีการบูรณาการทางด้านหลักสูตรเพื่อให้เกิดความหลากหลาย พร้อมกับให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมให้โอกาสได้แสดงความคิดเห็น

๘) ผู้บริหารสร้างเข้าใจความต้องการของครูและนักเรียน เพื่อนำแนวความคิด ข้อเสนอแนะของทุกฝ่ายมาบูรณาการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาหลักสูตร

๙) ผู้บริหารมุ่งให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตร เพื่อนำไปสู่แนวคิดของการสร้างวัฒนธรรมให้ทุกคนรู้สึกถึงตัวเองได้เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการหลักสูตร

๑๐) ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีการร่วมกันพัฒนา ร่างหลักสูตร ปรับปรุงทางด้านวิสัยทัศน์ ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ตัวนักเรียน และความต้องการของผู้เรียน โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

๑๑) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรมีการสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในการทำงานในด้านหลักสูตรให้ทันสมัยปรับใช้กับพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

๑๒) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานไปศึกษาดูงาน หรือ ร่วมประชุมสัมมนาเพื่อรับการถ่ายทอดความคิดใหม่ๆ นำมาพัฒนาการทำหลักสูตรให้เกิดความทันสมัย

๑๓) ในการปฏิบัติงานด้านหลักสูตรนั้นผู้บริหารเล็งเห็นถึงความสำคัญ และส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการหลักสูตร ร่วมคิดโครงการกิจกรรมของกลุ่มงานทางด้านหลักสูตรของโรงเรียน

๑๔) ผู้บริหารให้ผู้มีส่วนร่วมและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผน ร่วมกำหนดแผนหลักสูตร ทั้งระยะสั้น และระยะยาว

๑๕) มีการจัดสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น พัฒนาการเรียน โดยการส่งเสริมให้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย ส่งเสริมให้มีการสร้างสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีการเรียนรู้ เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้

๑๖) มีการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีการจัดทำเป็นหลักสูตรของโรงเรียน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยให้เหมาะสมกับบริบทของสภาพการเปลี่ยนแปลง

๑๗) มีการส่งเสริมให้มีการอบรมพัฒนาความรู้ด้านหลักสูตร จัดให้มีการอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แล้วกลับมาถ่ายทอดความรู้ให้กับคณะครู เพื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย

๑๘) สนับสนุนให้มีการพัฒนาหลักสูตรทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดย คณะกรรมการ ตัวแทนผู้ปกครองเป็นคณะทำงาน เพื่อให้สอดคล้องต่อความต้องการของเด็ก ผู้ปกครอง และคณะกรรมการ

๑๙) มีการรวมกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในสภาพพื้นที่และความเป็นอยู่ของชุมชนที่ใกล้เคียงกัน ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

๑.๒ ความชำนาญ (วิรุโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

๑) การบริหารจัดการหลักสูตรมีความสามารถ ความรู้ ความชำนาญ ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมต่อความเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่างๆ ได้

๒) เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้นำทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน

๓) เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๔) เป็นผู้ที่มีทักษะสามารถแสวงหาความรู้ โดยประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง อาชีพที่สามารถประกอบได้หลังสำเร็จการศึกษา

๕) การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักการ และจุดหมายของหลักสูตร และการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

๖) การบริหารกิจกรรมนักเรียนให้ตอบสนองหลักสูตรและสร้างเสริมหลักสูตรให้เป็นผลสมบูรณ์

๗) จัดแผนการเรียนให้สนองจุดมุ่งหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตร โดยคำนึงถึงความพร้อมด้านอาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และทรัพยากรของท้องถิ่น

๘) ส่งเสริมให้ครูนำวิธีการสอนแบบต่างๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา พร้อมทั้งให้ครูรู้จักนวัตกรรมการศึกษามาใช้ และเน้นให้ครูจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรม

๙) มีความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร

๑๐) จัดครูเขาสอนให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจความถนัด และประสบการณ์เพื่อจะได้จัดมวลงประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑๑) ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่างและประชุมวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อพิจารณาหาจุดประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาในแต่ละวิชา ตลอดจนเพื่อพิจารณาวางแผนการใช้แผนการสอนให้เหมาะสม

๑.๓ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมพันธ์) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

๑) การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

๒) จัดประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผนบริหารวิชาการโดยศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาและแผนกลยุทธ์เป็นข้อมูลในการวางแผน

๓) การมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษาวางแผนพัฒนาหลักสูตร เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนสถานศึกษา

๔) การวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู ในการจัดหาสื่อภายในและภายนอก

๕) ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักสูตรแกนกลาง เพื่อทำความเข้าใจเป้าหมายแนวทางในการปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้นถึงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

๖) การจัดหลักสูตรที่หลากหลายตามความเหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

๗) พัฒนาหลักสูตรที่สร้างขึ้นด้วยความร่วมมือของชุมชนของโรงเรียน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมจัดทำหลักสูตร จัดกิจกรรมสื่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่หลากหลายสอดคล้องกับพื้นที่

๘) ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรให้นักเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครองและคนในชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตรและรับความร่วมมือที่ดีจากบุคคลทั้งในและนอกโรงเรียน

๒. ด้านการจัดการเรียนรู้

๒.๑ วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้

๑) สร้างเนื้อหาบทเรียน หรือสาระเนื้อหาประกอบการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในรายวิชาที่ตนเองสอนอย่างอิสระ โดยเนื้อหาสาระเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชั้นโดยไม่บังคับทุกคนเพียงแต่ให้เป็นไปตามความสามารถของครูแต่ละบุคคล หรือรวบรวมเนื้อหาให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้

๒) ผู้บริหารมุ่งเน้นให้ครูสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนด้วยตัวเอง

๓) ส่งเสริมการสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้มีการศึกษาเพิ่มเติม

๔) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์

๕) ผู้บริหารให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู คณะกรรมการ เครือข่ายต่างๆ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้กับโรงเรียน และเป็นวิทยากรในวิชาต่างๆ ตามความเหมาะสม

๖) ผู้บริหาร ครู จัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน

๗) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการใช้สื่อเทคโนโลยี ทั้งคอมพิวเตอร์เพื่อสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต จัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม และเรียนรู้ด้วยตนเอง

๘) จัดแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษา จัดการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาวิชาผสมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์

๑๑) การสร้างบรรยากาศแห่งความรักความศรัทธา ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน สร้างนิสัยช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นสร้างความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

๑๒) มีการกำหนดนโยบายและแผนการจัดการเรียนรู้

๑๓) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน

๒.๒ ความชำนาญ (วิธวิธี) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้

๑) การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน/ประสบการณ์การเรียนรู้ยึดหลักความถนัดและความสนใจ เหมาะสมแกวัย และศักยภาพของผู้เรียน

๒) การเรียนการสอนมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญจึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๓) มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนโดยเน้นความรู้ คุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและบูรณาการความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างสมดุล

๔) พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

๕) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

๖) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

๗) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

๘) กระบวนการเรียนรู้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหน่วยงาน

๙) ในการปฏิบัติการสอนมีการจัดการทางด้านประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยสอดคล้องกับบริบทสังคมในปัจจุบัน ครูควรมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะสามารถปรับตัวกับสภาพแวดล้อมได้

๑๐) การจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องตามแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนถนัด

๑๑) ฝึกทักษะและกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ใช้ความรู้โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ

๒.๓ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้

๑) พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

๒) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

๓) การมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร ครูวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๔) การมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร ครู ปฏิบัติตามแผน

๕) การนิเทศ กำกับติดตาม การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนโดยผู้บริหาร

๖) การมีส่วนร่วมระหว่างผู้ปกครอง ชุมชนในการรับรู้และประเมินความพึงพอใจ ของครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็ก

๗) ผู้บริหาร ครู ร่วมกันในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และตั้งเป้าหมาย โดยรวมการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนให้ชัดเจน

๘) ในส่วนของครูมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันภายในโรงเรียนเป็นการเรียนรู้ร่วมกันภายในโรงเรียน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๙) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง จากความรู้ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับผู้อื่น

๑๐) การพัฒนาทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น อภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองด้วยความเข้าใจ

๓. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

๓.๑ วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

๑) ผลิตสื่อการสอนและการใช้สื่อการสอนต่างๆ ที่มีความหลากหลาย

๒) จัดหาสื่อการสอนที่ทันสมัย

๓) ส่งเสริมปรับปรุงและพัฒนาการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ ในการบริหารจัดการ รวมทั้งพัฒนาบุคลากร ให้ก้าวหน้าทันความเจริญ ทางเทคโนโลยี

๔) พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา

๕) จัดเตรียม สื่อการเรียนรู้ อาจจะผลิตขึ้นมาใหม่ หรือปรับปรุงจากของเดิม

๖) ให้อุคลากรผลิต และใช้สื่อการสอนอย่างจริงจัง

๗) ผลิตสื่อการเรียนการสอน พัฒนาสื่อสำเร็จรูปที่สามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรูของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๘) สื่อการเรียนการสอนสร้างเองโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น

๙) มีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนจากหนังสือเป็น ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยครูเป็นผู้แนะนำ ที่ปรึกษา หรือกระบวนการคิดของผู้เรียนให้รู้จักคิด วิเคราะห์ กล้าแสดงออก รักการเรียนรู้ และใช้การเรียนรู้เพื่อไปแสวงหาความรู้ใหม่ๆ

๓.๒ ความชำนาญ (วิธูโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

๑) มีความรู้และความเข้าใจ เกิดทักษะหรือมีความชำนาญในเนื้อหาของหลักสูตร

๒) สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

๓) การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาทักษะด้านการคิดการพัฒนาสื่อการจัดการเรียนรู้แบบค้นพบและให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น

๔) พัฒนาทักษะด้านสื่อการเรียนรู้มีช่องทางการเรียนรู้และการสื่อสารความรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการจัดการที่หลากหลาย

๕) กำหนดแผนพัฒนาด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ระยะกลาง (๓-๕ ปี) และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่อยู่ในแผนปฏิบัติการประจำปี

๖) มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และระบบเครือข่ายภายใน ในสถานศึกษา

๗) มีระบบอินเทอร์เน็ตที่ใช้เพื่อการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน

๘) มีซอฟต์แวร์ที่จำเป็นสำหรับใช้ในสถานศึกษาที่ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์

๙) มีการจัดห้องเรียนที่หลากหลาย เช่น ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และ/หรือห้องเรียนคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

๑๐) มีรูปแบบพัฒนาสื่อการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่หลากหลาย

๑๑) มีการจัดรวบรวมสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างเป็นระบบ จัดเป็นคลังแหล่งเรียนรู้ศูนย์สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ตามศักยภาพของสถานศึกษา

๑๒) มีการประสานเครือข่ายชุมชน ท้องถิ่น รวมถึงองค์กรภาครัฐและเอกชน ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๑๓) ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน โดยส่งเสริมให้ครูผลิตพัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน

๑๔) จัดหารสื่อและเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนางานวิชาการ

๑๕) ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดทำ พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอนและพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ หน่วยงานและสถาบันอื่น

๑๖) การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

๑๗) ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อ และด้านประเมินผล

๓.๓ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

๑) กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

๒) ศึกษาและกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน โดยพิจารณาว่าผู้ที่จะใช้สื่อการเรียนรู้ความรู้และประสบการณ์เดิมมาอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดคุณสมบัติส่วนอื่นๆ ของสื่อให้เหมาะสม

๓) กำหนดและวิเคราะห์เนื้อหาหาสาระให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และให้เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย

๔) กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยการตีความและจำแนกแยกย่อยจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และให้เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย

๕) ควรจะต้องพิจารณากำหนดเนื้อหาสาระให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์

๖) การนำวัสดุท้องถิ่นมาผลิตสื่อการเรียนการสอนและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน

๗) ควรประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อเป็นข้อมูลในบูรณาการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ใหม่ๆ และจะเป็นตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายรวมทั้งเป็นข้อมูลด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น

๘) พัฒนาแผนปฏิบัติงาน โดยการประเมินแผนทั้งในระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) และหลังเสร็จสิ้น (Summative Evaluation) เพื่อตรวจสอบกับตัวบ่งชี้ความสำเร็จและเป้าหมาย

๙) ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อพัฒนาการจัดการสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้อง ตามสภาพความต้องการของชุมชน

๑๐) ผู้บริหารสถานศึกษา มีการพัฒนาสื่อ สร้างนวัตกรรมการเรียนการสอน มีการมอบหมายงานให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อให้ครูผู้สอนแต่ละท่านสร้างจัดทำให้เพียงพอ และมีความเหมาะสมกับรายวิชาที่สอน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการดำเนินการ

๑๑) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนากับสถานศึกษาอื่นๆ ร่วมทั้งในเครือข่าย ในส่วนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมพัฒนาความสามารถของผู้เรียนพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ และร่วมรับรองหลักสูตรที่เปิดทำการสอนของโรงเรียน

๑๒) จัดให้มีการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาการจัดพัฒนาสื่อการเรียนรู้

๔. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

๔.๑ วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

๑) การจัดทำแผนทะเบียนข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกให้ครบถ้วนสมบูรณ์

๒) การส่งเสริมและสนับสนุนให้ ครู นักเรียน ใช้แหล่งเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๓) การกำกับ ติดตาม และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

๔) การรายงานผลการดำเนินงานและนำผลการประเมินแหล่งรู้ไปใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

๕) พัฒนาแหล่งเรียนรู้และจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้

๖) กำหนดยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๗) กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานการจัดแหล่งการเรียนรู้

๘) กำหนดโครงการจัดกิจกรรม การจัดแหล่งการเรียนรู้

๙) จัดประชุมบุคลากรสร้างความตระหนักและร่วมกันวางแผน

๑๐) ดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตามสารสนเทศที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ จัดระบบการใช้ สำหรับผู้เรียน และผู้สนใจ

๑๑) ผู้เรียนและผู้สนใจได้ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมและคุ้มค่า มีการรวบรวมข้อมูลการใช้ เพื่อเป็นข้อมูลกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

๑๒) กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศ ติดตาม และประเมินการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

๔.๒ ความชำนาญ (วิภูโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

๑) พัฒนาโครงสร้างองค์การดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ให้มีความชัดเจน และเอื้อต่อการบริหารแหล่งเรียนรู้

๒) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

๓) ส่งเสริมให้บุคลากรใช้แหล่งเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

๔) สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้

๕) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้

๖) พัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติในการวางแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

๗) พัฒนาการจัดทำแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ได้แผนที่มีความคุณภาพ

๘) การดำเนินงานตามแผนด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

๙) มีการวางแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่เป็นระบบทำให้ได้แผนที่มีความคุณภาพ

๑๐) การพัฒนาระบบการวางแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้

๑๑) ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ ทั้งส่งเสริมให้มีความสามารถในการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีทักษะในการใช้เทคโนโลยี

๔.๓ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

๑) รูปแบบของสื่อการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดเวลา

๒) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๓) ใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม เพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ผลการประสิทธิภาพรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสม

๔) จัดแหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับแนวนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

๕) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้บูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้

๖) การให้ความสำคัญกับท้องถิ่น โดยตั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นศาสตร์ในสาขาวิชาต่างๆ

๗) จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา แลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนา ระหว่างท้องถิ่น การใช้พื้นที่ท้องถิ่นเป็นพื้นที่ในการศึกษาค้นคว้า องค์กรส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๘) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการร่วมคิด และตัดสินใจเจ้าหน้าที่

๙) สถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่นร่วมกันกำหนดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการระดมความคิดเห็น ร่วมกัน

๑๐) สร้างความร่วมมือระหว่างแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายเพื่อให้เกิด การเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ อย่างคุ้มค่า เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมีอยู่ทั้ง ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

๕. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล

๕.๑ วิสัยทัศน์ (จกขุมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล

๑) การกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินพัฒนาการของสถานศึกษาอย่างชัดเจน

๒) การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดและประเมินพัฒนาการให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา

๓) การวัดประเมินผลพัฒนาการเด็กตามสภาพจริงอย่างสม่ำเสมอ

๔) การกำกับติดตามการวัด และประเมินพัฒนาการเป็นไปตามหลักเกณฑ์การประเมินพัฒนาการตามหลักสูตรการศึกษา

๕) การตรวจสอบการใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลพัฒนาการที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน

๖) การรายงานผลการวัดและประเมินพัฒนาการให้มีคุณภาพ

๗) ตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

๘) พัฒนาระบบ ระเบียบและแนวทางการประเมินผลการเรียน

๙) เน้นการประเมินตามสภาพจริง

๕.๒ ความชำนาญ (วิธฺโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล

๑) ส่งเสริมพัฒนาระบบและเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านต่างๆ แก่ครูและบุคลากรของสถานศึกษา

๒) การจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

๓) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการเทียบโอนผลการเรียน

๔) การส่งเสริมให้ครูบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผล ตลอดจนความเข้าใจในเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลรูปแบบต่างๆ โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน หรือการประเมินด้วยการสื่อสารส่วนบุคคล

๕) การส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาเครื่องมือ บริหารจัดการการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการจัดเก็บเอกสารหลักฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบ

๖) สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

๗) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษาและจัดให้มีการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตลอดจนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๘) การประเมินผู้เรียนพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

๙) ให้สถานศึกษาจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา เพื่อเป็นหลักฐานการประเมินผลการเรียนรู้อย่างงานผลการเรียน แสดงวุฒิการศึกษาและรับรองผลการเรียนของผู้เรียน

๑๐) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้ความรู้มาป้องกันและแก้ปัญหา

๑๑) มีการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ทักษะการปฏิบัติและคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ

๑๒) มีวิธีการประเมินถูกต้องเหมาะสมกับทักษะที่ต้องการประเมิน

๕.๓ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสยสัมปโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล

๑) ผู้บริหารแจ้งหลักเกณฑ์วัดประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒) ส่งเสริมให้ครูมีการวัดประเมินผลการจัดการเรียนรู้หลากหลายวิธีตรงตามมาตรฐานและตัวชี้วัด

๓) ส่งเสริมให้ครูมีการวัดผลประเมินผลที่สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะของผู้เรียน

- ๔) ส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการวัดประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง
- ๕) ส่งเสริมให้ครูสร้างเครื่องมือวัดประเมินผลที่มีคุณภาพ
- ๖) ผู้บริหารมีการกำกับติดตาม ประเมิน วัดผล เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียน

การสอน อย่างสม่ำเสมอ

- ๗) ติดตามประเมินผลการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ
- ๘) โรงเรียนจัดหาเอกสารคู่มือระเบียบว่าด้วยการวัดประเมินผลให้ครูได้ศึกษา
- ๙) จัดทำแผนการวัดผลประเมินผลแต่ละรายวิชา
- ๑๐) ดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้นการประเมิน

ตามสภาพจริง

๑๑) รวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านวิชาการเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำ
หลักสูตรสถานศึกษา

๑๒) มอบหมายภารกิจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้แก่บุคลากร
ฝ่ายต่างๆ ของสถานศึกษารับผิดชอบ

๑๓) สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการฝ่าย
ต่างๆ รวมทั้งกำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและ
งานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนรับผิดชอบ สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กคณะกรรมการต่างๆ
อาจแต่งตั้งตามความเหมาะสม

๖. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา

๖.๑ วิสัยทัศน์ (จกขุมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา

๑) การกำหนดแนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผลของโรงเรียนไว้อย่าง
ชัดเจน

๒) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูปรับปรุงเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้
มาตรฐาน

๓) ติดตามและตรวจสอบเอกสารการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

๔) การกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดการประเมินเพื่อพัฒนาการ
ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน

๕) การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดและประเมินพัฒนาการให้สอดคล้องกับ
มาตรฐานการศึกษา

๖) การตรวจสอบการใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลพัฒนาการที่มีคุณภาพ
มีมาตรฐาน

๗) การกำกับติดตามการวัด และประเมินพัฒนาการเป็นไปตามหลักเกณฑ์การ
ประเมินพัฒนาการตามหลักสูตร

๘) การรายงานผลการวัดและประเมินพัฒนาการให้มีคุณภาพ

๙) พิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการประเมิน ข้อจำกัดของรูปแบบ ข้อจำกัด
ของเวลาและงบประมาณ

๑๐) พัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติของศึกษานิเทศก์ในการนิเทศการศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยเน้นการมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๑๑) ส่งเสริมและพัฒนาครูตามศักยภาพและความต้องการ ให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๑๒) ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความรู้ ทักษะและเจตคติ ในการบริหารจัดการสถานศึกษาทั้งระบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

๖.๒ ความชำนาญ (วิรูโ) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา

๑) มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการและการนิเทศ

๒) พัฒนาและส่งเสริมการนิเทศให้มีคุณภาพ

๓) กำหนดนโยบาย เป้าหมายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา

๔) มีจุดประสงค์ในการประเมินที่แน่นอน การประเมินผลหลักสูตรจะต้อง กำหนดลงไปให้แน่นอนชัดเจนว่าจะประเมินอะไร

๕) การกำหนดนโยบาย แนวทาง หลักการในการประเมินหลักสูตร

๖) การกำหนดวัตถุประสงค์การประเมินหลักสูตร

๗) การกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินหลักสูตร

๘) ร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ครูและบุคลากรได้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

๙) มีจุดหมายที่จะพัฒนางานคือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีขึ้น

๖.๓ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมพันธ์) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษา

๑) การนิเทศตามสภาพจริงของการศึกษา

๒) สถานศึกษามีการกำหนดนโยบายและการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยการ สร้างความร่วมมือระหว่างกันของคณะครูฝ่าย

๓) ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดปฏิทินการนิเทศการเรียนการสอน

๔) การควบคุมกำกับ ติดตาม การนิเทศงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง

๕) ทำปฏิทินหรือตารางการนิเทศการศึกษาชัดเจนเป็นระบบ

๖) การสร้างความรู้ความเข้าใจและให้บุคลากรครูเห็นความสำคัญมีส่วนร่วมใน การนิเทศการศึกษา

๗) ลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องของผู้นิเทศจะได้มีเวลานิเทศอย่างทั่วถึง

๘) มีการจัดอบรมจากผู้เชี่ยวชาญในดานการนิเทศการศึกษา

๙) ควรนิเทศตามสภาพความเป็นจริงและนำผลการนิเทศมาปรับปรุงการเรียน การสอน

๑๐) รายงานผลการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข

๗. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

๗.๑ วิสัยทัศน์ (จกขมา) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

- ๑) สถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- ๒) การวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา
- ๓) ดำเนินการพัฒนางานตามแผนประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- ๔) การดำเนินการพัฒนางานตามแผนติดตามตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- ๕) นำผลการประเมินคุณภาพในสถานศึกษามาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- ๖) การวางแผนและการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบและการประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนการทบทวนการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์
- ๗) การดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

๗.๒ ความชำนาญ (วิธโร) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

- ๑) นโยบายและแผนงานประกันคุณภาพ
- ๒) โครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการประกันคุณภาพ
- ๓) การติดต่อสื่อสารภายในหน่วยงาน
- ๔) ความรู้ความเข้าใจด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
- ๕) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพ
- ๖) แรงจูงใจในการดำเนินการประกันคุณภาพ
- ๗) ภาวะผู้นำของผู้บริหารคณะกรรมการประกันคุณภาพ
- ๘) จัดระบบโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการประกันคุณภาพในสถานศึกษา
- ๙) กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของสถานศึกษา
- ๑๐) วางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา
- ๑๑) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- ๑๒) เตรียมความพร้อมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษา พร้อมदानทรัพยากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการประเมินผลภายใน

๗.๓ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสัยสัมปันโน) ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ
ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

๑) จัดให้มีการอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ในการสร้างเครื่องมือวัดผล

๒) ศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรให้เข้าใจเพื่อเป็นแนวทางในการวัดผลและ
ประเมินผล

๓) วัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงการเรียนการสอน

๔) ดำเนินการประเมินให้มีคุณภาพ ได้ผลการประเมินที่น่าเชื่อถือใช้กระบวนการ
ประเมินที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงรวมทั้งดำเนินการประเมินให้เสร็จ
ทันเวลา ทนต่อการนำไปใช้ประโยชน์

๕) สถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

๖) คุณภาพการปฏิบัติงานของครูและผู้นิเทศจะสูงขึ้น เมื่อสัมพันธภาพของครู
และผู้นิเทศมีลักษณะของความเป็นเพื่อนและอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ ความร่วมมือ
การเคารพและความมั่นใจซึ่งกันและกัน

๗) นำผลการประเมินคุณภาพในสถานศึกษามาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๘) พัฒนามาตรฐานการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน

๙) ทำแผนพัฒนาสู่การปฏิบัติโดยใช้โครงการต่างๆ มาพัฒนา

๑๐) ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพโรงเรียน

๑๑) การมีส่วนร่วมในการจัดทำมาตรฐานการศึกษาให้ครอบคลุมเป็นมาตรฐาน

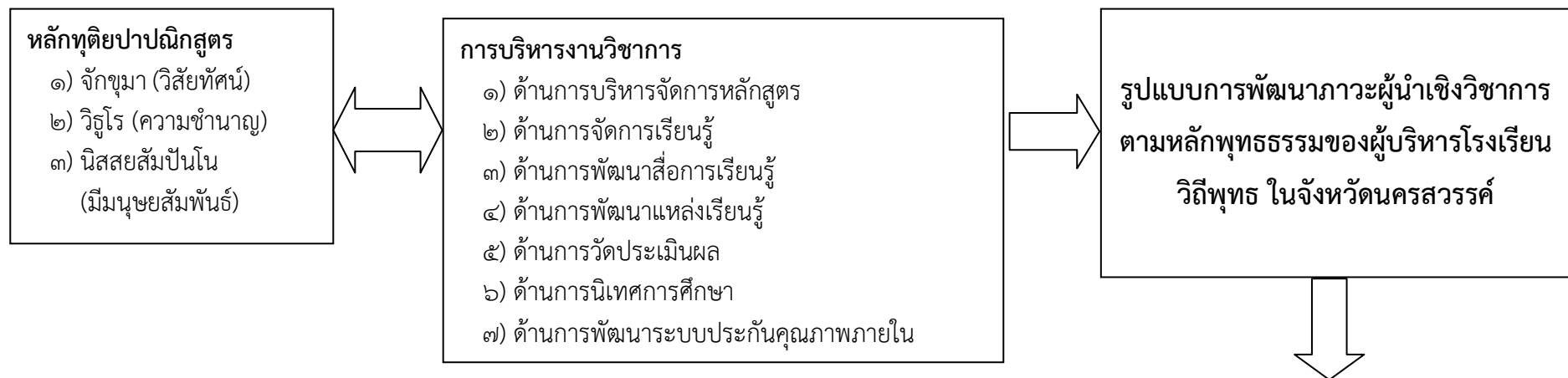
๑๒) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๑๓) ส่งเสริมให้มีการทบทวนมาตรฐานการศึกษาต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี
เพื่อให้สามารถดำเนินการให้บรรลุตามมาตรฐาน

๑๔) การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงาน
ของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

๑๕) ประสานงาน กำกับดูแลช่วยเหลือสนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกัน
และเชื่อมโยงเป็นทีม โดยการตั้งคณะกรรมการพิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหาร
ซึ่งฝ่ายที่รับผิดชอบงานใดควรเป็นกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาและประเมินคุณภาพงานนั้น

เพราะฉะนั้น จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำเชิง
วิชาการ และหลักพุทธธรรม ตลอดจนงานเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ คือ หลักพุทธปาปนิคสูตร ได้แก่
๑) จักขุมา (วิสัยทัศน์) ๒) วิธูโร (ความชำนาญ) ๓) นิสสัยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) และการศึกษา
รูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำเชิงวิชาการ ทั้ง ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร
๒) ด้านการจัดการเรียนรู้ ๓) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ๔) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ๕) ด้าน
การวัดประเมินผล ๖) ด้านการนิเทศการศึกษา และ ๗) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน
ตามลำดับ แล้วนำไปประเมินรูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำดังกล่าว ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ได้แก่ ความ
ถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ซึ่งรูปแบบการพัฒนา
ภาวะผู้นำดังกล่าว จะเกิดผลสำเร็จได้ ก็ต้องดำรงอยู่ภายใต้หลักพุทธธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา
จึงได้สังเคราะห์ วิเคราะห์ จนสรุปเป็นภาพจำลอง ดังภาพที่ ๔.๑

คุณูปาปณิกสูตร วิชาการ	วิสัยทัศน์ (จักขุมา)	ความชำนาญ (วิธูโร)	มนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน)
การบริหารจัดการหลักสูตร	- การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและสาระที่ควรเรียนรู้ได้กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ - การนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา	- พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถให้เกิดทักษะความชำนาญในการบริหารจัดการหลักสูตรตลอดจนบูรณาการมาใช้ในการจัดการหลักสูตร	- ร่วมกันการตรวจสอบและประเมินผลการใช้หลักสูตรรวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม - การสรุปผลการดำเนินงานบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาและรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ
การจัดการเรียนรู้	- การกำหนดเป้าหมายวิเคราะห้ผู้เรียนเป็นรายบุคคลก่อนวางแผนการจัดการเรียนการสอน	- การเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้การพัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนให้รู้จักเทคนิคและวิธีการสอนอย่างหลากหลายโดยเน้นที่องค์ความรู้ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน	- การตรวจสอบและประเมินผลการเรียนรู้ให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้รับทราบ

		- การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัด ประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	- การรายงานผลการจัดกิจกรรมให้ผู้ ที่เกี่ยวข้องรับทราบแล้วนำผลการจัด กิจกรรมไปปรับปรุงแก้ไขครั้งต่อไป
การพัฒนาสื่อการเรียนรู้	- การจัดทำแผนด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ทางการศึกษา	- การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพัฒนาสื่อการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพิ่มความชำนาญ ความ เข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและ ความจำในเรื่องนั้นๆ เป็นการให้โอกาส ผู้เรียนใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ เป็นการ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ - จัดให้มีการประเมินผลการนิเทศภายใน เพื่อ พัฒนาความรู้ความสามารถของครูและ พัฒนาการเรียนการสอน	- แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายใน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการและผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ นักวัดผล ช่างเทคนิคพัฒนาสื่อการ เรียนการสอน - ร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนาสื่อการ เรียนรู้และประสบการณ์ในด้าน เทคนิควิธีสอน และการพัฒนาครู โดยการฝึกอบรม
การพัฒนาแหล่งเรียนรู้	- การระบุเป้าหมายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ ชัดเจน - การจัดทำแผนทะเบียนข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกให้ครบถ้วนสมบูรณ์ - การกำกับติดตาม และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ อย่างสม่ำเสมอ	- การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรสร้าง เสริมประสบการณ์ใช้แหล่งเรียนรู้และพัฒนา อย่างต่อเนื่อง	- สร้างความร่วมมือระหว่างแหล่งการ เรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายเพื่อให้เกิด การเชื่อมโยงกัน
การวัดประเมินผล	- การกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัด และประเมินพัฒนาการของสถานศึกษาอย่าง ชัดเจน	- สร้างเครื่องมือวัดประเมินผลที่มีคุณภาพ	- เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการ เข้าร่วมการประเมิน

	- การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดและประเมินพัฒนาการให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา		
การนิเทศการศึกษา	- กำหนดนโยบายและการนิเทศภายในสถานศึกษา เช่น การจัดทำ โครงการนิเทศ การวางแผนนิเทศ ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา - การควบคุมกำกับติดตาม การนิเทศงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง	- ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ การจัดการเรียนการสอน เช่น การจัดอบรม ประชุมชี้แจง หรือให้ความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม	- ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ที่รับผิดชอบทางด้านวิชาการ และชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนด ปฏิทินการนิเทศการเรียนการสอน - ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพ การจัดการเรียนการสอน
การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน	- การวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา - การส่งเสริม ควบคุม กำกับติดตาม นิเทศการประกันคุณภาพการดำเนินงานการพัฒนาตามแผนติดตามตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	- บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง โดยสามารถเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันทำให้สามารถแลกเปลี่ยนและดึงข้อมูลจากส่วนต่างๆ ได้รวดเร็วขึ้นตามแผนประกัน คุณภาพ การศึกษาอย่างต่อเนื่อง - สนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความชำนาญในงานการประกันคุณภาพการศึกษาแก่บุคลากร	- มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา

ภาพที่ ๔.๑ การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๒. ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม นำร่างรูปแบบที่ได้จากขั้นตอนที่ ๑ ไปทำการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยจำนวน ๑๑ รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๕ คน ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๓ รูป/คน นักวิชาการด้านภาวะผู้นำ จำนวน ๓ คน

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ได้ให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น สรุปเป็นตารางไว้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ ข้อเสนอแนะข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบรูปแบบ

(ร่าง) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
๑. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร จักขุมา (วิสัยทัศน์) ๑. การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและสาระที่ควรเรียนรู้ได้กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ๒. การนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา วิจิโร (ความชำนาญ) ๑. พัฒนาครูให้มีความรู้มีความสามารถให้เกิดทักษะความชำนาญในการบริหารจัดการหลักสูตรตลอดจนบูรณาการมาใช้ในการจัดการหลักสูตร นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) ๑. ร่วมกันการตรวจสอบและประเมินผลการใช้หลักสูตร รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม ๒. การสรุปผลการดำเนินงานบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาและรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ	ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากมีความเห็นว่า - การปรับปรุงหลักสูตรควรให้มีความสอดคล้องกับ Thailand 4.0 - หลักสูตรต้องมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง - เพิ่มทักษะด้านการบริหาร - มีการประเมินการใช้หลักสูตร - ให้มีการทำงานเป็นทีม - มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ

๒. ด้านการจัดการเรียนรู้ จักษุมหา (วิสัยทัศน์) ๑. การกำหนดเป้าหมายวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ก่อนวางแผนการจัดการเรียนการสอน วิธูโร (ความชำนาญ) ๑. การเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ทั้ง ครูและบุคลากรด้านการเรียนการสอนให้รู้จักเทคนิค และวิธีการสอนอย่างหลากหลายโดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัว ผู้เรียน ๒. การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัด ประสบการณ์โดย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) ๑. การตรวจสอบและประเมินผลการเรียนรู้ให้ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนที่มี ส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้รับทราบ ๒. การรายงานผลการจัดกิจกรรมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ แล้วนำผลการจัดกิจกรรมไปปรับปรุงแก้ไขครั้งต่อไป	ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากมีความเห็นว่า - ควรเพิ่มการวิเคราะห์หลักสูตร - มีการประเมินการจัดการเรียน การสอน - นิเทศ กำกับติดตาม การเรียน การสอน - มีการติดตามการนำไปปฏิบัติ
๓. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ จักษุมหา (วิสัยทัศน์) ๑. การจัดทำแผนด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ทาง การศึกษา วิธูโร (ความชำนาญ) ๑. การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนไปใช้ ในสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลาย เพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำ ในเรื่องนั้นๆ เป็นการให้โอกาสผู้เรียนใช้ความรู้ให้เป็น ประโยชน์ เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ๒. จัดให้มีการประเมินผลการนิเทศภายใน เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถของครูและพัฒนาการเรียนการสอน นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) ๑. แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในโดยมีผู้บริหาร สถานศึกษา คณะกรรมการและผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ นักวัดผล ช่าง เทคนิคพัฒนาสื่อการเรียนการสอน	ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากมีความเห็นว่า - วางแผนการผลิตสื่อหรือเลือกใช้ สื่อ - ใช้สื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์การ เรียนการสอน - พัฒนาการใช้สื่อการเรียนการ สอนกับครู - ควรเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับ ผู้เรียน

๒. มีการร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ความรู้ และประสบการณ์ในด้านเทคนิควิธีสอน และการพัฒนาครู โดยการฝึกอบรมด้านเทคนิคที่เหมาะสม	
๔. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ จักขุมา (วิสัยทัศน์) ๑. การระบุเป้าหมายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจน ๒. การจัดทำแผนที่เขียนข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ๓. การกำกับติดตาม และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ วิฐโร (ความชำนาญ) ๑. การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรสร้างเสริมประสบการณ์ใช้แหล่งเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นิสสัยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) ๑. สร้างความร่วมมือระหว่างแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกัน	ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากมีความเห็นว่า - ให้ตัดคำว่าพัฒนาออก - ไม่ใช่คำว่าแผนที่ให้ตัดออก - ควรเพิ่มแหล่งเรียนรู้ให้ตรงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ - ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก - มีการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ - สร้างเครือข่ายความร่วมมือ - ใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ - กำกับติดตาม - มีการประยุกต์ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก
๕. ด้านการวัดประเมินผล จักขุมา (วิสัยทัศน์) ๑. การกำหนดระเบียบแบบปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินพัฒนาการของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ๒. การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดและประเมินพัฒนาการให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา วิฐโร (ความชำนาญ) ๑. สร้างเครื่องมือวัดประเมินผลที่มีคุณภาพ นิสสัยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) ๑. เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากมีความเห็นว่า - มีการกำหนดวัตถุประสงค์การวัดประเมินผลให้ชัดเจน - การวัดประเมินผลให้ชัดเจนให้ตรงกับวัตถุประสงค์ - นำข้อ ๒. การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดและประเมินให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา
๖. ด้านการนิเทศการศึกษา จักขุมา (วิสัยทัศน์) ๑. กำหนดนโยบายและการนิเทศภายในสถานศึกษา เช่น การจัดทำ โครงการนิเทศ การวางแผนนิเทศ ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา ๒. การควบคุมกำกับติดตาม การนิเทศงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง	ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากมีความเห็นว่า - เพิ่มเติมปฏิทินการนิเทศ และผู้รับผิดชอบ - ใช้การนิเทศแบบมีรูปแบบและเป็นทางการ - ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการนิเทศ

วิธูโร (ความชำนาญ) - ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนการสอน เช่น การจัดอบรม ประชุมชี้แจง หรือให้ความรู้ด้วยวิธีการต่างๆตามความเหมาะสม นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) - ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ที่รับผิดชอบทางด้านวิชาการ และชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดปฏิทินการนิเทศการเรียนการสอน - ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพ การจัดการเรียนการสอน	
๗. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน จักขุมา (วิสัยทัศน์) - การวางแผนการพัฒนาคณาการศึกษาระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา - การส่งเสริม ควบคุม กำกับติดตาม นิเทศการประกันคุณภาพการดำเนินงานการพัฒนางานตามแผนติดตามตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง วิธูโร (ความชำนาญ) - บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง โดยสามารถเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้สามารถแลกเปลี่ยนและดึงข้อมูลจากส่วนต่างๆ ได้รวดเร็วขึ้นตามแผนประกัน คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง - สนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความชำนาญในงานการประกันคุณภาพการศึกษาแก่บุคลากร นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) - มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา	ผู้เชี่ยวชาญส่วนมากมีความเห็นว่า - มีการวางแผนพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา - พัฒนาบุคลากร - มีการวิเคราะห์ผลการประเมินระบบประกันคุณภาพภายใน

๔.๓ ขั้นตอนที่ ๓ การประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑. ผลการประเมินรูปแบบจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

การแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓๐ คน ในการประเมินความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ตามตารางที่ ๔.๔

ตารางที่ ๔.๒ การแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		เป็นประโยชน์	
	ร้อยละ	แปลผล	ร้อยละ	แปลผล	ร้อยละ	แปลผล	ร้อยละ	แปลผล
๑. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร								
จักขุมา (วิสัยทัศน์)								
๑. การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและสาระที่ควรเรียนรู้กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถประยุกต์ใช้กับบริบทพื้นที่ของแต่ละสถานศึกษา	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๕)	มาก	๙๓.๓๓ (๒๗)	มากที่สุด	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก
๒. พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๗๖.๖๗ (๒๓)	ปานกลาง	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก
วิธูโร (ความชำนาญ)								
๑. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ มีความสามารถ ให้เกิดทักษะความชำนาญในการบริหารจัดการหลักสูตรตลอดจนบูรณาการมาใช้ในการจัดการหลักสูตร	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก
๒. พัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจ ฝึกฝนปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับโรงเรียนวิถียุทธ	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๙๐.๐๐ (๒๗)	มากที่สุด	๙๓.๓๓ (๒๗)	มากที่สุด	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก
๓. มีการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ทันสมัยกับยุคกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		เป็นประโยชน์	
นิสสัยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) ๑. ทำงานเป็นทีม/คณะ ร่วมกันการตรวจสอบและประเมินผลการใช้หลักสูตรรวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม ๒. การนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา	๘๐.๐๐ (๒๕) ๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก มาก	๘๖.๖๗ (๒๖) ๙๐.๐๐ (๒๗)	มาก มากที่สุด	๘๖.๖๗ (๒๖) ๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก มาก	๘๓.๓๓ (๒๕) ๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก มาก
๒. ด้านการจัดการเรียนรู้ จักขุมา (วิสัยทัศน์) ๑. การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายผู้เรียนเป็นรายบุคคลก่อนวางแผนการจัดการเรียนการสอน ๒. จัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ตามความสามารถของมาตรฐานการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง วิธูโร (ความชำนาญ) ๑. การเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ทั้งครูและบุคลากรด้านการเรียนการสอนให้รู้จักเทคนิคและวิธีการสอนอย่างหลากหลายโดยเน้นที่องค์ความรู้ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน	๙๐.๐๐ (๒๗) ๗๓.๓๓ (๒๑) ๗๖.๖๗ (๒๓)	มากที่สุด ปานกลาง ปานกลาง	๗๖.๖๗ (๒๓) ๘๖.๖๗ (๒๖) ๙๓.๓๓ (๒๗)	ปานกลาง มาก มากที่สุด	๘๖.๖๗ (๒๖) ๘๖.๖๗ (๒๖) ๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก มาก มาก	๘๓.๓๓ (๒๕) ๘๐.๐๐ (๒๔) ๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก มาก มาก

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		เป็นประโยชน์	
๒. การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัด ประสบการณ์โดย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวิจัยในชั้นเรียน และการ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ นิสสัยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์)	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๗)	มากที่สุด	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก
๑. การตรวจสอบและประเมินผลการเรียนรู้ให้ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและผู้มีส่วน เกี่ยวข้องให้ที่มีส่วนร่วมในประเมินการเรียนการสอน ของครูและบุคลากร	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๗)	มากที่สุด	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๗๖.๖๗	ปานกลาง
๒. มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม รายงานผลการจัดการ เรียนรู้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบแล้วนำผลการประเมิน การจัดการเรียนรู้ไปปรับปรุงแก้ไขครั้งต่อไป	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก
๓. สร้างเครือข่ายการทำงานเป็นทีม แลกเปลี่ยนการ เรียนรู้เพื่อให้เกิดความหลากหลาย	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๗)	มากที่สุด	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก
๓. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ จักขุมา (วิสัยทัศน์)								
๑. การจัดทำแผนด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยเลือกใช้ วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ตาม ศักยภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก
๒. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรคิดค้น สร้างสรรค์ผลิตสื่อการ การเรียนรู้และนวัตกรรมต่างๆ ให้เกิดความหลากหลาย	๗๖.๖๗ (๒๓)	ปาน กลาง	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๗)	มากที่สุด	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		เป็นประโยชน์	
วิธโร (ความชำนาญ) ๑. การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากร พัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผักผ่อน เพิ่มความชำนาญ เลือกใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ๒. พัฒนาความรู้ความสามารถของครูและบุคลากร ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ โดยรู้จักใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์) ๑. ร่วมกันประเมิน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการและผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ร่วมกัน ประเมินผลการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ๒. มีการร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ความรู้ และประสบการณ์ในด้านเทคนิควิธีสอน และการพัฒนาครูและบุคลากร โดยการฝึกอบรมด้านเทคนิคที่เหมาะสม	๗๖.๖๗ (๒๓) ๘๓.๓๓ (๒๕) ๘๓.๓๓ (๒๕)	ปาน กลาง มาก มาก	๘๓.๓๓ (๒๕) ๘๖.๖๗ (๒๖) ๙๐.๐๐ (๒๗) ๙๐.๐๐ (๒๗)	มาก มาก มากที่สุด มากที่สุด	๙๓.๓๓ (๒๗) ๘๐.๐๐ (๒๔) ๗๐.๐๐ ๘๓.๓๓ (๒๕)	มากที่สุด มาก ปานกลาง มาก	๘๐.๐๐ (๒๕) ๘๖.๖๗ (๒๖) ๘๖.๖๗ (๒๖) ๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก มาก มาก มาก

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		เป็นประโยชน์	
๔. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้								
จักขุม (วิสัยทัศน์)								
๑. วิเคราะห์ ระบุเป้าหมายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้ง ภายใน ภายนอก ที่ชัดเจนครบถ้วน	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก
๒. การจัดทำทะเบียนข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและ ภายนอกให้ครบถ้วนสมบูรณ์	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก
๓. การกำกับติดตาม และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เพื่อนำมา ประยุกต์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก
วิธูโร (ความชำนาญ)								
๑. การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรสร้างเสริม ประสบการณ์ใช้แหล่งเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๙๐.๐๐ (๒๗)	มากที่สุด	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก
๒. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้แหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสม กับวัตถุประสงค์การเรียนรู้จากทรัพยากรที่มี มีการดูแล แหล่งเรียนรู้ให้มีสภาพใช้การได้	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก
นิสสัยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์)								
๑. สร้างความร่วมมือระหว่างแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ หลากหลายเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกัน	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๔)	มาก	๙๐.๐๐ (๒๗)	มากที่สุด	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก
๒. สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความหลากหลาย	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๙๐.๐๐ (๒๗)	มากที่สุด	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		เป็นประโยชน์	
๕. ด้านการวัดประเมินผล								
จักขุมา (วิสัยทัศน์)								
๑. กำหนดวัตถุประสงค์การวัดและประเมินผลได้ ครอบคลุมและชัดเจน	๙๓.๓๓ (๒๗)	มากที่สุด	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๗๖.๖๗ (๒๓)	ปานกลาง	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก
๒. การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดและประเมิน พัฒนาการให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๙๐.๐๐ (๒๗)	มากที่สุด	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก
๓. ออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลอย่าง หลากหลายตามมิติของหลักสูตรของสถานศึกษา	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๙๐.๐๐ (๒๗)	มากที่สุด	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก
วิธูโร (ความชำนาญ)								
๑. นำเครื่องมือการวัดและประเมินผลไปใช้อย่างถูกวิธี เพื่อพัฒนาการเรียนรู้	๗๖.๖๗ (๒๓)	ปาน กลาง	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๙๐.๐๐ (๒๗)	มากที่สุด	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก
๒. นำการวัดและประเมินผลนำไปใช้ให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ที่วางไว้	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก
นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์)								
๑. เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการ ประเมิน	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๙๐.๐๐ (๒๗)	มากที่สุด	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก
๒. ร่วมกันวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อนำจุดแข็งและ จุดอ่อนมาพัฒนาและปรับปรุง	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		เป็นประโยชน์	
๖. ด้านการนิเทศการศึกษา								
จักขุมา (วิสัยทัศน์)								
๑. กำหนดนโยบายและการนิเทศภายในสถานศึกษา เช่น การจัดทำ โครงการนิเทศ การวางแผนนิเทศ ส่งเสริมให้ เกิดกระบวนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนภายใน สถานศึกษา	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก
๒. จัดทำแผนและโครงการการนิเทศภายในโดยการกำหนด เป้าหมายของการนิเทศแต่ละครั้ง	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๗๖.๖๗ (๒๓)	ปานกลาง	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก
วิธูโร (ความชำนาญ)								
๑. ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ เช่น การจัดอบรม ประชุม ชี้แจง หรือให้ความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม	๗๖.๖๗ (๒๓)	ปาน กลาง	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๙๓.๓๓ (๒๗)	มากที่สุด	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก
๒. ส่งเสริม สนับสนุนการนิเทศในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ตรงตามมาตรฐานของหลักสูตร	๗๖.๖๗ (๒๓)	ปาน กลาง	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก
นิสสยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์)								
๑. เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนและ กำหนดปฏิทินการนิเทศ	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก
๒. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ให้ครูและบุคลากรมีส่วน ร่วมที่เกี่ยวข้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ PLC	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๙๐.๐๐ (๒๗)	มากที่สุด	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		เป็นประโยชน์	
๗. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน จักขุมา (วิสัยทัศน์) ๑. วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกัน คุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จของ สถานศึกษา ๒. การส่งเสริม ควบคุม กำกับติดตาม นิเทศการประกัน คุณภาพการดำเนินงานการพัฒนาตามแผนติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก
วิธูโร (ความชำนาญ) ๑. พัฒนาครูและบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ ในการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง โดยสามารถ เชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้ สามารถแลกเปลี่ยนและดึงข้อมูลจากส่วนต่างๆ ได้ รวดเร็วขึ้นตามแผนประกัน คุณภาพการศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง ๒. สนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความ ชำนาญในงานการประกันคุณภาพการศึกษาแก่ครูและ บุคลากร	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มากที่สุด	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก
	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก
	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		เป็นประโยชน์	
นิสสัยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์)								
๑. ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๖.๖๗ (๒๖)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก
๒. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยการวิเคราะห์ผลการประเมินจุดแข็งแล้วนำมาพัฒนานำผลการวิเคราะห์จุดอ่อนมาปรับปรุงแก้ไข	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก	๙๐.๐๐ (๒๗)	มากที่สุด	๘๓.๓๓ (๒๕)	มาก	๘๐.๐๐ (๒๔)	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดนครสวรรค์มีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยยึดหลักการของรูปแบบที่เน้นการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการได้รับการพัฒนา มุ่งให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีความรู้ ทักษะสามารถนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารได้อย่างเหมาะสม วิธีการสามารถเลือกวิธีการโดยองค์การหรือพัฒนาตนเองและมีการประเมินผลการพิจารณาอย่างเป็นระบบจึงได้รับการประเมินว่าเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้น่าไปใช้ประโยชน์ต่อไป

๑) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

ด้านการบริหารหลักสูตร การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ความถูกต้องของรูปแบบความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก เพราะผู้บริหารได้ใช้การศึกษาหลักสูตรแกนกลาง เพื่อทำความเข้าใจเป้าหมายเข้าใจแนวทางในการปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้นถึงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหลักสูตรที่หลากหลายตามความเหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น อาจเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นด้วยความร่วมมือของชุมชนของโรงเรียน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมจัดทำหลักสูตร จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่หลากหลาย สอดคล้องกับธรรมชาติของกลุ่ม จึงมีความเป็นไปได้ต้องมีการวางแผนที่ดี ต้องจัดระบบให้ดี มีข้อมูลที่ชัดเจน และเตรียมทุกอย่างให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ มีความสามารถ ให้เกิดทักษะความชำนาญในการบริหารจัดการหลักสูตร ตลอดจนบูรณาการมาใช้ในการจัดการหลักสูตรร่วมกับการตรวจสอบและประเมินผลการใช้หลักสูตรเพื่อนำไปปฏิบัติ

๒) ด้านการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ความถูกต้องของรูปแบบความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้ สำหรับผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์มีความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในการนำรูปแบบไปใช้ โดยมีเงื่อนไขสำคัญของการนำรูปแบบไปใช้บางประการ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายผู้เรียนเป็นรายบุคคลก่อนวางแผนการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผน วางแผนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ตามความสามารถของมาตรฐานการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง เช่น ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความพร้อมด้านทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ เห็นประโยชน์ของการใช้ระบบออนไลน์ตระหนักถึงความสำคัญและมีความรู้ในงานวิชาการ โดยเน้นที่องค์ความรู้ทักษะความเชี่ยวชาญ และมีความต้องการพัฒนาตนเองในการนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมกับโลกยุคปัจจุบัน

๓) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ความถูกต้องของรูปแบบความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ทางวิชาการเป็นองค์ประกอบที่ควรใช้การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้นำทางวิชาการควรเป็นผู้ที่สร้างนวัตกรรมในการบริหารวิชาการ ด้วยการหาความรู้ใหม่ๆ ให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน ให้มีความรู้ใหม่ๆ พัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้การพัฒนาครูและบุคลากรคิดค้น สร้างสรรค์ผลิตสื่อการเรียนรู้และนวัตกรรมต่างๆ ให้เกิดความหลากหลาย เลือกใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพิ่มความชำนาญ โดยการฝึกอบรมด้านเทคนิคที่เหมาะสม ให้เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาตามความเหมาะสม ได้ฝึกฝน

การนำความรู้ความเข้าใจของตนไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลาย เพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่งนั้นๆ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของครูและพัฒนาการเรียนการสอนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

๔) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถที่ต้องแสดงบทบาทและพฤติกรรมต่อการจัดการศึกษาว่าต้องจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในการเรียนการสอนสนับสนุนและจัดหาทรัพยากรและสิ่งของจำเป็น ผู้บริหารต้องเป็นแหล่งข้อมูลความรู้เบื้องต้นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน ต้องเป็นบุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการให้แก่ครู ต้องมีบทบาทในการวางแผนการใช้วิธีการเรียนรู้ที่ได้มาไปต่อยอด แสวงหา หรือผลิตสร้างความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นได้เรื่อยๆ ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อให้ครูประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานการสอนโดยจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร จัดเตรียม จัดหาเอกสารประกอบหลักสูตรให้เพียงพอและครบตามความต้องการของครู จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนชุมชนและท้องถิ่นโดยพัฒนาของเดิมหรือสร้างใหม่และจัดเก็บเป็นระบบโดยแยกเป็นสื่อธรรมชาติและสื่อเทคโนโลยี เพื่อสะดวกในการบริหารจัดการได้ครอบคลุมครบถ้วนและเกิดประโยชน์สูงสุดใช้แหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรูจากทรัพยากรที่มี และประสานความร่วมมือกับทุกองค์กร มีการดูแลแหล่งเรียนรู้ให้มีสภาพใช้การได้การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรสร้างเสริมประสบการณ์ใช้แหล่งเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องระหว่างแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลาย สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกัน มีการกำกับติดตาม และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของการเรียน ให้มีความรู้ และมีวิธีการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำความรู้หลักสูตรโดยต้องแสดงพฤติกรรมที่ต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการใช้หลักสูตร

๕) ด้านการวัดประเมินผล

การวัดประเมินผล การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบที่สร้างขึ้น อยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยยึดหลักการของรูปแบบที่เน้นการพัฒนา มุ่งให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีความรู้ ทักษะสามารถนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารได้อย่างเหมาะสม วิธีการสามารถเลือกวิธีการโดยองค์การหรือพัฒนาตนเองและมีการประเมินผลการพิจารณาอย่างเป็นระบบ ประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา กำหนดวัตถุประสงค์การวัดและประเมินผลได้ครอบคลุมและชัดเจนใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ เลือกเครื่องมือวัดได้สอดคล้องกับจุดประสงค์ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการประเมินผล ร่วมกันวิเคราะห์ผลการประเมิน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรูของผู้เรียน เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาการสอนของครู จึงได้รับการประเมินว่าเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบมาก

๖) ด้านการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ความถูกต้องของรูปแบบความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการนิเทศอย่างเป็นกัลยาณมิตร จัดการนิเทศภายในครบทุกชั้นเรียนและนิเทศอย่างเป็นกัลยาณมิตรเพื่อสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาระหว่างครูและเพื่อนครูอย่างต่อเนื่อง แลกเปลี่ยนบุคลากรนิเทศการเรียนการสอน เพื่อสร้างความเข้มแข็งเฉพาะทางร่วมกับโรงเรียนใกล้เคียง ทั้งนี้เพราะหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เป็นผู้นำทางวิชาการและทำหน้าที่นิเทศภายในจะต้องทราบความเคลื่อนไหวทางวิชาการของสถานศึกษา และเพื่อให้เป็นไปอย่างมีระบบและต่อเนื่องตลอดเวลาซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น อันมีผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานของหลักสูตร มาตรฐานการศึกษาอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเพิ่มพลังและศักยภาพในการปฏิบัติงานของวิชาชีพครู จัดทำแผนและโครงการการนิเทศภายในโดยการกำหนดเป้าหมายของการนิเทศแต่ละครั้ง ส่งเสริม สนับสนุน เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน และกำหนดปฏิทินการนิเทศในสถานศึกษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศให้มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานของหลักสูตรการนิเทศเป็นการพัฒนาครูโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ครูมีความเข้าใจถ่องแท้ในวัตถุประสงค์ของการศึกษาในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนระเบียบวิธีการสอน การวัดและประเมินผล การประมวลความรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนสร้างความเจริญงอกงามทางสติปัญญาให้เกิดแก่ผู้เรียน หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนในโรงเรียน มุ่งให้เกิดประสิทธิภาพด้านการสอนเป็นสำคัญ

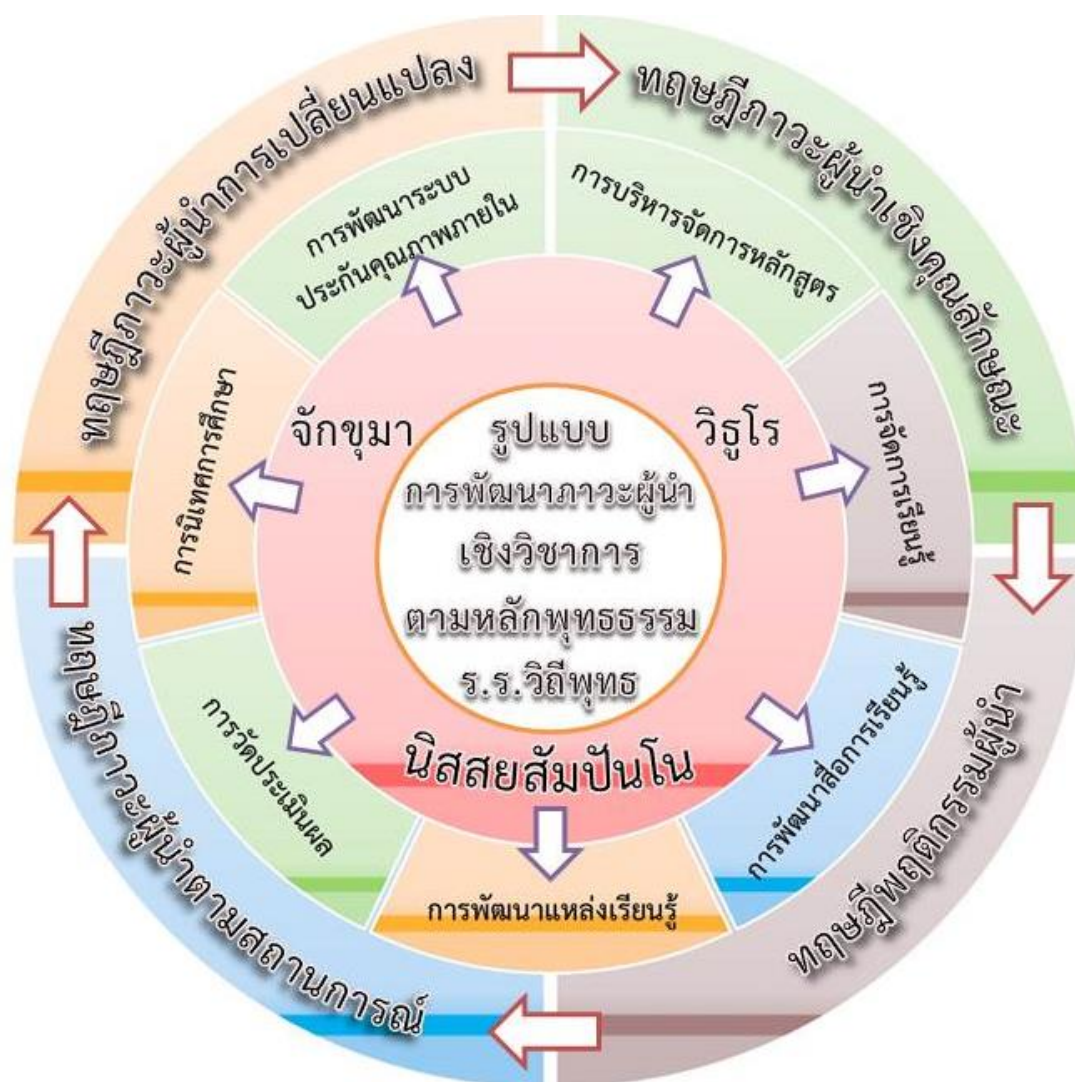
๗) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก โดยมุ่งเน้นมาตรฐาน ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับมาตรฐานช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนด ด้วยการจัดทำแผนอย่างเป็นระบบพื้นฐานของข้อมูลสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาสามารถนำไปใช้เพื่อการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาโดยสามารถเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้สามารถแลกเปลี่ยนและดึงข้อมูลจากส่วนต่างๆ ได้รวดเร็วขึ้นตามแผนประกันคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นการนำข้อมูลผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพ การตรวจสอบและทบทวนภายในและภายนอกมาประมวลรายงานผลการพัฒนาคุณภาพประจำปีการศึกษาซึ่งจะนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพต่อไป

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิด ทฤษฎี และจากวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงได้สรุปมาเป็นองค์ความรู้ในการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

ภาพที่ ๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

“รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ
ในจังหวัดนครสวรรค์”

คำอธิบายการวิเคราะห์เชิงโมเดลของการวิจัย

๑. การบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

ส่วนของการบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง ส่วนหนึ่งของโมเดล มุ่งองค์ประกอบ ซึ่งปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างการบริหารจัดการหลักสูตรในโรงเรียนที่แสดงถึงผู้บริหารโรงเรียน ซึ่ง Stogdill กล่าวว่า มีการบริหารเป็นการทำงานที่เป็นระบบ การบริหารจัดการหลักสูตรมีประสิทธิภาพ Bass กล่าวว่าสิ่งที่ผู้นำต้องปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงคุณลักษณะนี้ คือ ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ตาม ต้องความชำนาญในการบริหารจัดการหลักสูตรและเป็นผู้นำด้านวิชาการ เป็นนักวางแผนและกำหนดนโยบายที่ดี มีความคล่องแคล่ว ว่องไว และตื่นตัวอยู่เสมอ และการมีส่วนร่วมตลอดจนบูรณาการมาใช้ในการจัดการหลักสูตรร่วมกับการตรวจสอบและประเมินผลการใช้หลักสูตรเพื่อนำไปปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์แล้วจึงนำไปปฏิบัติที่ต้องอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือ Hersey & Blanchard สนับสนุนว่าภาวะผู้นำเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ที่อำนาจ แรงจูงใจ และทักษะเพื่อไปสู่จุดหมายร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ทันสมัยกับยุคกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

๒. การจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

ส่วนของการจัดการเรียนรู้ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักและมีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายผู้เรียนเป็นรายบุคคลก่อนวางแผนการจัดการเรียนการสอน จัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ตามความสามารถของมาตรฐานการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการเสริมสร้างประสิทธิภาพ Stogdill ซึ่งสะท้อนให้เห็นการจัดการเรียนรู้ทั้งครูและบุคลากรที่มีการประสานความร่วมมือ Likert ให้รู้จักเทคนิคและวิธีการสอนอย่างหลากหลาย Lunenburg โดยเน้นที่องค์ความรู้ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะ Bass ที่เกิดกับตัวผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชา เกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

๓. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

ส่วนของการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ผู้บริหาร เริ่มจากการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านสื่อจัดทำแผนด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ Hersey & Blanchard ตามศักยภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูและบุคลากร Bass ได้กล่าวว่าคนผู้นำจะพัฒนาศักยภาพของผู้ตามส่งเสริมให้ครูและบุคลากรคิดค้น สร้างสรรค์ผลิตสื่อการเรียนรู้และนวัตกรรมต่างๆ ให้เกิดความหลากหลายด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ โดยรู้จักใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ตรงตามวัตถุประสงค์ Likert เพื่อให้สื่อที่ผลิตนั้นมีคุณค่าต่อการศึกษาสูงสุด พัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผักผ่อน เพิ่มความชำนาญ มีทักษะและความชำนาญในการผลิตสื่อ Bass สามารถเลือกใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม Hersey & Blanchard ร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการและผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินผลการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และร่วมกันประเมิน

๔. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

ส่วนของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การบริหารงานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา Stogdill มีการทำงานที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ช่วยส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน Likert การบริหารกำหนดยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนครบถ้วน เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสร้างความตระหนักและร่วมกันวางแผนการ จัดทำทะเบียนข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกให้ครบถ้วนสมบูรณ์ Hersey & Blanchard สร้างความร่วมมือ ระหว่างแหล่งการเรียนรู้ Bass ให้สอดคล้องกับความพร้อมที่มีอยู่อย่างหลากหลายเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกัน เพื่อให้เกิดความหลากหลาย การกำกับติดตาม และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เพื่อนำมาประยุกต์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

๕. การวัดประเมินผลตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

ส่วนของการวัดประเมินผลการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรจัดทำแผนการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา Hersey & Blanchard กำหนดวัตถุประสงค์การวัดและประเมินผลได้ครอบคลุมและชัดเจน ออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผล Bass ให้สอดคล้องอย่างหลากหลายเหมาะสมของหลักสูตรของสถานศึกษา Stogdill กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการตรวจสอบประสิทธิผลของระบบ มีแนวการประเมินผลหลากหลายแบบ โดยยึดหลักการวัดประเมินผลระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน Hersey & Blanchard การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลแล้วร่วมกันปรับปรุงแผนปฏิบัติการให้สมบูรณ์ก่อนนำไปดำเนินการ โดยดำเนินการ

๖. การนิเทศการศึกษาตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

ส่วนของการนิเทศการศึกษา กำหนดนโยบายและการนิเทศภายในสถานศึกษา Hersey & Blanchard มีการจัดทำแผน จัดทำโครงการ กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการนิเทศ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ Bass มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ เพื่อหารูปแบบการนิเทศที่เหมาะสม Stogdill ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการนิเทศในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา จัดทำแผนและโครงการการนิเทศภายในโดยกำหนดเป้าหมายของการนิเทศแต่ละครั้ง Hersey & Blanchard เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดปฏิทินการนิเทศ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

๗. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

ส่วนของการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน มีการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา Bass ให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา การส่งเสริม ควบคุม กำกับติดตาม นิเทศการประกันคุณภาพภายใน Lunenburg พัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความชำนาญในงานการประกันคุณภาพการศึกษาแก่ครูและบุคลากรการดำเนินงานการ Bass พัฒนางานตามแผนติดตามตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพภายใน Hersey & Blanchard ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาโดยสามารถเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ๒) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ และ ๓) เพื่อประเมินรูปแบบวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แล้วได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิชาการโดยประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ที่รับผู้ชอบทางด้านวิชาการ ของโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดนครสวรรค์ รวมทั้งสิ้น ๑๘ คน โดยใช้การเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่รับผิดชอบงานวิชาการ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อมาประกอบในการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

ขั้นตอนที่ ๒ สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ศึกษาแนวคิดทฤษฎี ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำแนวคิดภาวะผู้นำเชิงวิชาการ แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา แนวคิดตามหลักพุทธธรรม แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนวิถิพุทธ ทำการสร้างรูปแบบโดยการบูรณาการแนวคิดภาวะผู้นำเชิงวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus groups) จำนวน ๑๑ รูป/คน ทำการปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิจนกระทั่งได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

ขั้นตอนที่ ๓ ประเมินรูปแบบวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ จากขั้นตอนที่ ๒ นำมาปรับใช้ โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินรูปแบบ จำนวน ๓๐ คน ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่ให้ความร่วมมือและพบตัวได้ง่าย แล้วทำการสรุปข้อมูลผลการประเมิน

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้เป็นแนวทาง ซึ่งมีการดำเนินการและมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

๕.๑.๑ สภาพสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๘ คน ผลการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ สรุปได้ว่า ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม ผู้มีส่วนร่วมและผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องร่วมกันพัฒนาร่างหลักสูตร โดยมีการวางแผน ร่วมกันกำหนดแผนหลักสูตร ทั้งระยะสั้น และระยะยาว วางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู กรรมการสถานศึกษาวางแผนพัฒนาหลักสูตร มีการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ใช้หลักสูตรแกนกลาง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น โดยมีการจัดทำเป็นหลักสูตรของโรงเรียน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยให้เหมาะสมกับบริบทของสภาพการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้นถึงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรที่หลากหลายตามความเหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียน และการพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันท่วงทีเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงส่งเสริมให้มีการอบรมพัฒนาความรู้ด้านหลักสูตร จัดให้มีการอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แล้วกลับมาถ่ายทอดความรู้ให้กับคณะครู เพื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย พัฒนาความรู้ความสามารถ ความชำนาญในหลักสูตร ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมต่อความเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ปรับปรุงทางด้านวิสัยทัศน์ ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ตัวนักเรียน และความต้องการของผู้เรียน โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

๒. ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๘ คน ผลการสรุปการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม ต้องมีการกำหนดนโยบายและแผนการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนเพื่อพิจารณาวางแผนการใช้แผนการสอนให้เหมาะสม มีวิสัยทัศน์และความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มุ่งเน้นให้ครูสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้นำทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจความถนัดและประสบการณ์ เพื่อจะได้จัดมวลงประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือสาระเนื้อหาประกอบการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในรายวิชาที่ตนเองสอนอย่างอิสระ โดยเนื้อหาสาระเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชั้นให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ จัดแผนการเรียนให้สนองจุดมุ่งหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตร โดยคำนึงถึงความพร้อมด้านอาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และพัฒนาหลักสูตรที่สร้างขึ้นด้วยความร่วมมือของชุมชนของโรงเรียน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมจัดทำหลักสูตร จัดกิจกรรมสื่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่หลากหลายตามความ

เหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น สอดคล้องกับพื้นที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และทรัพยากรของท้องถิ่น ในการจัดหาสื่อภายในและภายนอก ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมต่อความเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่างๆ สามารถพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๓. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปานิยม

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนวิสุทธิคุณ ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๘ คน ผลการสรุปการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปานิยม ต้องศึกษา วิเคราะห์ เนื้อหาหาสาระให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และให้เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เนื้อหา ปรับปรุงและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ รวมทั้งพัฒนาส่งเสริมให้ครูผลิตพัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอนให้ก้าวหน้ามีความเจริญทางเทคโนโลยีสื่อการสอนที่ทันสมัย เกิดทักษะหรือมีความชำนาญ โดยใช้วัสดุในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสื่อการเรียนการสอน มีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนจากหนังสือเป็นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยครูเป็นผู้แนะนำที่ปรึกษา หรือกระบวนการคิดของผู้เรียนให้รู้จักคิด วิเคราะห์ กล้าแสดงออก รักการเรียนรู้ และใช้การเรียนรู้เพื่อไปแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มีการจัดรวบรวมสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างเป็นระบบ จัดเป็นคลังแหล่งเรียนรู้ศูนย์สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และระบบเครือข่ายภายในสถานศึกษาฯ ตามศักยภาพของสถานศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการจัดการที่หลากหลายสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีการประสานสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาการกับสถานศึกษาอื่นๆ รวมทั้งในเครือข่าย ในส่วนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมพัฒนาความสามารถของผู้เรียนพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ และร่วมรับรองหลักสูตรที่เปิดทำการสอนของโรงเรียนเครือข่ายชุมชน ท้องถิ่น รวมถึงองค์กรภาครัฐและเอกชนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อเป็นข้อมูลในบูรณาการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ใหม่ๆ และจะเป็นตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายรวมทั้งเป็นข้อมูลด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น

๔. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปานิยม

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนวิสุทธิคุณ ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๘ คน ผลการสรุปการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปานิยม ต้องกำหนดยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายมาตรฐานการปฏิบัติงานการจัดแหล่งการเรียนรู้ พัฒนาโครงสร้างองค์การดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ให้มีความชัดเจน มีความหลากหลาย และเอื้อต่อการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดเวลา ส่งเสริมและสนับสนุนให้ ครู นักเรียน ใช้แหล่งเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จัดทำแผนทะเบียนข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก พัฒนาแหล่งเรียนรู้และจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการนำเทคโนโลยี

สารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงาน สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ มีความสามารถในการบริหารงานการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติในการวางแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจัดทำแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ได้แผนที่มีความคุณภาพ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างความร่วมมือระหว่างแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลาย เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ อย่างคุ้มค่า เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมีอยู่ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างท้องถิ่น การใช้พื้นที่ท้องถิ่นเป็นพื้นที่ในการศึกษาค้นคว้า องค์กรส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยดึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นศาสตร์ในสาขาวิชาต่างๆ สอดคล้องกับแนวนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศ ติดตาม และประเมินการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพการกำกับ ติดตาม และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอการรายงานผลการดำเนินงานและนำผลการประเมินแหล่งรู้ไปใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

๕. ด้านการวัดประเมินผลตามหลักทฤษฎีปานิธิธรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำ ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๘ คน ผลการสรุปการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการวัดประเมินผลตามหลักทฤษฎีปานิธิธรรม สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ รวมทั้งกำหนดให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนรับผิดชอบ กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินพัฒนาการของสถานศึกษาอย่างชัดเจน จัดทำแผนการวัดและประเมินพัฒนาการให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา พัฒนาระบบ ระเบียบและแนวทางการประเมินผลการเรียนพัฒนาระบบและเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านต่างๆ แก่ครูและบุคลากรของสถานศึกษา สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องสอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษาและจัดให้มีการประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตลอดจนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการกำกับติดตามการวัด และประเมินพัฒนาการเป็นไปตามหลักเกณฑ์การประเมินพัฒนาการตามหลักสูตรการศึกษาการตรวจสอบการใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลพัฒนาการที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน บริหารจัดการการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการจัดเก็บเอกสารหลักฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบ

๖. ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักทุติยาปานิธิธรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำ ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๘ คน ผลการสรุปการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลัก ทุติยาปานิธิธรรม ต้องมีการวางแผนการนิเทศ กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การ นิเทศหลักสูตรเป้าหมายในการดำเนินงาน และทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศ พัฒนาและส่งเสริมการนิเทศให้มีคุณภาพ มีการจัดอบรมจากผู้เชี่ยวชาญในด้านการนิเทศการศึกษา พัฒนาและใช้นวัตกรรมการนิเทศการศึกษา ที่มีคุณภาพ โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้รับการนิเทศ ส่งเสริมให้สถานศึกษาบริหารหลักสูตร สถานศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้ มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษาชาติ พัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการควบคุม กำกับ ติดตาม การนิเทศงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างกันของคณะทุกฝ่ายในการวางแผนและกำหนดปฏิทินการนิเทศการ เรียนการสอนและให้บุคลากรครูเห็นความสำคัญมีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษา นิเทศตามสภาพ ความเป็นจริงและรายงานผลการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข

๗. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในตามหลักทุติยาปานิธิธรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนวิสุทธิพุทธชั้นนำ ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๑๘ คน ผลการสรุปการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ภายในตามหลักทุติยาปานิธิธรรม ควรกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา วางแผนการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จ ของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพโรงเรียน สุการปฏิบัติ กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา และตัวชี้วัดของสถานศึกษาให้ครอบคลุมเป็นมาตรฐานจัดให้มีการอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ในการสร้าง เครื่องมือวัดผล ดำเนินการประกันคุณภาพเตรียมความพร้อม ให้ความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดีของ บุคลากรในสถานศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ประสานงาน กำกับดูแลช่วยเหลือ สนับสนุนให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงเป็นทีม โดยการตั้งคณะกรรมการพิจารณาตามแผน โครงสร้างการบริหารซึ่งฝ่ายที่รับผิดชอบงานใดควรเป็นกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาและประเมิน คุณภาพงานนั้นที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการประเมินผลภายใน การตรวจสอบคุณภาพเป็นการ ตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลการประเมินที่น่าเชื่อถือ ที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้จริงรวมทั้งดำเนินการประเมินให้เสร็จทันเวลา ท้นต่อการนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อสร้าง แรงจูงใจในการดำเนินการประกันคุณภาพเพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง

๕.๑.๒ สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม

การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำทุกขั้นตอน โดยได้ดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการให้การพัฒนาและการใช้หลักสูตรของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด สร้างความตระหนักแก่คณะครูในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งควรครอบคลุมทั้งในเรื่องการวางแผนหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้การนิเทศติดตามหลักสูตร และการประเมินหลักสูตรการดำเนินการในแต่ละเรื่อง ผู้บริหารและผู้นำหลักสูตรต้องมีแนวคิดหรือทฤษฎีรองรับ เพื่อช่วยให้การบริหารจัดการหลักสูตรเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร จึงต้องมีการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและสาระการเรียนรู้ กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พัฒนาคู่มือความรู้ความสามารถให้เกิดทักษะความชำนาญในการบริหารจัดการหลักสูตร จัดบุคลากรเข้าประชุมอบรมการบริหารจัดการหลักสูตร การจัดทำสาระหลักสูตรตามความถนัดของแต่ละบุคคล ตลอดจนบูรณาการมาใช้ในการจัดการหลักสูตร ร่วมกันการตรวจสอบและประเมินผลการใช้หลักสูตร รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม การนิเทศ กำกับ ติดตาม ผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา สรุปผลการดำเนินงานบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาและรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

๒. ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม

แนวทางการจัดการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังนั้นการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ จึงต้องใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีการวางแผนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบจะช่วยสร้างเสริมเติมเต็มประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญา ความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติที่ดี ตลอดจนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ของตนเอง และขยายความคิดของตนเองจากความรู้ที่ได้เรียน โดยมีกระบวนการการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้การพัฒนาศักยภาพด้านการเรียนการสอน กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ให้รู้จักเทคนิคและวิธีการสอนอย่างหลากหลาย โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กำหนดเป้าหมายวิเคราะห์ผู้เรียนและจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงควรจัดกิจกรรมให้หลากหลายก่อนวางแผนการจัดการเรียนการสอน จำเป็นต้องมีการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกันแต่ละด้าน เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย มีการประสานงานกับบุคคลภายนอกผู้ปกครองและชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ตรวจสอบและประเมินผลการเรียนรู้ให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบแล้วนำผลการจัดกิจกรรมไปปรับปรุงแก้ไขครั้งต่อไป

๓. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปานิกรธรรม

สื่อการเรียนการสอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียน ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ๆ และสามารถเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งมีอยู่มากมายหลายชนิด การเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะสื่อแต่ละประเภทมีประสิทธิภาพในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ผู้สอนจึงต้องรู้จักคุณสมบัติของสื่อและเลือกให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาที่สอน จึงต้องมีการร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ความรู้ และประสบการณ์ในด้านเทคนิควิธีสอนและการพัฒนาครู โดยการฝึกอบรมด้านเทคนิคที่เหมาะสมการจัดทำแผนด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ทางการศึกษา ให้ครูพัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลาย เพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้นๆ เป็นการให้โอกาสผู้เรียนใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของครูและพัฒนาการเรียนการสอน จัดให้มีการประเมินผลการนิเทศภายใน โดยแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในโดยมีผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการและผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ นักวัดผล ช่างเทคนิคการส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ควรเป็นกระบวนการที่กระทำต่อเนื่อง

๔. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปานิกรธรรม

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งมีหลายช่องทางโรงเรียนกำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดย ทำความเข้าใจนโยบายตามแผนหลัก หลักสูตร ระบุเป้าหมายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจน จัดทำแผนงานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ เพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรสร้างเสริมประสบการณ์ใช้แหล่งเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยให้คณะครูมีส่วนร่วมในการกำหนดการจัดทำแผนทะเบียนข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกให้ครบถ้วนสมบูรณ์ สร้างความร่วมมือระหว่างแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกัน สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรของโรงเรียนและชุมชน จัดตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งการเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์สภาพความพร้อมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน กำกับติดตาม และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ สร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตามสารสนเทศที่มีอยู่ ให้มีประสิทธิภาพ จัดระบบการใช้ สำหรับผู้เรียนและผู้สนใจใช้แหล่งการเรียนรู้ อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า มีการรวบรวมข้อมูลการใช้ เพื่อเป็นข้อมูลกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่อไป

๕. ด้านการวัดประเมินผลตามหลักทฤษฎีปานิกรธรรม

การวัดประเมินผล เป็นการประเมินความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และทักษะ การคิดที่กำหนดอยู่ในตัวชี้วัดในหลักสูตร โดยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นรายวิชาตามตัวชี้วัดในรายวิชาพื้นฐาน และตามกระบวนการเรียนรู้ที่กำหนดในหน่วยการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สะท้อนความรู้ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน พร้อมทั้งวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จัดทำแผนการวัดและประเมินพัฒนาการให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ซึ่งจะมีการกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินพัฒนาการของสถานศึกษาอย่างชัดเจน วัดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ สร้างเครื่องมือวัดประเมินผลที่มีคุณภาพ เป็นการ

กำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการดำเนินการวัดประเมินผล เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการประเมิน เพื่อให้ทุกฝ่ายทำงานร่วมกันให้ได้ข้อมูลร่วมกัน เป็นรับรู้และปฏิบัติให้เป็นแนวเดียวกันให้เป็นไปตามประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งจะทำให้การวัดประเมินผลเป็นที่น่าเชื่อถือ

๖. ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

การนิเทศการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่ควรจะได้ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักการ กระบวนการและวิธีการของการนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องของการนิเทศ เพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น มีการกำหนดนโยบายและการนิเทศภายในสถานศึกษา เช่น การจัดทำ โครงการนิเทศ การวางแผนนิเทศ ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ที่รับผิดชอบทางด้านวิชาการ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการทำงานเป็นทีม และมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เช่น การจัดอบรม ประชุมชี้แจง หรือให้ความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสมและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดปฏิทินการนิเทศการเรียนการสอน ควบคุมกำกับติดตาม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

๗. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมนั้น สถานศึกษาต้องพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษา ว่าการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือมีคุณลักษณะที่พึง จึงต้องมีการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาการส่งเสริมสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความชำนาญในงาน การประกันคุณภาพการศึกษาแก่บุคลากร ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดทำรายงาน การประเมินตนเอง โดยสามารถเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้สามารถแลกเปลี่ยนและดึงข้อมูลจากส่วนต่างๆ ได้รวดเร็วขึ้นตามแผนประกัน คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ควบคุม กำกับติดตาม นิเทศการประกันคุณภาพการดำเนินงานการพัฒนาตามแผน ติดตามตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๕.๑.๓ ประเมินรูปแบบวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

จากการวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า

๑. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ การสร้างหลักสูตรที่สัมพันธ์หรืออิงกับมาตรฐานการเรียนรู้อย่างชัดเจน จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นกำหนดให้จัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและสาระที่ควรเรียนรู้มีในหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถประยุกต์ใช้กับบริบทพื้นที่ของแต่ละสถานศึกษา ครูผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรจำเป็นต้องเข้าใจแนวคิด หลักการ และแนวปฏิบัติของหลักสูตร จึงต้องมีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ มีความสามารถ ให้เกิดทักษะความชำนาญในการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีความรู้ความเข้าใจ ฝึกฝนปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดจนบูรณาการมาใช้ในการจัดการหลักสูตรให้เป็นผู้ทันสมัยกับยุค กับเหตุการณ์ในปัจจุบันให้สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 ทำงานเป็นทีม/คณะ ร่วมกันการตรวจสอบและประเมินผลการใช้หลักสูตรรวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม มีการประเมิน การนิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา ดังนั้น การจัดศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายใดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรทุกระดับ ต้องมีการประสานสัมพันธ์และความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งรวมถึงภาคธุรกิจเอกชน ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาและใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

๒. ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นควรศึกษามาตรฐานการศึกษา และวิเคราะห์หลักสูตรวางแผนการสอน กำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์การเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคลก่อนวางแผนการจัดการเรียนการสอนนำกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเข้ามาใช้ในการสอน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการเรียนรู้อย่างมีความสุข ร่วมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ตามความสามารถของมาตรฐานการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวิจัยในชั้นเรียน และการดำเนินการจัดการเรียนรู้ ให้รู้จักเทคนิคและวิธีการสอนอย่างหลากหลายโดยเน้นที่องค์ความรู้ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียนการตรวจสอบ สร้างเครือข่ายการทำงานเป็นทีม แลกเปลี่ยนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความหลากหลายและประเมินผลการเรียนรู้ให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ที่มีส่วนร่วมในประเมินการเรียนการสอนของครูและบุคลากรมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม รายงานผลการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบแล้วนำผลการประเมินการจัดการเรียนรู้ไปปรับปรุงแก้ไขครั้งต่อไป

๓. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

ในการผลิตสื่อการศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขึ้นใช้เองโดยครูผู้สอนนั้น นับเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะครูผู้สอนจะเป็นผู้ที่สามารถวิเคราะห์ถึงความยากง่าย ความเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่การที่จะผลิตสื่อให้มีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้นั้นจะต้องมีกระบวนการผลิตที่มีขั้นตอนและมีระบบเพื่อให้สื่อที่ผลิตมีคุณค่าต่อการศึกษาสูงสุด ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรพิจารณาปัจจัยเพื่อการผลิตและพัฒนาสื่อ พัฒนาความรู้ความสามารถของครูและบุคลากร ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ โดยรู้จักใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การ

เรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ตามศักยภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีการร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ความรู้ และประสบการณ์ในด้านเทคนิควิธีสอน และการพัฒนาครูและบุคลากร โดยการฝึกอบรมด้านเทคนิคที่เหมาะสม ให้ครูและบุคลากรคิดค้น สร้างสรรค์ผลิตสื่อการเรียนรู้และนวัตกรรมต่างๆ ให้เกิดความหลากหลาย พัฒนาสื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ฝึกฝน เพิ่มความชำนาญ เลือกใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมร่วมกัน ประเมิน โดยผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการและผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินผล การพัฒนาสื่อการเรียนรู้

๔. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ต้องมีการวิเคราะห์ ระบุเป้าหมายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในภายนอก ที่ชัดเจนครบถ้วน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้แหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้จากทรัพยากรที่มี มีการดูแลแหล่งเรียนรู้ให้มีสภาพใช้งานได้ จัดทำทะเบียนข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกให้ครบถ้วนสมบูรณ์สร้างความร่วมมือระหว่างแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกันร่วมมือด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เกิดความหลากหลายสำรวจแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แล้วจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคลองค์กร หน่วยงานสนับสนุนให้ครูและบุคลากรสร้างเสริมประสบการณ์ใช้แหล่งเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องการกำกับติดตาม และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เพื่อนำมาประยุกต์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

๕. ด้านการวัดประเมินผลตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

เป็นการวัดและประเมินผลสามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพของผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งจัดทำและดำเนินการกำหนดวัตถุประสงค์การวัดและประเมินผลได้ครอบคลุมและชัดเจนนำการวัดและประเมินผลนำไปใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน วิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อนำจุดแข็งและจุดอ่อนมาพัฒนาและปรับปรุงให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการประเมินผลจัดทำแผนการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายตามมิติของหลักสูตรของสถานศึกษา นำเครื่องมือการวัดและประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้อง เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของโรงเรียน

๖. ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

การนิเทศว่าเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับงานและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการสอนในเรื่องหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน การจัดสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก การเตรียมและพัฒนาครู รวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอนจึงต้องมีการกำหนดนโยบายการนิเทศภายในสถานศึกษา เช่น การจัดทำ โครงการนิเทศ การวางแผนนิเทศ ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา ร่วมกันทำงานเป็นทีม ให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ PLC จัดทำแผนและโครงการการนิเทศภายใน

โยการกำหนดเป้าหมายของการนิเทศแต่ละครั้ง เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดปฏิทินการนิเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ เช่น การจัดอบรม ประชุมชี้แจง หรือให้ความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสมให้มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานของหลักสูตร ที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยมีจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ

๗. ด้านการพัฒนากระบวนทัศน์คุณภาพภายในตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ จึงต้องมีการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายใน สนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความชำนาญในงานการประกันคุณภาพการศึกษาแก่ครูและบุคลากร ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง โดยสามารถเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้สามารถแลกเปลี่ยนและดึงข้อมูลจากส่วนต่างๆ ได้รวดเร็วขึ้นตามแผนประกันคุณภาพการศึกษาจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยการวิเคราะห์ผลการประเมินจุดแข็งแล้วนำมาพัฒนานำผลการวิเคราะห์จุดอ่อนมาปรับปรุงแก้ไข การส่งเสริม ควบคุม กำกับติดตาม นิเทศการประกันคุณภาพการดำเนินงาน การพัฒนางานตามแผนติดตามตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้มาตรฐานเป็นแนวทางร่วมมือกันจัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเฉพาะประเด็นที่สำคัญมาอภิปรายผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยคือ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมเกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ จึงสรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ๗ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษา จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็น กำหนดให้จัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาและสาระที่ควรเรียนรู้ มีในหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถประยุกต์ใช้กับบริบทพื้นที่

ของแต่ละสถานศึกษา จึงต้องมีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ มีความสามารถ ตลอดจนบูรณาการมาใช้ในการจัดการหลักสูตรให้เป็นผู้ทันสมัยกับยุค กับเหตุการณ์ในปัจจุบันให้ สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 ทำงานเป็นทีม/คณะ ร่วมกันการตรวจสอบและประเมินผลการ ใช้หลักสูตรรวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม มีการประเมิน การนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายใดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาและใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหลักสูตรแต่ละ หลักสูตร มีการพัฒนาให้ทันต่อยุคต่อสมัยอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง จึงทำให้หลักสูตรของโรงเรียนวิถี พุทธสามารถปรับให้เข้ากับยุคกับสมัยได้ตามนโยบายของแต่ละโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวินัยธรรมศักดิ์ สุจิตโต (ภมรทรัพย์)** ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการสร้างวัฒนธรรมองค์กร โรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัย พบว่า สร้างวิสัยทัศน์ของโรงเรียนวิถีพุทธ กำหนด กลยุทธ์ พันธกิจ แผนการดำเนินงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ดำเนินการตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่กำหนดไว้ ติดตามผลการดำเนินงานมีการวัดผลประเมินผล^๑ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการบริหารหลักสูตรของแต่ละโรงเรียนนั้น สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ และวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ ก็จัดการการบริหารหลักสูตรให้เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ พันธกิจของโรงเรียน การพัฒนา หลักสูตรจึงเป็นไปตามแผนที่ตั้งเป้าไว้ จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ**บุญเชิด ชานิศาสตร์** ได้ศึกษา เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารวิชาการ ในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี มีกระบวนการปฏิบัติงานวิชาการ ๖ ขั้นตอน คือ ๑) การกำหนดเป้าหมาย ๒) การวางแผน ๓) การปฏิบัติตามแผน ๔) การส่งเสริม นิเทศ กำกับ ติดตาม ๕) การตรวจสอบ ประเมินผล ๖) การรายงานผลการ ดำเนินงาน^๒ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการนั้น ได้รับการยอมรับว่า เป็นรูปแบบที่ได้มาตรฐาน สามารถนำไปใช้ได้จริง และผ่านการประเมินรูปแบบจากผู้ทรงคุณที่ น่าเชื่อถือได้ รูปแบบจึงออกมาได้มาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**เพชรนิ สงค์ประเสริฐ** ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้ผู้บริหาร / หัวหน้างานวิชาการมีพฤติกรรมและแนวปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับบทบาทผู้นำทางวิชาการ และบริบทของสถานศึกษา บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและขั้นตอนการทำงานเป็นทีม สามารถปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนได้ อย่างเป็นรูปธรรม การประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีม

^๑พระครูวินัยธรรมศักดิ์ สุจิตโต (ภมรทรัพย์), “กระบวนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียนวิถีพุทธใน จังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^๒บุญเชิด ชานิศาสตร์, “การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๖).

ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หลังจากการทดลอง ยืนยันรูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีม ๔ องค์ประกอบ ที่พัฒนาขึ้นว่ามีความเป็นไปได้และเหมาะสม อยู่ในระดับมาก^๓

๒. ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปานิกรรม

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเลือกวิธีสอนและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องมีหลักในการยึดดังนี้ วิเคราะห์หลักสูตร วางแผนการสอน กำหนดเป้าหมาย และจุดประสงค์การเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคลก่อนวางแผนการจัดการเรียนการสอนนำกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเข้ามาใช้ในการสอนร่วมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ตามความสามารถของมาตรฐานการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง และการดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้รู้จักเทคนิคและวิธีการสอนอย่างหลากหลายโดยเน้นที่องค์ความรู้ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียนการตรวจสอบ สร้างเครือข่ายการทำงานเป็นทีม แลกเปลี่ยนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความหลากหลาย และประเมินผลการเรียนรู้ การเรียนการสอนของครูและบุคลากรมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม รายงานผลการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถิพุทธนั้น ได้วิเคราะห์หลักสูตรมาเป็นอย่างดี แล้วได้ดำเนินการตามแผนที่ตั้งไว้ จึงทำให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามเป้าประสงค์ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากการจัดการเรียนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์** ได้ศึกษาเรื่อง “องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ” ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนเป็นอันดับแรกและให้ความสำคัญกับการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างครูนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนตลอดจนความร่วมมือระหว่างกันของทุกภาคส่วนร่วมไปกับการให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายและสร้างความเข้าใจในเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนในแนวทางการพัฒนารวมถึงการส่งเสริมให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีการพัฒนาทางวิชาชีพ และการสร้างนวัตกรรมทางวิชาการเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ ขึ้นภายในสาระการเรียนรู้ อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นลำดับ^๔ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถิพุทธ นอกจากจะจัดการเรียนรู้ได้ตามแผนแล้ว ยังจัดการเรียนรู้ได้ตามความต้องการของชุมชนทำให้เกิดการร่วมแรงร่วมมือของชุมชนทุกภาคส่วน แล้วร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ที่เรียกว่า “ความสามัคคี” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**ศรุตพงศ์ ภูวัชรวรานนท์** ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ผลการวิจัย

^๓เพชรนิ สงคประเสริฐ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๑).

^๔เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์, “องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัศรีเตียน, ๒๕๕๓).

พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ระบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน และการวัดและประเมินผล รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ องค์ประกอบของระบบการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างผู้เข้ารับการทดลองตามรูปแบบเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น^๕

๓. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปานิกรธรรม

การจัดการศึกษาในสถานศึกษาจะผลิตสื่อให้มีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ นั้นจะต้องมีกระบวนการผลิตที่มีขั้นตอนและมีระบบเพื่อให้สื่อที่ผลิตมีคุณค่าต่อการศึกษาสูงสุด ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรพิจารณาปัจจัยเพื่อการผลิตและพัฒนาสื่อ พัฒนาความรู้ความสามารถของครูและบุคลากร ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ โดยรู้จักใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ตามศักยภาพและบรรลุตตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีการร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ โดยการฝึกอบรมด้านเทคนิคที่เหมาะสม สร้างสรรค์ผลิตสื่อการเรียนรู้และนวัตกรรมต่างๆ ให้เกิดความหลากหลาย เลือกใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้อย่างเหมาะสมร่วมกันประเมิน โดยผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการและผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินผลการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า สื่อการเรียนรู้ที่ผู้บริหารพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนวิสุทธิ ทำให้ครูก็ดี นักเรียนก็ดี นำไปใช้กับการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และเกิดการเรียนรู้ทางวิชาการได้ง่ายกว่าเมื่อก่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพชรนิ สงคประเสริฐ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีม ภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการ ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน^๖ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ นั้นได้นำสื่อการเรียนการสอนมาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น ทำให้การเรียนรู้ที่ได้ก็จะได้รับเข้าถึงเด็กได้รวดเร็ว ทำให้เด็กมีสติ มีปัญญามากขึ้น เพราะตาได้ดู หูได้ฟัง จิตก็จดจ่อต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิษฎา ศรีเครือคง ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ตาม

^๕ศุติพงศ์ ภูวธีรวรานนท์, “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๕).

^๖เพชรนิ สงคประเสริฐ, “การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๑).

แนวพุทธของผู้บริหารสตรี ในมหาวิทยาลัยของรัฐ” ผลการวิจัย พบว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ องค์ประกอบ คือ ๑) องค์ประกอบด้านจิตวิทยา ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกลมีความสามารถในการวางแผน คิดต่าง พัฒนา มีสติปัญญา ไหวพริบปฏิภาณดี ริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ นโยบายใหม่ ๒) องค์ประกอบด้านวิธวิธี ประกอบด้วย ต้องเป็นผู้มีสมรรถภาพในการทำงาน มีความเชี่ยวชาญในการบริหาร คำนึงถึงความสามารถและปัจเจกบุคคล มุ่งเกณฑ์ มุ่งงาน มีความยืดหยุ่นสูงจัดให้มีการประชุมเสมอ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานพัฒนาตนเอง นำเทคโนโลยีมาใช้นำงานทักษะในการสื่อสารดี และมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม ๓) องค์ประกอบด้านนิสัยสัมพันธ์ประกอบด้วย มีมนุษยสัมพันธ์ มีบุคลิกภาพดี มีทักษะในการติดต่อประสานงานดี^๗

๔. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในภายนอก ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้แหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้จากทรัพยากรที่มี มีการดูแลแหล่งเรียนรู้ให้มีสภาพใช้การได้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์สร้างความร่วมมือระหว่างแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ให้เกิดการเชื่อมโยงกันร่วมมือการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้พัฒนาแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคลองค์กรหน่วยงานสนับสนุนให้ครูและบุคลากรสร้างเสริมประสบการณ์ใช้แหล่งเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องการกำกับติดตาม และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เพื่อนำมาประยุกต์และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า แหล่งเรียนรู้ที่ทางโรงเรียนวิสุทธิพัฒนาศึกษาขึ้นนั้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสัมผัสอยู่ในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว จึงทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็ว เพราะตนเองคุ้นเคยกับแหล่งเรียนรู้อยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปรีชา ปัญญาณกุล** ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วย ๑) วิสัยทัศน์ ๒) พันธกิจ ๓) เป้าหมาย ๔) วัตถุประสงค์ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ของประชาชนในชุมชน ๕) บทบาทหน้าที่ ๖) กลุ่มเป้าหมาย ๗) การประกันคุณภาพ ๘) โครงสร้างการดำเนินงาน ๙) กระบวนการทำงาน ๑๐) แหล่งเรียนรู้” ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนวิสุทธิพัฒนาศึกษา เป็นไปตามวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่อยากจะเห็นภาพในอนาคตของผู้เรียน ให้กิน อยู่ ฟัง เป็นเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข แล้วขยายออกไปสู่สังคม จนเด็กการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พยุ่ง ไบแอ้ม** ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา”

^๗ อภิษฎา ศรีเครือตอง, “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ ตามแนวพุทธของผู้บริหารสตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^๘ ปรีชา ปัญญาณกุล, “การพัฒนาแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๕๙).

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม ประกอบด้วย ๗ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นการจัดการเรียนรู้ (Instructional) ขั้นการให้บริการ (Service) ขั้นการเชื่อมโยงความรู้สู่สากล (Linked to global) ขั้นพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (Development) และขั้นประเมินผลและเผยแพร่ (Asses and spreads)^๙

๕. ด้านการวัดประเมินผลตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

เป็นการวัดและประเมินผลสามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพของผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งจัดทำและดำเนินการกำหนดวัตถุประสงค์การวัดและประเมินผลได้ครอบคลุมและชัดเจนนำการวัดและประเมินผลนำไปใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมการประเมินผลจัดทำแผนการวัดและประเมินผล เครื่องมือการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายตามมติของหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของโรงเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการวัดประเมินผลเป็นเรื่องที่สำคัญ เป็นการวัดมาตรฐานการเรียนการสอนของหลักสูตรของโรงเรียน ฉะนั้น ผู้บริหารจึงให้ความสำคัญกับการวัดประเมินผลให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน จึงต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบตามเกณฑ์กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อังคณา ตุงคะสมิต** ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนากระบวนการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาศรีดงเค็ง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า ระบบการวัดและประเมินผลการประกอบด้วย ๔ ระบบ ได้แก่ ระบบวางแผน (Plan) ระบบปฏิบัติการ (Act) ระบบตรวจสอบ (Observe) ระบบสะท้อนผล (Reflect) ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นตรวจสอบ และขั้นสะท้อนผล ไปสู่การปฏิบัติมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน ประเมินผู้เรียนในทิศทางเดียวกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ด้านการวัดและประเมินผล ทำให้ครูได้ใช้การวัดการประเมินที่หลากหลาย สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาใช้การประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการสอน และนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาผู้เรียนและการสอนของครู^{๑๐} ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การวัดประเมินผลเป็นตัวชี้วัดการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเป็นเครื่องมือเพื่อกำกับให้ผู้สอนได้ดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามตัวชี้วัดนั้น ซึ่งผู้บริหารก็สามารถประเมินผู้สอนได้ว่า ได้ดำเนินการตามเกณฑ์ตัวชี้วัดนั้นหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พิเชศ รุ่งสว่าง** ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนและการประเมิน

^๙ พยุง ใบแย้ม, “การพัฒนากระบวนการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา”, รายงานวิจัย, (คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๕๘).

^{๑๐} อังคณา ตุงคะสมิต, “การพัฒนากระบวนการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาศรีดงเค็ง จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐).

ตัวชี้วัดของการจัดการเรียนการสอนและการประเมิน เกณฑ์ของการจัดการเรียนการสอนและการประเมิน เครื่องมือของการจัดการเรียนการสอนและการประเมิน ผู้เกี่ยวข้องของการจัดการเรียนการสอนและการประเมิน ขั้นตอนการประเมิน ได้แก่ เตรียมความพร้อมการประเมิน ออกแบบกิจกรรมปฏิบัติงาน การประเมินผล สรุปผล การให้ข้อมูลย้อนกลับ^{๑๑} ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การวัดประเมินผลเป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผลที่ประเมินนั้น ได้คุณภาพตามนโยบายของการศึกษา ฉะนั้น การวัดประเมินผลจึงจำเป็นต้องวางแผน นำแผนไปปฏิบัติ และประเมินแผนนั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของไตรรัตน์ โคสะสุ ได้ศึกษาเรื่อง “ระบบและวิธีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัย พบว่า สภาพการดำเนินการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก และประเด็นที่มีปัญหาคือ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง คือ ระบบการประเมิน และวิธีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วยแนวการประเมิน ๑) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา ๒) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ๓) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ๔) การดำเนินงานตามแผน ๕) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ๖) การประเมินคุณภาพภายใน ๗) การจัดทำรายงานประจำปี และ ๘) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง^{๑๒}

๖. ด้านการนิเทศการศึกษาตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรม

การนิเทศหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการสอนในเรื่องหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน การจัดสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก การเตรียมและพัฒนาครู รวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอนจึงต้องมีการกำหนดนโยบายการนิเทศภายในสถานศึกษา ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา ร่วมกันทำงานเป็นทีม ให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ การจัดอบรมหรือให้ความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสมให้มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานของหลักสูตร ที่มีจัดการอย่างเป็นระบบ และการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องด้านวิชาการให้มีการพัฒนา และส่งเสริมให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ร่วมบริหาร เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับคุณครูและนักเรียน จึงย่อมทราบถึงปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่าบุคลากรภายนอก เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การนิเทศภายในโรงเรียนจะสนองตอบความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณพร สุขอนัน

^{๑๑} พิเชศ รุ่งสว่าง, “การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการประเมินการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๘).

^{๑๒} ไตรรัตน์ โคสะสุ, “ระบบและวิธีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๙).

ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก” ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับสถานศึกษาขนาดเล็ก ควรประกอบด้วยปัจจัยการดำเนินการ ๘ ปัจจัยที่มีความสำคัญกับการนิเทศภายใน ได้แก่ ๑. การวางแผนกลยุทธ์ ๒. เทคนิคการนิเทศ ๓. บทบาทหน้าที่ ๔. การประเมินผล ๕. การสร้างเครือข่าย ๖. การพัฒนา ๗. สื่อและเครื่องมือนิเทศ และ ๘. มนุษย์สัมพันธ์^{๑๓} ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการทำงานและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างผู้บริหารและบุคลากรภายในโรงเรียนในการแนะนำช่วยเหลือ สร้างขวัญกำลังใจ ส่งเสริมเกี่ยวกับการเรียนการสอนและพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานของโรงเรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของผู้รับประโยชน์จากโรงเรียนทุกฝ่าย เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพิน ยืนยง ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูเขตการศึกษา ๕ อัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการ ประกอบด้วยหลักการ มุ่งเน้นกระบวนการนิเทศที่เป็นระบบสัมพันธ์กัน และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการนิเทศและการวิจัยในชั้นเรียน กระบวนการนิเทศ ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ ๑ Classifying : C การคัดกรองระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อจัดกลุ่มครู และเลือกการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับครูแต่ละกลุ่ม ขั้นตอนที่ ๒ Informing : I ให้ความรู้ก่อนการนิเทศ ขั้นตอนที่ ๓ Proceeding : P การดำเนินงาน ได้แก่ ๓.๑ การประชุมก่อนการสังเกตการณ์สอน (Pre conference) ๓.๒ การสังเกตการณ์สอน (Observation) ๓.๓ การประชุมหลังการสังเกตการณ์สอน (Post conference) ขั้นตอนที่ ๔ Evaluating : E การประเมินผลการนิเทศโดยมีการกำกับ ติดตาม (Monitoring) อย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอน^{๑๔}

๗. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในตามหลักทฤษฎีปาณิกรรม

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จะต้องจัดให้มีระบบการประกันที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ จึงต้องมีการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายใน สนับสนุน ส่งเสริม และบุคลากร ให้มีความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาทักษะและเพิ่มพูนความชำนาญในงานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยสามารถเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้สามารถแลกเปลี่ยนและดึงข้อมูลจากส่วนต่างๆ ได้รวดเร็วขึ้น โดยการวิเคราะห์ผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข การส่งเสริม ควบคุม กำกับติดตาม การดำเนินงานการพัฒนางานตามแผนติดตาม

^{๑๓}วรรณพร สุขอนัน, “รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐).

^{๑๔}ยุพิน ยืนยง, “การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูเขตการศึกษา ๕ อัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓).

ตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้มาตรฐานเป็นแนวทางร่วมมือกันจัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้การกำกับ ดูแลและสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ข้อมูลหลักฐาน ที่ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับบริการด้านการศึกษามีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดในมาตรฐานหลักสูตร ฉะนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นกลไกส่วนหนึ่งของระบบประกันคุณภาพภายใน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการส่งเสริม พัฒนาและประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ**วีระศักดิ์ ลันสี** ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย เป้าหมายของการประเมิน สิ่งที่มีประเมินได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และด้านมาตรการส่งเสริม วิธีการประเมิน ประกอบด้วย ผู้เกี่ยวข้องกับการประเมิน และการประเมินตามรูปแบบทั้งด้านการใช้ประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบทั้ง ๔ องค์ประกอบมีคุณภาพในระดับมากที่สุด^{๑๕} ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนวิถิพุทธได้มาตรฐานตามเกณฑ์ตามตัวชี้วัด และสามารถสร้างความมั่นใจให้กับบุคลากรในโรงเรียนได้ว่า เมื่อทำตามระบบการประกันภายในนี้แล้ว จะทำให้โรงเรียนจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลที่ตามมา ซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับ**พรศิริ วิรุณพันธุ์** ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยส่งผลกระทบต่อสภาพและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ” ผลการวิจัย ปัจจัยด้านสภาพในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีความมุ่งหมายในการดำเนินงานขององค์กรที่มั่นคงและชัดเจน บุคลากรที่มีความสามารถในการทำงาน และมีเกณฑ์ในการวัดผลงานที่มีคุณภาพ การมีส่วนร่วมกับสังคมและชุมชนท้องถิ่นและคณาจารย์และบุคลากรมีการเรียนรู้มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการกำหนดวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวกับสังคม และชุมชนท้องถิ่นและคณาจารย์และบุคลากรควรยอมรับในการทำงานเป็นทีม^{๑๖}

^{๑๕}วีระศักดิ์ ลันสี, “การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, *วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์ศึกษบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๗).

^{๑๖}พรศิริ วิรุณพันธุ์, “ปัจจัยส่งผลกระทบต่อสภาพและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ”, *รายงานวิจัย*, (โครงการวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ๒๕๕๑).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ เชิงนโยบาย

๑. ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ควรมีนโยบายให้สถานศึกษาพัฒนารูปแบบการดำเนินการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

๒. ควรเห็นความสำคัญของการจัดการความรู้และบรรจุให้อยู่ในยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนและผู้บริหารในโรงเรียนทุกระดับ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกเรื่องและทุกระดับจะทำให้โรงเรียนพัฒนาได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืน ตลอดจนมีการสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน จะทำให้ภารกิจของโรงเรียนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

๓. ควรส่งเสริมการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง มีเครื่องมือและอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ และมีโปรแกรมที่เหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติตลอดจนเพิ่มช่องทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้หลากหลาย

๔. ควรเพิ่มช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเผยแพร่ให้กับบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องให้เข้าถึงได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว ตลอดจนจัดกิจกรรมต่างๆ รวมไปถึงการอบรมสัมมนาทั้งบุคลากรภายในและภายนอกเพื่อได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลายขึ้นและสามารถนำมาพัฒนาปรับปรุงกระบวนการจัดการความรู้ของโรงเรียนตัวเองได้

๕. ควรให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ร่วมกันมีการเสนอแนะแนวคิด แนวทางการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นควรเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวางแผน การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินกิจกรรมขององค์กร

๖. ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ที่ต้องการในอนาคตได้อย่างชัดเจนมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อผลสำเร็จโดยรวมของโรงเรียนเป็นหลัก มีความสามารถในการโน้มน้าวชักจูง ให้ผู้ตามปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้บริหารควรแสดงความชมเชยให้รางวัลหรือเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น ให้กับผู้ปฏิบัติงานที่ทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวควรดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ

๗. ผู้บริหารควรสร้างและส่งเสริมให้บุคลากรมีค่านิยมที่เป็นเอกลักษณ์และยอมรับว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดค่านิยม วิธีการปฏิบัติต่างๆ ให้แก่สมาชิกใหม่เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการ นอกจากนั้นควรส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานเป็นทีมและมีการกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานประพฤติปฏิบัติตามค่านิยมร่วม วิสัยทัศน์ และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน

๘. จากสรุปผลการวิจัยที่ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ที่เชื่อมั่นได้ว่ามีความความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบ สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และปัญหาที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งกระบวนการวิจัยในแต่ละ

ขั้นตอนถือได้ว่าอาศัยหลักการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ สถานศึกษาควรนำรูปแบบจากการวิจัยไปดำเนินการปรับใช้ในการบริหารวิชาการต่อไป

๕.๓.๒ เชิงปฏิบัติการ

๑. ส่งเสริมให้บุคลากรคิดและเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการกระตุ้นและการให้รางวัลแก่ผู้สร้างนวัตกรรมใหม่ๆ มีการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ มีกิจกรรมต่างๆ เช่น การสนับสนุนโครงการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (Routine to Research, R2R) ให้มากขึ้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนนักปฏิบัติ เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้ที่ไม่มีข้อจำกัดและนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ปฏิบัติจริง

๒. พัฒนาสภาพปัจจัยลักษณะองค์กรที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการความรู้ในทุกด้าน โดยมีการพัฒนาตามปัจจัยลักษณะองค์กรดังกล่าว จะช่วยให้บุคลากรมีความสามารถในการบริหารงานวิชาการมากยิ่งขึ้น

๓. ควรมอบหมายงานที่รับผิดชอบ จัดทำโครงการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีการคิดและพัฒนาของบุคลากรทุกคนและทำอย่างต่อเนื่อง ตรงตามความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน

๔. ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างสม่ำเสมอทั้งในหน่วยงาน ระหว่างหน่วยงาน และระหว่างสถานศึกษาด้วยกัน ทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการจัดอบรม สัมมนาเพื่อพัฒนาบุคลากร และหน่วยงานให้พัฒนาอย่างยั่งยืน

๕. ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดภารกิจในการปฏิบัติงานของครู และผู้บริหารในด้านการพัฒนาหลักสูตรไว้ให้ชัดเจน

๖. ด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมครูให้ครูท้าววิจัยในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

๗. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาปรับปรุงสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้

๘. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน ให้มีความทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพของชุมชน ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

๙. ด้านการวัดประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการวัดผลและประเมินพัฒนาการที่หลากหลายเน้นสภาพจริง

๑๐. ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีโครงการนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาโรงเรียนในแผนปฏิบัติการประจำปี ของโรงเรียนไว้เป็นประจำทุกปี

๑๑. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการวางแผนเพื่อพัฒนางานต่อไป

๑๒. ควรจัดการบรรยาย/ฝึกอบรมบุคลากรให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสร้างทักษะที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบคุณภาพการบริหารงานวิชาการในทุกๆ ขั้นตอน รวมถึงการฝึกหัดการจัดเตรียมเอกสาร เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๕.๓.๓ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาที่พบในงานวิจัยครั้งนี้ และจากวิธีการวิจัยที่น่าจะมีการพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงใคร่ขอเสนอแนะการวิจัยที่ควรทำต่อไป ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. เนื่องจากการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษา จึงน่าจะมีการวิจัยในลักษณะติดตามผลในระยะยาว ครอบคลุมในทุกพื้นที่ทั่วทุกโรงเรียน และใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ควบคู่กัน เพิ่มเติมด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลหลายกลุ่มในองค์การที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนวิถิพุทธ ทั้งที่เป็นกลุ่มที่เป็นทางการและกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ รวมทั้งบุคคลภายนอก ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เพื่อผลการวิจัยมีความชัดเจนมากขึ้น

๒. ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบอื่นๆ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Path Analysis ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาอิทธิพลของปัจจัยเชิงเหตุที่มีต่องานวิชาการของโรงเรียนวิถิพุทธ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์เปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน โดยใช้สถิติ ANOVA หรือการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Multiple Regression Analysis (MRA) เพื่อหาศึกษาเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม

๓. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการในโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ จังหวัดนครสวรรค์

๔. ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ พระราชทาน จังหวัดนครสวรรค์

๕. ควรศึกษาการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำของผู้บริหารในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๓

๖. ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาของสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่อื่นๆ หรือในระดับที่สูงขึ้นไปต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ Primary Sources

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. โรงพิมพ์วิบูลย์. ๒๕๓๓-๒๕๓๔, ๒๕๔๙.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ Secondary Sources

(๑) หนังสือ

กมล ภูประเสริฐ. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์ พับลิเคชั่น, ๒๕๔๔.

กรมวิชาการ. กระบวนการเรียนรู้และยุทธศาสตร์การเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด, ๒๕๔๒.

_____. แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๓.

_____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ร.ส.พ., ๒๕๔๖.

_____. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๔.

กรทอง จิระเดชกุล. คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ธาอักษร, ๒๕๕๐. หน้า ๔.

กระทรวงศึกษาธิการ. ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑. กรุงเทพมหานคร: พรินทกราฟฟิค, ๒๕๕๒.

_____. นโยบายและการแนะแนวการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖.

_____. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ร.ส.พ., ๒๕๔๖.

_____. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: พัฒนานวัตกรรมจัดการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘.

- แนวปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ร.ส.พ., ๒๕๔๖.
- หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑.
- หลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. นครปฐม: สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, ๒๕๕๐.
- กิตติมา ปรีดีดิลก. การบริหาร และการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: อักษรพิพัฒน์, ๒๕๓๒.
- กীরติ บุญเจือ. ชุดพื้นฐานปรัชญาจริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, ๒๕๓๒.
- ฉันท ชาติทอง. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๓.
- จำรัส นองมาก. ปฏิบัติการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ชันปรี้นตั้ง, ๒๕๔๔.
- เจสสิยา บุรีภักดี และคณะ. ชุดการศึกษาค้นคว้าวิชา ทฤษฎีระบบและการประยุกต์ใช้ในการพัฒนา. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๕๓.
- ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ และวิศนี ศิลตระกูล. ความเป็นมาของภูมิปัญญาชาวบ้านเทคโนโลยีพื้นบ้าน และแหล่งวิทยาการท้องถิ่น. เอกสารชุดการสอนวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการชุมชน. นนทบุรี: มหาสุโขทัยธรรมธีราช, ๒๕๔๓.
- ชวลิต ชูกำแพง. การพัฒนาหลักสูตร. มหาสารคาม: ทีคิวพี จำกัด, ๒๕๕๑.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. การบริหารงานวิชาการและการนิเทศภายในสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๕. ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงานวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๕๑.
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี.พรีนท์, ๒๕๕๑.
- ถวิล มาตรการเยี่ยม. การปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ. กรุงเทพมหานคร: เสนาธรรม, ๒๕๔๔.
- ทิพาดี เมฆสุวรรณ. กล้าคิด กล้าทำ กล้านำ กล้าเปลี่ยน. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๔๔.
- ทิตินา แหมมณี. รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- ธร สุนทราวุธ. การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เนติกุลการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑.
- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล และคณะ. หลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕.
- ธีระ รุญเจริญ. การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง, ๒๕๔๖.

_____ . **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา.**

กรุงเทพมหานคร: ชุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์, ๒๕๕๐.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล. **ก้าวหน้าสู่ผู้บริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทบพิตรการพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๐.

เนตร์พัฒนา ยาวีราช. **ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์.** พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๒.

บรรเจอดพร รัตนพันธ์. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ.** กรุงเทพมหานคร: อุษากการพิมพ์, ๒๕๔๗.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. **การพัฒนาหลักสูตร.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

บุญสิริ ขวลิตรารัง. **ธรรมโอสธ.** กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ . **การบริหารงานวิชาการ.** กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๓.

ฝ่ายบริการฝึกอบรม ส่วนธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **รายงานผลการดำเนินงานโครงการศึกษา และพัฒนาอัตลักษณ์ ๒๙ ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ.** ออยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พรสวรรค์ ศิรศาดนันท์. **ภาวะผู้นำทางการศึกษา.** จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๕๕.

พระเทพโสภณ. (ประยูร ธมฺมจิตโต). **ทิศทางการศึกษาไทย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระธรรมปิฎก. ใน สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และสุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ. **ผู้นำ.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มติชน ๒๕๔๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙.

_____ . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔.

_____ . **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม.** พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙.

_____ . **การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น.** กรุงเทพมหานคร: อุษากการพิมพ์, ๒๕๔๗.

พัชสิริ ชมพุดา. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร: แมคกรอ-ฮิล, ๒๕๕๒.

พิชญลักษณ์ พิชญกุล. **เอกสารประกอบการเรียนวิชา ๗๐๓๒๐๒ หลักการจัดการ.** เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

พิชัย เสงี่ยมจิตต์. **การบริหารงานเฉพาะด้านในสถาบันการศึกษา.** อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๒.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: แฮาส์ ออฟเคอร์มิสท, ๒๕๕๒.

พุทธทาสภิกขุ. **การทำงานที่เป็นสุข.** กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๗.

_____ . **เยาวชนกับความรอดของสังคม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙.

ภารดี อนันต์นาวิ. **หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มนต์ตรี, ๒๕๕๑.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **โรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

มียากาวะ. ทาดาโอะ. **เศรษฐกิจเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: รู้แจ้ง, ๒๕๕๐.

เมตตา ภิรมย์ภักดี. **ปฐมบท โรงเรียนวิถีพุทธ ในรายงานการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนวิถีพุทธ ปีงบประมาณ ๒๕๔๗ – ๒๕๔๘**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๑ พ.ศ. ๒๕๔๘.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ชีระฟิล์ม และไซเท็กซ์, ๒๕๕๑.

รัตน์ บัณฑิต. **วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

ราชกิจจานุเบกษา. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐**. เล่ม ๑๒๔ / ตอนที่ ๔๗ ก/ หน้า ๒๓/๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๖.

_____. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๙.

รุ่ง แก้วแดง. **ปฏิวัติการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน จำกัด, ๒๕๔๒.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. **จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา : กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๓.

วีรยุทธ ชาติกาญจน์ และสถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. **เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารศึกษามีอาชีพ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: ดวงกมลสมัย, ๒๕๔๒.

ส. ศิวรักษ์. **ศาสนากับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทประชาชนจำกัด, ๒๕๑๙.; และ อี.เอฟ. ชูเมกเกอร์ แต่ง รังสรรค์คณะพันธุ์ แปล. **เศรษฐศาสตร์ของชาวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: ศิวพรการพิมพ์, ๒๕๑๗.

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่**. กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์, ๒๕๕๓.

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. **หลักการจัดการศึกษายุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๘.

_____. **เอกสารประกอบการสัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ**. นครปฐม: โรงพิมพ์ ส. ประจักษ์ นครปฐม, ๒๕๔๗.

สมพงศ์ เกษมสิน. **การบริหารงานบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๓.

สมาน อัสวภูมิ. **การบริหารการศึกษาสมัยใหม่ แนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์, ๒๕๕๑.

สันติ บุญภิรมย์. **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร: บั๊ค พอยท์, ๒๕๕๒.

สำนักการศึกษา. การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธวิถีธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
ปีการศึกษา ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร: สำนักการศึกษา, ๒๕๕๑.

_____. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักการศึกษา, ๒๕๕๐.

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัด
มหาสารคาม. มหาสารคาม: ฝ่ายบริการทางการศึกษาหน่วยศึกษานิเทศก์, ๒๕๔๕.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖. รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
มัธยมศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๖. สมุทรปราการ: แสงงามการพิมพ์, ๒๕๕๗.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การนำมาตราฐานสู่โรงเรียนและห้องเรียน.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ.
กรุงเทพมหานคร : อุษากการพิมพ์, ๒๕๔๗.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ” .
กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด, ๒๕๔๒.

_____. ปฏิรูปการเรียนรู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓.

_____. ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๔.

_____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสกายบุ๊คส,
๒๕๔๖.

_____. ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา:ระเบียบวาระ
แห่งชาติ ๒๕๕๑ – ๒๕๕๕. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๑.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวทางการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย, ๒๕๕๓.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. นิยามคำศัพท์หลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย, ๒๕๕๓.

_____. แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช
๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒.

_____. แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๔๙.

_____. แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒.

ลีปนันท เกตุทัต. **ความฝันของแผ่นดิน ในคณะศึกษาดูงานด้านวิชาการของโรงเรียนต่อชุมชน.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตะวันออก, ๒๕๔๐.

สุทธนู ศรีไสย์. **การจัดการและวางแผนพัฒนาหลักสูตร.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. **ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ.** เชียงราย: สถาบันราชภัฏเชียงราย, ๒๕๔๕.

สุนทร โคตรบรรเทา. **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๑.

สุภางค์ จันทวานิช. **วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

สุวรรณ ศรีคุณ. **เอกสารการเรียนรู้ชุดภาวะผู้นำทางการศึกษา สำนักพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพ.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภา, ๒๕๔๙.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. “วิกฤติภาวะผู้นำทางการศึกษา : แนวทางการวิจัยและพัฒนา”. **สัมมนาวิชาการ.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑.

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. **การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : ห้องสมุดประชาชน.** กรุงเทพมหานคร : วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๔๘.

อำภา บุญช่วย. **การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน.** กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

(๒) วิทยานิพนธ์

เกษม คำบุตรดา. “การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. **การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม..** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐.

โกศิษฎ์ เปลรินทร์. “การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒.

ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล. “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่เน้นการกระจายอำนาจ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒.

ไตรรัตน์ โคสะสุ. “ระบบและวิธีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๙.

ทรงกลด เจริญพร. “องค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวหลักธรรมพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๒.

ธรรมรักษ์ ธนภณ. “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๗.

- นริศ แก้วสีนวล. “รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำการจัดการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๕๘.
- นิกัญชลาลันเหลือ. “โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔.
- บุญเชิด ชานิศาสตร. “การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๖.
- เบญจพร แก้วมีศรี. “การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- ปรีชา ปัญญานฤพล. “การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ๒๕๕๙.
- ปาริชาติ วัคควัทพงษ์. “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๓๑”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๘.
- พงกะพรรณ ตะกลมทอง. “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๕๖.
- พระครูวินัยธรสมศักดิ์ สุจิตโต ถมทรัพย์. “กระบวนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระครูสันติธรรมามิรัต บุญชัย สนติกโร. “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระครูโอภาสณนทกิตติ ศักดา โอภาโส. “การวิเคราะห์ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนวิถิพุทธระดับประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระพิศาลศึกษากร สุดใจ ยโสธโร. “การบริหารจัดการโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมบาลี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พระมหาสุรศักดิ์ สุรสโก โปธิ์เงิน. “ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พัชรพร วีรสลธิ์. “ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบห้าประการของบุคลิกภาพและความสามารถในการ
เผชิญปัญหาและอุปสรรคตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ใน
สำนักงานประกันสังคม”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๖.

พิเชศ รุ่งสว่าง. “การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการ
ประเมินการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๘.

พิทักษ์ สมบูรณ์. “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำหัวหน้าศูนย์เด็กเล็กที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการ
ดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด
นครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหาร
การศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๖.

เพชรนิ สงคประเสริฐ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๑.

เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์. “องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิตระดับ
ประถมศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยคริสเตียน, ๒๕๕๗.

มาลี สืบกระแสน. “การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”.
วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒.

ยุพิน ยืนยง. “การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยใน
ชั้นเรียนของครูเขตการศึกษา ๕ อัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, ๒๕๕๓.

วรรณพร สุขอนัน. “รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก”. **วิทยานิพนธ์ สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

วิชาญ ใจเถิง. “รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนววิถีพุทธและว
ลดอร์ฟสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๙.

วิหิตา สุขทั่วญาติ. “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในทศวรรษหน้าของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๙.

วิมล จันทรแก้ว. “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๓”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๕๕.

วิมล จันทรแก้ว. “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๓”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๕๕.

วีระศักดิ์ ลันสี. “การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๗.

ศรุตพงศ์ ภูวชีรวรานนท์. “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๕.

ศศิธร ศรีพรหม. “การพัฒนาระบบการส่งเสริมการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยวัดผลและสถิติการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙.

สกล ความบุญ. “การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๒”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ๒๕๕๙.

สถิตย์ รัชปต์. “การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาคุณฤทธิส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด”. **ศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษากศม. สังคมศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘.

สมคิด สกฤตสถาปต์. “รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในการปฏิรูปการศึกษาอย่างยั่งยืน”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒.

สุรางค์พิมพ์ คล้ายธานี. “การพัฒนาภาวะผู้นำในการสื่อสารตามแนวทางพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

อภิชาติ พานสุวรรณ. “การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำชุมชนในเขตเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

อรรณพ จินะวัฒน์. “การนำเสนอโปรแกรมการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

อังคณา ตุงคะสมิต. “การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาศรีดงเค็ง จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐.

(๓) รายงานวิจัย

ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ. “รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา: กระทรวงศึกษาธิการสำนักงานปลัดกระทรวง, ๒๕๔๘.

พยุ่ง ใบแย้ม. “การพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้นในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา”. **รายงานวิจัย**. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๕๘.

พรศิริ วิรุณพันธ์. “ปัจจัยส่งผลกระทบต่อสภาพและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ”. **รายงานวิจัย**. โครงการวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ๒๕๕๑.

สนธิ สายธนู. “โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้นตามจรรยาบรรณศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์เขต ๒”. **รายงานวิจัย**. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรมสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ องค์การมหาชน, ๒๕๔๙.

(๔) วารสารวิชาการ/บทความ

กัมภณฑ์ จุนโท. “การนิเทศการศึกษากับความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”. **วารสารวิชาการ**. ฉบับที่ ๒. เมษายน – มิถุนายน ๒๕๕๑: ๔๙.

พรชัย ภาพันธ์. “เมื่อโรงเรียนเป็นนิติบุคคล ทุกคนต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง”. **วารสารวิชาการ**. ฉบับที่ ๑ มกราคม-มีนาคม ๒๕๔๗: ๔๔.

ไพรวลัย พิทักษ์สาธิต. “เตรียมพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม”. **วารสารวิชาการ**. ฉบับที่ ๓ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๒: ๗๘.

ภาวนี อารงเลิศฤทธิ์. “การบริหารจัดการหลักสูตรในโรงเรียน: บริหารให้เป็นจัดการให้ดี”. **วารสารวิชาการ**. มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๓: ๕๓-๕๔.

รุ่งนภา นุตราชวงศ์. “หลักสูตรอิงมาตรฐาน การพัฒนาสู่คุณภาพ”. **วารสารวิชาการ**. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๒: ๕๗.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. “หลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา”. **วารสารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา**. ปีที่ ๓๐ เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๕๓: ๓๐ – ๓๒.

อุทุมพร จามรมาน. “โมเดล”. **วารสารวิชาการ**. ๑๒ ๒๕๔๑: ๒๓.

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

นิตยสารผู้จัดการ, เปิดไตรสูตรสร้างนักบริหารใช้หลักธรรมสู่ความสำเร็จธุรกิจ, [ออนไลน์],
แหล่งที่มา : <http://info.gotomanager.com/news/printnews.aspx?id=70732> [๑๐
พ.ย. ๒๕๕๕].

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, แฉ ๒๕ วิธี ทำเด็กไทยเสียคน,[ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
[http://hopewwthailand.org/index.php.\[2550\]](http://hopewwthailand.org/index.php.[2550]).

(๖). สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นางกาญจนา ยาสมนึก, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านตะคร้อ รัฐประชาชนูทิศ),
๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางเจียมรัตน์ ณะมิตร, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนอนุบาลตากฟ้า, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางนภาพรณ ยอดดำเนิน, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อต้อ, ๑๙ มิถุนายน
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราติ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองมะขาม, ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านทุ่งต้น, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนวังบ่อวิทยา, ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, ครูโรงเรียนวัดหนองมะขาม, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, ครูโรงเรียนบ้านคลองลาน, ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งต้น, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นางสาวสุภาภรณ์ ไชรวะ, ครูโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายจำเนียร โลหะเวช, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองลาน, ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อต้อ, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายวิเชียร ศิริคง, ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลตากฟ้า, ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, ผู้อำนวยการโรงเรียนวังบ่อวิทยา, ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายวินัย มะณี, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านเขานางต๋วม, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายสันติ อินทร์สุภา, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขานางต๋วม, ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายสิทธิพงศ์ สั่งสร, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตะคร้อ รัฐประชาชนูทิศ), ๑๕ มิถุนายน
๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์, ๑๙ มิถุนายน
๒๕๖๐.

๒. ภาษาอังกฤษ

- AR Dictionary. 2008. **Model**. [Online] .Retrieved from <http://ardictionary.com/Model/5908>. [Retrieved 24 March 2010]: 1.
- Bardo J.W. and Hardman J J.. **Urban Sociology: A systematic introduction**. New York: F.E. Peacock Publishers. Inc., 1982.
- Barnard. C.J.. **Education for Executive in Reading in Human Relations**. Edited by Dobin Robert. New Jercey: Prentice-Hall., 1961.
- Bass. Bernard M.. **Leadership and performance beyond expectations**. New York: The Free Press, 1985.
- Burns. J. M.. **Leadership**. New York : Harper and Row, 1978.
- Buston. W.H. and L. J. Bruckner. **Supervision: A Social Prices**. 3rd ed. New York: Appleton Century – Crofts., 1955.
- Coleman. D. & Adam. R.C.. Establishing construct validity and reliability for the NAESP professional development Inventory. **Journal of Personal**, 10 3 1997.
- Crawford. Megan. Kydd. Lesley and Riches. Colin. **Leadership and Teams in Educational Management**. 5th ed.. Great Britain: Book craft, 2002.
- Cunningham. W.G. and Cordeiro. P. A. **Educational Leadership: A Problem-based Approach**. Second Edition. Pearson Education.Inc., 2003.
- Daft. R.L.. **Management**. 6th ed.. New York : Thomson, 2003.
- DuBrin. J.A.. **Leadership Research Finding. Practice and Skills**. 5th ed.. New York: Houghton Mifflin Co, 2007.
- Eisner. “Education Connoisseurship and Criticism: Their Form and Functions in Educational Evaluation”. **Journal of Aesthetic Education**, 1976.
- Gary Dessler. **Management : Principles and Practices for Tomorrow’s Leaders**. 3rd ed.. New Jersey : Pearson Education. Inc., 2004.
- Ghiselli. E. E.. **Managerial Talent : America Psychologist**. Vol, 16 No.10 October, 1971.
- Good. C.V.. **Dictionary of Education**. New York : McGraw-Hill, 1959.
- Good. Carter V.. **Dictionary of Education**. 5th ed.. New York: McGraw-Hill, 2005.
- Hersey. P & Blanchard. K.H.. **Management of Organizational Behavior: Utilizing Human**. 4th ed.. Englewood Cliff. NJ.: Prentice-Hall, 1982.
- Hersey. P. and Blanchard. K.H.. **Management of Organizational Behavior: Utilizing Human Resources**. 6th ed.. Englewood Cliffs. NJ : Prentice Hall, 1993.
- House. Robert J. & Mitchell. Terence R.. “Path-Goal theory of leadership”. **Journal of Contemporary Business**, 1974.
- Husen. T. & Postlethwaite. N.T.. **The international encyclopedia of education**, 2nd ed. New York: Pergawon press Inc., 1994.

- Jarolimek. **Social Studies in Elementary Education**. 3rd ed.. New York: The Macmillan Company, 1969.
- Joyce. B.R.. and Weil. M.. **Models of Teaching**. 6th ed.. Massachusetts: Allyn & Bacon, 2000.
- Kaiser. S.M.. **Mapping the learning organization: Exploring a model of learning organization**. Dissertation. Louisiana State University. U.S.A., 2000.
- Keeves. P.J. **Educational research. Methodology and measurement: An international handbook**. Oxford: Pergamon Press, 1988.
- Kowalski. J.T. **Contemporary school administration: An introduction**. Sydney: Pearson Education, 2003.
- Likert. Rensis. "The Method of Constructing and Attitude Scale". In Reading in Fishbein. M Ed.. **Attitude Theory and Measurement**. New York: Wiley & Son, 1967.
- Likert. S.. **New patterns of management**. New York: McGraw-Hill, 1961.
- Luis R. Gomez-Mejia and David B. Balkin. **Management**. New York: McGraw-Hill Book Company, 2002.
- Lunenburg. F.C. and Ornstein. A. C.. **Educational Administration Concepts and Practices**. New York : Thomson Learning. Inc., 2004.
- Lussier. R. N. and Achua. C.F.. **Effective Leadership**. 3rd ed.. Ohio: South-Western, 2007.
- Magnuson. Walter C.. "Characteristic of Successful School Business Manager". **Dissertation Abstract International**. 441, 1971.
- Nichols. Mark. "Community Resources for School". **Encyclopedia of Education**, 2 1 February, 1971.
- Owen. Robert G. **Organizational Behavior in School**. Englewood Cliffs: Prentice – Hall, 1970.
- Sayfarth. J.T. **The Principal: New leadership for new challenge**. New Jersey: Prentice – Hall, 1999.
- Schermerhorn. J. R.. **Management**. 7th ed.. New York: John Wiley & Sons. Inc, 2002.
- Smith. R.H. and Others. **Management: Making organizations perform**. New York: Macmillan, 1980.
- Steiner. Steiner. Elizabeth. **Educology**. Sydney: NSW, 1988.
- Stogdill. R.M.. **Handbook of Leadership: A survey of theory and research**. New York: Free Press, 1974.
- Think Exist. **The Leadership Challenge: How to Get Extraordinary Things Done in Organizations**. San Francisco: Jossey-Bass, 2008.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเป็นข้อมูล และแนวทางสำหรับผู้วิจัย เพื่อที่ใช้เป็นแนวทางการเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสืบต่อไป

กรุณาให้สัมภาษณ์ตามความเป็นจริง เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในทางวิชาการ ข้อมูลที่ได้จากการให้สัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งการให้สัมภาษณ์นี้จะไม่มีการเปิดเผยชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น ๕ ตอน ดังนี้

- ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ตอนที่ ๒ ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านวิสัยทัศน์ (จักขูมา)
- ตอนที่ ๓ ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านความชำนาญ (วิธูโร)
- ตอนที่ ๔ ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน)
- ตอนที่ ๕ ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำทั้ง ๓ ด้าน

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความร่วมมือจากทุกท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นอย่างดีและขอกราบขอขอบพระคุณความเอื้อเฟื้อในทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

.....
นายอัศนี สุกิจใจ

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

เริ่มสัมภาษณ์เวลา น.
 วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....
 ผู้สัมภาษณ์.....
 ผู้ให้สัมภาษณ์.....
 ตำแหน่ง.....
 บันทึกข้อมูล จัดบันทึก/บันทึกเสียง/บันทึกภาพ
 สถานที่สัมภาษณ์.....
 สิ้นสุดการสัมภาษณ์ เวลา..... น.

๑. สถานภาพ

☐ เพศชาย

☐ เพศหญิง

๒. อายุ

☐ ต่ำกว่า ๓๐ ปี

☐ ๓๑-๔๐ ปี

☐ ๔๑-๕๐ ปี

☐ ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. การศึกษา

☐ ระดับ ปวช./ปวส.

☐ ระดับปริญญาตรี

☐ ระดับปริญญาโท

☐ ระดับปริญญาเอก

๔. ประสบการณ์การทำงาน

☐ ๑ - ๕ ปี

☐ ๖ - ๑๐ ปี

☐ ๑๑ - ๑๕ ปี

☐ ๑๖ - ๒๐ ปี

ตอนที่ ๒ ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านวิสัยทัศน์ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑. วิสัยทัศน์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการหลักสูตร ควรเป็นอย่างไร

๒. วิสัยทัศน์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร

๓. วิสัยทัศน์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร

๔. วิสัยทัศน์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร

๕. วิสัยทัศน์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล ควรเป็นอย่างไร ?

๖. วิสัยทัศน์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา ควรเป็นอย่างไร

๗. วิสัยทัศน์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ควรเป็นอย่างไร

ตอนที่ ๓ ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านความชำนาญตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์๑. ความชำนาญของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านบริหาร
จัดการหลักสูตร ควรเป็นอย่างไร

๒. ความชำนาญของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร
๓. ความชำนาญของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร
๔. ความชำนาญของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร
๕. ความชำนาญของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล ควรเป็นอย่างไร
๖. ความชำนาญของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา ควรเป็นอย่างไร
๗. ความชำนาญของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน
ควรเป็นอย่างไร

ตอนที่ ๔ ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านมนุษยสัมพันธ์ตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๑. มนุษยสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านบริหารจัดการหลักสูตร ควรเป็นอย่างไร
๒. มนุษยสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร
๓. มนุษยสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร
๔. มนุษยสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรเป็นอย่างไร
๕. มนุษยสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการวัดประเมินผล ควรเป็นอย่างไร
๖. มนุษยสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการนิเทศการศึกษา ควรเป็นอย่างไร
๗. มนุษยสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงวิชาการด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน
ควรเป็นอย่างไร

ตอนที่ ๕ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(นายอัศนีย์ สุกใจ)

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ภาคผนวก ข
แบบประเมิน

รูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

คำชี้แจง

๑. การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรคหกรรมศาสตร์ สาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๒. เครื่องมือวิจัยที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๓. ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

๓.๑ ผู้ประเมินร่างรูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

๓.๒ ผู้ประเมินความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นบุคลากรหลักและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการในสถานศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ผู้บริหาร รองผู้บริหาร และผู้ที่รับผิดชอบงานวิชาการของโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

แบบประเมินความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารวิชาการในการจัดรูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

โปรดอ่านข้อความที่ละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ท่านเห็นว่ารูปแบบการพัฒนาระบบผู้นำเชิงวิชาการ ความถูกต้องของรูปแบบ ความเหมาะสมของรูปแบบ ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และประโยชน์ของรูปแบบ ของการพัฒนาระบบผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ ตามความเป็นจริง

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมินรูปแบบ

๑. สถานภาพ

☐ เพศชาย☐ เพศหญิง

๒. อายุ

☐ ต่ำกว่า ๓๐ ปี☐ ๓๑-๔๐ ปี☐ ๔๑-๕๐ ปี☐ ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. การศึกษา

☐ ระดับปริญญาตรี☐ ระดับปริญญาโท☐ ระดับปริญญาเอก

๔. ประสบการณ์การทำงานทางด้านบริหาร

☐ ๑ - ๕ ปี☐ ๖ - ๑๐ ปี☐ ๑๑ - ๑๕ ปี☐ ๑๖ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒ ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลัก พุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์			ความ ถูกต้อง ของรูปแบบ	ความ เหมาะสม ของรูปแบบ	ความ เป็นไปได้ใน การนำไป ปฏิบัติ	ประโยชน์ ของรูปแบบ
๑. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร						
จักขุม (วิสัยทัศน์)	๑.	การจัดทำโครงสร้างหลักสูตร สถานศึกษาและสาระที่ควรเรียนรู้ กำหนดให้มีในหลักสูตร สถานศึกษาสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถ ประยุกต์ใช้กับบริบทพื้นที่ของแต่ละสถานศึกษา				
	๒.	พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ นโยบาย Thailand 4.0				
วิจิโร (ความ ชำนาญ)	๑.	พัฒนาครูและบุคลากรทางการ ศึกษาให้มีความรู้ มีความสามารถ ให้เกิดทักษะความชำนาญในการ บริหารจัดการหลักสูตรตลอดจน บูรณาการมาใช้ในการจัดการ หลักสูตร				
	๒.	พัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจ ฝึกฝนปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับ โรงเรียนวิถิพุทธ				
	๓.	มีการพัฒนาตนเองของผู้บริหาร สถานศึกษาให้เป็นผู้ทันสมัยกับยุค กับเหตุการณ์ในปัจจุบัน				
นิสสยสัม ปันโน (มีมนุษย สัมพันธ์)	๑.	ทำงานเป็นทีม/คณะ ร่วมกันการ ตรวจสอบและประเมินผลการใช้ หลักสูตรรวมทั้งปรับปรุงและ พัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม				
	๒.	การนิเทศ กำกับ ติดตามผลการ ดำเนินงานการบริหารหลักสูตร ของสถานศึกษา				

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลัก พุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัด นครสวรรค์			ความ ถูกต้อง ของรูปแบบ	ความ เหมาะสม ของรูปแบบ	ความ เป็นไปได้ใน การนำไป ปฏิบัติ	ประโยชน์ ของรูปแบบ
๒. ด้านการจัดการเรียนรู้						
จักขุมา (วิสัยทัศน์)	๑.	การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมาย ผู้เรียนเป็นรายบุคคลก่อนวาง แผนการจัดการเรียนการสอน				
	๒.	จัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ตามความสามารถของมาตรฐาน การเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ตามที่กำหนดไว้ใน หลักสูตรแกนกลาง				
วิธูโร (ความ ชำนาญ)	๑.	การเสริมสร้างประสิทธิภาพของ การจัดการเรียนรู้ทั้งครูและ บุคลากรด้านการเรียนการสอนให้ รู้จักเทคนิคและวิธีการสอนอย่าง หลากหลายโดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และ สมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน				
	๒.	การส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัด ประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ มีการวิจัยในชั้นเรียน และ การดำเนินการจัดการเรียนรู้				
นิสสยสัม ปันโน (มีมนุษย์ สัมพันธ์)	๑.	การตรวจสอบและประเมินผลการ เรียนรู้ให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ที่ มีส่วนร่วมในประเมินการเรียนการ สอนของครูและบุคลากร				
	๒.	มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม รายงาน ผลการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง รับทราบแล้วนำผลการประเมินการ จัดการเรียนรู้ไปปรับปรุงแก้ไขครั้ง ต่อไป				
	๓.	สร้างเครือข่ายการทำงานเป็นทีม แลกเปลี่ยนการเรียนรู้เพื่อให้เกิด ความหลากหลาย				

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลัก พุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์			ความ ถูกต้อง ของรูปแบบ	ความ เหมาะสม ของรูปแบบ	ความ เป็นไปได้ใน การนำไป ปฏิบัติ	ประโยชน์ ของรูปแบบ
๓. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้						
จักขุมา (วิสัยทัศน์)	๑.	การจัดทำแผนด้านการพัฒนาสื่อ การเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและ เทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ตามศักยภาพและบรรลุตาม มาตรฐานการเรียนรู้				
	๒.	ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรคิดค้น สร้างสรรค์ผลิตสื่อการเรียนรู้ และนวัตกรรมต่างๆ ให้เกิดความ หลากหลาย				
วิธูโร (ความ ชำนาญ)	๑.	การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู และบุคลากร พัฒนาสื่อการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง ฝึกฝน เพิ่มความ ชำนาญ เลือกใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ อย่างเหมาะสม				
	๒.	พัฒนาความรู้ความสามารถของครู และบุคลากร ด้านการพัฒนาสื่อ การเรียนรู้ โดยรู้จักใช้สื่อเพื่อการ เรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การเรียนรู้				
นิสสยสัม ปันโน (มีมนุษย์ สัมพันธ์)	๑.	ร่วมกันประเมิน โดยมีผู้บริหาร สถานศึกษา คณะกรรมการและผู้มี ส่วนที่ เกี่ยวข้อง ร่วมกัน ประเมินผลการพัฒนาสื่อการ เรียนรู้				
	๒.	มีการร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนา สื่อการเรียนรู้ ความรู้ และ ประสบการณ์ในด้านเทคนิควิธี สอน และการพัฒนาครูและ บุคลากร โดยการฝึกอบรมด้าน เทคนิคที่เหมาะสม				

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลัก พุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์			ความถูกต้อง ของรูปแบบ	ความ เหมาะสม ของ รูปแบบ	ความเป็นไป ได้ในการ นำไปปฏิบัติ	ประโยชน์ ของ รูปแบบ
๔. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้						
จักขุมา (วิสัยทัศน์)	๑.	วิเคราะห์ ระบุเป้าหมายการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน ภายนอก ที่ชัดเจนครบถ้วน				
	๒.	การจัดทำทะเบียนข้อมูลแหล่ง การเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก ให้ครบถ้วนสมบูรณ์				
	๓.	การกำกับติดตาม และส่งเสริม แหล่งเรียนรู้เพื่อนำมาประยุกต์ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่าง สม่ำเสมอ				
วิธูโร (ค ว า ม ชำนาญ)	๑.	การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู และบุคลากรสร้างเสริมประสบ การใช้แหล่งเรียนรู้และพัฒนา อย่างต่อเนื่อง				
	๒.	ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้ แหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับ วัตถุประสงค์การเรียนรู้จาก ทรัพยากรที่มี มีการดูแลแหล่ง เรียนรู้ให้มีสภาพใช้ได้				
นิสสยสัม ปันโน (มี ม นุ ษ ย สัมพันธ์)	๑.	สร้างความร่วมมือระหว่างแหล่ง การเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลาย เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกัน				
	๒.	สร้างเครือข่ายความร่วมมือด้าน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เกิด ความหลากหลาย				

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลัก พุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์			ความ ถูกต้อง ของรูปแบบ	ความ เหมาะสม ของรูปแบบ	ความเป็นไป ได้ในการ นำไปปฏิบัติ	ประโยชน์ ของรูปแบบ
๕. ด้านการวัดประเมินผล						
จักขุมา (วิสัยทัศน์)	๑.	กำหนดวัตถุประสงค์การวัดและ ประเมินผลได้ครอบคลุมและ ชัดเจน				
	๒	การส่งเสริมให้ครูและบุคลากร จัดทำแผนการวัดและประเมินผล ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน การศึกษา				
	๓.	ออกแบบเครื่องมือการวัดและ ประเมินผลอย่างหลากหลายตาม มิติของหลักสูตรของสถานศึกษา				
วิจฺจโร (ความ ชำนาญ)	๑.	นำ เครื่องมือ การ วัด และ ประเมินผลไปใช้อย่างถูกวิธี เพื่อ พัฒนาการเรียนรู้				
	๒.	นำการวัดและประเมินผลนำไปใช้ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ วางไว้				
นิสสยสัม ปันโน (มีมนุษย สัมพันธ์)	๑.	เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมใน การเข้าร่วมการประเมินผล				
	๒.	ร่วมกันวิเคราะห์ผลการประเมิน เพื่อนำจุดแข็งและจุดอ่อนมา พัฒนาและปรับปรุง				

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลัก พุทธธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์			ความ ถูกต้อง ของรูปแบบ	ความ เหมาะสม ของรูปแบบ	ความเป็นไป ได้ในการ นำไปปฏิบัติ	ประโยชน์ ของรูปแบบ
๖. ด้านการนิเทศการศึกษา						
จักขุมา (วิสัยทัศน์)	๑.	กำหนดนโยบายและการนิเทศ ภายในสถานศึกษา เช่น การ จัดทำ โครงการนิเทศ การ วางแผนนิเทศ ส่งเสริมให้เกิด กระบวนการนิเทศการจัดการ เรียนการสอนภายในสถานศึกษา				
	๒.	จัดทำแผนและโครงการการนิเทศ ภายในโยการกำหนดเป้าหมาย ของการนิเทศแต่ละครั้ง				
วิรูโร (ความ ชำนาญ)	๑.	ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้ที่ เกี่ยวข้องกับการนิเทศมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ เช่น การจัดอบรม ประชุมชี้แจง หรือให้ความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม				
	๒.	ส่งเสริม สนับสนุนการนิเทศใน สถานศึกษาให้มีคุณภาพตรงตาม มาตรฐานของหลักสูตร				
นิสสยสัม ปันโน (มีมนุษย์ สัมพันธ์)	๑.	เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมใน การวางแผนและกำหนดปฏิทิน การนิเทศ				
	๒.	ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ให้ครู และ บุคลากร มีส่วนร่วมที่ เกี่ยวข้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ PLC				

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลัก พุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัด นครสวรรค์			ความ ถูกต้อง ของ รูปแบบ	ความ เหมาะสม ของรูปแบบ	ความเป็นไป ได้ในการ นำไปปฏิบัติ	ประโยชน์ ของ รูปแบบ
๗. ด้านการพัฒนากระบวนทัศน์คุณภาพภายใน						
จักขุมา (วิสัยทัศน์)	๑.	วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จของ สถานศึกษา				
	๒.	การส่งเสริม ควบคุม กำกับติดตาม นิเทศการประกันคุณภาพการ ดำเนินงานการพัฒนาตามแผน ติดตามตรวจสอบและประเมินผล คุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนา อย่างต่อเนื่อง				
วิธูโร (ความ ชำนาญ)	๑.	พัฒนาครูและบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการจัดทำ รายงานการประเมินตนเอง โดย สามารถเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกันได้ อย่างมีประสิทธิภาพทำให้สามารถ แลกเปลี่ยนและดึงข้อมูลจากส่วน ต่างๆ ได้รวดเร็วขึ้นตามแผนประกัน คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง				
	๒.	สนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาทักษะ และเพิ่มพูนความชำนาญในงานการ ประกันคุณภาพการศึกษาแก่ครู และบุคลากร				
นิสสยสัม ปันโน (มีมนุษย์ สัมพันธ์)	๑.	ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประกัน คุณภาพภายในให้เป็นไปตาม มาตรฐานการศึกษา				
	๒.	จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน โดยการวิเคราะห์ผลการ ประเมินจุดแข็งแล้วนำมาพัฒนานำ ผลการวิเคราะห์จุดอ่อนมาปรับปรุง แก้ไข				

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์

ชื่อ	สกุล	ตำแหน่ง	โรงเรียน	สัมภาษณ์
๑. นางสาวรุ่งจิต	ทองอินทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนบ้านทุ่งต้น	๑๔ มิ.ย. ๒๕๖๐
๒. นางยุพิน	พงศ์ภาณุกุล	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านทุ่งต้น	๑๔ มิ.ย. ๒๕๖๐
๓. นายจำเนียร	โลหะเวช	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนบ้านคลองลาน	๑๓ มิ.ย. ๒๕๖๐
๔. นางสาวมัลลิกา	สิงห์สม	ครู	โรงเรียนบ้านคลองลาน	๑๓ มิ.ย. ๒๕๖๐
๕. นายสันติ	อินทร์สุภา	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนบ้านเขานางท่วม	๗ มิ.ย. ๒๕๖๐
๖. นายวินัย	มะณี	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านเขานางท่วม	๗ มิ.ย. ๒๕๖๐
๗. นายวิเชียร	พงษ์ไพบูลย์	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ	๑๙ มิ.ย. ๒๕๖๐
๘. นางนภาพรณ	ยอดดำเนิน	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ	๑๙ มิ.ย. ๒๕๖๐
๙. นายวิเชียร	ศิริคง	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า	๑๕ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๐. นางเจียมรัตน์	ธนะมิตร	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า	๑๕ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๑. นายวิฑูรย์	งามนิธิจารุเมธี	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนวังบ่อวิทยา	๑๓ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๒. นางสาวกัญญาณัฐ	ภูทรัพย์	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนวังบ่อวิทยา	๑๓ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๓. นางพิมพ์วิมล	นิธิจิราชาติ	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนวัดหนองมะขาม	๑๙ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๔. นางสาวปาริชาติ	ยกรัตน์	ครู	โรงเรียนวัดหนองมะขาม	๑๙ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๕. นายสิทธิพงศ์	สังคร	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชนูทิศ)	๑๕ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๖. นางกาญจนา	ยาสมนึก	ครูชำนาญการพิเศษ	โรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชนูทิศ)	๑๕ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๗. นายอรรถพงศ์	เลิศวิกรานต์	ผู้อำนวยการโรงเรียน	โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์	๑๙ มิ.ย. ๒๕๖๐
๑๘. นางสาวสุภาภรณ์	ไชรเวก	ครู	โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์	๑๙ มิ.ย. ๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๐๒๗

บันทึกศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. งานวิจัย ๓ บท	จำนวน	๑ ชุด
	๒. แบบสัมภาษณ์	จำนวน	๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี สุทธิใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพราเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาไฉ่ อมมเมธี)

รักษาการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

1A ม.ช. 60

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๕๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๔๕๔๘

- รัตนกมล

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๐๒๘

โรงเรียนบ้านโป่งเงิน
เลขที่ ๒๓/๖๐
ต. ๑๔ ธ. ๖๐
๑๔.๐๐๔.
บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นางยุพา พงศ์ภาณุกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. งานวิจัย ๓ บท	จำนวน	๑ ชุด
	๒. แบบสัมภาษณ์	จำนวน	๑ ชุด

ด้วย นายอัศนีย์ สุกใจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ดร. พงศ์ภณกุล

ขอเจริญพร

(พระมหาไฉ่ อมมเมธี)

รักษาการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ
ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๔๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๔๔๘

- รันทคม

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๐๒๔

โรงเรียนบ้านคลองลาน
 วันที่ 4/5
 วันที่ 13 / 5 / 60
 บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
 เวลา 12:00 น.
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายจำเนียร โลหะเวช

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. งานวิจัย ๓ บท	จำนวน	๓ ชุด
	๒. แบบสัมภาษณ์	จำนวน	๓ ชุด

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
 พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
 วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อ
 ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาไธ้ อมมเมธี)

รักษาการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

เรียน ผอ. โรงเรียนบ้านคลองลาน

☒ เพื่อโปรดทราบ

☐ เพื่อโปรดพิจารณา

☐ แจ้งครู-อาจารย์ทราบ

☐ อื่นๆ.....

ร.ร.ท.ว.ว.ม.

๒๕ ๕.๕.๖๐ บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๔๔๘๘

18 มิ.ย. ๖๐

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๐๓๐

โรงเรียนบ้านคลองลาน
 รับที่ 414
 วันที่ 13 มี.ย. 60
 บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นางสาวมัลลิกา สิงห์สม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย ๓ บท จำนวน ๑ ชุด
 ๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๓๒๓๕๐๒๐๒๕ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
 พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
 วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพราเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อ
 ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาไธ้ ธรรมเมธี)

รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

เรียน ผอ. โรงเรียนบ้านคลองลาน

☒ เพื่อโปรดทราบ
☐ เพื่อโปรดพิจารณา
☐ แจ้งครู-อาจารย์ทราบ
☒ นิสิต ๕๓๒๓๕๐๒๐๒๕

จรจรรณ

13 มี.ย. 60

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๔๙๙๗๘

13 มี.ย. 60

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๐๓๑

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายสันติ อินทร์สุภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย ๓ บท จำนวน ๓ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

โรงเรียนบ้านเขาแก้ว	
เลขที่ 125	2560
วันที่ 7	20
☐ งานวิชาการ	☐ งานบริหารทั่วไป
☒ งานบุคลากร	☐ งานงบประมาณ
☐ งานอื่น ๆ	

ด้วย นายอัสนีย์ สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๓๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพราเพื่อขออนุญาตจากท่านได้โปรดให้บัณฑิตศึกษาเพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครสวรรค์
เพื่อ ☒ โปรดทราบ
☐ แจ้ง

ขอเจริญพร

(พระมหาไธ้ ธมฺมเมธี)

☒ ทราบ
☐ ขออนุญาตเสนอ

รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๔๔๔๘

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๐๓๒

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติคราห์ให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายวินัย มะณี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย ๓ บท จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

โรงเรียนบ้านเขาบางคว่ม	
เลขที่ ๒๒ / ๒๐	
วันที่ ๕ มิ.ย. ๖๐	เวลา ๑๐:๐๐ น.
☐ งานวิชาการ	☐ งานบริหารทั่วไป
☐ งานปกครอง	☐ งานงบประมาณ
☐ งานอื่น ๆ	

ด้วย นายอัศนี สุทธิใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพราเพื่อขออนุมัติคราห์จากท่านได้โปรดให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออุทิศมาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

อ.สุภาวดี ศรีวิภาณ

ขอเจริญพร

ดร.วินัย

(พระมหาไธ้ ธรรมเมธี)

รักษาการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

เรียน ผู้อำนวยการ

ทพ. อัศนี สุทธิใจ นิสิตปริญญาเอก

อ.สุภาวดี ศรีวิภาณ

✓ ไม่ทราบ

✓ แจ้ง ครว.ให้ ทพ. (ทพ.)

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๔๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๔๔๘

☒ ทราบ☒ ขอความเห็น

ที่ ศธ. 04075.032/145

โรงเรียนบ้านเขานางด้ม หมู่ 1
ตำบลวังบ่อ อำเภอนองบัว
จังหวัดนครสวรรค์ 60110

21 มิถุนายน 2560

เรื่อง ส่งแบบตอบรับการให้สัมภาษณ์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตอบรับฯ

จำนวน 1 ฉบับ

ตามที่สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอความอนุเคราะห์จาก นายสันติ อินทร์สุภา ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขานางด้ม ให้สัมภาษณ์เพื่อประกอบงานวิจัยเรื่อง "การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์" ของนายอัศนีัย สุกิจ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษานั้น นายสันติ อินทร์สุภา ยินดีให้สัมภาษณ์และได้ส่งแบบตอบรับแนบมาพร้อมหนังสือนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสันติ อินทร์สุภา)
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขานางด้ม

โรงเรียนบ้านเขานางด้ม.

โทร. 081-7272293

แบบตอบรับเป็นผู้ให้สัมภาษณ์

เพื่อประกอบการจัดทำงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน
วิสุทธิพรในจังหวัดนครสวรรค์” ของนายอัศนีย์ สุกิจ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ชื่อ นางสันติ อินทร์สุภา

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ

สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านเขานางด้วม อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ 60110
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้าพเจ้า

(✓) ยินดีให้สัมภาษณ์

() ไม่ยินดี/ขัดข้องในการให้สัมภาษณ์

ลงชื่อ

(นางสันติ อินทร์สุภา)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขานางด้วม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๐๓๓

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้บัณฑิตศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายวิเชียร พงษ์ใหญ่

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย ๓ บท จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไต่ตอ
รับที่ ๖๖๓ / 2560
วันที่ 19 มิ.ย. 60
เวลา 14.20 น.

นค.

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมาเพื่อขออนุญาตเผยแพร่จากท่านได้โปรดให้บัณฑิตได้สัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาไธ้ ธรรมเมธี)

รักษาการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

ขั้นความเร่ง ☐ด่วนที่สุด ☒ด่วน
☐ด่วนมาก
งาน ☐วิชาการ ☒บุคลากร
☐การเงิน-พัสดุ ☐บริหารทั่วไป

ยื่นเพื่อรับ

นางสาว น.อ. วิเชียร

19 มิ.ย. 60

ตรงที่

- ทว.บ

19 มิ.ย. 60

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๐๓๔

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ
รับที่ ๖๖๔ / ๒๕๖๐
วันที่ ๑๙ มิ.ย. ๖๐
เวลา ๑๔.๓๐ น. น.ค.

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นางนภารณ์ ยอดคำเนิน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย ๓ บท จำนวน ๓ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๓๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาไธ้ อมเมธี)

รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๔๔๔๘

ขึ้นความเร็ว ☐ ด่วนที่สุด ☒ ด่วน
☐ ด่วนมาก
งาน ☐ วิชาการ ☒ บุคลากร
☐ การเงิน-พัสดุ ☐ บริหารทั่วไป
เรียนเพื่อทราบ
ควมแจ้งคุณภาวณ
๑๙ มิ.ย. ๖๐ สารณ

- ทน

- พ.ค.ว.พ.

19 มิ.ย. ๖๐.

ส่วนทรม.

๑๕๕.

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๓(๔)/๐๓๕

โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า

รับที่ 301

รับที่ 16 พ.ค. 60

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายวิเชียร ศิริคง

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. งานวิจัย ๓ บท	จำนวน	๑ ชุด
	๒. แบบสัมภาษณ์	จำนวน	๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรื่อง ๓๐.๖๖.
นายอัศนี สุกิจใจ ร่มช่อศักดิ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือสัมภาษณ์
เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย ตามเรื่อง
วิจัย วิจัย

15 มิ.ย. 60

15 มิ.ย. 60

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๑๔๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๑๔๙๗๘

ขอเจริญพร

(พระมหาไธ ร่มเมธี)

รักษาการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ทบท
ให้คำแนะนำ
เรื่อง

๑๕ มิ.ย. ๖๐

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๓(๔)/๐๓๖

โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า

รับที่ 303

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นางเจียมรัตน์ ธนะมิตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. งานวิจัย ๓ บท	จำนวน	๓ ชุด
	๒. แบบสัมภาษณ์	จำนวน	๓ ชุด

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๓๓๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพราเพื่อขออนุมัติขอความเห็นชอบจากท่านได้โปรดให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ให้ฯ ผอ.ร.
นายอัศนี สุกิจใจ นิสิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครสวรรค์ ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล
การวิจัย ตามระเบียบของมหาวิทยาลัย

18๖๐๓/๖๖๖๖

19 มิ.ย. ๖๐

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๗๘

ขอเจริญพร

(พระมหาไฉ่ ธมฺมเมธี)

รักษาการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

- จรณ
- แจ้งให้ครูเจียมรัตน์ทราบ
อำนวยการตามคำสั่งที่ร้องขอ

วท ๕/๕

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๐๓๗

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๕๐๐๖

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

โรงเรียนวัดปอวิทยา
484 / 10
วันที่ 13 มิ.ย. 2560
เวลา 10.30 น.

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายวิฑูรย์ งามนิธิจารเมธี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย ๓ บท จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี สุทธิใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปอวิทยา
✓ เจริญพร
- นายอัศนี สุทธิใจ
รองคณบดี วิทยาลัย
13 มิ.ย. 2560

ขอเจริญพร

ดร. Kai

(พระมหาไฉ่ ธมฺมเมธี)

รักษาการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๕๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๔๕๗๘

- รอน
- รอน
13 มิ.ย. 60

วท ๒/๕

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๐๓๘

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

1
โดยเขียนวันปวารณา
วันที่ 485/60
วันที่ 13 มิ.ย. 2560
วันที่ 10.324.

๔ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติคราะให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย ๓ บท จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๓๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมาเพื่อขออนุมัติคราะให้จากท่านได้โปรดให้หนังสือสัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบึงบัว
☐ คือไปตรวจ
☐ เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วย
- ๕๕๕๕๕ สุกิจใจ ๒๕๖๐-๖-๑๓
วันที่ ๑๓ มิ.ย. ๒๕๖๐
13 มิ.ย. 2560

ขอเจริญพร

ดร. Kav

(พระมหาไธ้ ธมฺมเมธี)

รักษาการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๑๔๗๑๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๑๔๗๑๔

13 มิ.ย. ๒๕๖๐
13 มิ.ย. ๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๐๓๙

โรงเรียนวัดหนองมะฆาม
เลขที่รับ.....299.....
บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์.../...256๐...
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.....น.
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. งานวิจัย ๓ บท	จำนวน	๑ ชุด
	๒. แบบสัมภาษณ์	จำนวน	๑ ชุด

ด้วย นายอัศนัย สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพราเพื่อขออนุญาตเผยแพร่จากท่านได้โปรดให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียน นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ

- นำทำการศึกษาวิทยานิพนธ์
แจ้ง ขอความเห็นในสิ่งที่สัมภาษณ์
เพื่อเก็บข้อมูล การวิจัย

ขอเจริญพร

ดร. กว

(พระมหาไธ้ ธมฺมเมธี)

รักษาการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๙๘

ทนาย
๑๓ มิ.ย. ๒๕๖๐.

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๓(๔)/๐๔๐

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนวัดหนองมะฆาม

เลขที่รับ.....300

วันที่.....13../..พ.ย../..256๐

เรียน.....น.

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตขอให้บัณฑิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. งานวิจัย ๓ บท	จำนวน	๑ ชุด
	๒. แบบสัมภาษณ์	จำนวน	๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๓๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรามาเพื่อขออนุญาตจากท่านได้โปรดให้บัณฑิตได้สัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เขียน ทวงลา ปาริชาติ ยกรัตน์

- นักศึกษาวิทยาลัยเกษตร นครสวรรค์

นาง อลงกรณ์ มานะในนิภา คำนวณ

เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

ขอเจริญพร

ดร. นว

(พระมหาไธ้ ธมฺมเมธี)

รักษาการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๔๔๔๘

ทวน
นอวิรุฬห์ อดิวิรุฬห์
๑๓ ธ.ค. ๒๕๖๐

ทวน
- ปาริชาติ

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๐๔๑

โรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชูปิต)

รับที่ ๒๓๖ / ๒๕๖๐

บันทึกศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์ ๒๒. ๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร ดร.สิทธิพงศ์ สังกร

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. งานวิจัย ๓ บท	จำนวน	๑ ชุด
	๒. แบบสัมภาษณ์	จำนวน	๑ ชุด

ด้วย นายอัสนัย สุกใจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

ดร. Kai

(พระมหาไธ้ ธมฺมเมธี)

รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตะคร้อ

☒ เพื่อทราบ☐ เพื่อพิจารณาสั่งการ☐ เห็นควร.....

ศกม

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๔๙๙๘

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๐๔๒

โรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชุนิต)
 รับที่ ๒๒๗ / ๒๕๖๐
 บัณฑิตศึกษาวิทยุชุมชนนครสวรรค์ ๖๐
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นางกาญจนา ยาสมนึก

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. งานวิจัย ๓ บท	จำนวน	๑ ชุด
	๒. แบบสัมภาษณ์	จำนวน	๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
 พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
 วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาค้นคว้าวิจัย

ฉะนั้น เจริญพราเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อ
 ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาไฉ่ ธมฺมเมธี)

รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตะคร้อ

☒ เพื่อทราบ☐ เพื่อพิจารณาสั่งการ☐ เห็นควร.....

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘

วันทรา พ

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๐๔๓

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย น.
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์
เลขที่รับ.....522.....

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. งานวิจัย ๓ บท	จำนวน	๓ ชุด
	๒. แบบสัมภาษณ์	จำนวน	๑ ชุด

ด้วย นายอัสนีย์ สุกใจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาค้นคว้าวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมาเพื่อขออนุญาตจากท่านได้โปรดให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาไฉ่ ชมเมธี)

รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๙๙๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๔๙๙๙๘

เรียน ผอ. รร.

ด้วย บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์

แจ้ง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

ควรมอบ ผอ.

ลงชื่อ.....

ทราบ

(นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์

๗ มิ.ย. ๖๐

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๐๔๔

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์ ๐๖/2560
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย น.
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์
เลขที่รับ.....523.....

๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นางสาวสุภาภรณ์ ไชระเวก

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย ๓ บท จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัสนัย สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิง
วิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ฉะนั้น เจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้นิสิตได้สัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาไฉ่ ธรรมเมธี)

รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

ปฏิบัติหน้าที่แทนในตำแหน่งเลขานุการบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

โทรสาร ๐๕๖-๒๑๔๔๔๘

เรียน ผอ. รร.

ด้วย บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์

แจ้ง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

ควรมอบ ครูสุภาภรณ์ ไชระเวก

ลงชื่อ.....

เห็นชอบตามที่เสนอ

(นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์

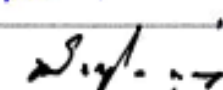
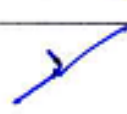
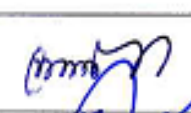
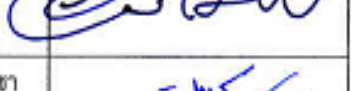
๙ มิ.ย. 60

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์สนทนากลุ่ม
(Focus groups Discussion)

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus groups Discussion)

ชื่อ	สกุล	ตำแหน่ง	สัมภาษณ์
๑. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.		รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๒. พระราชวชิรเมธี (วีระ วรปญฺโญ), ผศ.ดร.		ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๓. ผศ.ดร. สุพจน์	บุญอ่อน	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๔. รศ.ดร. วรกฤต	เถื่อนช้าง	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๕. ดร. วินัย	ทองมัน	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๖. ผศ.ดร. สาร	ทรัพย์รวงทอง	คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๗. นายจำเนียร	โลหะเวช	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองลาน	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๘. นายวิเชียร	พงษ์ไพบูลย์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๙. นายวิฑูรย์	งามนิธิจารุเมธี	ผู้อำนวยการโรงเรียนวังบ่อวิทยา	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๑๐. นายวิเชียร	คงสิริ	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลตากฟ้า	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
๑๑. นางสาวรุ่งจิต	ทองอินทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งต้น	๓๐ กันยายน ๒๕๖๐

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประชุมสนทนากลุ่ม
เรื่อง “การพัฒนากระบวนวิชาเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ ในจังหวัดนครสวรรค์”
ณ ห้องประชุม อาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์วราราม ชั้นที่ ๒
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น.

ลำดับ ที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	ลายมือชื่อ
๑	พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์	
๒	พระราชวรเมธี, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์	
๓	รศ.ดร.ประเทือง ภูมิพิทักษ์	ประธานควบคุมดูแลวิทยานิพนธ์	
๔	ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข	กรรมการควบคุมดูแลวิทยานิพนธ์	
๕	ผศ.ดร. สุพรีด บุญอ่อน	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์	
๖	ผศ.ดร. สาธิต ทรัพย์รุ่งทอง	คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	
๗	รศ.ดร. วรฤต เมื่อนช้าง	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์	
๘	ดร. วินัย ทองมัน	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์	
๙	นายจำเนียร โลหะเวช	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองลาน	
๑๐	นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ	
๑๑	นายวิเชียร ศิริคง	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลตากฟ้า	
๑๒	นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี	ผู้อำนวยการโรงเรียนวังบ่อวิทยา	
๑๓	นางสาวรุ่งจิต ทองอินทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งต้น	
๑๔	ผศ. อานนท์ เมธีวรจักร (ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม)	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์	
๑๕	นายอัศนี สุกิจใจ	นิสิต ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา	

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๗๐

ที่ ศธ ๖๑๖๔๑(๔)/๒๑๑๗ วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ด้วย นายอัคนัย สุกิจใจ เลขประจำตัวนิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตร
ดุขบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร
โรงเรียนวิสุทธิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูล
มาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านได้ให้ความคิดเห็น
ทัศนคติ ต่องานวิจัยดังกล่าว ที่บัณฑิตศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบ
สำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดร่วมการสนทนากลุ่ม
(Focus group) วันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์เทพวราราม ชั้น
๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เวลา ๑๓.๐๐ น.
เป็นต้นไป และนิสิตผู้ทำวิจัยจะเป็นผู้ประสานตาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

- อินทร์ร่วมสหกรณ์
เพ็ญนัย

๒๙ ก.ย. ๖๐

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๒๒๒

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group)

เจริญพร ผศ.ดร.สาธิต ทรัพย์รวงทอง คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. กำหนด วันเวลา และสถานที่ การสนทนากลุ่ม (Focus group)

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๓๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตร
ดุขบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร
โรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูล
มาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านได้ให้ความคิดเห็น
ทัศนคติ ต่องานวิจัยดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบ
สำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดร่วมการสนทนากลุ่ม
(Focus group) วันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์เทพวราราม ชั้น
๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เวลา ๑๓.๐๐ น.
เป็นต้นไป และนิสิตผู้ทำวิจัยจะเป็นผู้ประสานตาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกิจใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๓๓๓๓๓

อัศนี สุกิจใจ
นิสิตปริญญาเอก
๐๐๒.๕๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๓๙๙๙๗๐

ที่ ศธ ๖๑๖๔๑(๕)/๒๓๐ วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group)

เรียน พระราชวรเมธี, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ วิทยาเขตนครสวรรค์

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตร
ดุขบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร
โรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูล
มาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านได้ให้ความคิดเห็น
ทัศนคติ ต่องานวิจัยดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบ
สำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดร่วมการสนทนากลุ่ม
(Focus group) วันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์เทพวราราม ชั้น
๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เวลา ๑๓.๐๐ น.
เป็นต้นไป และนิสิตผู้ทำวิจัยจะเป็นผู้ประสานตาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระเทพวิจิตรเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

๖๕ กย ๒๕๖๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๔(๔)/๒๒๗ วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group)

เจริญพร ผศ.ดร. สุพรต บุญอ่อน อาจารย์ประจำวิทยาเขตนครสวรรค์

ด้วย นายอัศนีย์ สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗/๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านได้ให้ความคิดเห็น ทศนคติ ต่องานวิจัยดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบสำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group) วันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์เทพวราราม ชั้น ๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป และนิสิตผู้ทำวิจัยจะเป็นผู้ประสานตาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

(ผศ.ดร. สุพรต บุญอ่อน)

๒๕ ก.ย. ๖๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๓๙๙๗๑๐

ที่ ศธ.๖๑๖๔.๑(๕)/๒๑๑๔ วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group)

เจริญพร รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านได้ให้ความคิดเห็น ทศนคติ ต่องานวิจัยดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบสำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group) วันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์เทพวราราม ชั้น ๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป และนิสิตผู้ทำวิจัยจะเป็นผู้ประสานตาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

- อิม ธีระวัฒน์
ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ
(รศ.ดร.วรกฤต / สอนวิชา)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๓๙๔๗๗๐

ที่ ศธ.๖๑๖๔.๑(๔/๒๒๑๑) วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group)

เจริญพร ดร.วินัย ทองมัน อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตร
ดุขบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร
โรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูล
มาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านได้ให้ความคิดเห็น
ทัศนคติ ต่องานวิจัยดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบ
สำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดร่วมการสนทนากลุ่ม
(Focus group) วันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์เทพวราราม ชั้น
๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เวลา ๑๓.๐๐ น.
เป็นต้นไป และนิสิตผู้ทำวิจัยจะเป็นผู้ประสานตาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเชื่อเพื่อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

๑๑/๙

Amo P

๙ น. 50

ศธ ๖๑๖๔.๓(๔)/๒๒๓

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group)

เจริญพร นายจำเนียร โลหะเวช ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองลาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. กำหนด วันเวลา และสถานที่ การสนทนากลุ่ม (Focus group)

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๓๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตร
ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร
โรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูล
มาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านได้ให้ความคิดเห็น
ทัศนคติ ต่องานวิจัยดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบ
สำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดร่วมการสนทนากลุ่ม
(Focus group) วันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์เทพวราราม ชั้น
๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เวลา ๑๓.๐๐ น.
เป็นต้นไป และนิสิตผู้ทำวิจัยจะเป็นผู้ประสานตาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกิจใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๕๓๓๓๓๓

ร.ศ. น. ๖๐

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๒๒๔

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๔ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group)

เจริญพร นายวิเชียร พงษ์โพธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. กำหนด วันเวลา และสถานที่ การสนทนากลุ่ม (Focus group)

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร
โรงเรียนวิไลพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูล
มาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านได้ให้ความคิดเห็น
ทัศนคติ ต่องานวิจัยดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบ
สำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดร่วมการสนทนากลุ่ม
(Focus group) วันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์เทพวราราม ชั้น
๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เวลา ๑๓.๐๐ น.
เป็นต้นไป และนิสิตผู้ทำวิจัยจะเป็นผู้ประสานตาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเชิญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๔๙๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกิจใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๓๓๓๓๓

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๒๒๕

โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า
รับที่ ๕๕๗
๒๐ ก.ย. ๖๐
บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group)

เจริญพร นายวิเชียร ศิริคง ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลตากฟ้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. กำหนด วันเวลา และสถานที่ การสนทนากลุ่ม (Focus group)

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๓๒๓๕๐๒๐๒๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตร
ดุขปฏิบัติ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร
โรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ ในจังหวัดนครสวรรค์" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูล
มาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอเชิญท่านได้ให้ความคิดเห็น
ทัศนคติ ต่องานวิจัยดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบ
สำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดร่วมการสนทนากลุ่ม
(Focus group) วันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์เทพวราราม ชั้น
๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เวลา ๑๓.๐๐ น.
เป็นต้นไป และนิสิตผู้ทำวิจัยจะเป็นผู้ประสานตาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

ไว้ช้ ณ.อ.ร.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group)

ในวันที ๓๐ ก.ย. ๖๐ ณ ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

ส.๖๕๕๕๕๕

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกิจใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๓๓๓๓

1 กันยายน ๒๕๖๐

๒๐ ก.ย. ๖๐

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๙๙๐

- รวม

๒๐ ก.ย. ๖๐

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๒๒๖

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group)

เจริญพร นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี ผู้อำนวยการโรงเรียนวังบ่อวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. กำหนด วันเวลา และสถานที่ การสนทนากลุ่ม (Focus group)

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตร
ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร
โรงเรียนวิสุทธิโพธิ์ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูล
มาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านได้ให้ความคิดเห็น
ทัศนคติ ต่องานวิจัยดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบ
สำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดร่วมการสนทนากลุ่ม
(Focus group) วันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์เทพวราราม ชั้น
๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เวลา ๑๓.๐๐ น.
เป็นต้นไป และนิสิตผู้ทำวิจัยจะเป็นผู้ประสานตาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๑๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกิจใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๓๓๓๓๓

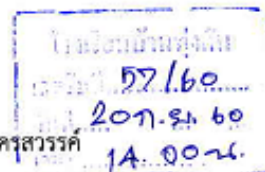
นรวิ

14 กันยายน ๒๕๖๐

ที่ ศร ๖๑๖๔.๑(๔)/๒๒๙

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group)

เจริญพร น.ส.รุ่งจิต ทองอินทร์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งต้น

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. งานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

๒. กำหนด วันเวลา และสถานที่ การสนทนากลุ่ม (Focus group)

ด้วย นายอัศนี สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร
โรงเรียนวิสุทธิ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูล
มาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านได้ให้ความคิดเห็น
ทัศนคติ ต่องานวิจัยดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบ
สำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดร่วมการสนทนากลุ่ม
(Focus group) วันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์เทพวราราม ชั้น
๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เวลา ๑๓.๐๐ น.
เป็นต้นไป และนิสิตผู้ทำวิจัยจะเป็นผู้ประสานตาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๔๙๗๖๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกิจใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๓๓๓๓๓

- อินทพนและดำนิทร

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร ๐๕๖-๒๑๑๙๙๗๑๐

ที่ ศธ.๖๑๖๔.๑(๔)/๒๒๐ วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group)

เจริญพร ผศ.อานนท์ เมธีวรฉัตร อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์

ด้วย นายอัคนี สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านได้ให้ความคิดเห็น ทศนคติ ต่องานวิจัยดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบสำรวจ เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group) วันเสาร์ที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ ณ ห้องประชุมอาคาร ๒๐๐ ปี วัดสุทัศน์เทพวราราม ชั้น ๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป และนิสิตผู้ทำวิจัยจะเป็นผู้ประสานตาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

อัคนี สุกใจ
อานนท์ เมธีวรฉัตร

ภาคผนวก จ
หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อประเมินรูปแบบ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ

ชื่อ	สกุล	ตำแหน่ง	ประเมินรูปแบบ
๑. นายวิเชียร	ศิริคง	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลตากฟ้า	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒. นายอรรถพงศ์	เลิศวิกรานต์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์	๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๓. นางพิมพ์ปิ๋ว	นิธิจิราติ	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองมะขาม	๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๔. นายนิทัศน์	อินทร์น้า	ผู้อำนวยการโรงเรียนพนมรอกวิทยา	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๕. นายวิเชียร	พงษ์ไพบูลย์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ่ต่อ	๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๖. ดร.สันติ	อินทร์สุภา	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนางสาวต๋วม	๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๗. ดร.สิทธิพงศ์	สังคร	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตะคร้อ(รัฐประชาชนูปทิศ)	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๘. นายวิฑูรย์	งามนิธิจารุเมธี	ผู้อำนวยการโรงเรียนวังบัววิทยา	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๙. ว่าที่ ร.ต.เบญจรงค์	ทองอ่อน	ผู้อำนวยการโรงเรียนรัฐราษฎร์อนุสรณ์	๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๐. นายจำเนียร	โลหะเวช	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองลาน	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๑. นางสาวรุ่งจิต	ทองอินทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งต้น	๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๒. นายอรุณ	รุ่งเรือง	ผู้อำนวยการโรงเรียนลาดยาววิทยาคม	๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๓. นายบัญชา	วงศ์เชื้อ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา	๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๔. นายณัฐจักร	แก้วสุวรรณ	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดคลองบางเตือ	๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๕. นายพรสวัสดิ์	เหรียญทอง	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลแม่เปิน (บ้านตลุกตาสาม)	๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๖. นายบุญชู	นิ่มวิศิษฐ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพยุหะคีรี (วัดพระปรามค์เหลือง)	๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๗. นางสาวคร	คล้ายแท้	ผู้อำนวยการโรงเรียนพยุหะศึกษาการ	๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๘. นายอภิเชษฐ์	ฉิมพลีสุวรรณ	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหัวงัว	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๑๙. นางสาวสุภาพ	ศิริยา	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปลาไหล	๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๐. นายชาติรี	นิลวัชรภรณ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลลาดยาว	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๑. นายชาญชัย	ชนิดสะ	ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมแสงชนูปทิศ	๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๒. นางสาวจินตนา	เหล่าอินทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งรวงทอง	๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๓. นายนัด	เกิดจันทร์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเทพมงคลทอง	๔ ธันวาคม ๒๕๖๐
๒๔. นางสมบัติ	ตระกูลภรณ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองสาละ	๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๕. นายสะอาด	สุวรรณชิน	ผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนบ้านปางชัย	๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๖. นายเสริมศักดิ์	อินตะอุ่นวงศ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งแม่น้ำน้อย	๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๗. นายดินทร์ชัย	เปี้ยปิยะ	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปางขนุน	๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๘. นายอารี	สีบสิงห์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองม่วง	๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๒๙. นายศิริกุล	ศรีคำชลิต	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังชัน	๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐
๓๐. ดร. จงกล	เดชปั้น	ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัว	๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๕๔๔

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า

รับที่ ๖๕๖

วันที่ ๒๓ / ๗.๕ / ๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ข้อมูลตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการะผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลตากฟ้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการะผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๓๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการะผู้นำเชิงวิชาการ
ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตเผยแพร่จาก
ท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการะผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม
(Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนาการะผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ไว้ ณ สอ. ๖๐

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขต นคร
น. วิทยาเขต นครสวรรค์
ขอความอนุเคราะห์ ท่าน อาจารย์
เกษ ภาณุมาศ อาจารย์
ตามเวลาอันควรที่แจ้ง
เรียนมา เป็นเหตุ

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

- ทราบ

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๒๙๙๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๔๓๓๓๓

ที่ ศธ ๐๔๐๓๔.๐๑๘/๒๕๐

โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์
๔๔๔ หมู่ที่ ๒๔ ต.แม่เป็น อ.แม่เป็น
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๑๕๐

๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากะฉำน้ำ

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

อ้างถึง หนังสือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เขต ๒ ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๕๔๕
ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากะฉำน้ำ จำนวน ๑ ชุด

ตามหนังสือที่อ้างถึง นายอัศนัย นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๓๕๐๒๐๒๔ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากะฉำน้ำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวัดพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ นั้น

ในการนี้ โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์ ได้ดำเนินการตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว จึงขอส่งแบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากะฉำน้ำ ความละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์

บริหารงานวิชาการ

๐๖๑ ๔๒๖๕๒๒๘

(นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์)

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๕๖

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนวัดหนองมะฆาม

เลขที่รับ..... ๗๑๐

วันที่ ๑๒ / พ.ย. / ๖๐

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์ ๑๒.๐๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองมะฆาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๕ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

☐ สพป.นว.๒๐.....

แจ้ง ขอดำเนินการ ณ วันที่ ๑๒/๑๑/๖๐

ด้วย ขอดำเนินการ ณ วันที่ ๑๒/๑๑/๖๐

.....

- เพื่อโปรดทราบ/พิจารณาสั่งการ

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๔-๓๓๔๓๓๓๓

ความเห็นผู้บริหาร

☒ทราบ ☐แจ้งคณะครูรับทราบ☐มอบหมายให้.....

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๔๗

โรงเรียนเทพมงคลวิทย
ฉบับที่ 1887 วันที่ 23 พ.ค. ๒560
บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์ 18.40 น.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนพนมรอกวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการ
ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม
(Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพนมรอกวิทยา

1. เพื่อปรึกษาหารือ

2. นำร่างที่แนบมาขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบ
ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

(นางอริยญา จำลองกุล)

ครู ปฏิบัติหน้าที่

รองผู้อำนวยการโรงเรียนพนมรอกวิทยา

๒3 บ.ค. ๒560
บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๓๕๔๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๓๓๓๓๓

๑. นน

๒. นน

๓. นน

๐๓ พ.ค. ๕๐

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๕๔๘

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

นค.

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ
รับที่ 1A03 / 2560
วันที่ ๒๒ พ.ย. ๖๐
เวลา 11:10 น.

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการ
ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ทั้งนี้ได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม
(Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ชั้นความเร่ง ☐ ส่วนที่ ☐ ส่วน ☒ ส่วน
☐ ส่วนมาก
งาน ☐ วิชาการ ☒ บุคลากร
☐ การเงิน-พัสดุ ☐ บริหารทั่วไป
เรียนเพื่อทราบ 11/๒๕๖๐
๒๒ พ.ย. ๖๐

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๓๕๕๗๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๔-๓๓๓๔๓๓๓๓

๒๒ พ.ย. ๖๐.

(นายวิเชียร พงษ์ใหญ่)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๔๙

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนบ้านเขานางตัวม	
เลขที่ ๕๙๙ / ๖๐	
วันที่ 19 ม.ค. 60 เวลา 11:30 น.	
☒ วิชาการ	☐ งานบริหารทั่วไป
☐ งานบริการ	☐ งานงบประมาณ
☐ งานอื่น ๆ	

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขานางตัวม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

เรียน ผู้อำนวยการ

นายอัศนี นามสกุล สุกใจ วิทยาเขตนครสวรรค์

ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ

เพื่อ ☒ ไปตรวจ☐ แจ้ง

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี นามสกุล สุกใจ โทร. ๐๘๙๙-๓๓๔๓๓๓๓๓

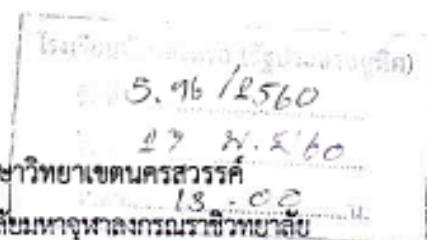
☒ ทราบ☐ ขอเรียนต่อไป

นางอรรณี สุกใจ นพ.
๒๕๖๐
๑๙ ม.ค. ๖๐.

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๕๐

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๓๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาอนุทิศ)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๓๒๐๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการ
ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตจาก
ท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม
(Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียน

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ผู้รับ

(เจ้าหน้าที่ธุรการ)

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๓๓๓๓

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๕๕๓

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนวังบ่อวิทยา	
วันที่ 211	21 5/15
วันที่ 23 พ.ย. 2560	72:00

๓๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวังบ่อวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกิจใจ โทร. ๐๘๙-๙๓๙๔๓๓๓๓

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวังบ่อวิทยา	
☒	เพื่อพิจารณา
☐	เพื่อพิจารณา
☐	เพื่อพิจารณา
ขอความเห็นชอบ/พิจารณา	
ลงนาม/ลงนามแทน	
ลงนาม/ลงนามแทน	
ลงนาม/ลงนามแทน	

29 ม 60

ที่ ศร ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๕๒

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนรัฐราษฎร์อนุสรณ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๓๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตจากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๔๗๓๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกิจใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๓๓๓๓

- ทราบ

- ยินดีตอบรับเป็นผู้ให้ข้อมูล

ตรวจสอบรูปแบบ การพัฒนากาเว
ผู้นำ

24 พฤศจิกายน 2560

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๕๓

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนบ้านคลองลาน
รับที่..... ๕๘๗
วันที่ 23 / ๔.๕ / ๖๐
(เวลา) 12.45 น.

๓๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองลาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการ
ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม
(Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผอ. โรงเรียนบ้านคลองลาน

☒ เพื่อโปรดทราบ
☐ เพื่อไปพิจารณา
☐ แจ้งครู-อาจารย์ทราบ
☐ อื่น.....

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

23 พ.ย. ๖๐

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๓๕๔๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๕๓๓๓๓๓

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๕๔

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

82/60
22 พ.ย. 60
13006

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งต้น

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการ
ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม
(Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๑๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๔-๓๓๕๓๓๓๓๓

- ผิน อัครพรพรหม
พรหมมาหาวิทยาลัย

22 พ.ย. 60

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๕๕

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติโครงการผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการะผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนลาดยาววิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการะผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัสนีย์ นามสกุล สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุมัติจากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการะผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนาการะผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนลาดยาววิทยาคม

ขอเจริญพร

ณ. มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา นามสกุล

ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์

วิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาการะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์

วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

ขอเรียน

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

- ทภ
มอญจันท์ อภิเษกบวร
พชรภอย/เกาะ
๒๔ พ.ย. ๖๐

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๓๕๕๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัสนีย์ สุกิจใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๔๓๓๓๓

#5119

นาย สก๊อต

วิภากร

(นางสาววิภากร)

รองผู้อำนวยการรักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการโรงเรียนลาดยาววิทยาคม

๒๔ พ.ย. ๖๐

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๕๗

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๓๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทย
เลขที่ 1215/๖๐
วันที่ 24 พ.ย. 2560
เวลา 8.14

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออานุภาพนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

รายน ผู้อำนวยความสะดวก

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เพื่อไปมอบหมาย

เพื่อไปมอบหมาย

ลงชื่อ นาย ๖๐๑๙

วันที่ 24 พ.ย. 2560

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๑๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๓๔๓๓๓๓๓

ทพ
- อ. อธิปไตย
24 พ.ย. 60

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๕๘

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนวัดคลองบางเคื่อ
วันที่ ๒๑ พ.ค. ๖๐
เลขที่ ๔๕๕/๖๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองบางเคื่อ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัสนี นามสกุล สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตจากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

/สท.ผอ.อ.ร.

-รองศาสตราจารย์/ดร. น.
ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. น. น. น.
ดร. น. น.
ดร. น. น.

ขอเจริญพร

ท.วิ.อ.

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

๒๕ พ.ค.๖๐ บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัสนี นามสกุล สุกิจใจ โทร. ๐๘๔-๓๓๓๔๓๓๓๓

ନିମ୍ନ ୧୩୬୫.୭(୧)/୧୯୯୯

บัณฑิตศึกษาวิทยาลัยนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

456 / 2560

दिनांक 20 नवंबर

1987

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลแม่เปิน (บ้านตลุกตาสาม)

สิ่งที่ส่งมาด้วย	แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ	จำนวน	๓ ชุด

ด้วย นายอัคนีย์ นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๓๒๐๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ
ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิสุทธิพร ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพามาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สอนหากกลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิดิพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

Mark Kaur

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

เรื่อง ผอ.ทท.อนุบาลแม่เปินฯ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ☐ ธรรม ☐ ทิชาการ
เป็นห้องแข่งขันได้จำนวน

WELL

1000

2478

1999

650

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนีย์ สุกิจใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๓๓๓๓๓

เรียน ผอ.ร.ร.อนุบาลนมเป็นฯ

- เพื่อโปรดทราบ

- เห็นสมควรให้.....อ. ชูพงศ์.....

ดำเนินการ

১৯৫৭

เนิ่นการ
2005/10/2

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๕๖๐

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์ ๗๐๕
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๒ พ.ย. ๖๐
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๓๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพุทธะคีรี (วัดพระปรารักษ์เหลือง)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๓๗๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

เรียน ผอ.ร.ร. อนุบาลพุทธะคีรี
- นามอัศนี สุกใจ ขอความอนุเคราะห์
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ
จำนวน ๓ ชุด
- จิตวิมลมาลย์ ๒๕๖๐

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ไม่ส่งเอกสาร บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๓๔๔๗๐

๒๒ พ.ย. ๖๐ ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๘๔-๓๓๔๔๓๓๓

ที่ ปธ ๒๓๖๔.๑(๔)/๕๒๓

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์ ๐
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

วันที่ 398/60
วันที่ 22 พ.ย. 60
จำนวน 08.00

๓๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธศึกษาการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย	แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ	จำนวน	๓ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการ
ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพามาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ ดังกล่าว ที่ผลิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิสุทธิพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

3. 6. 2005.

ขอเจริญพร

๒. คู่มือการดำเนินงาน, ๖๐๓๗๑๕๖๓๖๖

๑๓๙๕๐๖๒๗แบบการวัดผลการศึกษา รวบรวม

આવકનિર્ણય સંબંધિત પ્રશ્નોપરિશદ ૧૯૭૮

ကမ္ဘာ့ကုမ္ပဏီများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများ

๓๓. วัฒนวิทย์ วัฒนวิทย์

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนีย์ สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๓๓๓๓

ที่ ศธ ๖๓๖๔.๑(๔)/๕๖๒

784 2560
23 60
19.00
บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหัวจิว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการ
ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม
(Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหัวจิว

ด้วย ☐ ตามที่ขอ ☒ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์

ขอเจริญพร

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

ส่งภายใน.....

ลงชื่อ กัญญา ไร้งาม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ผู้เสนอ

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกิจใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๔๓๓๓๓

ทศ

ที่ ศธ ๐๔๐๗๔.๑๔๗/๒๖๓

โรงเรียนวัดหนองปลาไหล หมู่ ๗
 ต.ด่านช้าง อ.บรรพตพิสัย
 จ.นครสวรรค์ ๖๐๑๘๐

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ส่งแบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการะผู้นำ

เรียน อธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

อ้างถึง หนังสือ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์ ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๖๓ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการะผู้นำ

จำนวน ๑ ชุด

ตามหนังสือที่อ้างถึง นายอัศนี สุกิจใจ นิสิตปริญญาเอกหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
 ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้บริหารโรงเรียนตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการะผู้นำนั้น

บัดนี้ได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว จึงได้ส่งแบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการะผู้นำมา
 พร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวสุภาพ ศิริยา)

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปลาไหล

โรงเรียนวัดหนองปลาไหล

โทร. ๐๕๖-๘๗๑๐๗๘, ๐๘๑-๒๘๐๕๗๒๗

โทรสาร. ๐๕๖-๘๗๑๐๗๘

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๖๔

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนอนุบาลลาดยาว	
วันที่	19/6/๕๖๖๐
วันที่ 23 เดือน	พฤษภาคม พ.ศ. 60
เวลา	16:30

๓๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเสนอแนะให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลลาดยาว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๔ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการ
ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขออนุญาตเสนอแนะจาก
ท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม
(Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความ
อนุญาตจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

☐ ส่วนที่ ๑ ☐ ส่วนที่ ๒ ☒ ส่วนที่ ๓
☐ วิชาการ ☐ บุคคล
☐ การเงิน พัสดุ ☒ บริหารทั่วไป
 เพื่อ วิทยากร
 สืบค้น
 23 พ.ย. 60

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๑๔๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๓๔๓๓๓๓

23 พ.ย. 60

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๖๖

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

โรงเรียนบ้านทุ่งรวงทอง
เลขที่ ๕๓๐
วันที่ ๒๓ พ.ย. ๒๕๖๐
เวลา ๑๖.๓๐ น.

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งรวงทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนากาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตจากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

เพื่อวินิจฉัยและพิจารณา

๑๖๐๖.๑๖๐๖.๑๖๐๖.๑๖๐๖

พจนาน ๑๖.๓๐ น.

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๓๕๔๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๓๓๓๓

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๖๗

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนบ้านเทพมงคลทอง
รับที่ 375 / 2560
วันที่ 4 / ๖-๑ / 60
เวลา 14.00 น.

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเทพมงคลทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ.ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเทพมงคลทอง

- เพื่อโปรด ✓ ลงนาม [] จดหมาย

- เพื่อบรรณ...

.....

.....

ลงชื่อ.....

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๔๓๓๓๓

กราบ

A 8๑.6๐

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๓(๔)/๕๗๐

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

รับเรื่อง
566
20 พ.ย. 2560
13.00 น.

๓๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ข้อมูลตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองสาส์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกิจใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการ
ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตเผยแพร่จาก
ท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สทนากลุ่ม
(Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

รับ
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองสาส์
ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกิจใจ ได้
ขอขออนุญาตเผยแพร่ข้อมูลตรวจสอบ
รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ
อัครวิมลพร วัฒนา

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ทราบ

๑๐ พ.ย. ๖๐

๒๐ พ.ย. ๖๐

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี นามสกุล สุกิจใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๓๔๓๓๓๓

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๗๒

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนปางฮ้อย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

เสนอแล้วเพื่อทราบ

ก/ทส

- กทส
- อธิการบดีมหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์
ก. ๕๕

๕๕ พ.ย. ๖๐

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๓๕๔๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๓๔๓๓๓๓

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๗๔

โรงเรียนบ้านปางขนุน	
เลขที่รับ 606	รับวันที่ 27 มิ.ย. 2560
☒ บริหารวิชาการ	☐ บริหารงานบุคคล
☐ บริหารงานทั่วไป	☐ บริหารแผนและงบประมาณ

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๓๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติโครงการที่ผู้เกี่ยวข้องตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการะผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปางขนุน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการะผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการะผู้นำเชิงวิชาการ
ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุมัติโครงการที่
ท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการะผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม
(Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนาการะผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความ
อนุมัติจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปางขนุน

- ☒ เพื่อโปรดทราบ
☐ เพื่อไปติดต่อพิจารณา
☐ เห็นควรแจ้งครูทุกท่าน
☐ เห็นควรแจ้ง.....

ดำเนินการ/รายงาน/รับทราบ/ประชุม

ลงชื่อ

27 มิ.ย. 2560

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๑๙๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๓๔๓๓๓๓

(นายบัณฑิตชัย เปียบิยะ)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปางขนุน

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๗๕

โรงเรียนบ้านคลองม่วง
เลขที่รับ ๒๔๘/๖๐
วันที่ ๑๕ มี.ค. ๖๐
เวลา ๑๐.๔๕
บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองม่วง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๒๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการ
ตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่าน
เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม
(Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๓๓๓๓๓

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๗๖

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนบ้านวังชาน
รับที่..... ๖๑๖
วันที่..... ๓๐ พ.ค. ๖๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังชาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนี นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๖๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

ใน ศธ.๖๑๖๔.๑(๔)/๕๗๖

-๐๓-๒๕๖๐ ส.ค.๖๐

ขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ

ในผู้ให้ ๖๐,๒๕๖๐ ส.ค.๖๐ ส.ค.๖๐

-๐๓-๒๕๖๐

อาณัติ

๓๐/๑/๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๑๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนี สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๔๕๓๓๓๓

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

ท.๖
-๐๓-๒๕๖๐ ส.ค.๖๐
รศ.ดร.สุวิมล ชวาล

ผู้อำนวยการโรงเรียน
(นายสุวิมล ชวาล)
๐๓/๑/๖๐

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๗๘

บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม	
เลขรับ	1847
วันที่	23 พ.ย. 2560
หน้า	11, 38 น.

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายอัศนีย์ นามสกุล สุกใจ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๖๓๕๐๒๐๒๙ นิสิตปริญญาเอก
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง ฉะนั้น จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำ ดังกล่าว ที่นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สนทนากลุ่ม (Focus group) มาแล้ว เพื่อช่วยให้รูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำในเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดนครสวรรค์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

เพื่อตรวจสอบและให้

ผู้เกี่ยวข้องตรวจสอบรูปแบบ

☒ เพื่อโปรดพิจารณา☐ สมควรมอบ

23, พ.ย. 2560

ขอเจริญพร

(พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.)

รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์

ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ผู้ติดต่อประสานงาน : นายอัศนีย์ สุกใจ โทร. ๐๘๙-๓๓๙๔๓๓๓๓

- ผอ. มจร. กทม. ให้
ความ ๐๔/๑๕๖๒๕
๖๓ ๖๐.

ที่ ศธ ๐๔๒๓๒.๐๐๔/๑๑๒๖

โรงเรียนหนองบัว อำเภอหนองบัว
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๑๑๐

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

เรียน ประธานกรรมการประจำบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อ้างถึง หนังสือ บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ ศธ ๖๑๖๔.๑(๔)/๕๕๖ ลงวันที่ ๓๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ

จำนวน ๑ ชุด

ตามหนังสือที่อ้างถึง นายอัศนี สุกิจใจ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้ขอความอนุเคราะห์ นางสาวจงกล เดชปิ่น ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัว เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

ในการนี้ โรงเรียนหนองบัว ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว และขอส่งแบบตรวจสอบรูปแบบการ พัฒนากาเวผู้นำ โดยส่งมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

๐๓/๑๒

(นางสาวจงกล เดชปิ่น)

ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบัว

กลุ่มบริหารงานอำนวยการ

โทร. ๐ ๕๖๒๕ ๑๒๘๑

โทรสาร. ๐ ๕๖๘๗ ๖๒๔๐

ภาคผนวก ฉ

ภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย

๑. ภาพกิจกรรมสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย
๒. ภาพกิจกรรมสนทนากลุ่ม (Focus Discussion)
๓. ภาพกิจกรรมประชาพิจารณ์ (Public Hearing)

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวรรณกรรมต่างๆ ผู้วิจัยได้รวบรวมภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย ซึ่งได้รับความเมตตาจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ มีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. กิจกรรมสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

๑. นางสาวรุ่งจิต, ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนบ้านทุ่งต้น
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐

๒. นางยุพิน พงศ์ภาณุกุล, ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนบ้านทุ่งต้น
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐

๓. นายจำเนียร โลหะเวช, ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนบ้านคลองลาน
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐

๔. นางสาวมัลลิกา สิงห์สม, ตำแหน่ง ครู
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนบ้านคลองลาน
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐

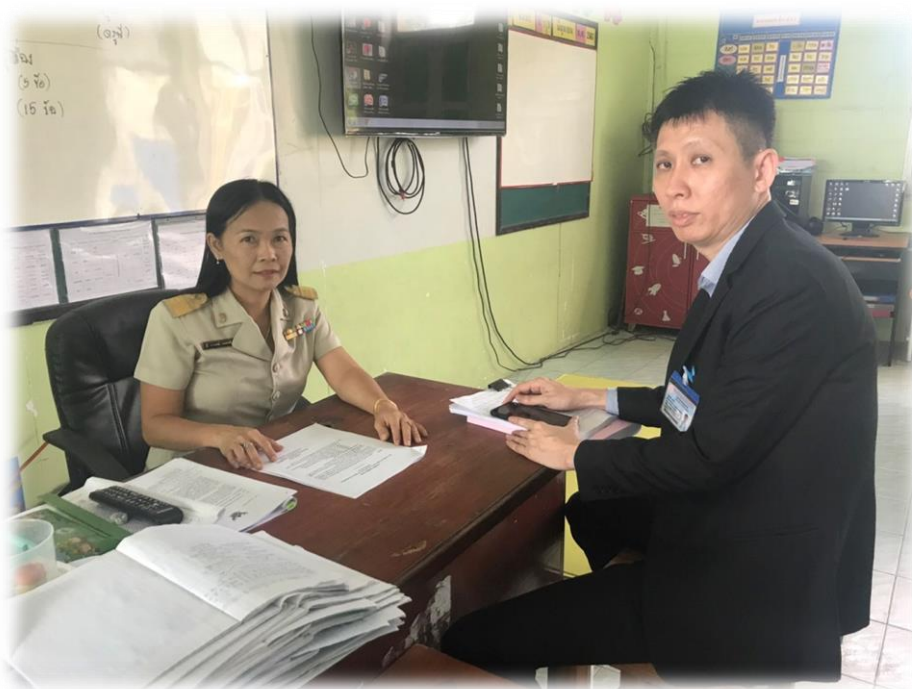
๕. นายสันติ อินทร์สุภา, ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนบ้านเขานางต๋อม
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐

๖. นายวินัย มะณี, ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนบ้านเขานางต๋อม
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๗ มิถุนายน ๒๕๖๐

๗. นายวิเชียร พงษ์ไพบูลย์, ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐

๘. นางนภาพรณ ยอดดำเนิน, ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่ต่อ
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐

๙. นายวิเชียร ศิริคง, ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

๑๐. นางเจียมรัตน์ ธนะมิตร, ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนอนุบาลตากฟ้า
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

๑๑. นายวิฑูรย์ งามนิธิจารุเมธี, ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนวังบ่อวิทยา
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐

๑๒. นางสาวกัญญาณัฐ ภูทรัพย์, ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนวังบ่อวิทยา
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐

๑๓. นางพิมพ์ปวีณ์ นิธิจิรชาติ, ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนวัดหนองมะขาม
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐

๑๔. นางสาวปาริชาติ ยกรัตน์, ตำแหน่ง ครู
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนวัดหนองมะขาม
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐

๑๕. นายสิทธิพงศ์ สังคร, ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชนูทิศ)
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

๑๖. นางกาญจนา ยาสมนึก, ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนบ้านตะคร้อ (รัฐประชาชนูทิศ)
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๐

๑๗. นายอรรถพงศ์ เลิศวิกรานต์, ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐

๑๘. นางสาวสุภาภรณ์ โชรเวก, ตำแหน่ง ครู
สถานที่ให้สัมภาษณ์: โรงเรียนบ้านคลองสมบูรณ์
ได้ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่: ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐

๒. ภาพกิจกรรมสนทนากลุ่ม (Focus Discussion)

๓. ภาพกิจกรรมประชาพิจารณ์ (Public Hearing)

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : นายอัศนีย์ สุกิจใจ
- ว/ ด/ ป เกิด : วันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๒
- สถานที่เกิด : จังหวัดนครสวรรค์
- การศึกษา : - พ.ศ.๒๕๒๓ ประถมศึกษา โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
 - พ.ศ.๒๕๒๖ มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
 - พ.ศ.๒๕๒๙ มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
 - พ.ศ.๒๕๕๒ ปริญญาตรีมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 สาขาพัฒนาชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
 - พ.ศ.๒๕๕๕ ปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประสบการณ์การทำงาน :- กรรมการผู้จัดการบริษัท เกียรติชัยกรุ๊ป จำกัด
- ผลงานทางวิชาการ :- การสนใจในการบริหารองค์การตามแนวพระพุทธศาสนา
 - แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม
 - ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
- ปีที่เข้าศึกษา : พุทธศักราช ๒๕๕๗
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : พุทธศักราช ๒๕๖๑
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๑๘๓ / ๗๗ หมู่ ๔ ถนนสวรรค์วิถี ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมืองนครสวรรค์
 จังหวัดนครสวรรค์